श्री जीनेंद्रायनमः

(સુશ્રાવકને અવશ્ય મનન કરવા યોગ્ય)

श्री जैन ज्ञान गीता.

(भाग १ लो.)

પ્રકાશક

ચીમનલાલ મણીલાલ શાહ.

કડી, (ઉ. ગુજરાત)

આવૃતિ પહેલી | પ્રત ૨૦૦૦
સંવત ૧૯૮૦ | સને ૧૯૨૪

મૂલ્ય રૂ. ૧-૦-૦

વાંચકને બે બોલ.

દોહરો.

પોથી પ્યારી જીવસે, હર હૈયાનો હાર;
ઘણા જતન કર રાખજો, પોથી સેતી પ્યાર. ૧

જબ લગ મેરૂ અડોલ હે, જબ લગ શશી ચર શુર;
તબ લગ યહ પોથી સદા, રહેજો ગુણ ભરપુર. ૨

ભણજો ગુણજો વાંચજો, હિતકર દીજો દાન;
પોથી દો સુવિનીત કો, જયું પાવે સન્માન. ૩

જલસુ જતન કર રાખજો, તેલ અગ્નિ સુ દુર;
મુર્ખ હાથ મત દીજીએ, જોખમ આય જરૂર. ૪.

મુદ્રકઃ—
મણિભાઈ મથુરભાઇ ગુપ્ત.
આર્ય સુધારક પ્રેસ-વડોદરા.

પ્રકાશકઃ—
ચીમણલાલ મણીલાલ શાહ
કડી (ગુજરાત)

પ્રસ્તાવના

પુસ્તકનું રહસ્ય શું છે તે સહેલાઇથી સર્વ કોઇ સમજી શકે તે માટે આ પુસ્તકમાં વિવેચેલા વિષયોનું ટુંક ધ્યાન આપવું ઉચિતધારી અત્રે પ્રસ્તાવનારૂપે ટુંક વર્ણન આપીએ છીએ.

વિદ્યાએ સર્વોત્કૃષ્ટ છે. તેને સંપાદન કરવા મનુષ્ય માત્રે પોતાનાથી બને તેટલો પ્રયાસ કરવો આવશ્યક છે વિદ્વતા નૃપત્વથી પણ અધીક છે કારણ स्वदेशे पूज्यते राजा, विद्वान सर्वत्र पूज्यते. માટે સર્વ સ્થળે પૂજ્યમાન વીદ્યા તે મેળવવા અવશ્ય પ્રયત્ન કરવો જ જોઇએ કારણ વિદ્યા વિના મનુષ્ય જીંદગી સફળ ગણાય નહિ. તે મનુષ્ય સાક્ષાત પુંછડા વિનાના પશુ સમાનજ છે. સત્યા સત્ય જાણવા વિદ્યાએ તાજુ હથીઆર છે. અને તેથી જ સારી સ્થીતિ, સારૂ જ્ઞાન અને સુવિચારો ઉદ્ભવે છે.

વિદ્યા એવી મેળવવી જોઇએ કે જે તત્વાતત્વનું ભાન કરાવે, તેની સાથે બંધન મુકતતાનાં કારણો પણ સમજાવી આત્મહીત થવાને ઉત્તરોત્તર પ્રસંગ મેળવવા હેતુ થઇ પડેને વિશ્વસ્થ પ્રાણીના ચરિત્ર, વિચારો પણ ઘણા સહેલાઇથી સમજી શકાય.

વિશ્વસ્થ દરેક પ્રાણીઓએ આવું પૂર્વોક્ત જ્ઞાન પોતાના હીતને માટે જો કર્યું હોત તો આવી દુઃખથી (કર્મના)

આપીત દરેકની સ્થીતિ હું નજરે જોઇ શકત નહિ તેમ આ લખવા પણ મને પ્રસંગ મળત નહિ.

દરેક પ્રાણી પોતાના સુખને હંમેશા ચાહે છે, ને તેને મેળવવા પણ ઘણી કોશીશ ઉત્તરોત્તર કરતાં હોય એમ પણ જણાય છે, પરંતુ સુખ મેળવવામાં સાધન કેવાં હોવાં જોઇએ તે સ્વરૂપ જાણવામાં એક લવમાત્ર પણ હામ ભરી શકતા નથી.

મહામુશીબતથી આ અપાર વિઘ્નોથી ભરપુર સંસારની અંદર મનુષ્યજન્મ ધારણ કરી પશુ, પક્ષી અગર સાધારણ જનની તુલ્યતામાં તોલાઇ, પોતાના આત્મહિતને સાધ્યા વિના વિષય સુખની મહદ્ તૃષ્ણા (નદી) માં ખેંચાઇ મોટા પાપ કોઠારના ભોકતા થઇ પ્રાણીઓ આ મહદ્ ભવાબ્ધીમાં પડવા સંભવ કરે છે. અરર વિભુ ! તેવા ભવાબ્ધીમાં પડતાં પ્રાણીઓને તમારા શરણ્ય, ચરણવિના અગર તમારા કથીત વાકય વહાણ વિના અન્ય કોઇ શરણ થાય તેમ હું કોઇપણ રીતે કહી શકતો નથી. અહાહા ! અગમ્ય-ઇશ ! આવી વખતે આપનાં પ્રણીત વાકયો ન હોત તો અમારી કેવી સ્થીતિ, કેવી મતિ તથા કેવી ગતી થાત. પણ હે દયાળુ જગન્નિયંતા ! આપ નથી તે ઘણીજ ખેદની વાત છે પણ આપના પ્રણીત વાકયથી અમને બહુ જ સંતોષ છે.

હે કરૂણાનિધી તમારાં વાકય કેવળ સૌખ્ય પ્રદને આત્માને શાન્તીકારક અને ભવાબ્ધીથી સ્થીત સ્થાને પહોંચાડે તેવાં છે.

અરે ! વ્હાલા પ્રિય વાચક મંડળ ! દૃષ્ટિ ઉઘાડી જુઓ હિતાહિતને વિચારો ને આ પુસ્તકને હૃદયમાં ધારો.

આ ભવારણ્યને મુકી મોક્ષપુરી જવા વિચાર કરતા હો, ને સ્વસુખથી આનંદ માનતા હો તો આ વિષય વાસનાનો જેમ બને તેમ ત્યાગ કરી થોડો પણ વખત નિવૃતિ લેવા ઉત્સાહપૂર્વક ઉદ્યુકત થાઓ.

આ સંસાર સમુદ્રમાંથી જન્મમરણના ફેરામાંથી બચવા માટે ફકત એકજ ધર્મરૂપી ગરનાળું છે. જે વાટે જીવ સારી ગતી પ્રાપ્ત કરી શકે છે. "અહિંસાપરમોધર્મ:" એ સુત્રાનુસારધર્મ પ્રાપ્ત કરવા માટે પ્રથમ દયાની જ જરૂર છે. દયા પ્રાપ્ત થઈ એટલે બીજા ગુણો આપોઆપ પ્રગટ થયા જ કરે છે. અન્યમાર્ગીઓનાં પણ શાસ્ત્રોમાં દયા તો બતાવેલી છે પરંતુ વીધી નથી બતાવી. તેથી તેઓ શ્રેષ્ટતા પૂર્વક તેનો ઉપયોગ કરી શકતા નથી. જૈન માર્ગમાં તેનો ઉપયોગ બતાવ્યો છે અને તે પ્રમાણે ઘણા અંશે પળાય છે.

પ્રસ્તાવના લાંબી લખી વધુ જગા રોકવી ઉચીત નહિ ધારી આ પુસ્તકનો ટુંકસાર જણાવીશું. દરેક આત્મહિતૈષીએ સદ્દવીદ્યા પ્રાપ્ત કરી આવા અત્યુત્તમ, વર્તમાન સિદ્ધસ્થ, વિશ્વ ખેદજ્ઞ, હર્ષાનંદ ધન આપ્ત પ્રણીત પુસ્તકનો ભવાનુબંધન મોચક, ગુરૂદ્વારા અભ્યાસ કરી સારી રીતે મનન કરવું તેમાં દર્શીત હોય (ત્યાગવા યોગ્ય) જ્ઞેય (જાણવા યોગ્ય) ઉપાદેય (ગ્રહણ કરવા યોગ્ય), જે સમજી ખરા

રહસ્યને પામી કૈવલ્ય આત્મ હિતમાની, તે પ્રમાણે પ્રવર્તવું પ્રવર્તાવવું, અને પ્રવર્તતા પ્રતિ અનુમોદન કરવું. આ પુસ્તકમાં દયા, બ્રહ્મચર્ય, ક્રિયા, બંધન, મોક્ષ વિગેરે ઘણાજ વિષયો યથાશક્તિ વર્ણવેલા છે, તે વાચી તથા હરહંમેશ તેનું યત્નાપૂર્વક મનન કરશો તો આ પૂસ્તક છપાવવાનો પ્રયત્ન સફળ થયો ગણાશે.

આ પુસ્તક રચવામાં સચ્ચારિત્રોત્પન્ન શ્રેષ્ટ ગુણોથી પુનીત અત્યુત્તમ પ્રાણી સૌખ્યપદ આશયથી ભરપુર અવદ્ય મુક્ત પથિ પ્રવર્તક પરમ પૂજ્ય શ્રી ઇશ્વરલાલજી સ્વામી તરફથી સારી મદદ મળેલી છે તો તે પરમ પૂજ્યશ્રીનો સહર્ષે વિનય પૂર્વક અતુલ્ય ઉપકાર પુનઃ પુનઃ માનુ છું.

મનુષ્યમાત્ર ભુલનેપાત્ર છે આ પુસ્તકમાં કોઇ સ્થળે કોઇપણ ભૂલ રહી ગઇ હોય તો વિદ્વાન પુરૂષો નિવેદન કરશો જે નવી આવૃત્તિમાં અથવા સદર પુસ્તકના બીજા ભાગમાં સ્પષ્ટ શુદ્ધિપત્રં આપવામાં આવશે.

આ પુસ્તક છપાવવામાં ગામ મેથીં તાલુકે ચોરંદાના વતની રા. રા. શેઠ નેમચંદભાઇ મોહોલાલ તથા રા રા. શેઠ ગીરધરભાઇ હરગોવનદાસે સારી મદદ આપેલી હોવાથી તેમનો ખરા અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ.

શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ અસ્તુ.

મુ. કડી. ઉત્તરગુજરાત
ઠે. મદાની ખડકી. ઉંડી
કુઇ સામે

શા. ચીમનલાલ મણીલાલ.

શા. ગીરધરલાલ હરગોવીંદદાસ

મુ. મેથી,

જન્મ સં. ૧૯૨૫ સ્વર્ગવાસ સંવત ૧૯૭૭ શ્રાવણ સુદ ૧૫

અનુક્રમાંક.

૧ શ્રી જૈન જ્ઞાન ગીતા. પાન ૧ થી ૨૪૬

વિષય.	પાન.
૧ જીવ.	૧ થી ૮
૨ અજીવ.	૮–૧૧
૩ બંધ.	૧૧–૧૨
૪ પુન્ય.	૧૨–૧૫
૫ પાપ	૧૫–૨૪
૬ આશ્રવ.	૨૫–૨૬
૭ સંવર.	૨૬–૩૩
૮ તપ.	૩૩–૪૬
૯ મોક્ષ.	૪૬–૫૭
૧૦ સમકિત.	૫૭–૫૮
૧૧ ક્રિયા.	૫૮–૬૮
૧૨ બોધ.	૬૮–૮૨
૧૩ અનિત્ય	૮૩–૯૩
૧૪ આત્મા.	૯૩–૧૦૧

૧૫ બ્રહ્મચર્ય ૧૦૧-૧૨૦

૧૬ બ્રાહ્મણ. ૧૨૦-૧૨૮

૧૭ બ્રાહ્મણગુણ. ૧૨૯-૧૩૭

૧૮ ભાષા ૧૩૭-૧૫૪

૧૯ કર્મ. ૧૫૪-૧૭૨

૨૦ કર્મ (૨) ૧૭૨-૧૭૮

૨૧ દેવ ૧૭૮-૧૮૭

૨૨ શ્રાવક ધર્મ. ૧૮૭-૧૯૬

૨૩ નાસ્તીક ૧૯૬-૨૨૦

૨૪ ક્રોધ. ૨૨૧-૨૨૭

૨૫ નર્ક. ૨૨૭-૨૪૬

૨ શ્રી ભક્તામર સ્તોત્ર ૨૪૭-૨૭૧

૩ શ્રી ચીંતામણી પાર્શ્વનાથ. સ્તોત્ર. ૨૭૨-૨૭૯

૪ શ્રી પ્રજ્ઞા પ્રકાશં સ્તોત્ર ૨૮૦-૨૯૯

૫ દિવ્યાનુભવ માળા. ૩૦૦-૩૧૦

૬ શ્રી નવતત્વ. ૩૧૧-૩૨૩

૭ આનુપુર્વી. ૩૨૪

શા. છગનલાલ દલપતભાઈ.

જન્મ :—સં. ૧૯૩૨ ના અષાઢ વદી ૫

દીક્ષા :—સં. ૧૯૭૨ ના જેઠ સુદી ૪ મુ. મેથી

મુનીશ્રી છગનલાલજી મહારાજનું ટુંક જીવનવૃતાંત.

મુનીશ્રી છગનલાલજી મહારાજનો જન્મ સંવત ૧૯૩૨ ના અષાડ વદી ૫ મંગળવારના દિવસે ગુર્જર નરેશ શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારના વડોદરા રાજ્યના વડોદરા પ્રાંતમાં ચોરંદા તાલુકાના મેથી ગામે શુભ મુહૂર્તે થયો હતો. મહાન પુરૂષોએ ખાસ મ્હોટા શહેરોમાં જ જન્મ લેવો એવો કાંઇ કુદરતી નીયમ હોતો નથી. ગામ મેથી એ કાંઇ મ્હોટું શહેર નથી પરંતુ બસો ઘરનું એક નાનકડું ગામડું જ છે. ગામડાના લોકો સુશિક્ષિત નહિ પરંતુ ધાર્મિક અને માયાળુ વિશેષતઃ હોય છે. હીરો તો ખાણમાંથી જ ઉદ્ભવે છે તેના માટે કોઇ સારી બાગ બગીચાની યા મ્હેલોની જમીન હોતી નથી. આ મહાન્ પુરૂષનો જન્મ આ નાનકડા ગામડામાં થયો. તેમના પિતાશ્રી શેઠ દલપતભાઇ જેચંદભાઇ તથા માતુશ્રી બાઇ અવલભાઇ સુસંસ્કારી હોવાથી તેમની છાપ નાનપણથી જ મુનીશ્રી ઉપર પડી હતી, તેથી જ તેમના ગ્રામ્ય જીવનમાં કાંઇક ઉજાસ પડયો અને જ્યારથી તેઓ કાંઇક સમજણા થયા ત્યારથી જ તેમની વૃત્તી ધર્મ ધ્યાનમાં પ્રેરાઇ. તેમનું જીવન

વૃતાંત લખવાનો જો કાંઇ પ્રસંગ મને મળ્યો હોય તો તે તેમનાં માતુશ્રીના પ્રતાપે જ છે. માતુશ્રી અવલબાઇનો તેમના ઉપર અથાગ પ્રેમ હતો, જે પ્રેમને અનુસરી તેમણે મુનીશ્રીના જીવનમાં કાંઇક નવીન ધર્મનો રસ રેડયો અને તેમના જીવનને વધુ ઓજસ આપ્યો. મુનીશ્રીનું મોસાળ ગામ વણછરા જે મેથીની નજદીકમાં જ વસેલું છે ત્યાં આવેલું છે. તેઓશ્રીનો પ્રથમ ધર્મ જૈન શ્વેતાંબર મુર્તીપૂજકનો હતો પરંતુ મોસાળમાં અવાર નવાર જવાનો પ્રસંગ વધુ હોવાથી તેઓશ્રી ત્યાંના સંસ્કારી થયા. મોસાળમાં જૈન સ્થાનકવાસીનો ધર્મ હતો અને ત્યાં વારે વારે સાધુ સાધવીઓ ચાતુર્માસ કરે અથવા વિહાર કરતાં ત્યાં વિશ્રાન્તિ માટે એકાદ બે દિવસ ટકે જેનો લાભ મુનીશ્રીને ઘણો મળ્યો. તેઓશ્રીએ ધર્મધ્યાનની વાર્તાઓ ઘણી સાંભળી અને ધીમે ધીમે જૈન સ્થાનકવાસી ધર્મ ઉપર તેમને સચોટ અસર થઇ. તેમના આગ્રહથી મેથી ગામમાં પણ સાધુ વિગેરેનાં ચાતુર્માસ થયાં અને ત્યાંના લોકોને પણ ઉપરોકત ધર્મમાં ળુઝવ્યા.

માતુશ્રી તથા પિતાશ્રીના આગ્રહથી તેઓ ગામ ભરથાણા મધ્યે શા. વીરચંદભાઇ દલપતભાઇની બેન રતનબાઇ સાથે સંવત ૧૯૪૪ની સાલમાં લગ્ન ગાંઠથી જોડાયા. તેમનાથી તેમને પ્રજામાં હાલ હયાત બે દીકરીઓ છે. તેમાંથી

મ્હોટાં બેન ધીરજને ઇટોલામાં અને બેન પારવતીને ગામ આમોદમાં સારા કુળમાં પરણાવ્યાં છે.

મુનીશ્રી બરોબર પુખ્ત ઉમરે પહોંચ્યા બાદ તેમના પિતાશ્રી તથા માતુશ્રી પરલોક સીધાવ્યાં. ધર્મ ઉપરની સચોટ આસ્થાએ તેમને મુળથી જ સંસાર ઉપરથી વિરકત બનાવી દીધા હતા. પરંતું ત્યાગ કરવો એટલું જ બાકી હતું. અને તે તેમના પિતાશ્રી તથા માતુશ્રીને રૂચતું ન હોતું. તેમના અવસાન બાદ તેમના વિચાર સચોટ થયા ધર્મ ધ્યાનમાં રહીને તપસ્યા કરી પોતાનાં કર્મનો ક્ષય કરવો એવી તેમના મન ઉપર નાનપણથી જ ભાવના થઇ હતી અને તે ભાવનાને તેઓ અમલમાં મુકતા. ઘણી તપશ્ચર્યા કરી તેમને શરીર ક્ષીણ કરી નાખ્યું હતું.

સંવત ૧૯૭૨ ના ચૈત્ર માસમાં મેથી ગામમાં કુદરતી કોપ થઇ લગભગ ૮૦ ઘર બળીને ભસ્મ થઇ ગયાં હતાં અને ઘણા જ ગરીબ લોકો ઘરબાર અન્ન પાણી વસ્ત્ર વિનાના નિરાધાર થઇ ગયા હતા. કુદરતે આ વખતે તેઓશ્રીની ખરી કસોટી કરી. તેઓશ્રીની ઉપર કુદરતની આર્થીક સંબંધી સારી મહેરબાની હતી અને તેમના દ્રવ્યનો તેમણે તુરત જ ગરીબ નીરાધાર લોકોને અન્ન, વસ્ત્ર તથા ઘર બાંધવા માટે આપી તેનો સદ્‌વ્યય કર્યો હતો.

એક પ્રસંગે સચ્ચારિત્રોત્પન્ન, સર્વ ગુણ અખંડ બ્રહ્મચારી વિદ્વાન મુનીશ્રી ઇશ્વરલાલજી સ્વામીનો છગનલાલજીને સમાગમ થયો. તેઓએ તેમના અંતઃકરણમાં ધર્મ રસ સારી રીતે રેડયો, જેના પરિણામે તેમને દીક્ષા લેવાનો ભાવ થયો પરંતુ કુદરતી નીયમ એવો છે કે મહાન કાર્યમાં હંમેશા ઘણાં જ વિઘ્નો નડે છે. દીક્ષીત થવા માટે તેમના સગાવ્હાલા ભાઇ ભત્રીજા વિગેરેના મનને રૂચતું નહિ પરંતુ જ્યારે તેઓશ્રીને આ વાતની ખબર પડી કે તુરત જ તેઓ ત્યાંથી નજદીક આવેલું ગુર્જર નરેશની રાજ્યધાનીનું શહેર વડોદરા છે ત્યાં આવી રહ્યા. છેવટે સગાવ્હાલા સર્વે લોકોને તેમના મનની ખાત્રી થઇ એટલે તેમને રજા આપી અને સં. ૧૯૭૨ના જ્યેષ્ટ શુકલપક્ષ ચોથના પુનીત દિવસે સંસારનો સઘળો બોજો તેમના વડીલ બંધુના દીકરા નેમચંદભાઇ મોહોલ્લાલ ઉપર નાખી પોતે મુનીશ્રી ઇશ્વિરલાલજીના સ્વહસ્તે દીક્ષીત થયા. સંસાર પક્ષમાં તેમણે કોઈ સારા શિક્ષકની મારફત શાસ્ત્ર વિગેરેનું સારૂ જ્ઞાન મેળવ્યું હતું. તેમની યાદગીરી અર્થે ગામના લોકોએ તથા બાવળીઆ ગામના ખેડુભાઇ ને સર્વ ગામવાસીઓએ તેમના દીક્ષીત થવાના પુનીત દિવસે પાખી પાળી કોઇ જાતનું કામકાજ નહિ કરવું, બળદ વિગેરે સર્વે ઢોરોને વિશ્રાન્તિ આપવી એવો ઠરાવ કર્યો જે અદ્યાપિ પર્યંત પળાય છે. મુનીશ્રીએ પોતાના કુટુંબીઓને ઉપદેશ આપી તેઓના મકાનમાં ઉપાશ્રય

બનાવરાવ્યો છે. જ્યાં ઘણા સાધુ સાધ્વીઓ ચાતુર્માસ કરે છે.

દીક્ષા વખતે લોકોને ઘેર પધરામણી થાય છે તે વખતે ત્યાંના ઠાકરડા લોકો જેઓને મુનીશ્રી ઉપર અત્યંત પ્રેમ હતો તેમણે પણ મુનીશ્રીને પધરામણીનું આમંત્રણ કર્યું જે તેમણે સ્વીકાર્યું. પરંતુ આમંત્રણ કરવામાં તેઓનો આશય કાંઇક જુદા જ પ્રકારનો હતો. તેઓનો આશય છગનલાલજીને ઉપાડી કોઇ જગ્યાએ સંતાડવા કે જયાંથી તેઓ નાસી છુટી સાધુ થઇ શકે નહિ. જે વિચાર તેઓએ અમલમાં મુકયો. મુનીશ્રીને સંતાડયા પરંતુ મુનીશ્રીએ તેમને ઉપદેશામૃત આપી તેમના અજ્ઞાન તીમીરનો પડદો દુર કર્યો અને પછી તુરત જ દીક્ષા સ્વીકારી. છેવટે ગામથી છુટા પડતાં તેમણે ચમાર વિગેરે હલકી કોમના લોકોને પણ ધર્મબોધ કરી તેઓને પણ માંસ મદીરા જેવાં દુર્વ્યસનો છોડાવ્યાં. તેઓ હજુ પણ જ્યાં છગનલાલજીનું ચાતુર્માસ હોય છે ત્યાં દર્શનાર્થે દર સાલ જાય છે.

પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા તેમના દીક્ષીત જીવનને દીર્ઘાયુ કરી યશસ્વી બનાવો એવી અમારી નમ્ર પ્રાર્થના છે. अस्तु.

લી. દાસાનુદાસ.
શા. ચીમનલાલ મણીલાલ.
કડી (ઉ. ગુજરાત.)

॥ श्री वितरागायनमः ॥

શ્રી જૈન જ્ઞાન ગીતા.

॥ अथ श्री जीवतत्व प्रारभ्यते ॥

अइय अत्थे कहीए विलापो, असंपहारे कहीए विलापो; विक्खित्त चित्ते कहीए विलापो, बहु कुसीसे कहीए विलापो गा. १

અર્થ—અ. ગઇ વસ્તુની ઘણી શોચના કરવી તે વિલાપ જ જાણવો;

અ કહ્યું કાંઇ ધારી ન શકે તેને કહેવું તે વિલાપ સરખું છે. મુરખ ગ્રામનટની કથા વિ. વ્યક્ત ચિત્ત છે જેનું તેને કહેવું તે વિલાપ જ છે. જરા સિંધુ રાજાની પેરે તથા ચિત્ત બ્રહ્મદત્તની પેરે બ. ઘણા કુશિષ્ય અવિનિત મળ્યા તેને સિદ્ધાંતની રીતીએ શિખામણ દેતાં ન માને તે પણ વિલાપ જ કહેવાય. ગર્ગા આચાર્યના ૫૦૦ શિષ્યની પેરે.

ભાવાર્થ—હે ભવ્ય જીવો! કંઇ પણ કામ કરવું તે શુદ્ધ ચિત્તે કરવાથી ઘણું સારી રીતે થાય.

ચિત્ત વ્યગ્ર હોય તો જે જે કામ કરીએ તે તે સારી રીતે ન થાય માટે કોઈ પુસ્તક વાંચવું, અગર કોઇ કામ કરવું, તે બહુજ વિચારપૂર્વક કરવામાં આવે તોજ તેમાં રસ ઉપજે. જેમ ખાવામાં પણ ખૂબ ચાવવાથી જ સ્વાદ સમજાય છે, રંગ પણ વિશેષ ઘુંટવાથી જ દીપી નીકળે છે, તેમ વાંચન પણ ઘણું જ મનનપૂર્વક વાંચવાથી તાત્પર્ય સમજાય છે. ગત વસ્તુ માટે શોક કરવો તે વિલાપ છે. કારણ શાસ્ત્રકારોએ પણ કહ્યું કે गतं न शोचामि. જે માટે આપણે નિશ્ચિંત છીએ કે અમુક વસ્તુ આપણને હવે કોટી પ્રયત્ને પણ મળી શકવાની નથી પછી વ્યર્થ શોક કરવો તે વિલાપ રૂપજ છે, કોઈ પણ મનુષ્યને વારે વારે શિખામણના તેમજ હિતના શબ્દો કહેવા છતાં તે ધ્યાનપર ન લે અને છતાં પણ કહ્યાજ કરીએ તે પણ વિલાપ તુલ્ય જ છે.

જેનું ચિત્ત વ્યગ્ર છે તેને કહેવું, તે પણ વિલાપ. ઘણા કુશિષ્ય અગર કુપુત્ર હોય તેને શિખામણ દેતાં નજ માને તો તે પણ વિલાપ તુલ્ય જ ગણવું. આવા કુપુત્રો કે કુશિષ્યને છાંડવાથીજ સુખી

થવાય છે. ઊ. ગર્ગાચાર્યે ૫૦૦ શિષ્યને છોડી દીધા અને પોતે ધર્મ ધ્યાન કરી મોક્ષે ગયા. ઊ. અ. ૨૭.

जीवा जोवाय बंधोय,
पुन्नपावा सवो तहा;
संबरो निझरा मोक्खो,
संतेह तहिया नव. ॥ ३ ॥

અર્થ—જી. જીવ, અ. અજીવ, બં. બંધ, પુ. પુન્ય, પા. પાપ, આ. આશ્રવ ત. તેમજ સં. છતા, એ. એ સાચા છે ન. નવતત્વ.

ભાવાર્થ—જીવાદિ નવ તત્વને જેવા છે તેવા જાણવા તેને સમ્યક કહીએ, અને તેજ મૂકિતનું કારણ છે. જીવ અસંખ્યાત પ્રદેશી અરૂપી, નિરાકાર, સદા ઉપયોગી, ચૈતન્ય લક્ષણવાળો, સુખ દુઃખને વેદનાર, જાણનાર તેને જીવ તત્વ કહેવો.

તે જીવના ચૌદ ભેદ છે—સુક્ષ્મ, એકેંદ્રિ તેને કાયા છે ને જે હાલી ચાલી શકતા નથી તે ઉ. પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયરો, અને વનસ્પતિ આ સુક્ષ્મના પર્યાપતા અને અપર્યાપતા એવા બે ભેદ. બાદર

એકેંદ્રિ જે દ્રષ્ટિએ આવે તે તેના પણ પર્યાપતા ને અપર્યાપતા એવા બે ભેદ. બે ઇંદ્રિ જેને કાયાને મોં હોય ને હાલી ચાલી શકે છે તે. તેના બે ભેદ પર્યાપતા ને અપર્યાપતા. તે ઇંદ્રિ જેને કાયા, મોં ને નાક હોય તે તેના બે ભેદ. પર્યાપતા ને અપર્યાપતા. ચો ઇંદ્રિ જેને કાયા મોં, નાકને ચક્ષુ હોય તે. તેનાં પણ બે ભેદ. પર્યાપતા ને અપર્યાપતા.

પચેંદ્રિ તેમાં અસંજ્ઞી ને સંજ્ઞી બે ભેદ. અસંજ્ઞી છમોછમ ઉપજે જેને કાયા, મોં, નાક, કાન, આંખ, હોય પણ મનનો વહેવાર ન હોય તે. તેના પણ પર્યાપતા ને અપર્યાપતા બે ભેદ સંજ્ઞીપચેંદ્રિ જેને કાયા, મોં, કાન, આંખ અને નાક હોય ને મનથી સમજી શકે એના પણ પર્યાપતા ને અપર્યાપતા બે ભેદ. પર્યાપતા પર્યાપતી. તે પ્રાપ્તી. કોઇ પણ ચીજ મેળવવી તે. તે આહાર, શરીર, ઇંદ્રિ, શ્વાચ્છોશ્વાસ, પ્રભાવ અને મન એ છ પર્યાપતિ જે જીવ પૂરી કરે તે પર્યાપતા, ને જે જીવ પૂરી ન કરે તે અપર્યાપતા એ જીવના ચૌદ ભેદ કહ્યા તે જાણી તેની દયા પાળવી. ॥ ૨ ॥

(૨) અજીવ—જડલક્ષણ, ચૈતન્યરહિત, સુખદુઃખને

ન જાણે ન વેદે તે અજીવ ૧ ધર્માસ્તિ કાય, તેના ત્રણ ભેદ. ખંધ, દેશ અને પ્રદેશ. ૨ અધર્માસ્તિ કાય તેના ત્રણ ભેદ, ખંધ, દેશ અને પ્રદેશ. ૩ આકાસ્તિ કાય તેના ત્રણ ભેદ. ખંધ. દેશ અને પ્રદેશ. સમય કાલ પુદગલાસ્તિ કાય તેના ત્રણ ભેદ. ખંધ, દેશ, અને પ્રદેશ પરમાણુ પુદગલ. ૧ એ રીતે અજીવ તત્વના ૧૪ ભેદ જાણવા દૃષ્ટાંત--તલનો લાડવો છે તે ખંધ, તેનો ચોથો ભાગ તે દેશ, અને તલનો એક દાણો તે પ્રદેશ.

(૩) બંધ—શુભ અને અશુભ પુદગળનાં બંધન કરવાં તે. જે વેળાએ જેવા પ્રકારની મનની પ્રેરણા થાય તેવા પુદગળ ખેંચાય તેથી જીવ બંધનમાં પડી કલેશ દુઃખ મય થાય. કારણ શરીર (વાસના લીંગ) સાથે કર્મ પુદગળ યુક્ત થાય–જોડાય. જેથી કર્મ બંધન ન થાય તેવાં આચરણ રાખવા જે સમભાવે વર્તવું તેનું નામ સંમર માર્ગ. અને અહર્નીશ સંમર માર્ગમાં રહીને આ જીવને કોઇ પ્રકારનું બંધન ન થાય એટલે જીવ ભારે કર્મી ન થાય. તેવી વર્તણુક રાખવી. આથી બંધન ન થાય તેવા પરીણામ સંમર માર્ગમાં રમાડવાનું લક્ષમાં રાખવું.

(૪) પુન્યતત્વ—જીવનના પ્રદેશને વિષે શુભ પુદ્ગલનો બંધન તે શુભ કમાણીએ કરી તે પાણાનું કંપીઆએ એટલે બે ઇંદ્રિ. તે ઇંદ્રિ અને ચોઇંદ્રિ જીવ પ્રત્યે ભૂયાણું. કંપયાએ તે વનસ્પતિ નાજીવપ્રત્યે અનુંકંપા દર્શાવવી તે. શતાનું કંપયાએ તે પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, અને વાયરો, જીવાણું કંપયાએ તે નર્ક, તિર્યંચ, મનુષ્ય, અને દેવ લોક આ સર્વ જીવને દુઃખ ન દેવું, શોચના ન કરાવવી. ઝુરાવવા નહિ, આંસુ ન પડાવવા, કુટાવવાં નહિ, મતલબ કે કોઇ પણ રીતે કોઇને દુભવે નહિ તો જીવ પુન્ય બાંધે. પુન્યના ભેદઃ-અન્ન, તે ખોરાક, પાણી, રહેવાનું સ્થળ, સુવાનું સ્થળ, વસ્ત્ર. મન, વચન, કાયા અને નમસ્કાર. એ નવ પ્રકારે પુન્ય બાંધે અને બેંતાળીસ પ્રકારે ભોગવે.

(૫) પાપ તત્વ—જીવના પ્રદેશને વિષે અશુભ પુદ્ગલનો બંધન કરે તે અશુભ કમાણીએ કરી અશુભ પુદ્ગલનું બંધન થાય છે. તેના અઢાર ભેદ. પ્રાણાતિપાત, મૃષાવાદ એ આદે અઢાર પાપ સ્થાનને સેવતો થકો જીવ પાપ બાંધે અને બાસઠ પ્રકારે ભોગવે. અર્થાત્ પુન્યતત્વના માગથી ઉલટા ભાવે

વર્તે તેને પાપતત્વ જાણીએ. (અઢાર પાપસ્થાનક સેવ્યા થકી)

(૬) **આશ્રવ તત્ત્વ**—અવૃત અપચ ખાણે કરી વિષય સુખને ભોગવે જેથી આત્મારૂપી તળાવમાં પાંચ ઇંદ્રિરૂપ ગરનાળે કરી કર્મરૂપી જળ ચાલ્યું આવે તેને જો ન રોકે તો જીવ કર્મ બાંધે, એ આશ્રવતત્વ જાણવું.

(૭) **સંવર તત્વ**—જીવ વૃત્ત, પચખાણે કરી નવાં કર્મ આવવા દે નહિ તેને સંવર કહે છે. અર્થાત્ આશ્રવ તત્વથી ઉલટા માર્ગે વર્તે તેને સંવર તત્વ કહીએ. એટલે સમભાવી થાય.

(૮) નિર્જરા—જીવ શુભ અને અશુભ પુદગળને ખપાવી કર્મ રહિત થાય તેને નિર્જરા કહીએ તેના બાર ભેદઃ—અણસણ, ઉણોદરી, વૃતિસંક્ષેપ, (વૃતિ પાછી વાળવી તે) રસ પરિત્યાગ, કાય કલેશ, તે (એક આસને બેસવું તે) ઇંદ્રિ પડી સલેણુતા (તે ઇંદ્ર ઉપર કાબુ મેળવવો તે) પ્રાયછીત, (તે ગુરૂ પ્રમુખે પોતાના કરેલા દોષનો પસ્તાવો કરવો) વિનય, વયાવચ, સઝાય ધ્યાન, કાયોત્સર્ગ એ બાર પ્રકારે તપ કરીને કર્મને ક્ષય કરવું.

(૯) મોક્ષતત્વ-તે જીવ સર્વ કર્મે કરી મુકત થાય તે.

नाणंच दंसणंचेव,
चरित्तंच तवोतहा;
वीरियं उवओगोय,
एयं जीवस्स लक्खणं. ॥ ३ ॥

અર્થ:-નાણું૦ જ્ઞાન ૫, ચ૦ વળી' દં૦ દર્શન ૪, ચે૦ પુરણે ચ૦ ચારિત્ર ૫ ત૦ તેમજ, વિ૦ વિર્ય, ઉ૦ ઉપયોગ એ૦ એ, જી૦ જીવનું લ૦ લક્ષણ,

ભાવાર્થ:—જ્ઞાન પાંચ પ્રકારનું છે. મતિ, શ્રુત, અવધિ, મનપર્યવ અને કેવળજ્ઞાન. અજ્ઞાનના ત્રણ પ્રકાર મતિ. શ્રુત અને વિભગ અજ્ઞાન. જ્ઞાને કરી જાણે દર્શન ચાર પ્રકારનું છે. ચક્ષુ દર્શન અચક્ષુ દર્શન (નાક, જીભ, કાન ને ત્વચાથી જાણવામાં આવે તે) અવધિ દર્શન અને કેવળ દર્શન. ચારિત્ર ચાર પ્રકારનું સમકિત, મિથ્યાત્વ, સમે મિથ્યાત્વ અને ચરિતા ચારિત્ર, ચરિતા ચરિત્ર તે શ્રાવકનું અચારિત્ર તે અવૃતિ અપચખાણીનો ચારિત્રનો અચારિત્રનોચરિતા ચારિત્ર તે સિદ્ધ એ ચાર ભેદે જીવ

કહ્યા. તપ બારે ભેદે જાણુવા વિર્ય ચાર પ્રકારે બાળ, પંડીત, બાળપંડીત અને નો બાળનો પંડીત વિર્ય. એ ચાર જ્ઞાન અને ચાર દર્શનના ઉપયોગે કરી જીવ વર્તે તો ઘણા કાળથી ભટકતો જીવ આ મનુષ્ય ભવમાં આવ્યો છે તે મોક્ષમાં જાય. ઉ૦ અ૦ ૨૮ ગાથા ૧૧ ॥ ३ ॥ इति श्री जीव तत्व सम्पूर्ण ॥ १ ॥

અજીવતત્વ (૨).

सद्दन्धयार–उज्जोओ,
पहा छाया तवे इवा
वण्ण गन्ध रस फासा,
पुग्गलाणं तुलक्खणं. ॥ ४ ॥

અર્થ—હવે પુદગલનું લક્ષણ કહે છે. સ. શબ્દ, અ. અંધકાર, ઊ. ઉદ્યોત. પ. પ્રભા કાન્તિ, છા. છાયા, ત. તાપ, ઈવા. વળી, વ. પાંચ વર્ણ ૨૦ ગં. એ ગંધ, રસ છ, ફા. આઠ ફરસ, પુ. પુદ્ગલાસ્તિ કાયનું તુ. તેપુનઃ લ. એ ૨૭ બોલ રૂપ લક્ષણ જાણવું ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—હવે પુદ્ગલનાં ૨૭ લક્ષણ કહે છે. ૧ શુભ ૨ અશુભ શબ્દ, ૩ અંધકાર, ૪ રત્ના-

દિકનો ઉદ્યોત, ૫ ચંદ્રાદિકની પ્રભા-કાંતિ ૬ છાયા, ૭ સૂર્યાદિકનો તાપ, ૮ કાળો, પીળો, ધોળો, રાતો, નિલો, એ પાંચ વર્ણ, ૧૩ ખાટો, ખારો, મીઠો, તીખો કડવો, કસાયેલો, એ છ રસ ૧૮ સુગંધ. દુર્ગંધ એ બે ગંધ, ૨૦ હલકો, ભારે, ટાઢો, ઉનો, સુંવાળો, લુખો. ચોપડયો, એ આઠ સ્પર્શ, એ ૨૭ બોલે કરી પુદ્ગલનું લક્ષણ જાણવું. ઊ. અ. ૨૮ ગા. (૧૨

एगत्तं च पुहत्तं च,
संखा संठाण मेवय ।
संजोगा य विभागाय,
पज्जवाणं तु सक्खणं. ॥ ६ ॥ ५

અર્થ—એ૦ એકઠું થવું ચ૦ વળી પુ૦ જુદા થવું મ૦ વળી, સં૦ સંખ્યાતા સં૦ સંઠાણ એ૦ એજ ૧૦ વળી સં૦ ભેગા થવું ૧૦ વળી વિ૦ જુદા પડવું ૧૦ વળી ૫૦ પર્યાવનું તુ૦ એ લ૦ લક્ષણ, ।। ૫ ।।

ભાવાર્થઃ—હવે પર્યવનું લક્ષણ કહે છે. રૂપી પુદગલનું ભેગા થવું, એકઠાં મળેલાં પુદગલનું

વીખરાઇ જવું. એક બે યાવત્ સંખ્યાતા અસંખ્યાતા અનંતા આકાશમાં વર્ષા ૠતુમાં મેઘ ધનુષ્ય જેમ થાય છે અને અલ્પ સમયમાં અદ્રશ્ય થઇ જાય છે તેમ ઘણાં દ્રણ્યાદિકનું એકઠાં મળવું વળી જુદા પડવું, એ પ્રમાણે પર્યવનું લક્ષણ જાણવું. તે પુદગલમાં જીવ શબ્દાદિક તથા સ્ત્રીઓના હાવભાવક સ્પશ મંદ પુરૂષોને કામ ઉપજાવનાર છે, તેથી ચારે ગતિમાં ભટકવું પડે છે; માટે જ્ઞાન દશામાં રહી તેનો ત્યાગ કરવાથી મોક્ષ મળે છે. (ઊ૦ અ૦ ૨૮ ગા. ૧૩) અજીવતત્વ સંપૂર્ણ (૨)

बंधतत्व.

सब्व जीवाण कम्मंतु,
संगेह छद्दि सागयं;
सव्वेसुवि पएसेसु,
सव्वं सव्वेण बद्धगं ॥ ६ ॥

અર્થ—સ૦ સર્વ, જી૦ જીવના, કા૦ કર્મ, તુ૦ વળી તે, સં૦ સંગ્રહે-ગ્રહણ કરે, છ૦ છ દિશાને વિષે જે પુદ્ગલ છે તે બાંધવાને વાસ્તે ગ્રહણ

કરે, સ૦ સઘળા જીવના, વિ૦ વિષે, પ્ર૦ પ્રદેશને, સ૦ સર્વ કર્મના પુદ્ગલ સ૦ આપણા જીવના સઘળા પ્રદેશ સાથે, બ૦ કર્મના બાંધ્યા દુટ્યા, જેમ દુધ માંહે પાણી ભેળું થાય તેમ બાંધ્યા પછી ઉત્કૃષ્ટિ સ્થિતી જેટલી હોય તે કહે છે. ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ—સર્વ જીવો કર્મ બાંધવાને માટે છ દિશામાં જે પુદગલો છે તેને ગ્રહણ કરે છે. તે સર્વ જીવને પોતપોતાના જીવના સર્વ આત્મપ્રદેશ સંગાથે કર્મનો બંધ હોય (ઉ. અ. ૩૩ ગા. ૧૮) ॥ ૬ ॥ બંધતત્વ સંપુર્ણ.

पुन्यतत्त्व.

अरिहंत सिद्ध पवयणं,
गुरु थीर बहुसुय तवसीसु;
वत्थलयायतोसिं अभिक्ख
नाणो वउगेय, ७

दंसणं विणय आवसीयाए,
सिलवेय निरइयाए,
क्खण लवतव चीयाए,
वेया वच्चे समाहिए ८

अपुव्व नाणग्गहणे
सुयभति पवयणे पभावणया
ए ए हिंकारणेहि
तिथयर तंलहइ जोवो ९

અર્થ—જીવને તિર્થંકર ગોત્ર બાંધવાના વીસ પ્રકાર કહે છે. ૧ અ૦ અરિહંત, ૨ સિ૦ સિદ્ધ, ૩ પ૦ પરવચન તે સીધ્ધાંત, ૪ ગુ૦ ગુરૂના, ૫ થી૦ થીવર. ૬ બ. બહુશ્રત, ત૦ તપસીએ ૭ ના ગુણુગ્રામ કરે, અ૦ વારંવાર કીર્તન કરે, ૮ ની૦ જ્ઞાનનો વારંવાર ઉપયોગ દે, ૯ દં૦ નિર્મળ સમક્તિ પાળે, ૧૦ વિ૦ ગુરૂ આદિકનો વિનય, સર્વ સાથે નમ્રતા ભાવ રાખે, ૧૧ આ૦ દેવ સીરાયશી આવસક ભાવ સહિત કરે, ૧૨ સિલ૦ બ્રહ્મચર્ય પાળે, ૧૩ વે૦ વૈરાગ્યભાવ, ૧૪ નિ૦ નિરવદ બોલવું, ખ૦ થોડું બોલે, ૧૫ તવ તપ કરે છે, ૧૬ જ્ઞ૦ જ્ઞાનનું દાન દે, ૧૭ વે૦ વયાવચ્ચ કરે, ૧૮ સ૦ ભાવ સમાધિમાં રહે ૧૯ અ૦ અપૂર્વ જ્ઞાન ગ્રહણુ કરે, ૨૦ સુ૦ વીતરાગની વાણીપર ભરોસો રાખે, પ૦ જૈન ધર્મની ઉન્નતી કરે એ વીસ પ્રકારે તીર્થંકર નામ ગોત્ર ઉપરા જે જી૦ એવો જીવ હોય તે.

ભાવાર્થ—જીવજો અરિહંત, સિધ્ધ પરવચન (સિધ્ધાંત) ગુરૂ, થીવર, બહુશ્રુત અને તપસીના વારંવાર ગુણ ગ્રામ કીર્તન કરતો થકો; જ્ઞાન, દર્શન વિનય ને આવશ્યકને વિષે રાચ તો થકો; શીલ પાળતો વૈરાગ્યભાવે રમતો, થોડું નિરવદ્ય બોલતો ને તપ કરતો જ્ઞાનનું દાન દે; અને વિયાવચ કરતો ભાવ સમાધિમાં રહે, ને અપૂર્વ જ્ઞાન ગ્રહણ કરે તથા વિતરાગની વાણીપર શ્રધ્ધા રાખી ધર્મની ઉન્નતી કરે તો તિર્થંકર ગોત્ર બાંધે. સંસારનો અંત લાવે અને અનંતી પુન્યાઇનો ભોકતા થાય. ॥ જ્ઞા અ. ૮ ॥ ૯ ॥

सव्वंसुचिण्णं सफलं नराणं,
कडाण कम्माणन अत्थि मोक्खो,
अत्थेहि कामेहि यउत्तमेहि,
आयाममं पुण्णफलो ववेए ॥ १० ॥

અર્થ—સ૦ સર્વ, સુ૦ રૂડો તપાદિક આચરવો તે સ૦ ફળ સહિત, ન૦ સર્વ મનુષ્યને. ક૦ કીધેલાં, ક૦ કર્મનો અણભોગવે ન૦ નથી. મો૦ મુકાવપો, અ૦ દ્રવ્યે કરી, કા૦ શબ્દાદિક કામે કરી, ય૦ વળી

ઉ૦ એ બેઉ પ્રકારે કરી, આ૦ આત્મા. મ૦ મારો. પુ૦ પુન્યના, ફ૦ ફલે કરે ઉ૦ સહિત હુતી.

ભાવાર્થ:—હે બ્રહ્મદત્ત ! પુન્ય ને પાપ ઉપાર્જન કરેલાં તે સર્વ મનુષ્યાદિકને ઉદય આવે, ને તે કર્મ ભોગવ્યા વિના છુટકો થાય નહિ, કેમકે દ્રવ્યે કરી તથા શબ્દાદિક કામ ભોગે કરી મારો આત્મા પણ પુન્ય ફળે કરી સહિતજ તું જાણજે. પ્રભુ કહે છે કે પાપ કરવાથી નર્ક તિર્યંચનાં દુઃખ ભોગવવાં પડે છે. ને પુન્ય આદરવા જોગ છે. (ઉ. અ. ૧૩ ગા.) ૧૦) ॥ ૧૦ ॥ પુન્નતત્વ સંપૂર્ણ.

पापतत्व.

अजयं चर माणोअ,
पाणभूयाइं हिंसइं.
बन्धइ पावयंकम्मं,
तंसे होइ कडुअ फळं. ११
अजयं चिठमाणोअ,
पाणभूयाइं हिंसइ;
बन्धई पावयंकम्मं,
तंसे होइ कडुअं फळं. १२

अजयं आसमाणोअ,
पाणभूयाइं हिंसइ,
बन्धई पावयंकम्मं,
तंसे होइ कडुअं फळं. १३
अजयं सयमाणोअ
पाणभूयाइं हिंसइ,
बन्धई पावयंकम्मं,
तंसे होइ कडुअं फळं १४
अजयं भुंज माणोअ,
पाणभूयाइं हिंसइ,
बन्धइ पावयंकम्मं,
तंसे होइ कडुअं फलं १५
अजयं भासमाणोअ,
पाणभूयाइ हिंसइ,
बन्धई पावयंकम्मं,
तंसे होइ कडुअं फलं १६

અર્થ:—૧ અ૦ અજતનાએ. ધ્યાનપૂર્વક જોયા વિના, ચ૦ ચાલવું પણ. પ્રાણી જીવ, બેઇન્દ્રિ વીગેરે

ભૂતજીવને, એકેંદ્રિ. હિ૦ હણે, મારે, બં૦ બાંધે છે. પાપકર્મ ત૦ તે, સે૦ તેને, હો૦ હોય. ક૦ કડવાં, ખોટાં, ફ૦ ફળ.

અ૦ અજતનાએ, ૨ ચિઠ૦ ઉભો રહેતો થકો, પા૦ પ્રાણી ભૂતને, હિ૦ હણે, બં૦ બાંધે છે, પાપ કર્મ, ત૦ તે, સે૦ તેને, હો હોય, ક૦ કડવાં, ખોટાં ફ૦ ફળ.

અ૦ અજતના. એ, આ૦ ૩ બેસતો થકો. ૪ સ૦ સુતો થકો. ૫ ભૂ૦ જમતો થકો ૬ ભા૦ બોલતો થકો.

ભાવાર્થ—અજતનાથી એટલે ધ્યાનપૂર્વક જીવાદિકને જોયા વિના ચાલતો થકો બેઇદ્રિંયાદિક જીવોને તેમજ એકેંદ્રિય જીવોને હણે છે તેથી જીવ પાપકર્મ બાંધે છે. તે પાપકર્મ તેને કડવાં ફળ આપે છે એટલે ભોગવવાં પડે છે. તેજ પ્રમાણે અજનતાથી ઉભો રહેતો થકો, બેસતો થકો, સૂતો થકો જમતો થકો, અને બોલતો થકો પણ જીવ પાપકર્મ બાંધે છે કેમકે એકેંદ્રિ ને બેંદ્રિય પ્રમુખ જીવો હણાય છે. તે પાપકર્મ તેને કડવાં ફળ આપે છે, એટલે પાપનાં ફળ ભોગવવાં જ પડે છે.

દ. અ. ૪ ગા. ૧ થી ૬ ।। ।।૧૬।। પાપ શાથી બંધાય તે કહ્યું. હવે પાપ શાથી છુટે તે કહે છે,

जयंचरे जयंचिठे,
जयमासे जयं सए
जयं भुंजंतो भासंतो,
पावं कम्मं नं बंधइ ।। १७ ।।

અર્થ:—જ્યં૦ જતા નથી, ચ૦ ચાલે, જ૦ જતનાથી, ચિ૦ ઉભો રહે, જ૦ જતનાથી, આ૦ બેસે, જ૦ જતનાથી, સ૦ સૂએ. જ૦ જતનાથી, ભુ૦ ખાતો પીતો, ભા૦ બોલતો, પા૦ પાપ. ક૦ કર્મને. ન૦ નહિ, બં૦ બાંધે.

ભાવાર્થ—જો જતનાએ કરી એટલે ધ્યાનપૂર્વક જીવાદિકને જોઇને ચાલતો થકો, તેમજ ઉભો રહેતો થકો, બેસતો થકો, સૂતો થકો, જમતો થકો, અને બોલતો થકો, જો જીવ પ્રવૃતે તો જીવ પાપકર્મને બાંધે નહિ, એટલે પાપ લાગે નહિ. ।। દ. અ. ૪ ગા. ૮ ।। ૧૭ ।।

सव्व भूयप्प भूयस्स,
सम्मं भूयाइ पासओ;

पिहि आसवस्स दंतस्स,
पावं कम्मं न बन्धइ ॥ १८ ॥

અર્થ:—સ૦ સર્વ, ભૂ૦ ભૂતજીવને, અ૦ પોતાના જીવ જેવો, સ૦ સમ્યક પ્રકારે, ભૂ૦ ભૂતજીવ, પા૦ જીવ દ્રવ્ય સરખો દેખે પિ૦રૂંધ્યા છે, આ૦ આશ્રવ જેણે, દં૦ ઇંદ્રિયો દમી છે જેણે તેવા સાધુ. પા૦ પાપ, ક૦ કર્મને; ન૦ નહિ, બં૦. બાંધે.

ભાવાર્થ:—સર્વ જીવને પોતાના આત્મા જેવો જાણે, અને સમ્યક પ્રકારે એટલે વિતરાગની આજ્ઞા પ્રમાણે જાણે, જાણીને આશ્રવ જેને રૂંધ્યા છે ને ઇંદ્રિયો જેણે દમી છે તેવા સર્વ જીવો જે હોય તે પાપકર્મને બાંધતા નથી. દ. અ. ૪ ગા. ૯ ॥ ૧૮ ॥

पढमं नाणंतओ दया,
एवं चिट्ठइ सव्वसंजए
अन्नाना किंकाही किंवा
नाहीसेय पावगं ॥ १९ ॥

અર્થ:—પઢમં૦ પ્રથમ, નાણં૦ જ્ઞાન જીવા જીવાદિકનું, તઓ૦ તે પછી દયા૦ છકાય જીવોને

અભયદાન એવં૦ એ પ્રમાણે, ચિટ્ઠઈ૦ રહે જ્ઞાનાદીક સંજને વીસે રહે૦ સવ્વ સંજએ૦ સર્વ પ્રકારે સંજતી.

અન્નાણી૦ અજ્ઞાની જેને જીવજીવાદિકનું જ્ઞાન નથી તે કિં૦ કેમ કાહી૦ કરશે કિંવા નાહી૦ કાંઈજ નહિ છે અપાવગં૦ (શ્રેયઃ પાપકં) પુણ્ય અને પાપને.

ભાવાર્થઃ—પ્રથમ જીવ અજીવાદિકનું જ્ઞાન કર્યા પછી દયા. આ પ્રમાણે જ્ઞાનપૂવક દયા સિદ્ધ થાય છે, અને પૂર્વોક્ત જ્ઞાનપૂર્વક દયા પાળવાથી તે સર્વ પ્રકારે સંયતી સાધુ છે. વળી એથી વિપરીત જે અજ્ઞાની તે શું કરશે? કેમ કે જ્ઞાન નહિ હોવાથી પુણ્ય કે પાપને નહિ જાણે કેમ કે તેને જીવા જીવાદિકનું જ્ઞાન નથી તેથી તે દયા પાળી શકશે નહિ માટે પ્રથમ જ્ઞાનનીજ જરૂર છે. દ૦ અ. ૪૦ ॥ ૧૯ ॥

तम्हा एअं विआणिता,
दोसं दुग्गइ वड्ढणं;
पुढ विकाय समारंभं,
जावजीवाइ वज्जए ॥ २० ॥

तम्हाएअ विआणिता,
दोसं दुगाइ वड्ढणं;
आ उकाय समारंभं,
जाव जीवाइ वज्जए ॥ २१ ॥

तम्हाएअं विआणिता,
दोसं दुग्गइ वड्ढणं;
ते उकाय समारंभं,
जाव जीवाइ पज्जए ॥ २२ ॥

तम्हाएअं विआणिता,
दोसं दुग्गइ वड्ढणं
वाउकाय समारंभं,
जाव जीवाइ वज्जए ॥ १३ ॥

तम्हाएअं विआणिता,
दोसं दुग्गइ वड्ढणं
वणस्सइ (काय) समारंभं,
जाव जीवाइ वज्जए ॥२४॥

तम्हाएअं विआणिता
दोसं दुग्गइ वट्ठणं
तसकाय समारंभं
जावजीवाए (इ) वज्जए ॥२५॥

અર્થ:—તમ્હા તે કારણુ માટે૦ એ અં. આ. વિઆણિતા૦ જાણીને, દોસ=દોષને, દુગ્ગઈ=દુર્ગતિ માઠી ગતિને૦ વઢ્ઢણુ–વધારનાર૦ પુઢવિકાય, પૃથ્વી-કાય એકેંદ્રિ જીવો સામારંભ–સમારંભને, છેદન ભેદન ને૦ જાવ જીવાઇ૦ જીવતા સુધી, જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી૦ વઝએ૦ વરજે ત્યાગ કરે. ૨૯ આઉકાય૦ અપકાય, પાણીના જીવોને (૩૨) તેઉકાય૦ અગ્નિ કાયના૦ (૩૬) વાઉકાય૦ વાય-રાના૦ (૪૦) વણુસ્સઈ૦ વનસ્પતિના (૪૩) તસકાય૦ બે ઇંદ્રિથી પંચેદ્રિ સુધીના જીવો.

ભાવાર્થ:—તે માટે આ દોષોને જાણીને, દુર્ગ-તિને વધારનાર એવા પૃથ્વી કાયના સમારંભને, જાવ જીવાએ ત્યાગ કરે, તેજ પ્રમાણે પાણીના જીવોને, અગ્નિના જીવોને જાણીને તેના સમારંભ એટલે છેદન ભેદનનો જીવનપર્યંત ત્યાગ કરે તોજ

પાપકર્મ ન બંધાય (દ. અ. ગા. ૨૯, ૩૨-૩૬-૪૦-૪૩-૪૬) ॥ ૨૦ થી ૨૫ ॥

सोच्चा जाणर कल्लाणं,
सोचा जाणइ पावगं
उभयं पि जाणए सोच्चा,
जंसेयं तं समायरे ॥ २५ ॥

અર્થ:—સોચ્ચા૦ સુત્રને સાંભળનાર, જાણઇ=જાણે છે, કલ્યાણં૦ કલ્યાણને સંયમને, પાવગં=પાપકર્મને, ઉભયં=બેને સંયમ અને અસંયમ તે કલ્યાણને અને પાપને; પિ૦ પણ જં=જે સેયં૦ શ્રેયકારીધર્મ ધર્મ તં૦ તે, સમાયરે૦ સમાચરે, આદરે.

ભાવાર્થ:—આત્માને કલ્યાણ માર્ગે કેવી રીતે દોરવો તે શાસ્ત્રદ્વારા જણાય છે. અને તેમજ પુન્ય તેમ પાપનાં કર્તવ્ય પણ જાણ્યામાં આવે છે, સૂત્રને સાંભળનાર સંયમને અસંયમ એટલે પુણ્ય ને પાપ બન્નેને જાણીને જે ઉત્તમ માર્ગ તે આચરે અને તેજ પ્રમાણે વર્તે એથી ઉલટા માર્ગે વર્તન રાખનારને ઉપદેશ રહીત કર્મ બંધન થાય છે ॥૨૬॥

દ. અ. ૪ ગા. ૧૦

सवणेनाणे विनाणे
पच्चक्खाणे असंजमे
अणहन ए तवचेव,
वोदाणे अकिरी आसिद्धि ॥२७॥

અર્થ :—સવણે=સાંભળે, નાણેઅ૦ જ્ઞાન વિનાણે૦ વિજ્ઞાન, પચ્ચક ખાણેઅ૦ પચ્ચખાણ સંજમે૦ સંયમ, અણ હનએ૦ આશ્રવને હણે૦ તવ૦ તપ ૩ ચેવ૦ અને એ પ્રમાણે ૪ વોદાણે૦ કર્મ પ ને લૂલાં કરે—અકિરીઆ૦ અક્રિય થાય-સિદ્ધ૦ મોક્ષ મળે ૧૦ (સાધુની પાસે સાંળળવાથી દસ બોલની પ્રાપ્તી થાય)

ભાવાર્થ :—-સિદ્ધાંત સાંભળવાથી શું લાભ થાય તે કહે છે. સુત્રને સાંભળે તો જ્ઞાન થાય અને જ્ઞાનથી વિજ્ઞાન થાય, તો પચખાણું કરે, આથી સંયમ પાળવાનો લાભ, તેથી આશ્રવ આવતાં કર્મને રોકે. તેથી તપ થાય, તેથી કર્મ ખપે, તેથી અક્રિય થાય અને છેવટે મોક્ષ મળે. માટે શાસ્ત્રશ્રવણ કરવું ॥ ભ. સુ. ઉ. ॥ ૨૭ ॥

॥ પાપતત્વ સંપૂર્ણ ॥

आश्रवनत्त्व (६)

अहेवयइ कोहेणं,
माणेणं अहमागई ।
माया गई पडिग्घाओ,
लोभाओदुहओभयं ॥२८॥

અર્થ:—અહે. નીચે, અધોગતિને૦ વયઇ૦ જાય કોહેણં૦ ક્રોધે કરીને, માણેણં૦ માને કરીને, અહમા૦ માઠી, નીચી, ગઈ૦ ગતી હોય, માયા૦ માયાએ કરી, ગઈપડિગ્ઘાએ૦ સારી ગતિનો વિનાશ હોય૦ લોભાઓ૦ લોભે કરી. દુહઓ. આલોક ને પરલોક૦ ભયં–ભય હોય.

ભાવાર્થ:--હે દેવાણુંપ્રિય ! કામભોગ ભોગવ્યા વિના પણ જીવ દુર્ગતિએ જાય તે કહે છે. ક્રોધે કરીને જીવ અધોગતિએ જાય. માને કરીને માઠી-ગતિએ જાય. માયાએ કરીને સારી ગતિનો નાશ કરે, અને લોભે કરીને આલોક ને પરલોકમાં ભય પામે. એટલે ક્રોધ, માન, માયા ને લોભ આ ચારે દુર્ગતિમાં લઇ જનાર છે. તેનો જ્ઞાની માણસે ત્યાગ કરવો એજ શ્રેયષ્કર છે. ઉ૦ અ. ૯ ગા. ૫૪ ॥૨૮॥

तहेवहिंसं अलियं,
चोज्जंअबम्भ सेवणं ।
इच्छा कामंच लोभंच,
संञ्जओपरिवज्जए ॥ २९ ॥

અર્થ:—તહેવ૦ તેમજ, હિંસં-હિંસા, જીવની ઘાત, અલિયં-જુઠું બોલવું તે, મૃષાવાદ, ચોજ્જં-ચોરીનું કરવું. અબ્બમ્ભ સેવણં-મૈથુનનું સેવવું. સ્ત્રીનો સંગ કરવો. ઇચ્છા૦ વાંચ્છના.

કામં=કામ. ચ૦ અને લોભં૦ લોભને ચ૦ અને સંજોઓ. સાધુ પરિવજ્જં એ૦ સર્વથા વરજે૦

ભાવાર્થ—સારી ગતિએ જનાર સાધુ પાંચ આશ્રવહિંસા, તેમજ મૃષવાદ, (જુઠ) ચોરી, મથુન, (વિષય) અને અણ પામેલી વસ્તુની ઇચ્છા, તેમજ મળેલી વસ્તુમાં લુબ્ધપણું એટલે પરિગ્રહ સર્વથા છોડે. ઉ૦ અ૦ ૩૫ ગા. ૩ ॥ ૨૯ ॥ આશ્રવતત્વ સંપુર્ણ ॥ ૬

संवरतत्व (७)

पाणिवह मुसावाया,
अदत्त मेहुण परिग्गहा विरओ ।

राइभोयण विरओ,
जीवो होइ अणासवो ॥३०॥

અર્થ:—પાણી૦ પ્રાણી વહ૦ વધ મુસાવાયા૦ જુઠું અદત્ત. ચોરી૦ મેહુણ૦ મૈથુન પરિગ્ગહા૦ પરિગ્રહ થકી. વિરઓ નિવર્ત્યો. રાઇ૦ રાત્રી ભોયણ૦ ભોજનથી, વિરઓ૦ નિવર્ત્યો, જીવો૦ જીવોને અણ૦ નહિ આસવો૦ આશ્રવ હોઇ૦ હોય.

ભાવાર્થ:—જીવની હિંસાથી જુઠું બોલવાથી ચોરી કરવાથી, મૈથુન સેવનથી પરિગ્રહથી અને રાત્રી ભોજનથી નિવર્ત્યો હોય એવો જીવ આશ્રવ રહિત થાય છે. એટલે નવાં પાપ બાંધતો નથી.

અર્થાત—હરેક જાતના આશ્રવથી જે પુરૂષ વિરકત થયો છે તે જીવ નવાં પાપ બાંધતો નથી એટલે મોક્ષ માર્ગનો રસ્તો તેના માટે ચોકખો ને સિદ્ધો થાય છે. (ઉ૦ અ૦ ૩૦ ગા. ૨ ॥ ૩૦ ॥

पञ्चसमिओति गुत्तो,
अकसा ओजिइन्द्रिओ।
अगारवोय निसल्लो,
जीवो होइअणासवो ॥ ३१ ॥

અર્થઃ—પાંચ સુમતિ૰ પંચ સમિઓ, તિગુત્તી૰ ત્રણ ગુપ્તિ અકસાઓ૰ કસાય રહિત. જીઇન્દિઓ૰ જીતેંદ્રિય, ઇન્દ્રિઓને જીતનારો કબજે રાખનાર અગારવો૰ ગર્વરહિત. ય૰ વળી. નિસલ્લો૰ શલ્ય ત્રણ રહિત. જીવો૰ જીવો, હોઇ૰ હોય, અણાસવો૰ આશ્રવ રહિત,

ભાવાર્થઃ—પાંચ સુમતિ ત્રણ ગુપ્તી ચાર કસાયરહિત પાંચ ઇંદ્રિયોને જીતે ત્રણ ગર્વરહિત ત્રણ શબ્દરહિત જે જીવ હોય તે જીવ આશ્રવરહિત પાપ એટલે નવાં કર્મ બાંધે નહિ. પાંચ સુમાત તે ૧ ઇરીયા સુમતિ જોઇને કાર્ય કરવું તે ૨ ભાષા સુમતિ–નિર્દોષ ભાષા બેલવી તે ૩ એખણા સુમતિ–કોઇ પણ વસ્તુ લેતાં સામા જીવને દુઃખ થાય નહિ તે ૪ આયાણ ભંડ–કોઇ પણ ચીજ નિર્દોષ જગાએ મુકવી તે ૫ ઉચ્ચારપાસવણ વડીનીતિ લઘુનીતિજ્યાં કરવી તે કોઇ જીવ દબાય નહિ તેવી જગા ઉપર કરવી તે ત્રણ ગુપ્તી ૧ મન ૨ વચન ૩ કાયા. આ ત્રણેને અશુભ કાર્યમાં પ્રવર્તન કરતાં અટકાવવા તે ચાર કષાય–૧ ક્રોધ ૨ માન, ૩ માયા. ૪ લોભ તેથી અલગ રહેવું તે. પાંચ ઇંદ્રીઓ–(નાક. કાન, મોં, આંખ અને

કાયા એટલે સ્પર્શ) પાંચે ઇંદ્રીઓનું દમન કરવું તે.

ગર્વ ત્રણ. ૧ ધન દ્રવ્યનો ગર્વ કરવો તે. ૨ રસ-ગર્વ-ભોજનનો ગર્વ કરવો તે સારૂ ભોજન ૩ સાતા ગર્વ-હું નિરોગી છું એવો ગર્વ કરવો તે. ત્રણ શલ્ય ૨ નિદાન શલ્ય કર્યા કર્મના ફલની ઇચ્છા કરવી તે. ૩ મિથ્યાત્ શલ્ય. ખોટા દેવ, ગુરૂધર્મની શ્રદ્ધામાં સચોટ થવું તે અગર કોઇપણ ખોટી વસ્તુ ઉપર દઢતા કરવી તે ઉપર લખેલા બોલે કરી જીવ રહીત થાય તો જીવ આશ્રવ રહીત થઇ નવાં કર્મ બાંધે નહિ (ઉ. અ. ૩૦ ગ. ૩) ॥ ૩૧ ॥

सींहजहा खुऊमिगा चरंता
दुरेचरंती परिसंकमाणा
एवंतुमेहा विसमिक्ख धम्मं
दूरेण पावंपरिवज्जएज्जा ॥ ३२ ॥

અર્થઃ—સિંહ૦ સિંહને તજીને; જહા૦ જેમ. ખુદ૦ ક્ષુદ્ર જીવ મિગા૦ મૃગલાં વિગેરે ચરંતા૦ ચરનાર, ફરનાર૦ દુરે૦ છેટે, ચરંતા૦ ચરે, ફરે, જાય પરિસંકમાણા૦ અતિશંકા કરતા થકા. બીતા થકા. એવં૦ એ પ્રમાણે તું૦ વાટી. મેહાવી૦ પંડીત ડાહ્યો,

સમજ્જુ સમિખ૦ સમજીને ધમ્મં૦ ધર્મને વીસે રહે દૂરેણ૦ દૂર રહે પાવં૦ પાપકર્મ પરિવઝએ૦ ત્યાગ કરે

ભાવાર્થ:—જેમ મૃગાદિક ક્ષુદ્ર જીવો ચારે તરફથી સીંહને જોઇને બીતા થકા દૂર ફરે–ચરે છે, તેમ ડાહ્યા પુરૂષો ધર્મને સમ્યક પ્રકારે સમજીને પાપથી દૂર નાસે છે. (સુ. અ ૧૦ ગા ૨૦) ॥ ૩૨ ॥ સંવર તત્વ સંપૂર્ણ (૮)

तहियं गन्धोदय पुप्फवासं,
दिवात हिवसुहारायवुट्ठा ।
पहयाओदुन्दु हीओसुरहिं,
आगासे अहोदाणं च घुट्ठं ॥ ३३ ॥

सक्खं खुदीसइ तवो विसेसो
नदीसईजाइ विसेस कोई;
सोवागपुत्तं हरिए ससाहुं,
जंस्से रिसा इड्ढिमहाणुभागा॥ ३४ ॥

અર્થ:—તહિંય. ત્યાં તે યજ્ઞના પાડાને વિષે, ગન્ધ૦ સુગંધી, ઉદય૦ પાણીની પુપ્ફ૦ ફુલની, વાસં૦

વૃષ્ટી કરી દિવ્વા૦ દે પ્રધાન તહિં૦ ત્યાં, વસુ૦ દ્રવ્ય, હારા૦ ધારા ઢગલા. ચ૦ વળી૦ કટ્ટુ૦ વૃષ્ટિ પહુ-યાઓ૦ વગાડી, દુન્દુહીઓ૦ દુન્દુભી (દેવવાજીત્ર) સુરેહિં=દેવતાએ, આગાસે. આગાસે. આકાશને વિષે, અહો૦ આશ્ચર્યકારી, દાણં૦ દાન, ચ૦ વળી, ઘુટ્ઠં૦ નિરઘોષ કર્યો (શબ્દ) સકખં૦ પ્રત્યક્ષ, ખુ૦ નિશ્ચે, દીસઇ૦દીસે છે તવો૦ તપનો વિસેસો૦ વિશેષે,નદીસઇ૦ ન દીસે, જાઇ૦ જાતિનો, વિસેસ૦ વધારે, કોઇ૦ કાંઇ થોડો પણ સોવાગપુત્તં. ચંડાળના પુત્રને, હરિએસ. હરિકેશી બળ સાહુ૦ સાધુ જે સેરિસા. એવી. ઇટ્ટી૦ રૂદ્ધિ, મહાણુભાગા. મહા ભાગ્યવાન. પુણ્યશાળી.

ભાવાર્થ:—હરિકેશી (બળ) સાધુએ આહાર પાણી લીધો, ત્યારપછી ત્યાં, યજ્ઞના પાડાના વિષે દેવતાએ સુગન્ધિ પાણીની, સુગન્ધિદાર પુષ્પની, દ્રવ્યની ધરાની દિવ્ય વૃષ્ટિ કરી; અને આકાશને વિષે દેવ દુદુમ્ભિ વગાડી. અહો મહા દાન દીધું એમ ઉદ-ઘોષ કરી. તે વારે બ્રાહ્મણો બોલતા હતા કે, એ પ્રત્યક્ષ તપનોજ મહિમા જણાય છે પણ જાતિનો કાંઇ વિશેષ મહિમા જણાતો નથી કારણકે જુઓ, એ હરિકેશી (બળ) સાધુ

ચંડાળનો પુત્ર છે૦ છતાં કેવો મહા ભાગ્યવાન રૂદ્ધિ વાળો છે. આ બધો તપનો ઉત્કૃષ્ટો મહિમા છે (ઉ. અ. ૧૨—ગા. ૩૬-૩૭) ૩૪

जहा महा त लायस्स
संन्निरूद्धे जलागमे
उस्सिञ्चणाए तवणाए
कमेण सोसणाभवे ॥ ३५ ॥

અર્થ:—જહા૦ જેમ, મહા૦ મોટા. તલાયસ્સ૦ તળાવના, સન્નિ રૂધ્ધે. રૂંધે, અટકાવે. જલાગમે. પાણી આવવાનું ઠેકાણું. ગરનાળાં, ઉસ્સિંચણાએ. ઉલેચવે કરી, તવણાએ. તાપે કરી. સૂર્યના તાપે કરી કમેણં૦ અનુક્રમે, સોસણા૦ સોષી લેવું ભવે હોય.

ભાવાર્થ:—જેમ મોટા તળાવને વિષે નવા પાણીના આવવાના માર્ગને ગરનાળાં રૂંધે. અટકાવે, અને જે પાણી હોય તેને ઉલેચે તથા તાપે કરી સુકાવી નાખે એ પ્રમાણે અનુક્રમે હોયતો, તે તળાવ ખાલી થાય છે. તેમ (ઉ. અ. ૩૦ ગા. ૫) ॥ ૩૫ ॥

एवंतु संजयस्सावि
पाव कम्म निरासवे
भवकोडी संचियं कम्मं
तवसा निज्जरिज्जइ ॥ ३६ ॥

અર્થઃ—એવં. એ રીતે, તુ૦ પ્રકારે, સંજય૦ સાધુને પૂર્વે કરેલાં. પાવકમ્મં૦ પાપકર્મને નિરાસવે૦ નહિ આશ્રવ, નવાં આવતાં રોકયાં હોય તેને. ભવ-કોડી. ભવની કોડીનાં કોડભવનાં, પાછલાં, સંચિયં૦ સંચય કરેલાં, કમ્મં૦ કર્મ. તવસા૦ તપે કરી નિજ્જરિજ્જઇ૦ ક્ષય થાય, નાશ પામે.

ભાવાર્થઃ—એ પ્રકારે સર્વ જીવો પણ આત્મારૂપી તળાવને વિષે પાપરૂપી પાણી આવવાના માર્ગનો ઈંદ્રિયોરૂપી ગરનાળાંએ બંધ કરી જુનાં પાપરૂપી પાણીનો ક્ષય કરે અને તપરૂપી તડકાએ કરી સુકવી નાંખે તો આત્મારૂપી તળાવ પાપરૂપી પાણીથી રહીત થઇ મોક્ષ માર્ગનો સાધક થાય છે. (ઉ૦ અ. ૩ ગા. ૬ ॥ ૩૬ ॥)

सो तवो दुविहोवुत्तो
बाहिरब्भन्तरो तहा

बा हिरो छव्विह होवुत्तो
एवमब्भन्तरोतवो ॥ ३७ ॥

અર્થ—સો૦ તે, તવો૦ તપ. દુવિહો૦ બે પ્રકારે વુત્તો૦ કહ્યો છે, બાહિર૦ બહારનો અભ્યન્તર૦ અંદરના, તહા૦ તેમ, બાહિરો૦ બહારનો, છવ્વિહહો૦ છ પ્રકારે વુત્તા૦ કહ્યા છે. એવં૦ એમ અબ્ભન્તરો૦ અભ્યંતર, તવો૦ તપ.

ભાવાર્થઃ—બાહ્યતપ છ પ્રકારનો કહ્યા છે. ૧ અનશન–આહારનો ત્યાગ આહાર તે ચાર પ્રકારે વર્ણવ્યો છે. અન્ન, પાણી, મેવા અને મુખવાસ. ૨ ઉણોદરી–પોતાના હંમેશના ખોરાકમાંથી ઓછું ખાવું તે યથા તૃપ્તી ભોજન નહિ કરવું તે ૩ વિત્તિ સંખેવણા–વૃત્તિ સંક્ષેપના દ્રવ્યાદિકનો નિયમ ૪ રસ પરિત્યાગ દધિધૃત પય આદિનો ત્યાગ ૫ કાયા કલેશે-કાય કલેશ શરીરને કષ્ટ પડે તેવા પણે આસન તથા વિભુષાન કરવી તે ૬ ઇંદ્રિય પડિસલેયણા–પ્રતિ સંલિનતા ઇંદ્રિય વિષય કષાય યોગ તેમનો નિરોધ તેવીજ રીતે અભ્યંતર તપ પણ છ પ્રકારે કહેલાં છે.

૧ પ્રાયશ્ચિત-કર્યા કર્મનો પશ્ચાતાપ કરી માફ માગવી તે.

૨ વિનય-બહારનું કામ પારકાનું સ્વાર્થ રહીત થઇને કરવું તે.

૩ વયા વચ્ચ-સ્વાર્થરહીત પારકા બેસીને તેને શાન્તિ ઉપજાવવી તે.

૪ સઝાય. ભણેલા હોય તેનું પર્યટન કરવું તે.

૫ ધ્યાન-આત્મા સંબંધીની ચીંતવણી કરવી તે.

૬ કાયોત્સર્ગ--કાયાનું સંચાલન બંધ કરી સ્થીર થવું તે. (ઉ૦ અ૦ ૩૦ ગા. ૭ ॥ ૩૭ ॥)

णरेइया वास सहस्सेणवा
वास सहस्से हिंवा वास
सयसहस्सेणवा खवयंति
नोइणट्ठे समट्ठे ॥ २ ॥
जावइयाणंभत्त अठम भत्तिए
समणे निग्गंथे कम्मं निझरेति
एवइयं कम्मं णिरएसुणेर
इया वास सयसहस्सेणवा

वास सयसहस्से हिंवावास
कोडीएवा खवयंतिनो इणट्ठे
समट्ठे (३) भ. स. १६ उ. ॥३८॥

અર્થ—જાવઇયાણું૦ અહો ભગવંત. ભંતે૦ પુજ્ય, ચઉસ ભક્તએ૦ એક ઉપવાસ, સમણે નિગ્ગથે૦ સાધુ અગર બીજા જીવો પારગ્રહરહિત કમ્મં૦ કર્મને નિઝરેતિ૦ ક્ષય કરે છે. એવઇયં૦ એટલાં કમ્મં કર્મણિરએ સુ૦ નરકને વિષે ણેરઇયા૦ નારકી વાસ૦ વરસ, સએણવા૦ સો વાસ૦ વરસ સએહિંવા૦ પ્રત્યેક સો, વાસ૦ વરસ સહસ્સેણવા૦ હજાર વરસે કર્મ અવયંતિ૦ ખપાવે નો૦ ના ઇણઢે૦ અહો ગૌતમ એ અર્થ સમઢે૦ સમર્થ (૧) અહો ભગવાન છઠ ભક્તિએ ૭ બે ઉપવાસ કરવા સહસ્તે હિંવા૦ પ્રત્યેક હજાર, સય સહસ્સેણ૦ સો હજાર, લાખ, અહો ગૌતમ૦ એ અર્થ સમર્થ નહી એ કરતાં અધીક ૨ અહો ભગવાન હે પુજ્ય ૨ અઠમત્તિએ ત્રણ ઉપવાસ કરવા સય સહસ્સેહિંવા૦ પ્રત્યેક લાખ, કોડી૦ ક્રોડ (૩) એ અર્થ સમર્થ નહિ.

ભાવાર્થ:—રાજગ્રહી નગરીને વિષે ભગવાન પધાર્યા છે, ત્યારે શ્રી ગૌતમસ્વામી પૂછે છે. કે હે ભગવાન ? અહો પુન્ય ? પરિગ્રહ રહિત જે સાધુ અગર સર્વ જીવો જે એક ઉપવાસ કરે તો જેટલાં કર્મ ખપાવે તેટલાં કર્મ નરકને વિષે નારકી, જે છેદન ભેદનનાં દુ:ખ વહન કરતો થકો, સો વરસમાં કર્મ ખપાવે ? પ્રત્યેક સો વરસે એટલે નવસે વરસે ખપાવે ? અથવા હજાર વરસે ખપાવે ? ભગવાન કહે છે કે, અહો ગૌતમ એ અર્થ સમર્થ—બરોબર નથી. એટલે તેટલાં વરસમાં ન ખપાવે. કારણ કે નારકીના જીવો પરવસ પણે સહન કરે છે. પણ સાધુ અગર બીજા જીવો છતી જોગવાઇએ પોતાની ઈચ્છાઓને રૂંધે છે. જેથી તેમને ઘણી નિર્જરા થાય છે. માટે હે ભવ્ય જીવો જો છતી શક્તિએ તપ વીગેરે કરશો તો તેનાં ફળ અનંત મળશે પરવશ પણે કરશો તો તેનો લાભ નહિ જેવોજ થશે. સર્વ જીવોને તપ કરવો શ્રેય છે. છતી જોગવાઇએ અહો પુન્ય ભગવાન સાધુ. ૧ અગર સર્વ જીવો જો છઠ કરે ને જેટલાં કર્મ ખપાવે તેટલાં કર્મ નારકી હજાર વરસે અથવા પ્રત્યેક હજાર વરસે અથવા લાખ વરસે

ખપાવે ? અહો ? ગૌતમ એ અર્થ બરો-બર નથી. એટલે તેટલે વર્ષે પણ જો ઉપ-વાસથી જેટલાં કર્મ ખપે તેટલાં ન ખપે અગર સર્વ જીવો અહો પુજ્ય ? ત્રણ ઉપવાસ (અઠમ) કરવાથી સાધુ જેટલાં કર્મ ખપાવે તેટલાં કર્મ નારકી લાખ વરસે અથવા પ્રત્યેક લાખ વરસે, અથવા ક્રોડ વરસે ખપાવે ? અહો ગોતમ એ અર્થ બરોબર નહિ. એટલે તેટલે વરસે પણ સાધુ અગર સર્વ જીવોના અઠમ જેટલાં કર્મ ન ખપે તેજ પ્રમાણે જેમ વધુ તપ કરે તેમ ઘણાં જ કર્મ ખપે છે. ઉ૦ જેમ કોઈ અતિ જર્જરિત થઇ ગયેલો મનુષ્ય જેનામાં ઉભા રહેવાની તાકાત પણ નથી તેમ ભૂખ તરસથી વ્યાકૂળ થયેલો છે. એવા પુરૂષના હાથમાં સારામાં સારો ધારદાર કુહાડો આપીએ, ને સુકી રાયણની ગાંઠ ફાડવાને કહીએ પણ તેનાથીતે જેમ બનતું નથી, તેમ નારકીથી પોતાનાં કર્મ તોડી શકતાં નથી. પણ જો તેજ કુહાડો કોઈ શશક્ત તરૂ-ણના હાથમાં આપી સાદુ લાકડું ચીરવાનું કહીએ તો, જે તેને રમત માત્રમાં ચીરી શકે છે, તેમ સાધુ અગર સર્વ જીવો પુરૂષ તપે કરી કર્મને સહેલાઇથી

વિદારી શકે છે. ૭. જેમ કાદવે ખરડેલાં લુગડાં સહેલાઇથી સાફ થાય છે. પણ મરીથી બગડેલું લુગડું બહુજ મહેનતે સાફ થાય છે. તેમ સાધુપણામાં કર્મ નો ક્ષય કરવાને ઘણો થોડો કાળ લાગે છે, પણ નારકીને વિષે અનંત ઘણો કાળવ્યય થાય છે. ઉપલા દૃષ્ટાંતોથી જણાશે કે છ ની જોગવાઇએ છોડવાથી પરવશપણે છાંડવા કરતાં અનંત ગણી નિર્જરા થાય છે.

तवो जोइ जीवो जोइठाणं
जोगासुया सरीरं कारिसङ्गं
कम्मेहा संजम जोगसन्ती
होमं हुणामि इसिणं पसत्थं ॥१८॥

અર્થ—તવો૦ તપ, જોઇ૦ અગ્નિ, જીવો૦ જીવ, જોઇ૦ અગ્નિ, ઠાણં૦ સ્થાનક જોગા૦ જોગ ત્રણ, શરીરં૦ શરીર, કારિસંગં૦ ગોર ભુકો, સુયા૦ ચાટવા૦ કમ્મે૦ કર્મ, ઈ૦ ઇંધણ (લાકડાં) સંજમ૦ સંજમના, જોગ૦ જોડવો, સન્તી૦ શાન્તિ કરવાનો યંત્ર, હોમ૦ હોમ, હુણામિ૦ હોમ કરૂં છું. ઇસિણં૦ રૂષિશ્વરે, પસત્થં૦ ભલો

ભાવાર્થ—હરકેશી બળ મુંનીને તે વિપ્રોએ પુછયું કે તમારે યજ્ઞ છે ? ત્યારે મુનીએ જવાબ આપ્યો કે અમારે યજ્ઞ છે. અમારે જીવ તે અગ્નિનું સ્થાનક, તેમાં તપ રૂપ અગ્નિ, મન, વચન, અને કાયાના શુભ જોગના વ્યાપાર રૂપ ચાટવા, શરીર રૂપ ગોર ઈંધણા કર્મરૂપી સંયમ રૂપ શાંતી પાઠ એ મંત્ર એવા યજ્ઞ રૂષિશ્વરને ભલો છે; માટે એવો હોમ હું કરૂં છું. તે સિવાયના યજ્ઞ તો તેમાં છકાય જીવોની હાણ થતી હોવાથી કર્મનું બંધન કરનાર છે; માટે સાધુએ તો કર્મ ને બાળવાનોજ યજ્ઞ કરવો. (ઉ. અ. ૧૨ ગા. ૪૪) ॥ ૩૮ ॥

अहो निच्चं तवो कम्मं
सव्व बुद्धेहिं वन्निअं
जाय लज्जा समावित्ती
एग भतंच भोअणं ॥ ३९ ॥

અર્થ—અહો૦ દીવસ, નિચ્ચં૦ નિત્ય, નિરંતર, તવો૦ તપ, કમ્મં૦ કર્મ, સવ્વ૦ સર્વ, બુધ્ધેહિ૦ બુધ જનોએ, તિર્થંકરે, વન્નિઅં૦ વર્ણવ્યું છે, કહ્યું. છે, જા૦ જે, ય૦ વળી, લઝા૦ લાજ, સંયમ,

સમા૦ સમાન, વિતી૦ વૃત્તિ, એગભતંચ ભોઅણું૦ એક વખત ભોજન (દીવસે જમવું. રાત્રીએ જમવું નહી તે એક વખત.)

ભાવાર્થ:—નિરંતર સહાય તપ કર્મ કરવું એવું બુધ પુરૂષોએ વર્ણવ્યું છે. પોતાની જાતને તારવી તેનો ઉપાય કરવો તેનું નામ જાત્રા એથી જાત્રા લજ્જા તથા સંયમ જેના હૃદયના વિષે વર્તે છે તેવા પુરૂષો રાત્રી ભોજન કરતાં થકાં અનેક જંતુઓનો આહાર કરે છે જેથી માંસાહારમાં તથા રાત્રી ભોજનમાં બીલકુલ તફાવત રહેતો નથી, માટે રાત્રી ભોજન કરવાથી આ દેહ અપવિત્ર થાય છે. ॥ ૩૯ ॥ (દ. અ. ૬ ગા. ૨૩)

बारसे वउ वासाइं
संलेहणु कोसिआ भवे ।
संवच्छर मझि मीया
छमासाय जहन्निया ॥ ४० ॥

पढमे वास चउक्कम्मि,
विगई निज्जूहणं करे ।

बीए वास चउक्कम्मि
विचित्तं तु तवंचरे ॥ ४१ ॥

અર્થઃ—બારસે વાસાઇ૦ બાર બાર વરસની, સલેહણું૦ સંલેષણા ઉકકોસિયા૦ ઉત્કૃષ્ટિ. ભ૦ હોય સં૦ વરસની, મઝિમિયા૦ મધ્યમ સલેખણા, છ૦ છ માસની.

જહન્નિયા૦ જઘન્ય. પ૦ પ્રથમ, વા૦ ચાર વરસ લગી, વિ૦ વિગય, નિજ્જુહણું૦ વરજે, ત્યાગ કરે, બી૦ બીજી વરસ, ચ૦ ચારલગી, વિચિતં૦ તપ. ચરે૦ ચાલે, કરે.

ભાવાર્થઃ—જઘન્ય છ માસની મધ્યમ એક વરસની અને ઉત્કૃષ્ટ બાર વરસની સલેહણા હોય, તેમાં પહેલાં ચાર વરસ વિગય (દૂધ, દહીં, ઘી. તેલ, ગળપણ) નો ત્યાગ કરે, બીજાં ચાર વરસમાં વિચિત્ર --આકરો તપ કરે, નવમાં અને દશમા વરસમાં એકાંતર અપવાસ કરે. તેમાં પારણું હોય ત્યારે આંબિલ કરે, અગીયારમાં વર્ષના પહેલા છ માસછઠ અઠમાદિક કાંઈપણ તપ ન કરે પણ પાછલા ૭ માસમાં છઠ અઠમાદિક તપ કરે. તેમજ થોડો આંબિલ તપ

કરે, બારમા વર્ષમાં પહેલાં તે પછી સરખો તપ કરે એટલે આંબિલ કરે બીજો તપ કરે ને ફરી આંબેલ કરે. (ઉ. અ. ૩૬ ગા. ૨૫૦, ૨૫૧) ॥ ૪૧ ॥

એક ઉપવાસ કરે તે એકજ ઉપવાસનો નફો બે ભેગા કરે તો પાંચ ઉપવાસનો નફો થાય તેવીજ રીતે ત્રણ લાગટ ઉપવાસ કરે તો તેથી પાંચ ઘણા એટલે ૨૫ ઉપવાસનો નફો થાય. તેવીજ રીતે આગળના આંક જાણવા.

૨ ૫ =	૫
૩ ૫ =	૨૫
૪ ૫ =	૧૨૫
૫ ૫ =	૬૨૫
૬ ૫ =	૩૧૨૫
૭ ૫ =	૧૫૬૨૫
૮ ૫ =	૭૮૧૨૫
૯ ૫ +	૩૯૦૬૨૫
૧૦ ૫ +	૧૯૫૩૧૨૫
૧૧ ૫ =	૯૭૬૫૬૨૫
૧૨ ૫ =	૪૮૮૨૮૧૨૫
૧૩ ૫ =	૨૪૪૧૪૦૬૨૫

૧૪	૫ =	૧૨૨૦૭૦૩૧૨૫
૧૫	૫ =	૬૧૦૩૫૧૫૬૨૫
૧૬	૫ =	૩૦૫૧૭૫૭૮૧૨૫
૧૭	૫ =	૧૫૨૫૮૭૮૯૦૬૨૫
૧૮	૫ =	૭૬૨૯૩૯૪૫૩૧૨૫
૧૯	૫ =	૩૮૧૪૬૯૭૨૬૫૬૨૫
૨૦	૫ =	૧૯૦૭૩૪૮૬૩૨૮૧૨૫
૨૧	૫ =	૯૫૩૬૭૪૩૧૬૪૦૬૨૫
૨૨	૫ =	૪૭૬૮૩૭૧૫૮૨૦૩૧૨૫
૨૩	૫ =	૨૩૮૪૧૮૫૭૯૧૦૧૫૬૨૫
૨૪	૫ =	૧૧૯૨૦૯૨૮૯૫૫૦૭૮૧૨૫
૨૫	૫ =	૫૯૬૦૪૬૪૪૭૭૫૩૯૦૬૨૫
૨૬	૫ =	૨૯૮૦૨૩૨૨૩૮૭૬૯૫૩૧૨૫
૨૭	૫ =	૧૪૯૦૧૧૬૧૧૯૩૮૪૭૬૫૬૨૫
૨૮	૫ =	૭૪૫૦૫૮૦૫૯૬૯૨૩૮૨૮૧૨૫
૨૯	૫ =	૩૭૨૫૨૯૦૨૯૮૪૬૧૯૧૪૦૬૨૫
૩૦	૫ =	૧૮૬૨૬૪૫૧૪૯૨૩૦૯૫૭૦૩૧૨૫
૩૧	૫ =	૯૩૧૩૨૨૫૭૪૬૧૫૪૭૮૫૧૫૬૨૫

પહેલે ઉપવાસે ૧ ઉપવાસનું ને મહિનાના કરે તો ૩૦ નો ૧=૨૯ ઘાત પના તે ૧૮૬૨૬૪૫૧૪૯૨૩૦૯૫૭૦૩૧૨૫ ઉપવાસ જેટલું ફળ મળે.

आया वयंति गिम्हेसु
हेमंतेसु अवाउडा
वासासु पडिसंलीणा
संजया सुसमाहिया ॥ ६२ ॥

અર્થ:—આયા વયંતિ૦ અતાપનાલે. ગિમ્હે સુ૦ ઉન્હાળામાં હેમંતે સુ૦ શીયાળામાં અવાઉડા૦ વસ્ત્ર રહિત. વાસાસુ૦ ચોમાસામાં પડીસંલીણા૦ એક સ્થાનકને વિષે અંગોપાંગ ગોપવીને બેસે. સંજયા૦ સાધુ. સુસમાહિયા૦ સારી રીતે સમાધીમાં જ્ઞાનાદિકને વિષે યત્ન કરનાર એવો શુદ્ધ તપ કરે.

ભાવાર્થ:—સારી રીતે જ્ઞાનાદીકને વિષે રમનાર (કોઇ જીવને દુઃખ ન થાય તેવું તપ કરનાર સાધુ ઉન્હાળામાં સૂર્યની અતાપના લે, શીયાળામાં વસ્ત્ર રહિત થઈ તાઢ સહન કરે, અને ચોમાસામાં એક સ્થાનકને વિષે અંગોપાંગ ગોપવીને સંવર કરણીમાં રહે, કારણ ચોમાસામાં જીવની ઉત્પત્તિ ઘણી છે. આથી હરવા ફરવાથી પણ ઘણા જીવો હણાય માટે ઉપવાસ કરી સંવરમાં રહે. કેટલાકો ઉન્હાળે ધુણીનો તાપ, શીયાળે તાઢા પાણીમાં રહેવું, ચોમાસે

વરસાદમાં બેસવું વિગેરે તપ કરી ભોળા માણસોને ભ્રમમાં નાખે છે પણ આથી તો શારીરીક કષ્ટ સિવાય કાંઇ લાભ મળે જ નહિ. કેમકે તેમાં ઘણા જીવોને પીડા ઉપજે છે તથા હણાય છે. માટે જે તપથી બીજા પ્રાણીઓને દુઃખ ઉપજે તેવો તપ એટલે દેહ કષ્ટી કરવાથી લાભને બદલે હાની વિશેષ થાય છે. જેથી એવા તપથી દુર રહેવું એ જ શ્રેય છે (દ, અ. ૩ ગા. ૧૨)

इति श्री तप विषय संपूर्ण ॥

अथश्रीमोक्षतत्वप्रारभ्यते

॥ प्रकरण १ ॥

मोक्खमग्गइं तचं,
सुणेह जिण भासियं
चउ कारण संजुत्तं,
नाण दंसणलक्खणं ॥ ४३ ॥

नाणं चदंसणं चेव,
चरितं चतवो तहा

एस मग्गुत्तिपन्नत्तो,
जिणे हि वर दं सिहिं ॥ ४४ ॥
नाणं च दंसणं चेव,
चरितं च तवो तहा
एय मग्ग मणुप्पत्ता,
जीवा गच्छन्ति सोग्गइं ॥ ४५ ॥

અર્થ—મોકખ૦ મોક્ષ. મગ્ગ૦ માર્ગ. ગઇ૦ ગતી તચ્ચં૦ યથાતથ્ય. સુણેહ૦ સાંભળ જીણભાસિયં૦ તિર્થંકરે કહેલી છે. ચઉ૦ ચાર. કારણ૦ કારણ સંજુત્તં૦ સંયુકત. નાણ૦ જ્ઞાન. દંસણ૦ દર્શન લખ્ખણં૦ લક્ષણ. નાણં પદાર્થનું જ્ઞાન. ચ૦ વળી. દંસણ૦ દર્શન. ચેવ૦ વળી ચરિતં૦ જેણે કરી નવાં કર્મ આવે તે. ચ૦ વળી. તવો૦ તપ. તહા૦ તેમજ. મગ્ગ૦ માર્ગ તિ૦ એમ. પન્નતો૦ કહ્યો. જીણેહિં૦ તિર્થંકરે. વર૦ પ્રધાન. દંસિહિ૦ દર્શન ધણીએ. મગ્ગં મણુપત્તા૦ માર્ગને પામ્યા થકા. જીવા૦ જીવ. ગચ્છન્તિ૦ જાય. સોગઇ૦ સારી ગતીને વિષે.

ભાવાર્થ:—ચાર કારણે કરી સંયુકત મોક્ષ માર્ગની ગતી યથાતથ્ય તીર્થંકરની કહેલી હે શીષ્ય!

તું સાંભળ. જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર અને તપ એ તેનાં લક્ષણો છે. વળી પદાર્થનું યથાતથ્યપણું જાણવું તે જ્ઞાન તેમજ તે પદાર્થનું યથાતથ્યપણું સદહવાપણું તે દર્શન અને વૃતનું આચરવું તે ચારિત્ર, કે જેથી કરી નવાં કર્મ ન આવે. તેમજ બાર પ્રકારનો તપ જેણે કરી પાછલાં કર્મ, ઉત્કૃષ્ટા દર્શનના ધણી તીર્થંકરે કહ્યાછે. જ્ઞાન, દર્શન, ચારીત્ર અને તપ એ ચાર માર્ગને પામીને જીવ સારી ગતીએ– મોક્ષમાં જાય છે. ફકત જ્ઞાન સંપાદન કરવાથી મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય છે તે ખોટું છે ફક્ત એકલા દર્શનથી કે એકલા ચારીત્રથી એકલા તપથી મોક્ષ મળતું નથી. જ્ઞાન દર્શન, ચારીત્ર અને તપ એ ચારે સંયુકત હોય તોજ જીવ મોક્ષગામી થાય. (ઉ. અ. ૨૮ ગા. ૧–૨ –૩) ૪૩-૪૪–૪૫.

करकंडू कलिङ्गेसु,
पञ्चालेसुयदुम्मु हो
नमीराया विदेहेसु,
गन्धारेसुय नग्गई ॥ ४६ ॥

અર્થ—કરકંડુ, દુમ્મુહે, નમીરાયા૦ કરકંડુ, દુમહ ને નમી નામના રાજાઓ. કલિંગ૦ દેશનું નામ

પઞ્ચાલ, વિદેહ, ગન્ધાર૦ વિગેરે દેશોના નામ. નગ્ગઇ૦ નગઈ રાજાનું નામ છે.

ભાવાર્થ—ઉપલી ગાથાઓનાં ઉદાહરણો આ ગાથામાં આપ્યાં છે.)

નીચેના રાજાઓ પોતાની મેળે બુઝ્યા છે જેથી તેઓ પ્રત્યેક બુદ્ધ નામથી ઓળખાય છે. ૧ કલીંગ દેશને વિષે કરકંડુ રાજા ઘરડા બળદને જોઇને અહો ! આતો નાનો વાછરડો હતો તેજ વૃદ્ધ અને રોગી થયો તો મારી શી વલે તેમ..................ચીંતવણ કરતાં કરતાં જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું. જેથી પાછલો ભવ દેખી દીક્ષા લીધી. ૨ દુમુહ નામનો પાંચાલ દેશનો રાજા સ્થંભ જોઇને અહો ! આતો ઝાડ સુકાઇ જવાથી થયેલો મારી શી ગતિ એમ વિચારણામાં પડી જવાથી જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન ઉપજવાથી પાછલો ભવ ભાળી દીક્ષા લીધી. ૩ વિદેહ દેશનો રાજા નમીરાજા કંકણનો શબ્દ સાંભળીને અહો ? આતો વધારે છે માટે ખખડે છે પણ જો એક હોય તો ન ખખડે તો હું જે સર્વના ભેગો રહ્યો થકો કર્મના બંધનથી શી રીતે છુટીશ તે પ્રમાણે ચિંતવણ કરતાં થકા જાતિ સ્મરણ જ્ઞાને કરી પાછલો ભવ દેખી

પ્રવજર્યા ધારણ કરી. ૪ ગંધાર દેશના રાજા નગ્ગઇ રાજાને પણ ઝાડ જોઇ તે વિષે વિચારણા કરવાથી જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન થયું. તેથી પાછલો ભવ દેખી દીક્ષા ગ્રહણ કરી આ પ્રમાણે આ ચારે પુરૂષો સ્વયમેવ બુઝયા છે.

એ પ્રમાણે સર્વ જીવો જ્ઞાન, દર્શન. ચારિત્રને તપ એ ચાર વડે મોક્ષ પામ્યા છે. કાંઇ એકથી મોક્ષ નથી પામ્યા માટે ચારેની જરૂર છે. (ઉ. અ. ૧૮ ગા ૪૬)

૪૫ મોક્ષ તત્વ સંપૂર્ણ ॥ ૯ ॥

समकित.

तहियाणं तु भावाणं
सब्भावे उवएसणं ।
भावेणं सद्दहन्तस्स
सम्मत्तं तं वियाहियं ॥ ४७ ॥

અર્થ—તહિયાણં૦ યથાતથ્ય. તુ૦ અવધારણ. ભાવાણું૦ ભાવતો, એ નવ પદાર્થનાં સબ્ભાવે. સ્વભાવે મતિ સ્મરણાદિક છતે, ઉવએસણં૦ ગુરૂ-

વાદિકના ઉપદેશે કરી. ભાવેણું૦ અંતઃકરણ શુદ્ધભાવે કરી સદ્દહન સદહતાથકા. તસ્સ૦ તે જીવને, સમ્મતં સમકિત ત૦ તે વિયાહિયં૦ કહ્યું તિર્થંકરે.

ભાવાર્થ—જાતિ સ્મરણાદિક જ્ઞાને કરી, તથા ગુરૂ વાદિકના ઉપદેશે કરી, શુદ્ધ અંતઃકરણ ભાવે કરીને પૂર્વોકત નવે પદાર્થને યથાતથ્યપણે સંદહતા થકા તિર્થંકરે સમકિત કહ્યું છે. એટલે એ સમકિતનાં લક્ષણ જાણવાં. અર્થાત્ સત્યને સત્ય જાણે અને અસત્યને અસત્ય જાણે તેનું નામ સમકિત કહ્યું છે. (ઉ. ૨૮ ગા. ૧૫) ૪૭

नत्थि चरित्तं सम्मत्त विहूणं
दंसणेउ भइयव्वं ।
सम्मत्त चरित्ताइं,
जुगवं पुव्वंच सम्मतं ॥ ४८ ॥
ना दंसणिस्सनाणं,
नाणेण विणा न हुन्तिचरण गुणा ।
अगुणिस्स नत्थि मोक्खो
नत्थि अमोक्खस्स निव्वाणं ॥ ४९ ॥
(उ. अ. २८) गा. २९–३०

અર્થઃ—નત્થિ૦ નહિ, ચરિતં. ચારિત્ર. સમ્મત. સમકિત વિહુણું૦ વિના. દંસણે સમકિત છે. ઉ૦ અવધારણે. ભઇયવ્વં. ચારિત્રની ભજના હોય અને ન પણ હોય. સમ્મત્ત. સમકિત ચારિત્ર. ચરિત્તાઇં૦ ચારિત્ર. જુગવં. બે સાથે આવે પુવ્વં૦ પહેલો, પ્રથમ. ચ૦ અને, વળી સમકિત ના૦ નહિ. દંસણિસ્સ. સમકિતને નાણું૦ જ્ઞાન. નાણેણ જ્ઞાને, વિણા૦ વિના નહુન્તિ૦ ન હોય. ચરણગુણા૦ ચારિત્રના ગુણ. અગુણિસ્સ. ગુણરહિત, ચારિત્રરહિતને નત્થિ મોકખો૦ મોક્ષ નથી. અમોકખસ્સ૦ કર્મ ખપાવ્યા વિના. નિવ્વાણં૦ નિર્વાણ. કર્મનું મુકાવું તે.

ભાવાર્થઃ—સમકિત વિના ચારિત્ર નહિ. સમકિત હોય ત્યાં ચારિત્રની ભજના હોય કે ન હોય. સમકિત ને ચારિત્ર બે જોડે આવે પણ તેમાં પહેલું તો સમકિતજ આવે. સમકિત રહિતને જ્ઞાન ન હોય. અને જ્ઞાન વિના ચારિત્રના ગુણ ન હોય, અને ચારિત્રના ગુણ વિના કર્મથી મુકાવાપણું ન હોય. અને કર્મના મુકાવાપણા વિના નિર્વાણપદ (મોક્ષ) ન હોય. (ઉ. ૨૮ ગા. ૨૯–૩૦) ૪૮–૪૯

एयं खुणाणिणो सारं,
जंन हिंसति कंचण ।
अहिंसा समयंचेव,
एतावंतं वियाणिया ॥ ९० ॥

સુ. અ. ૧૧ ગા ૧૦

અર્થ:—એયં૦ એજ, ખુ૦ નિશ્ચય થકી. નક્કી ણાણિણો. જ્ઞાનીને જાણવાનો, સારં૦ સાર. જં૦ જે. નહિંસતિ૦ હિંસા ન કરે. કંચણ૦ જરાપણ, કોઇપણ જીવની, અહિંસા૦ હિંસા નહિ તે સમયં૦ સકલ સિદ્ધાંત, સમક્તિ. ચ૦ નિશ્ચે એવ૦ એમ એતાવંતં૦ એટલું જ જાણીને. વિજાણીયા૦ વિશેષ જાણીને.

ભાવાર્થ:—જ્ઞાનીના જ્ઞાનનો-જ્ઞાનીને જાણવાનો સાર નક્કી એ જ છે કે, તે કોઇપણ જીવની હિંસા, ન કરે દયા તેજ સર્વ સિદ્ધાંતનું તત્વ જાણવું. એટલું જ જાણતો બસ. વધારે જાણીને શું ફળ છે. બધા સુત્રોનો ને જ્ઞાનનો સાર જ અહિંસા છે. એટલું જાણવું જીવને ઘણું જ છે ॥ ૫૦ ॥

सम्म दंसण रत्ता,
अनियाणा सुक्कलेस मोगाढा,

इयजे मरन्ति जीवा,
ते सिं सुलहा भवे बोही. ॥ ५१ ॥

मिच्छा दंसण रत्ता,
सनियाणा कण्हलेस मोगाढा,
इयजे मरन्ति जीवा,
ते सिंपुण दुलहा बोही. ॥ ५२ ॥

जिण वयणे अणुरत्ता.
जिण वयणं करेन्ति भावेण ।
अमला असंकि लिट्ठा,
ते होन्ति परित्त संसारी ॥ ५३ ॥

અર્થ:—સમ્મ૦ સમ્યકત૦ દંસણ૦ દર્શનને વિષે૦ રતા૦ રાતા, અનિયાણુા. નિયાણાના ન કરનારા. સુક્કલેસ૦ શુક્લલેશ્યાના, મોગાઢા. ધરણહાર, ધરનાર. ઇય૦ એ પ્રકારે જે૦ જે૦ મરન્તિ૦ મરે છે. જીવા૦ જીવો. તે સિં૦ તેને, સુલહા૦ સુલભ. ભવે૦ હોય બોહી૦ બોધ બીજ. । ૨૫૭ । ઉ. અ. ૩૬ મિચ્છા દંસણ૦ મિથ્યાત્વદર્શનને વિષે રતા૦ રાતા સનિયાણા૦ નિયાણા સહિત૦ કણ્હ૦ કૃષ્ણલેશ્યાના

મોગાઢા૦ ધરનાર. પુણ૦ વળી, દુલ્લહા૦ દુર્લભ, બોહી૦ બોધબીજ. । ૨૫૮ ।

જિણ વયણે૦ જીનના વચનને વિષે૦ અણુરત્તા૦ અનુરક્ત, રાજીરાજી. જીણવયણં૦ તિર્થંકરના વચનમાં, સિદ્ધાંતમાં કહેલુ. કરેન્તિ૦ કરે. ભાવેણ૦ ભાવથી અમલા૦ મેલરહીત અસંકિલિટ્ઠા૦ રાગદ્વેશાદિક કલેશ રહિત. તે૦ તે. હોન્તિ૦ હુતિ, હોય. પરિત૦ થોડા સંસારી૦ સંસારવ.ળા.

ભાવાર્થઃ—જે સમકિતને વિષે રક્ત છે, તે નિયાણું ન કરે. તેવા શુકલ લેશ્યાના ધરણહાર જીવો ચઢતે પરણામે મરે તો સુલંભ બુધ્ધિ (વગર બોધ કરે બધું સમજી શકે તેવા) વાળા હોય. જેવા કે મૃગાપત્રના ચારે પ્રત્યેક બુદ્ધના જીવો તેમજ ચિત્તમુનીના જીવે નિયાણું ન હોતું કર્યું, તેથી તેમને સમકિત અને મોક્ષ મળ્યાં પણ બ્રહ્મદતના જીવે નિયાણું કર્યું હતું તેથી નરકે ગયો.

જે મિથ્યાત્ દર્શનના વિષે રકત છે તે નિયાણું કરે છે. નિયાણું કરવું એટલે કરેલા તપનું નિદાન અથવા ફળ માગી લેવું તે તેવા કૃષ્ણ લેશાના ધરણહારા જીવો મરે તે દુર્લભ બુદ્ધિવાળા (બોધ ઘણો

કર્યા છતાં ધર્મ પામી શકે નહિ તેવા) હોય એટલે જે માણસો પાંચે આશ્રવ સેવે, સેવરાવે અને સેવતા પ્રત્યે અનુમોદન આપે તેવા જીવો પોતે કરેલા તપનું ફળ માગી લે અર્થાત્ નિયાણું કરે. પાંચ આશ્રવ તે પ્રણાતિપાત (જીવહંસા), મૃખાવાદ (જુઠું બોલવું તે), અદત્ત (ચોરી) પરસ્ત્રી ગમન, પરીગ્રહ (તૃષ્ણા) જે નિયાણું તે ખોટનોજ રસ્તો છે. કેમકે માગનાર ઓછું માગે તો મળે, વધારે તો મળતુંજ નથી. આ પ્રમાણે નિયાણું કરનાર જીવો આવતે ભવે કૃષ્ણ લેશ્યામાં મરતા દુર્લભ બુદ્ધિવાળા થવાથી ધર્મને પામતા નથી. તે ઉપર એક જળના બીંદુનું દ્દષ્ટાંત કહે છે. કોઇ એક મનુષ્યને બહુજ તરસ લાગી તે વારે તેણે કોઈ દેવની ભારે સ્તુતી કરી. તેના પ્રભાવે કોઇ દેવે તેને પ્રસન્ન થઈ ક્ષીર સમુદ્રને તટે મુકયો આ મૂર્ખ તો પાણી નહિ પીતાં તે દેવ પ્રત્યે કહો લાગ્યો કે, હે દેવ ! મારાજ ગામની સીમમાં એક કુવો છે તેના કાંઠા ઉપર ઉગેલા દર્ભના ઉપર પડેલું પાણી પીવાની મારી ઇચ્છા છે. આ સાંભળી દેવે વિચાર્યું કે આ કોઇ મૂર્ખ છે. છતાં તેના આગ્રહથી તેને ત્યાં લઇ જઇ મૂકયો. કુવા

કાંઠે જુવે છે તો દર્ભ પર ટીંપુ નથી, આથી તે પસ્તાવો કરવા લાગ્યો કે અહો મેં તો મૂર્ખાઇ કરી. પણ હવે શું વળે. કેમકે દેવતો પોતાનું કામ સંપૂર્ણ કરી ચાલ્યા ગયા. આ ઉપરથી સમજવાનું કે બીંદુ સમાન વિષયને રાચવાથી સદ્દગુરૂનો બતાવેલો ધર્મ ન રૂચવાથી, સમકિત રૂપ ધર્મ ન મળવાથી અંતે પસ્તાવો થાય છે પણ તેમાં કાંઈ વળતું નથી. માટેજ ત્રીજી ગાથામાં કહે છે કેઃ—

પ્રભુના વચનમાં જે રક્ત છે, અને સિદ્ધાંતમાં કહ્યા પ્રમાણે ભાવથી જે કરે છે, એવા મિથ્યાત્ રૂપી મેલ રહીત તથા રાગ દ્વેસાદિક કલેશ રહીત જીવો થોડા સંસારના ધણી હોય છે. એટલે તેવા જીવો થોડાજ ભવમાં મોક્ષ પામે છે. (ઉ. અ. ૩૬ ગા. ૨૫૭ થી ૨૫૯) ॥ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ॥

सम्मंदिट्ठ सयाअमूढे,
अत्थिहु नाणे तवे संजमेअ ।
तवसा घुणइ पुराण पावगं,
मण वय कायसु संवुडे जेसभिक्खू ॥ ५४ ॥

અર્થઃ—સમ્મ૦ સમ્યકત્વ. દિઠી૦ દષ્ટિ. સયા૦સદા. અમૂઢે સંદેહરહિત. અત્થિ૦ છે. હુ૦નક્કિ નિશ્ચે નાણે૦

જ્ઞાન તવે. તપ સંજમે૦ સંયમ અ૦ વળી તવસા૦ તપ વડે. ધુણઇ૦ ધુવે ખપાવે પુરાણ૦ જુનાં, પાછલા ભવનાં પાવગં પાપકર્મને. મણ૦ મન. વય૦ વચન. કાયસુ૦ કાયને સારી રીતે સંવુડે૦ ગોપવે, વશ રાખે. જે૦ જે. સ૦ તે. ભિક્ખૂ૦ સાધુ.

ભાવાર્થ:—જે સમ્યકત્વ દૃષ્ટિવાળો સદાય જીન વચનમાં સંદેહ રહીત છે, અને નિશ્ચે જ્ઞાન, તપને સંજમવડે પાછલા ભવનાં પાપ કર્મ ખપાવે છે, તથા મન વચન અને કાયાને સારી રીતે વશ રાખે છે, તે સાધુ કહેવાય છે. અર્થાત્ જેણે મન, વચન અને કાયાને સાધી એટલે જેણે તેમના ઉપર સંપૂર્ણ કાબુ મેળવ્યો તે સાધુ કહેવાય છે. (દ. અ. ૧૦ ગા. ૭) ॥ ૫૪ ॥

इति श्री सम्यक्तत्व अधिकार सम्पूर्ण ॥

॥ अथ श्री क्रिया प्रकरण ॥ ११ ॥

दंसण नाण चरित्ते,
तवविणए सव्वसमिइ गुत्तीसु ।
जो किरिया भावरुइ,
सोखलु किरिया रुइ नाम ॥ ५५ ॥

અર્થઃ-દં૦ સમકિતને વિષે. નાણ૦ જ્ઞાનને વિષે ચરિતે ચારીત્રને વિષે. તપ૦ તપને વિષે વિ૦ વિનયને વિષે, સ૦ સુમતિને વિષે ગુ૦ ગુપ્તીને વિષે. જો જે કિ૦ ક્રિયા કરવાના ભા૦ ભાવથી રૂઇ૦ રૂચી સો૦ તે ખલુ૦ નિશ્ચે

ભાવાર્થઃ—જ્ઞાન, દર્શન, ચારીત્ર, તપ, વિનય, સત્ય પ્રતિજ્ઞા, સુમતિ, ગુપ્તી વિગેરે શુદ્ધ પદાર્થને વિષે જેને ભાવથી ક્રિયા કરવાની રૂચી છે, તેને નિશ્ચે ક્રિયા રૂચીનો ધણી જાણવો. ॥ ૫૫ ॥

नाणस्स सव्वस्स पगासणाए,
अन्नाण मोहस्स विवज्जणाए ।
रागस्स दोसस्स यसखएणं,
एगन्त सोक्खं समुवेइ मोक्खं ॥ ५६ ॥
तस्सेस मग्गो गुरु विद्ध सेवा
विवज्जणावाल जणस्स दूरा ।
सज्झायएगन्त निसेवणाय,
सुत्तत्थ संचिन्तणया धिइय ॥ ५७ ॥
अहारमिच्छे मियमेसणिज्जं,
सहायमिच्छे निउणत्थ बुद्धि ।

निक्कयमिच्छेज्ज विवेगजोग्गं,
समाहि कामे समणे तवस्सी ॥ ५८ ॥

नायलभेज्जा णिउणं सहायं,
गुणाहियं वागुणओ समंवा ।
एक्को विपावाइ विवज्जयन्तो,
विहरेज्ज कामेसु असज्जमाणो ॥ ५९ ॥

અર્થ:—નાણસ્સ૦ જ્ઞાનતે. સવ્વસ્સ૦ સર્વ. મતિ-સુત્રાદિ પગાસણાએ૦ નિર્મળ કરવે કરીને. અન્નાણ૦ અજ્ઞાન, મતિઅજ્ઞાન. મોહસ્સ૦ મિથ્યાતમોહનીને વિવઝણાએ૦ વિશેષે કરીને, વર્જવે કરીને. રાગસ્સ૦ રાગને. દોસસ્સ૦ દોષને ચં૦ વળી. સંખએણં૦ સમ્યક્ પ્રકારે ખપાવવે કરી. એગન્ત૦ એકાન્ત. સોકખં૦ સુખને. સમુવેઇ૦ પામે મોકખં૦ મોક્ષને તસ્સેસ૦ તે મોક્ષ પામવાનો મગ્ગો૦ માર્ગ. ગુરૂવિદ્ધ૦ વિધીપૂર્વક ગુરૂની જ્ઞાનાદિક ગુણે કરી સહીત સેવા૦ સેવાભકિત વિ૦ વિશેષે વર્જના કરવી. બાલજણસ૦ અજ્ઞાની પુરૂષની દૂરા૦ દૂર. સઝ્ઝાય૦ સઝાય. એગન્ત. એકાન્ત નિસેવણા૦ સેવના કરવી. સુત્ત૦ સુત્ર. અત્થ૦ અર્થ.

સંચિતણયા૦ સમ્યક પ્રકારે ચિંતવણા કરવી. ધીઈ૦ મનનું એકાગ્ર પણું વળી એ મોક્ષ પામવાનો અર્થી અહાર૦ આહારને ઇચ્છે૦ વાંચ્છા કરે. મિયમ૦ મર્યાદાએ એસણીઝં૦ એષણીકને સહાયં૦ સહાયને સિષ્ટાદિક સહાયને ઇચ્છે૦ ઇચ્છા કરે પણ. નિઉણ૦ ભલા મોક્ષ પામવાના. અત્થ૦ અર્થને વિષે. બુદ્ધિં૦ બુદ્ધિ છે જેને નિકેયમ્૦ રહેવાના સ્થાનકને. ઇચ્છે૦ ઇચ્છે. વિવગ૦ સ્ત્રી પશુ પંડગ રહિત જોગ્ગ૦ જોગ. સમાહિ૦ સમાધિના કામે૦ વાંછણહાર. સમણે૦ સાધુ ત૦ તપસી ન૦ ન, નહિ. વા૦ અથવા. કદાચિત્ લભેજ્જા૦ પામે. નિઉણં૦ ભલા વિવેકવંત, સહાયં૦ શિષ્યને, ચેલાને ગુણાહિયં૦ અધીક ગુણવાળો વા૦ અથવા. એગો૦ એકલો વિ. પણ પાવાઇ૦ પાપકર્મને. વિવજ્જયન્તો૦ વિશેષે કરીને વર્જતો, વિહરેજ્જ૦ વિચરે કામેસુ૦ કામને વિષે. અસજ્જમાણો૦ અણરાચતો થકો પ્રવર્તે.

ભાવાર્થ:—સર્વ (મતિશ્રૂતાદિ) જ્ઞાનને નિર્મળ કરવાથી (મતિ) અજ્ઞાન (મિથ્યાત્) મોહનીને વિશેષે કરીને વર્જવાથી અને સમ્યક પ્રકારે રાગદ્વેષ ક્ષય કરવાથી (જીવ) એકાંત મોક્ષનું સુખ પામે.

(ઉ. અ. ૩૨ ગા. ૨) તે મોક્ષ પામવાનો માર્ગ સદ્દગુરૂની વિધિપૂર્વક સેવા કરવી, અજ્ઞાની જનોને દુર વર્જવા એકાન્ત સ્થળે સઝાયની સેવના કરવી અને એકાગ્રમને સમ્યક પ્રકારે સુત્રાર્થની ચીંતવણા કરવી તે છે.

ચારીત્રની સમાધીના ઇચ્છનાર સાધુ (જો આહાર.રની ઇચ્છા થાય તો) મર્યાદાપૂર્વક (૪૭ દોષ રહીત) એષણીક આહાર ઇચ્છે. (શિષ્યની ઇચ્છા થાય તો) ભલી (મોક્ષ પામવાની) બુદ્ધિ છે જેની તેવો શિષ્ય ઇચ્છે તથા (રહેવાની ઇચ્છા થાય તો) સ્ત્રી, પશુ અને નપુંસકરહિત રહેવા જોગ સ્થાનકને વાંચ્છે.

કદાચીત્ ભલો વિવેકવંત શિષ્ય ન મળે અથવા પોતાથી ચઢતા ગુણવાળો કે સરખા ગુણવાળો શિષ્ય ન મળે તો એકલો પણ કામને અણરાચતો પાપકર્મને વર્જતો થકો (સંયમને વિષે) વિચરે. ॥ ૫૬ થી ૫૯ ॥

जहाय अण्ड प्पभवा वलागा,
अण्डं वलाग प्पभवं जहाय ।

एमेव मोहाययणं खु तण्हा,
मोहंच तण्हाययणं वयान्ति ॥ ६० ॥

रागो यदोसोयविय कम्मबीयं;
कम्मंच मोहप्पभवं वयान्ति ।
कम्मंच जाई मरणस्स मूलं,
दुक्खंच जाइ मरणं वयान्ति ॥ ६४ ॥

અર્થ:—જહા૦ જેમ ય૦ વળી અણ્ડ૦ ઇંડા, પ્પભવા૦ ઉત્પન્ન થયા, બલાગા૦ પંખી. અણ્ડ૦ ઇંડુ. બલાગ૦ પંખી પ્પભવં૦ ઉપજ્યું જહ૦ જેમ એમેવ૦ એમજ મોહ૦ મોહ ઉપજવાનું. આયયણં૦ સ્થાનક ખુ૦ નિશ્ચે તણ્હા૦ તૃષ્ણા મોહં૦ મોહ વળી તણ્હા૦ તૃષ્ણા. વયન્તિ૦ કહેલ છે. રાગો૦ માયા લોભ વિગેરે રાગ દોસો. દોસો૦ ક્રોધ માન વિગેરે દોષ. વિ૰ એ બે ૫૦ પૂરણે કમ્મ૦ કર્મનાં બીયં૦ બીજ કમ્મં૦ કર્મને ચ૦ પુનઃ ફરી. મોહ૦ મોહ પ્પભવં૦ ઉપજવું. વયન્તિ૦ તિર્થંકરે કહેલ છે. મરણસ્સ૦ મરણનુ મૂલં૦ મૂળ દુઃકખં૦ દુઃખને મરણં૦ મરણને.

ભાવાર્થઃ—જેમ ઇંડામાંથી પંખી ઉપજ્યાં અને પંખીથી ઈંડુ ઉપજ્યું તેમ મોહની ઉત્પત્તિનું સ્થાનક ધન ધાન્યાદિકની તૃષ્ણા અને તૃષ્ણા ઉત્પન્ન થવાનું સ્થાનક મોહ એમ નિશ્ચે તિર્થંકરે કહેલ છે. રાગ અને દ્વેશ એ બે કર્મનાં બીજ છે. તે કર્મ મોહ થકી ઉત્પન્ન થાય છે આ કર્મજ જન્મ મરણનું મૂળ અને આ જન્મમરણ તેજ દુઃખ ઉત્પન્ન થવાનો હેતુ તિર્થંકરે કહેલ છે.

(ઉ. અ. ૩૨ ગા. ૬. ૭ માં મોહની ઉત્પત્તી થવાનું કારણ કહેલું છે) ॥ ૬૦–૬૧ ॥

अहो विसत्ताण विउट्टणंच,
जो आसवं जाण तिसंवरंच।
दुक्खं च जो जाणति निझरंच,
सो भासीउ मरिहइ किरिय वादं ॥६२॥
सद्देसु रुवेसु असज्ज माणो,
गंधेसु रस्सेसु अदुसमाणे
नोजिवीतं मरणाहि कंक्खि,
आयाण गुत्ते वलया विमुक्के॥ तिबेमि ॥६३॥

અર્થઃ—અહો૦ નર્કને વિષે પણ, સત્તાણ૦ મહા-આરંભી. વિઉટ્ટણં૦ પીડાને જાણે ચ૦ દેવના સુખને જાણે. જો૦ જે આસવં૦ આશ્રવને જાણતિ. જાણે છે. સંવરં૦ સંવરને જાણે ચ૦ વળી દુઃખં૦ દુઃખની ઉત્પત્તિને જાણે નિઝરં૦ નિજરાને સો૦ તે સુખની ઉત્પત્તિને જાણે. મરિહઈ ક્રીરીયવાદં૦ તત્વજ્ઞાની જીનમતને પરૂપવાને યોગ્ય જાણવો. સુખે શુદ્ધ મત સ્થાપવા સમર્થ હોય. સદેસુ૦ શબ્દને વિષે. રસેસુ૦ રસને વિષે. અદુસ્સમાણે૦ દ્રેષને નહિ કરતો. ણો૦ નહિ જીવીતં૦ જીવવાને. ણો૦ મરણાદિ મરણ વિગેરેને નહિ કંખી૦ ઇચ્છે. આયાણ ગુત્તે૦ સંયમને વિષે ગુપ્તી સહીત. વલયા૦ સંસાર ચક્ર થકી. વિમુકકે૦ મુકાણો. તિબેમિ૦ તે પ્રમાણે કહું છું.

ભાવાર્થઃ—જે નરકાદિકને વિષે અશુભ કર્મના વિપાકે જીવને પીડા ઉપજે છે. તે સર્વ જાણે વળી જે આશ્રવ ઇંદ્રિય કષાય યોગ અને અવ્રત, ઇત્યાદીકને જાણે, તથા સંવર સંયમને જાણે, તથા દુઃખ ઉત્પન્ન થવાનું અને નિજરાના બાર ભેદને જાણે, તે જીવ તત્વજ્ઞાનનો ધરણહાર ક્રીયાવાદી ઉપદેશ દેવા યોગ્ય જાણવો.

આવો જીવ શબ્દ અને રૂપને વિષે 'તેકર સુર્છી ના તથા ગંધ અને રસને વિષે રાગને દ્વેષને ટાળતો થકો, જીવવા કે મરવાને વાંચ્છના કરે નહિ; પણ સમભાવે વર્તતો થકો માયા થકી મુક્ત થાય એટલે બરોબર સંયમ પાળી મોક્ષ પામે. ॥ સુ૦ અ. ૧૨ ગા. ૨૧-૨૨ ॥ ૬૨-૬૩

वयछक्कं कायछक्कं
अकप्पो गिहि भायणं ।
पलियंक निसज्झाय
सणाणं सोह वज्झण ॥ ६४ ॥

सव्वेजीवा विइच्छन्ति,
जीवीउ न मरिज्झिउ ।
तम्हा पाणिवहं घोरं,
निग्गंथा वज्झयन्तिणं ॥ ६५ ॥

અર્થ:-હવે અઢાર પાપ સ્થાનને વર્જવા. વયછકક૦ છવૃત્ત. કાયછકકં૦ છકાય ને અકપ્પો૦ અકલ્પ કલ્પે નહિ તે ગિહિભાયણં૦ ગૃહસ્થના ઘરનાં ભાજન વાસણો પલિયંક૦ પલંગ નિસઝાય૦ બેસવાનાં સોળ પ્રકારનાં આસન. સણાણં૦ સ્નાન કરવું તે. સોહ૦

શોભા. વજ્જણું૦ વર્જવું. સવ્વે સર્વ. જીવા૦ જીવ વિ૦ પણ ઈચ્છન્તિ૦ ઇચ્છે છે. જીવીઉં જીવવાને. ન. નહિ. મરિજ્જિઉં૦ મરવાનું કોઇ ઇચ્છતું નથી. તમ્હા૦ તે માટે પાણિવહં૦ પ્રાણીના વધને ઘોરં૦ ઘોર ખોટું જાણીને નિગ્ગંથા૦ સાધુ વજ્જયંતિણં૦ ત્યાગ કરે છે.

ભાવાર્થ:—(પ્રાણાતિપાત, મૃષાવાદ, અદત્તાદાન, મૈથુન, પરિગ્રહ, રાત્રી ભોજન એ છવ્રત, (પૃથ્વીકાય, અપકાય, તેઉકાય, વાઉકાય, વનસ્પતિ કાય, ત્રસકાય એ) છકાય, ન કલ્પે તે (વસ્ત્રાદિક) અને ગૃહસ્થના ઘરનાં ધાતુનાં વાસણમાં જમવું તે પલંગ વિગેરે સુવાનું, કારણ સિવાય ગૃહસ્થના ઘરે બેસવું તે કારણ વિના દેહનું સર્વ પ્રકારે સ્નાન કરવું તે, અને અંગની શોભા કરવી તે સર્વ પ્રકારે સ્નાન કરવું તે, અને અંગની શોભા કરવી તે સર્વને વર્જવું એટલે તજવું.

દુનીયાના સર્વ જીવો જીવવાને જ ઇચ્છે છે. કોઇપણ મરવાને ઈચ્છતું નથી; તે માટે સાધુ ભયંકર એવો પ્રાણી વધનો ત્યાગ કરે છે. (દ. અ ૬ ગા. ૮-૧૧) ૬૪-૬૫

पडन्ति नरए घोरे
जे नरा पाव कारिणो ।
दिव्वंच गइं गच्छन्ति,
चरित्ता धम्म मारियं ॥ ६६ ॥

અર્થ:—પડન્તિ૦ પડે છે. જાય છે. નરએ ઘોરે૦ ઘોર નર્કમાં. નરા૦ મનુષ્યો. પાવ કારિણો૦ પાપના કરણહાર દિવ્વં૦ દેવની મોક્ષની ગઇ૦ ગતી ગચ્છતી જાય છે. ચરિત્તા૦ ચારિત્ર ધમ્મં૦ ધર્મને આરિયં આર્ય તિર્થંકરે કહેલો છે.

ભાવાર્થ:—જે પાપના કરનાર મનુષ્યો છે તે બીહામણી નર્કને વિષે જાય છે; અને જે તિર્થંકરનો માર્ગ આચરે છે, એટલે ચારીત્રધર્મ (વૃત, પચખાણ અનેક પ્રકારના તપો ગૃહસ્થ અગર સાધુ) અંગીકાર કરે છે તે દેવની કે મોક્ષની ગતીમાં જાય છે. (ઉ. અ. ૧૮ ગા. ૫) ગા. ૬૬

॥ इतिश्री क्रिया प्रकरण संपूर्ण ॥

अथश्री बोध प्रकरण ॥ (१२)

सव्वं विलवियं गीयं,
सव्वं नट्टं विडम्बणा ।
सव्वे आभरणा भारा
सव्वे कामा दुहा वहा ॥ ६७

बालाभिरामेसु दुहा वहेसु,
नत्तं सुहं काम गुणे सुरायं ।
विरत्तकामाण तवोहणाणं,
जं भिक्खूणं सीलगुणे रयाणं ॥ ६८

અર્થઃ—સવ્વં૦ સર્વ. વિલવીયં૦ વિલાપસરખું ગીયં૦ ગીતને સવ્વં૦ સર્વ નટ્ટં૦ નાટકને વિડમ્બણા૦ દુઃખ આભરણા૦ ઘરેણાં ભારા૦ ભાર રૂપ છે કામા૦ કામભોગ દુહાવહા૦ દુઃખને વહન કરનાર દુઃખના કારણ રૂપ. બાલ૦ અજ્ઞાની અભિરામેસુ૦ મનોહર, વહાલા દુહા વહેસુ૦ દુઃખના પ્રવાહરૂપ ન૦ નહિં ત્તં૦ તે સુહં૦ સુખને કામ ગુણેસુ૦ કામગુણને વિષે રાય૦ રાજા વિરત્ત૦ વિરક્ત નિવર્ત્યો છે કામાણં૦ કામભોગથી, તવોહણાણં૦ તપરૂપ ધન છે જેને જં૦

જે ભિકખૂણં૦ સાધુને, સીલગુણે૦ સીલગુણને વિષે. રયાણં૦ રાજી છે.

ભાવાર્થ:—હવેચીત્ત મુની કહે છે:-હે રાજા! સર્વ ગીત ગાન વિલાપ સરખાં, સર્વ નાટક દુ:ખરૂપ, સર્વ આભરણ ઘરેણાં ભારરૂપ અને સર્વ કામભોગ દુ:ખના કારણરૂપ જાણજે અર્થાત્ કામભોગ ઘરેણાં વિગેરેથી વિરકત રહેજે.

હે રાજન્! કામભોગ બાલ અજ્ઞાનીને મનોહર છે. પણ કામભોગના ગુણને વિષે સુખ નથી ઉલટું તે દુ:ખના પ્રવાહરૂપ છે. ખરૂ સુખ તો કામથી વિરકત થયેલા, તપરૂપ ધન છે જેને એવા, તથા શીલ ગુણને વિષે રકત છે તેવા સર્વ જીવોને છે. ॥ ૬૭-૬૮ ॥

(ઉ૦ અ૦ ૧૩ ગા. ૧૬-૧૭)

उवलेवो होइ भोगेसु,
अभोगीनो वलिप्पइ
भोगी भमइ संसारे,
अभोगी विप्प मुच्चइ ॥ ६९

उल्लो सुक्खो यदो छुढा,
गोलया मट्टि यामया

दोव्विआ चडिया कुड्डे
जो उल्लोसोऽत्थ लग्गइ ॥ ७०

एवं लग्गन्ति दुम्मेहा,
जे नरा काम लालसा,
विरत्ताउन लग्गन्ति,
जहासे सुक्क गोलए ॥ ७१

અર્થઃ—ઉવલેવો૦ કર્મનો ઉપચય રૂપલેપ હોઇ૦ હોય ભોગેસુ૦ ભેગને વિષે અભોગી૦ ભોગરહીત નોવ લિપ્પઇ૦ કર્મે લોપાય નહિ. ભોગી૦ ભોગ ભોગવનાર ભમઇ૦ રખડે સંસારે સંસારમાં. અભોગી૦ ભોગ રહીત હોય તે. વિપ્પમુચ્ચઇ૦ કર્મના બંધથી મુકાય. ઉલ્લો૦ લીલો સુકકો૦ સુકો. ચ૦ વળી દો૦ બે છુટા૦ છુટા નાખ્યા હોયતો. ગોલયા૦ ગોળા. મટ્ટિયામયા૦ માટીના વિ૦ પણ આવડીયા૦ અથડાયા કુડ્ડે૦ ભીંતે જો૦ જે ઉલ્લો૦ લીલો સો૦ તે ત્થ૦ તીહાં, ત્યાં ભીંતે લગ્ગઇ૦ લાગ્યો. વળગ્યો. ચોંટયો. એવં૦ એ પ્રકારે એ પ્રમાણે લગન્તિ૦ વળગે છે. દુમ્મેહા૦ દુષ્ટ બુદ્ધિવાળા જે૦ જે નરા. મનુષ્યો કામલાલસા૦ કામ ભોગને વિષે લુબ્ધ. વિરત્તા૦

વિરકત ઉ૦ એ ન૦ ના લાગે, જહા૦ જેમ સે૦ તે સુક્કગોલએ૦ સુકા ગોળાની પેઠે.

ભાવાર્થ:—હવે જયઘોષ મુની વિજયઘોષ બ્રાહ્મણ પ્રત્યે કહે છે કે:—હે વિપ્ર ! ભોગે કરીને કર્મના લેપથી આત્મા મેલો થાય પણ ભોગ રહીત આત્મા કર્મે લેપાય નહિ; તેથી કરીને ભોગી સંસાર માંહે પરિભ્રમણ કરે અને અભોગી કર્મ બંધનથી મુકાય (તે ઉપર દ્દષ્ટાંત કહે છે)

લીલો અને સુકો એવા બે માટીના ગોળા છુટા ભીંતે અથડાય તો જે લીલો ગોળો છે તે ભીંતને ચોંટે, વળગે. તેજ પ્રમાણે કામ ભોગને વિષે લુબ્ધ દુષ્ટ બુધ્ધિવાળા મનુષ્યો સંસારરૂપી ભીંતને વળગે છે. પણ જે કામ ભોગથી વિરકત સદ્બુદ્ધિવાળા મનુષ્યો છે, તે સુકા ગોળાની પેઠે સંસારરૂપ ભીંતને ન વળગે. (ઉ૦ અ૦ ૨૫ ગા૦ ૪૧ થી ૪૩) ૬૯–૭૦–૭૧

खणमेत्त सो क्कखा बहु कालदुःक्खा,
पगाम दुक्खा अणिगाम सोक्खा,
संसार मोक्खस्स विपक्ख भूया,
खाणी अणत्थाण उकाम भोगा ॥ ७२

मच्चुणाऽ ब्माहओ लोगो,
जराए परिवारिओ
अमाहा रयणि वुत्ता,
एवं ताय विजाणह ॥ ७२

અર્થ:—ખણમત્ત૦ ક્ષણમાત્ર૦ સોકખા૦ સુખ. બહુકાલ૦ ઘણો ઘણું સુઃખ નથી. સંસાર મો કખસ્સ સંસાર થકી મોક્ષને વિષે વિપકખ ભૂયા૦ શત્રુ સામાન્ય, ખાણી૦ ખાણુ અણત્થાણ૦ અનર્થની. ઉ૦ એ પ્રમાણે કામ ભોગા૦ કામ ભોગ મચ્ચુણા મરણના અબ્ભાહઓ૦ હણ્યો પીડયો, લોગો૦ લોક જરાએ ઘરડપણે પરિવારિઓ૦ ચારે તરફથી વીંટયો છે. અતિશે વિંટયો છે. અમોહા૦ અમોઘ શસ્ત્રની ધારા રયણી૦ રાત, દીનરાત. વુત્તા૦ કહી એવં૦ એમ તાય૦ તાત વિજાણહ૦ વિશેષે કરીને જાણો.

ભાવર્થ:—હવે ભૃગુ પુરોહિતને તેના બે પુત્રો ભગુ અને જશુ કહે છે કે હે તાત ! કામ ભોગ કેવા છે કે જેમાં ક્ષણ માત્ર સુખને ઘણા કાળ પર્યંત દુઃખ છે. એટલે અતિશય દુઃખ પણ સુખ ઘણું નથી. એટલુ જ નહિ પણ એ કામ ભોગ અનર્થની ખાણ

અને સંસારમાંથી મોક્ષ જવાના કાર્યના સામાન્ય શત્રુ છે. આ લોક મરણે પીડયો, ચારે બાજુથી જરાએ વીંટાએલો દીનરાત અમોઘ શસ્ત્રની ધારાએ આયુષ્યને કાપનારો કહ્યો છે એમ હે તાત્! તમે વિશેષે કરીને જાણો. (ઉ૦ અ૦ ૧૪ ગા૦ ૧૩–૨૨ ૭૨-૭૩

जाजावच्चई रयणी,
नसापडि नियत्तई ।
अहम्मं कुण माणस्स,
अफलाजन्ति राईओ ॥ ७४

जाजावच्चइ रयणी ।
नसा पडि नियत्तइ !
धम्मंच कुण माणस्स,
सफला जन्ति राइओ ॥ ७५

અર્થ:—જા૦ જે વચ્ચઇ૦ જાય છે. રયણી૦ રાત્રી ન૦ નહિ સા૦ તે પડિ નિયત્ત ઇ૦ પાછી ન આવે અહમ્મં૦ અધર્મને કુણ માણુસ્સ૦ કરતા મનુષ્યોને અફલા૦ નિષ્ફળ નકામી. જન્તિ૦ જાય છે. રાઇઓ રાત્રીઓ ધમ્મં ધર્મ કરતા મનુષ્યને સફલા૦ સફળ લાભકારી છે.

ભાવાર્થ:—જે જે દિવસો નિર્ગમન થયા તે તે દિવસો ફરીને પાછા આવતા નથી. અર્થાત્ નિષ્ફળ ગયેલા દિવસોનું મનુષ્યો ને ફળ કોઇ પ્રકારે સારૂ નિવડતું નથી. અધર્મીઓને તે દિવસો તો કેવળ નિષ્ફળજ જાણવા તેમને દુર્ગતિ સિવાય બીજો રસ્તો રહેતોજ નથી. તેથી ઉલટું ધર્મી માણસોના દિવસો સફળ—લાભદાયક જાણવા. એટલે ધર્મીનો જતો કાળ ફળદાયી અને પાપી જીવોનો વખત નકામોજ જાણવો. ધર્મી જીવોનો કાળ પરભવે શાન્તિ દાયક થાય છે. (ઉ० અ० ૧૪ ગા० ૨૪–૨૫) ૭૪-૭૫.

जस्सत्थि मच्चुणा सक्खं,
जस्स चत्थि पलायणं ।
जो जाणे न मरिस्सामि,
सोहु करवे सुए सिया ।। ७६

અર્થ:—જસ્સત્થિ० જેહને છે. મચ્ચુણા० મરણસુ સકખં મૈત્રી છે. જસ્સ० જેને અત્થી० અર્થી છે. પલાયણં० નાસવાની શકિત. જો० જે જાણઈ० જાણે ન० નહિ મરિસ્સામિ० હું મરિશ સો० તે હુ० નિશ્ચે. કંખે० ઇચ્છે. વાંચ્છે સુએ० આગલા કાળે. સિયા० ધર્મ કરીશું.

ભાવાર્થ:—હે તાત ! જેને મરણ સાથે મૈત્રિ પ્રીતિ હોય, જેને મરણથી નાસવાની શક્તિ હોય, તથા હું નહિ મરીશ એમ જાણતો હોય તેજ નક્કિ આગળ ઘરડપણમાં ધર્મ કરીશ એમ ઇચ્છે છે. પરંતુ પ્રભુએ કહ્યું છે કે સમય માત્રનો પ્રમાદ ન કરવો. એટલે મરણ ક્યારે આવશે તે જાણતા નથી જેથી ધર્મ કાર્યમાં મન પરોવવું. ॥ ૭૬ ॥

वन्तासि पुरिसो रायं,
नसो होइ पसंसिओ ।
माहणेण परिच्चतं,
धणं मादाउ मिच्छसि ॥ ७७

सव्वं जगं जइ तुहं
सव्वं चावि धणं भवे ।
सव्वं पिते अपज्जतं,
नेव ताणाय तंतव ॥ ७८

અર્થ :—વન્તાસિ૦ વમેલા આહારનો પુ૦ પુરૂષ રાય૦ હેરાજન સો૦ તે પુરૂષ ન૦ નહિ હોઇ૦ હોય પસં. સિઓ૦ પ્રશંસનીક માહણેણ૦ જે ભણી

બ્રાહ્મણો. પરિચ્ચતં૦ છાંડયો. ઘણું ધનને આદાઉ૦ અંગીકાર કરવું.

સ૦ સર્વ. જગં૦ જગત. જઈ૦ જો કદાચીત તુહ૦ તુમ્હારે પોતે હોય સવ્વં૦ સર્વ. ચ૦ અથવા અવિ૦ કદાચીત્ ઘણું૦ ધન ભવે૦ હોય. અપિ૦ પણ. ને૦ તમ્હારી તૃષ્ણા ટાળવાને અર્થે અપજ્જતં૦ અસમર્થ નહિ. તાણાય૦ ત્રાણ સરણને અર્થે. તં૦ તે ધનાદીક તવ૦ તમને.

ભાવાર્થઃ—કમળાવતી રાણી પોતાના પતી ઇખુકાર રાજા પ્રત્યે કહે છે કે-અહો રાજા ! જે પુરૂષ વમ્યો આહાર ગ્રહણ કરે તે પુરૂષ પ્રશંશા યોગ્ય ન હોય, જે ભણી બ્રાહ્મણે છાંડેલ ધન તે તું ગ્રહણ કરવા ઈચ્છે છે. એ તને યુક્ત નથી. જો કદાચીત સર્વ જગતનુ ધન ત્હારે હોય તો પણ તે ધનાદીકથી ત્હારી તૃષ્ણા પુર્ણ કરવા અસમર્થ પણ હે રાજા ! તે ધનાદીક તુને દુઃખથી શરણ ભુત નહિ થાય. (ઉ. અ. ૧૪ ગા. ૩૮-૩૯) ૭૭-૭૮

मरिहिसि रायं जया तयावा
मणोरमे काम गुणे पहाय

एक्को हु धम्मो नरदेव ताणं,
नविज्जइ अन्नमिहह किंचि ॥ ७९ ॥
जम्मं दुक्खं जरा दुक्खं,
रोगाणि मरणाणिय
अहो दुक्खो हु संसारो,
जत्थ किसन्ति जन्तवो ॥ ८० ॥

અર્થઃ--મરિહિસિ૦ મરીશ. રાયં૦ રાજા જયા૦ જેવારે તયા૦ તે વારે વા૦ અથવા. મણોરમે૦ મનોહર, સુંદર. કામગુણે૦ કામ ભોગના ગુણને પહાય૦ છોડી, છાંડી. એકકો૦ એકલો. હુ૦ નિશ્ચે ધમ્મો૦ધર્મ નરદેવ૦ હે રાજા. તાણં૦ તારનાર. નવિજ્જઈ૦ નહિ થાય. અન્નમ્૦ અનેરો, બીજો, ઈહ૦ આ લોકને વિષે. એહ૦ એ. કિંચી૦ કોઇ તારણ સરણ નથી. જમ્મં૦ જન્મનું. દુકખં૦ દુઃખ જરા૦ ઘરડપણનું. રોગાણ૦ રોગનું મરણાણ૦ મરણનું. અહો૦ હે. દુકખો૦ દુઃખનું કારણ સંસારો૦ સંસારને જત્થ૦ જયાં કિસન્તિ૦ કલેશ પામે જન્તવો૦ જીવ.

ભાવાર્થઃ—રાણી કમળાવતી ઈખુકાર રાજા પ્રત્યે કહે છે કે રાજા ! જયારે પણ કામ ભોગના ગુણને

છાંડીને તું મરીશ ત્યારે નિશ્ચે એકલો ધર્મજ તારણહાર છે. બીજો કોઇ ધનાદિક રાજ વિગેરે હે નરદેવ! એને તારી શકતા જ નથી. વૈરાગ્ય ઉપજવાથી દીક્ષાની આજ્ઞા માગતાં મૃગાપુત્ર પોતાની માતુશ્રી પ્રત્યે કહે છે કે હે માતા! જન્મ, જરા, મરણ અને રોગનાં દુઃખો સંસારને વિષે જીવને નિશ્ચે ક્લેશકારી છે. (ઉ. અ. ૧૪ ગા. ૪૦ અને ઉ. અ. ૧૯ ગા. ૧૫) ૭૯-૮૦

जहा गेहे पलित्तम्मि,
तस्स गेहस्स जो पहू
सार भण्डाणि नीणेइ,
असारं अवउज्झइ ॥ ८१ ॥
एवं लोए पलित्तम्मि,
जराये मरणेणय
अप्पाणं तारइस्सामि,
तुब्भेहिं अणुमन्निओ ॥ ८२ ।

અર્થ—જહા૦ જેમ ગેહ૦ ઘર પલિત્તમ્મિ૦ બળે છે, બળતું થકું તસ્સ૦ તે ગેહસ્સ૦ ઘરનો જો જે પહુ૦ ધણી સાર૦ ઉપયોગી, કિંમતી, ભણ્ડાણી૦

બહુ મુલા વસ્ત્ર નીણેઇ૦ છાંડે, રહેવાદે. એવં૦ એ પ્રમાણે લોએ૦ લોકને વિષે. પલિત્તમ્મિ૦ બળતો થકો જરાએ૦ જરાથી મરણેણ૦ મરણે કરી ય૦ વળી. અપ્પાણું૦ પોતાના આત્માને તાર ઇસ્સામિ૦ તારીશું. તુમ્ભેહિં૦ તમારી અણુમન્નિઓ૦ અનુમતિ આપવાથી.

ભાવાર્થ:—જેમ કોઇ ઘર બળે છે ત્યારે તે ઘરનો ધણી બહુ મુલી સાર વસ્તુ કાઢે છે, ને નકામા જેવી વસ્તુઓ રહેવા દે છે. તેમ આ લોક જરા ને મરણે કરી બળે છે. તેમાથી મારો આત્મા તમારી દીક્ષા લેવાની અનુમતી મળવાથી તારીશ (ઉ. અ. ૧૯ ગા. ૨૨-૨૩-૨૪) ૮૧-૮૨

अध्धाणं जो महन्त तु,
अप्पाहिजो पवज्जइ;
गच्छंतो सो दुही होइ
छुहा तण्हाए पीडिओ ॥ ८३ ॥
एवं धम्मं अकाउणं
जो गच्छइ परंभवं;
गच्छन्तो सो दुही होइ
वाही रोगेहि पीडिओ ॥ ८४ ॥

अद्धाणं जो महन्तं तु,
सपाहिजो पवज्जइ
गच्छन्तो सो सुही होइ,
छुहा तण्हा विवज्झिओ ॥ ८५ ॥

एवं धम्मं पिकाउणं
जो गच्छइ परंभवं
गच्छन्तो सो सुही होइ
अप्प कम्मे अवेयणे ॥ ८६ ॥

અર્થઃ—અદ્ધાણં૦ પંથને, મુસાફરીમાં. જો૦ જે મહન્તં૦ મોટા પંથને વિષે તુ૦ વળી. અપ્પાહિજો૦ ભાતા વિના પવજ્જઇ૦ અંગીકાર કરીને ગચ્છન્તો૦ જતો સો૦ તે દુહી૦ દુઃખી હોઈ૦ હોય છુહા તણ્હાએ૦ ક્ષુધા અને તૃષાએ. પીડિઓ૦ પીડાય એવં૦ એ પ્રમાણે ધમ્મં૦ ધર્મ. અકાઉણં૦ ન કરવાથી ગચ્છઇ૦ જાય પરંભવં૦ પરભવને વિષે વાહી૦ વ્યાધી રોગેહી૦ રોગ વડે કરી પીડાય. સપ્પાહિજો૦ ભાતા સહીત. સુહી૦ સુખી. વિવઝીઓ ભુખ તરસને વજતો અપિ૦ પણ. કાઉણં૦ ધર્મ કરવાથી. જો૦ જાય પરભવને વિષે જાય. ગચ્છતાં

જતો થકો સુખી હોય. અપ્પ૦ અલ્પ કમ્મે૦ કર્મ અવેયણે૦ અશાતા વેદની રહીત.

ભાવાર્થ:—જેમ કોઇ પુરૂષ મોટા પંથને અંગીકાર કરીને ભાથા વિના જાય ને ક્ષુધા અને તૃષાના દુ:ખે પીડાય તેમ ધર્મ ન કરવાથી જે પર-ભવને વિષે જાય તે વ્યાધીને રોગના દુ.ખથી પીડાય તેજ પ્રમાણે જે કોઇ પુરૂષ મોટા પંથને અંગીકાર કરીને ભાતાસહીત જાય, તે ક્ષુધા અને તૃષાના દુ:ખથી મુક્ત થઇ સુખી થાય. તેવી રીતે જે જીવ ધર્મ કરીને પરભવને વિષે જાય તે અસાતા વેદની કર્મરહિત અલ્પ કર્મી સુખી થાય (મરૂદેવી માતાની પેરે) (ઉ. અ. ૧૯ ગા. ૧૯ થી ૨૨) ૮૩ થી ૮૬

इति श्री बोध प्रकरण संपूर्ण.

अथ श्री अनित्य प्रकरण (१३)

इह जीविए राय असासयम्मि,
धणियंतु पुण्णाइ अकुव्वमाणो ।
सेसोयइ मच्चु मुहोवणीए,
धम्मं अकाउण परम्मि लोए ॥ ८७ ॥

અર્થઃ—ઇહ૦ એ જીવીએ૦ જીવતર રાય૦ હે રાજા અસાસયમ્મિ૦ અસાસ્વતુ છે. ધણિય૦ અતિશે તુ૦ પુર્ણ પુણ્ણાઈ૦ પુણ્યને અકુવ્વમાણો૦ ન કરનાર સે૦ તે સોય ઇ૦ પશ્ચાતાપ કરે મચ્ચુ૦ મરણને મુહ૦ મુખે ઉવણીએ૦ પહોંચ તો થકો. અકાઉણ૦ ધર્મ ન કરવાથી પરમ્મિ૦ પર લોએ૦ લોકને વિષે.

ભાવાર્થઃ—હે રાજન! એ જીવતર અસાશ્વતુ છે. તેથી ઘણા પુન્યને ન કરવાથી અને ધર્મને પણ ન કરવાથી તે જીવ મરણને મુખે પહોંચતો થકો પરભવને વિષે પણ પુર્ણ પશ્ચાતાપ કરશે. (ઉ. અ. ૧૩ ગા. ૨૧) ૮૭

जहेह सीहो वमियं गहाय,
मच्चू नरंनेइहु अन्तकाले;

न तस्स माया व पिया व भाया
कालम्मि तम्मं सहरा भवन्ति ॥ ८८ ॥
न तस्स दुक्खं विभयन्ति नाइओ
नमित्तवग्गा नसुया न बंधवा
एक्को सयं पच्चणु होइ दुक्खं
कत्तार मेव अणुजाइ कम्मं ॥ ८९ ॥
चेच्चा दुपयंच चउप्पयंच
खेत्तं गिहं धण धन्नंच सव्वं
सकम्बीओ अवसो पयाइ
परंभवं सुंदर पावगंवा ॥ ९० ॥

અર્થઃ—જહ૦ જેમ ઈહિ૦ એ લોકને વિષે. સિહો સિંહ વ૦ પૂર્ણ. મિયં૦ મૃગ ગહાય૦ લઇ જાય મચ્ચુ૦ મરણની સમીપે નર૦ મનુષ્યને નેઇ૦ પહોં-ચાડે. હુ૦ નિશ્ચે. અન્તકાલે૦ છેવટે. મરણ વખતે. ન૦ નહિ તસ્સ૦ તેની માયા૦ માતા. વ. અથવા પિયા૦ પિતા ભાયા૦ ભાઇ કાલમ્મિ૦ કાલને વિષે તમ્મં૦ તે સહરા૦ દેણદાર ભવંતિ૦ હોય દુકખં૦ દુઃખને વિભયન્તિ૦ વહેંચી લે. નાઇઓ નાતવાળા મિત્તવગા૦ મિત્રવર્ગ. સુયા૦ બેટા બંધવા૦ ભાઇ

એકકો૦ એકલો સયં૦ પોતે પચ્ચણું હોઈ૦ ભોગવે. કત્તારં૦ કર્મનો કરણહાર. એવ૦ એમ અણુજાઇ૦ કેડેજાય કમ્મં૦ કર્મ ચેચ્ચા૦ છાંડી દુપયં૦ મનુષ્ય. ચ૦ વળી. ચઉપયં૦ ચાર પગવાળાં પશુ. ખેત્તં૦ જમીન ગિહં૦ ઘર ધણ૦ પૈસો. ધન્ન૦ અનાજ. સવ્વં૦ સર્વ. સકમ્મીઓ૦ પોતાનાં કર્મ અને જીવ બન્ને. અવસો૦ પરવસ થકો. પયાઇ૦ જીવને. પરં૦ પર-ભવં૦ ભવને વિષે. સુંદર૦ સ્વર્ગાદીક. ભલાં કર્તવ્ય તે, પાવગં૦ ભુડાં કર્તવ્ય તે, નરકાદિકને વિષે જાય. વા૦ અથવા.

ભાવાર્થઃ—આ લોકને વિષે જેમ સિંહ મૃગને લઇ જાય છે, તેમ અંતકાળે કાળ માણસને લઈ જાય છે. ત્યારે તેને નિશ્ચે માતા પીતા કે ભાઈ આયુષ્યનો ભાગ દેઈ શકતા નથી; એટલે જીવતો રાખી શકે નહિ. તેના દુઃખને નાતીલા, મિત્રવર્ગ, દીકરા કે ભાઈ વહેંચી ન લે, તે પોતે એકલોજ દુઃખ ભોગવે કારણ કે કર્મના કરનારની પાછળજ કર્મ જાય છે.

દુપદ, ચઉપદ, ક્ષેત્ર, ઘર, ધન અને ધાન્ય છાંડીને પોતાના કર્મને વશ થઇને જીવ પરભવે સારીયા માઠી ગતીએ જાય. એટલે શુભ કર્મ કરેલાં હોય

તો સદ્ગતીએ જાય અને અશુભ કર્મ કરેલાં હોય દુર્ગતીને વિષે જાય (ઉ. અ. ૧૩ ગા. ૨૨-૨૩-૨૪) ૮૮-૮૯-૯૦

कुसग्गे जहओस बिन्दुए,
थोवं चिट्ठइ लम्बमाणए
एवं मणुयाणं जीवियं,
समयं गोयम मापमायए ॥ ९१ ॥
इइ इत्तरियम्मि आउए,
जीवियए बहु पच्च वायए
विहुणाहिरयं पुरे कडं,
समयं गोयम मापमायए ॥ ९२ ॥
अरई गण्डं विसुइया
आयंका विविहा फुसन्तिते
विहडइ विद्धंसइ ते सरीरयं,
समयं गोयम मापमयाए ॥ ९३ ॥
वोच्छिन्द सिणेह मप्पणो,
कुमुयं सारइयं व पाणियं
सेसव्वसिणेह वज्जिए
समय गोयम मापमायए ॥ ९४ ॥

અર્થ:—દુમપત્તે૦ ડાભની અણીને વિષે. જહ૦ જેમ ઓસ૦ ઠારનું બિન્દુએ૦ ટીંપુ થોવં૦ થોડા ચિઠ્ઠઇ૦ રહે લમ્બ માણએ૦ હાલ તો થકો એવં૦ એ પ્રમાણે મણુયાણં૦ મનુષ્યનું જીવિયં૦ જીવતર સમયં૦ સમયનો ગોયમ૦ ગૌત્તમ મા૦ ના પમાયએ૦ પ્રમાદ કરવો. ઇઇ૦ એણી પેરે ઇત્તરિયમ્મિ૦ થોડા આઉએ૦ આયુષ્યને જીવિયએ૦ જીવતરને બહુ પચ્ચ વાયએ૦ ઘણું દુ:ખ છે. વિહુણાહિ૦ ટાળે રયં૦ રજ પુરે૦ પૂર્વ કડં૦ કૃત્યને, કર્મને અરઇ૦ ઉદ્વેગ. અણ્ડં૦ ગુમડાં વિસુઇયા૦ અજીર્ણ આયંકા૦ તત્કાલ મરણ થાય એવા રોગ વિવિહા૦ જુદા જુદા પ્રકારના પુસન્તિ૦ ફરસે. તે૦ તુજને વિહડઇ૦ જીવરહિત થઇ પડે. વિદ્ધંસઇ૦ વિનાશ પામે તે તારૂ સરીરયં૦ શરીર. વોચ્છિન્દ૦ ટાળી સિણેહમ્૦સ્નેહને અપ્પણો૦ આત્માને કુમુયં૦ કમળને. સારઇયં૦ શરદઋતુનું. પાણીયં૦ પાણીને છોડીને ઉપર રહે, સ૦ તેમ સવ્વ૦ બધાં સિણેહ૦ સ્નેહ વજ્જીએ૦ વર્જે.

ભાવાર્થ:—જેમ ડાભની અણીપર ઠાર બિન્દુ પવનથી હાલતો થકો થોડીવાર રહે છે. તેમ મનુષ્યનું આયુષ્ય જાણી હે ગૌતમ! સમય માત્રનો

પ્રમાદ ન કર. આ થોડા કાળનું જીવનું આયુષ્ય તેમાં પણ બહુ દુઃખ છે. માટે તે પૂર્વ કર્મ રજને ટાળીને હે ગૌતમ! સમય માત્રનો પ્રમાદ ન કર. ઉદ્વેગ, ગુમડાં, અજીર્ણ અને આતંકાદીક જુદા જુદા પ્રકારના રોગો તારા શરીરનો વિનાશ કરશે માટે હે ગૌતમ! સમય માત્રનો પ્રમાદ ન કર. જેમ કાદવમાંથી ઉત્પન્ન થયેલ પંકજ (કમળ) શરદ રૂતુમાં પાણીથી વિલગ્ન રહે છે ત્યારેજ સર્વને શોભા આપે છે. અને વર્ણ, રસ, ગંધ સ્પર્શ વિગેરે સહીત હોય છે. તેથી ઉલટું પાણીની અંદર રહેવાથી દુર્ગંધમય થાય છે, તેમ આ જીવ ભોગરૂપી અશુચી-માંથી ઉત્પન્ન થયેલો છે અને તે કામભોગાદિથી વિરકત થવાથી ઉચ્ચ શ્રેણીનો જીવ થાય છે. અને તેજ મનુષ્યો તે અશુચી રૂપી કાદવમાં પડવાથી નીચ કર્મ બાંધે છે. અર્થાત્ નીચ ગતીએ જાય છે માટે એમ જાણી સમય માત્રનો પ્રમાદ કર્યા સિવાય રાગ, દ્વેષ, કામ, ભોગ વિગેરે છાંડવા (ઉ. અ૦ ૧૦ ગા. ૨-૩-૨૭-૨૮) ૯૧ થી ૯૪.

दुल्लहे खलु माणुसे भवे
चिर कालेण त्रिसव्व पाणिणं

गाढाय विवाग कम्मुणो
समयं गोयम मा पमायए ॥ ९५

અર્થ:—દુલ્લહે૦ દુર્લભ, ખલુ૦ નિશ્ચે. માણુસે૦ મનુષ્યનો. ભવે૦ ભવ ચિરકાલેણ૦ ઘણા કાળે વિ૦ વિશેષે સવ્વ૦ સર્વ પાણીણં૦ પ્રાણીને ગાઢા૦ આકરા ય૦ વળી વિવાગ ૦ઉદય કમ્મુણો૦ કર્મ.

ભાવાર્થ:—ઘોર કર્મના ઉદયે કરી સર્વ જીવોને ઘણા કાળે પણ મનુષ્યભવ પામવો દુર્લભ જ છે તેથી હે ગૌતમ! ધમ કર્યમાં નિમગ્ન રહિ સમય માત્રનો પ્રમાદ ન કરીશ. (ઉ. અ૦ ૧૦ ગા. ૪) ૯૫.

अचेइ कालो तूरन्ति राइओ
नयात्रि भोगा पुरिसाण निच्चा ।
उविच भोगा पुरिसं चयन्ति
दुमं जहाखीण फलंव पक्खो ॥ ९६
जइ तंसि भोगे चइउं असत्तो
अज्जाइ कम्माइ करेहि रायं
धम्मे ठिओ सव्व पयाणु कम्पी
तोहोहिसि देवो इओ विउव्वी ॥ ९७

અર્થ:—અચેઇ૦ ઉતાવળો જાય છે. કાલો૦ કાળ તૂરન્તિ૦ શીઘ્ર. રાઇઓ૦ રાત્રીઓ ન૦ નહિ ય૦ વળી અવિ૦ પણ ભોગ.૦ ભોગ પુરિસાણ૦ પુરૂષને નિચ્ચા૦ નિત્ય ઉવિચ૦ આફ્ણીએ પુરિસં૦ પુરૂષને ચયન્તિ૦ તજે દુમં૦ વૃક્ષને જહા૦ જેમ ખીણ ફલં૦ ફળરહિત પંકખી૦ પંખી. જઇ૦ જો તં૦ તુ સિ૦ તે ભોગે૦ ભોગને ચઈઉં૦ છાંડવાને અસત્તો૦ અસમર્થ અજ્જાઇ૦ આર્ય કમ્માઇ૦ કર્મને કરેહી૦ કરે રાયં૦ રાજા ધમ્મે૦ ધર્મને વિષે. ઠિઓ૦ રહ્યા. સવ્વ૦ સર્વ પયાણું૦ જીવની કમ્પી૦ દયાનો પાલણહાર તો૦ તે. હોહિસિ૦ થઇશ. દેવો૦ દેવતા ઇઓ૦ એ મનુષ્યભવ થકી. વિઉવ્વી૦ વિક્રય શરીરવાળો.

ભાવાર્થ:—આયુષ્યની રાત્રીઓ શીઘ્ર જાય છે. એટલે આયુષ્ય ક્ષણે ક્ષણે ઘટે છે. વળી કામ ભોગ પણ મનુષ્યને નિત્ય (શાશ્વતા) નથી; માટે જેમ ફળ રહિત ઝાડને પંખી તજે છે તેમ મનુષ્યને કામ ભોગ આફ્ણીએ-પરાણે તજે છે. હે રાજા ! જો તું કામ ભોગ ને છાંડવાને અસમર્થ હોય તો તુ આર્ય-સારાં -ઉચ્ચકર્મ અંગીકાર કર; ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહીને ધર્મ

કરીને સર્વ જીવ પ્રત્યે आत्मवत् सर्वे भूतेषु ॥ નો સિદ્ધાંત શુદ્ધ અંતઃકરણથી ભણી સર્વ જીવની દયા પાળીશ. તો આ મનુષ્ય ભવથી ચવીને વિક્રયશરીરવાળો દેવ થઇશ. એ પ્રમાણે ચિત્ત મુનિ બ્રહ્મદત્તને કહે છે. (ઉ. અ. ૧૩ ગા. ૩૧. ૩૨) ૯૬–૯૭.

तओतेणज्जिए दव्वे, दारेय परिरक्खिह
किलन्तिऽन्ने नरारायं, हट्ठ तुट्ठ मलङ्किया ॥ ९८
तेणावि जंकयं कम्मं, सुहंवा जइवा दुहं
कम्मुणा तेण संजुत्तो गच्छइ उ परंभवं ॥ ९९.

અર્થઃ– તઓ૦ તે ધણી મુવો તે વાર પછી. તેણજ્જિએ૦ ઉપાર્જ્યો. દવ્વે૦ દ્રવ્યના ધણી બીજા થાય. દારે૦ સ્ત્રીની પરી૦ ધણી રક્ખએ૦ રક્ષણ કર્યું હોય. કીલન્તિ૦ તે ક્રીડા કરે. અન્ને૦ અનેરા નરા૦ નર સાથે રાયં૦ હે રાજન. હટ્ઠ૦ હર્ષ સહિત. તુટ્ઠ૦ અંતરંગ પ્રીતિ સહિત. અલંકિયા૦ અલંકાર તે૦ મુઓ અવિ૦ તેણે પુરૂષે. જં૦ જે કયં૦ કીધાં કમ્મં૦ કર્મ સુહં૦ શુભ વા૦ અથવા. દુહં૦ અશુભ કંમુણા૦ કર્મ તેણ૦ તે સંજુત્તો૦ સહિત. ગચ્છઇ૦ જાય ઉ૦ વળી પરંભવં૦ પરભવે.

ભાવાર્થઃ—હે રાજા! તેનું ઉપાર્જન કરેલું દ્રવ્ય તેના અવસાન પછી બીજા ભોગવે વળી ઘણીથી રક્ષણ કરાયેલી સ્ત્રી તેના અલંકારો પહેરી અંતરંગ પ્રીતિ અને હેત સહીત અનેરા પુરૂષ સાથે ક્રીડા કરે એટલે કામ ભોગ ભોગવે. તે પુરૂષે જે શુભાશુભ કર્મ કીધાં તે કર્મ સહિત પરભવને વિષે તે પુરૂષ જાય. (ઉ. અ ૧૮ ગા. ૧૬-૧૭) ૯૮-૯૯

माणुसत्ते असारम्मि,
वाहि रोगाण आलए
जरामरण घत्थम्मि
खणंपि न रमामहं ॥ १००
जरामरण कन्तारे
चाउरन्ते भयागरे
मये सोढाणि भिमाणि
जम्माणि मरणाणिय ॥ १०१

અર્થઃ—માણુસત્તે૦ માણુસપણાને વિષે. અસારમ્મિ૦ અસાર વાહી૦ વ્યાધી રોગાણ૦ રોગનું આલએ૦ ઘર જરા૦ ઘરડપણ. મરણ૦ મરણ. ઘત્થમ્મિ૦ ગ્રહ્યું છે. ખણં૦ ક્ષણ અપિ૦ વળી.

નરમામ્૦ રતિન પામુ આરામ ન પામુ અહં૦ હું કન્તારે૦ અટવીને વિષે. ચાઉરન્તે૦ ચારગતિ રૂપ. ભયાગરે ભયનોઆગાર મએ૦ મેં સે ઢાણી૦ ભોગવી ભીમાણી૦ અતિરૌદ્ર વેદના જમ્માઇ૦ જન્મ. મરણાણી૦ મરણની.

ભાવાર્થ:—(મૃગાપુત્ર પોતાની માતા પ્રત્યે કહે છે) આ અસાર મનુષ્ય પણાને વિષે હું ક્ષણ માત્ર સુખ પામતો નથી. કેમ કે તે વ્યાધીને રોગનું ઘર જરામરણે કરી ઘેરાયેલું છે.

આ ચાર ગતી રૂપ ભયાગાર ભયાનક અટવીને વિષે મેં જન્મ મરણની અતી રૌદ્ર વેદના ભોગવી. (ઉ. અ. ૧૯ ગા. ૧૫ ૪૭) ૧૦૦–૧૦૧

इति श्री अनित्य प्रकरण संपूर्ण ॥

अथ श्री आत्मा प्रकरण ॥ (१४)

अप्पाचे व दमेयव्वो
अप्पाहु खलुदुद्दमो
अप्पादन्तो सुही होइ
अस्सिंलोए परत्थय ॥ १०२

वरं मे अप्पा दन्तो
संजमेण तवेणय
माहं परे हि दम्मन्तो
बन्धणेहिं वहेहिय ॥ १०३

અર્થ:—અપ્પા૦ આત્મા ચ૦ અને એવ૦ એ પ્રકારે દમેય૦ દમવો અવ્વો આત્મા હુ૦ જે ભણી ખલુ૦ નિશ્ચે દુદમો૦ દમતાં દોહીલો દન્તો૦ દમતો સુહી૦ સુખી હોઇ૦ હોય અસ્સિંલોએ૦ આ લોકને વિષે. પરલોએ૦ પર લોકને વિષે. ચ૦ વળી. વરં૦ પ્રધાન મે૦ મને સંજમેણ૦ સંજમે કરી તવેણ૦ તપે કરી. મા૦ રખે અહં૦ હું પરે હિ૦ પર થકી. દમન્તો૦ દમાઉં. બંધણેહિ૦ બંધને કરી. વહેહિ૦ વધે કરી.

ભાવાર્થ—સંજમ અને તપે કરી આત્માનું દમન કરવું તે સર્વથી શ્રેષ્ટ છે. આત્માનુ દમન એટલે મનોબળ (મન ઉપર કાબુ મેળવવો તે). મનોબળ રાખવું તે દુષ્કર છે. અઘરા કામમાં ફતેહ મેળવનાર મનુષ્ય ઇહલોક તથા પરલોકમાં યશસ્વી તેમ ઘણોજ સુખી થાય છે, આત્મા પરવશ પડયાથી તેના ઉપર કોઇના બંધન કે વધથી દમન થાય તો તે ખરેખરૂ આત્માનું દમન ન કહેવાય મતલબ કે આત્મા પર-

વશ પડવાથી તેને જે જે પ્રકારનાં બંધન દુઃખ અશાતા વિગેરે ઉપજે તેથી કર્મ ખપે નહિ. પરંતુ મનને સચોટ સંયમમાં રાખી આત્માને દમવો તેજ શ્રેયષ્કર છે. (ઉ. અ. ૧ ગા. ૧૫-૧૬) ૧૦૨-૧૦૩

अप्पा नइ वेयरणी,
अप्पा मे कूड सामली
अप्पा काम दुहा धेणू,
अप्पा मे नन्दणं वणं ॥ १०४ ॥

अप्पा कत्ता विकत्ताय,
दुक्खाणय सुहाणय
अप्पामित्तममित्तंच
दुप्प ट्ठिय सुपट्ठिओ ॥ १०५ ॥

नतं अरी कण्ठ छेत्ता करेइ
जंसे करे अप्पणिया दुरप्पया
सेनाहइ मच्चुमुहं तुपत्ते
पच्छाणु तावेणदया विहूणो ॥ १०६ ॥

અર્થઃ—અપ્પા૦ આત્મા તે નઈ૦ નદી-વેયરણી૦ વૈતરણી. મે૦ મારો કુડ સામલી૦ દુઃખનું આપનાર

એવું વૃક્ષ. અપ્પા૦ આત્મા કામ દુહા ઘેણુ૦ મન વાંછીત સુખ આપનાર ગાય. નંદણં વણં૦ નંદન વનની પેરે આનંદકારી. મે૦ મારો કત્તા૦ કરનાર, કર્મનો કરનાર વિકતા૦ કર્મનો ટાળનાર દુકખાણં૦ દુઃખનો કરનાર સુહાણં૦ સુખનો કર્તા મિત્તં અમિત્તં મિત્રને શત્રુ કરે છે. દુપ્પઠિયં૦ ભુંડે આચારે રહ્યો સુંપઠ્ઠિઓ૦ રૂડે આચારે રહ્યો. નતં૦ તે સમકીત રૂપ જીવતવ્યને લુંટનારા તં૦ તે અરી૦ દુશ્મન કણ્ઠ-છેત્તા૦ ગળાનો કાપનાર કરેઇ૦ કરે જં૦ જેટલું સે૦ તે અપ્પણિયા૦ આપણો આત્મા. દુરપ્પયા૦ ભુંડા આચારનો ધણી. સે૦ તે નાહઇ૦ જાણશે. મચ્ચુ મુહં૦ મરણનામુખે તુ૦ ત્યારે પત્તે૦ પહોંચે પચ્છાણુતાવેણ૦ પશ્ચાતાપ કરે. દયા વિહૂણો૦ દયારહિત.

ભાવાર્થઃ—ખોટાં કૃત્ય કરવાથી આપણો આત્મા વૈતરણી નદીના દુઃખનો આપનાર તથા ફૂડ સામલી વૃક્ષના દુઃખનો દાતાર છે. પણ સારાં કૃત્ય કરવાથી તેજ આત્મા મનવાંછીત સુખ આપનાર ગાયના જેવો, તથા નંદન વનના સુખનો આપનાર આનંદ-કારી છે. સુખનો કર્તા, દુઃખનો કર્તા, કર્મનો કરનાર કર્મને ટાળનાર, મિત્રને શત્રુ કરનાર, શત્રુને મિત્ર

કરનાર, ભુંડા આચારે રહેનાર અને સારા આચારે રહેનાર તે આ આત્માજ છે. ગળાનો છેદનાર દુશ્મન જે અનર્થ ન કરે તે ભુંડા આચારનો ધણી આપણો આત્મા કરે છે. તેથી તે દયાવિનાનો મરણના મુખે પહોંચ્યો તે વારે પશ્ચાતાપ કરશે. મતલબ કે આત્માજ સર્વ સુખ, દુઃખ, પુણ્યને પાપ, સારૂ, ખોટુ વિગેરે કરે છે માટે આત્માને સારા રસ્તે ચલાવવો જેથી આ ભવને પરભવમાં સુખ મળે (ઉ. અ૦ ૨૦ ગા૦ ૩૬–૩૭–૪૮) ૧૦૪–૧૦૫–૧૦૬.

एगप्प आजिए सतू
कसायाइन्दियाणिय
ते जिणित्ता जहानायं,
विहरामि अहं मुणी ॥ १०७

અર્થઃ—એગપ્પ૦ એક આત્મા. અજીએ૦ અણજીત્યો. સતૂ૦ શત્રુ છે કસાયા૦ કષાય. ઇન્દિયાણી૦ પાંચનો કષાયાદિક ઇન્દ્રિ જીણિતા૦ જીતી જહા૦ જેમ નાયં૦ ન્યાય વિહરામિ૦ વિચરૂ છું અહં૦ હું મુણી૦ મુની.

ભાવાર્થઃ—ગૌતમસ્વામી કેશીસ્વામી પ્રત્યે કહે છે કે મનની દુષ્ટ પ્રવૃત્તિ રૂપ એક આત્મા અણજી-

તાવાથી કષાય (ક્રોધ, માન, માયા ને લોભ) અને પાંચ ઈંદ્રિઓ વિગેરે સર્વ શત્રુને જીતીને જેમ જૈન શાશનનો ન્યાય છે તે ન્યાયે કરી હે મુની! હું વિચરૂ છું. (ઉ. અ૦ ૨૩ ગા. ૩૮) ૧૦૭

जो सहस्सं सहस्साणं,
संगामे दुज्जए जिणे ।
एगो जिणेज्ज अप्पाणं
एससे परमो जओ ॥ १०८ ॥
अप्पाणमेव जुज्झाहि,
किं ते जुज्झेण बज्झओ
अप्पाण मेव मप्पाणं,
जइत्ता सुह मेहए ॥ १०९ ॥
पंचिन्दियाणि कोहं,
माणं मायं तहेव लोहंच
दुज्जयंचेव अप्पाणं,
सव्वंअप्पे जिए जियं ॥ ११० ॥

અર્થ:—જો૦ જે સહસ્સં૦ હજાર સહસ્સાણું૦ સહસ્રગણા, દશલાખ. સંગામે૦ સંગ્રામને વિષે

દુજ્જએ૦ દોહીલો, કઠણ જીણે૦ જીતે એગં૦ એક જીણેજ્જ૦ જીતે અપ્પાણં૦ આત્માને એસ૦ એ આત્માનો જીતનારો સે૦ તેનાથી. પરમો૦ ઉત્કૃષ્ટ જઓ૦ જયવંત. અપ્પાણુમેવ૦ આત્માનીજ સાથે જુજ્ઝાહિ૦ યુદ્ધ કરે કિં૦ કેમ, શા માટે, તે૦ તે જુજ્ઝેણ૦ યુદ્ધે બજ્ઝઓ૦ બાહેર અપ્પાણં૦ જ્ઞાનરૂપ આત્માને જઇ ત્તા૦ જીતી સુહમ્૦ સુખને એહએ૦ પામે પંચિન્દિયાણિ૦ પાંચ ઇંદ્રીઓને. તહેવ૦ તેમજ કોહં૦ ક્રોધને માણં૦ માનને માયં૦ માયાને લોહં૦ લોભને દુજ્જયં૦ દુર્લભ એવં૦ એમ અપ્પાણં૦ આત્માને સવ્વં૦ સઘળુ મિથ્યાતાદીક અપ્પે૦ આત્માને જીએ૦ જીતે જયં૦ જીત્યું.

ભાવાર્થ:—નમી રાજા શકેન્દ્ર પ્રત્યે કહે છે કે દશલાખ સુભટને સંગ્રામમાં જીતવા દોહીલા છે. તે પણ એક વાસુદેવ જીતે છે તેથી પણ ઉત્કૃષ્ટો જયવંત જે પોતાના આત્માને જીતે છે તેને જાણવો કેમકે આત્મા ને જીતવો બહુજ દુષ્કર છે. જે પોતાના આત્મા સાથે યુદ્ધ કરે છે તેને બહાર યુદ્ધ કરવાની શી જરૂર ? કેમકે જ્ઞાનરૂપ આત્માએ

કરી ક્રોધાદીક આત્માને જીતીને મોક્ષનાં સુખ પામે. પાંચ ઇંદ્રિઓ મિથ્યાત્વ, અવૃત્ત, ક્રોધ, માન, માયા, તેમજ લોભ એવા દુરાચારી આત્માને જીતવો બહુજ દુક્કર છે. તેથી તેવા આત્માને જેણે જીત્યો તેણે સર્વ જીત્યું. મતલબ કે મન કબજે રાખવું બહુજ કઠણ છે તે જેણે કબજે કર્યું તેણે સરવે જીત્યાં એમ સમજવું. (ઊ. નમીરાજ રૂષીને ઇંદ્ર ડગાવવા આવ્યા હતા પણ કોઇ રીતે તે ડગ્યા નહિ તો છેવટે મોક્ષ પહોંચ્યા.) (ઉ. અ. ૯ ગા. ૩૪ થી ૩૬) ૧૦૮ થી ૧૧૦.

अप्पा अरिहोइ अण वठियस्स,
अप्पा जसा सीलमउ नरस्स
अप्पा दुरप्पा अण वठियस्स,
अप्पा जियप्पा सरण गहय ॥ ११५ ॥

અર્થ—અપ્પા૦ આત્મા અરિ૦ દુશ્મન હોઇ૦ હોય અણુવઠિયસ્સ૦ અસ્થીર ચીત્તવાળો તે ધર્મથી ડગે. જસા૦ જશવાળો સીલ૦ ભલો આચાર મઉ૦ મૃદુ ગુણવાળો નરસ્સ૦ મનુષ્ય દુરપ્પા૦ ખોટો આત્મા જીયપ્પા૦ આત્માને જેણે જીત્યો. સરણુ ગહય૦ શરણુ ગ્રહે.

ભાવાર્થ:—આત્માજ પોતાના અજ્ઞાને કરી પોતાનો વેરી થાય છે. અસ્થીર મનનો ધણી વૃતથી પડે છે. (કુંડરીકની પેરે) જ્ઞાને કરી મનુષ્ય ભલા આચારવાળો થાય છે. (સીતા દ્રૌપદીની પેરે) અજ્ઞાનેકરી દુરાચારી પણ આત્માજ થાય છે જેથી પાંચે પ્રમાદે કરી (મિથ્યાત્, અવૃત, પ્રમાદ, કષાય, અશુભવિચાર) જીવ દુર્ગતિમાં જાય છે. જ્ઞાનેકરી આત્મા પોતે મોક્ષ ગતિમાં જાય છે (નમીરાજાની પેરે.) ૧૧૧

इति श्री आत्मा प्रकरण संपूर्ण ॥

॥ अथ श्री ब्रह्मचर्य प्रकरण ॥

सद्दे रुवे य गन्धे य,
रसे फासे तहे वय;
पंच विहे काम गुणे,
निच्चसो परिवज्जए ॥ ११२ ॥
कुइयं रुइयं गीयं
सहभुत्ता सियाणिय;
पणोयं भत्तपाणं च
अइमायं पाण भोयणं ॥ ११३ ॥

અર્થ:—સદ્દે૦ મનોહર શબ્દ રૂવે૦ રૂપ ગન્ધે ગન્ધ રસે૦ રસ ફાસે૦ ફરસ, સ્પર્શ. તહેવ૦ તેમ પંચવિહે૦ પાંચ પ્રકારના કામ ગુણે૦ કામના ગુણને નિચ્ચેસો૦ સદાય પરિવજ્જએ૦ તજે, સર્વથા વર્જે કુઇયં૦ કોયલના જેવો શબ્દ રૂઇયં૦ રૂદન કરવું, રોવું, ગીયં૦ ગીત સહ૦ સાથે ભુત્તા૦ ભેગા જમવું સિયાણિ૦ એક શય્યા એક આસન પણીયં૦ પ્રણિત, સરસ આહાર ભત્ત પાણં૦ ભાત પાણી. અઇમાયં૦ અતિ માત્રાએ પાણં૦ પાણી. ભોયણ૦ ભોજન સ્રીસહ બેસી વર્જે.

ભાવાર્થ:—મનોહર શબ્દરૂપ, ગંધ, ફરસ તેમજ પાંચ પ્રકારના કામ ગુણને સાધુ સદાય સર્વથા વર્જે પ્રત્યેક બ્રહ્મચારીએ બ્રહ્મચર્ય પાળવા અર્થે કેવું વર્તન રાખવું જોઇએ તે કહે છે.

૧ બ્રહ્મચારી સ્રી, પુરૂષ, નપુંસક આદી રહેતા હોય તેવા સ્થાનકથી વિરક્ત રહે.

૨ મનનને પ્રિય એટલે વિષય વાસનાનો ઉદ્ભવ થાય તેવી સ્રી સંબંધી વાર્તાલાપ ન કરે અથવા ન સાંભળે.

૩ સ્રીઓની સાથે બીલકુલ પરીચયમાં આવે નહિ.

૪ સ્ત્રીઓનાં અંગોપાંગ ધારી ધારીને નિરખે નહિ.

૫ મધુર કોયલ જેવા શબ્દે કરી વિયોગ રૂદન કરે નહિ અથવા સાંભળે નહિ તથા શૃંગારીક કાવ્યો વાંચે તથા સાંભળે નહિ.

૬ સ્ત્રીની સાથે એકાસને બેસવું તથા જમવું નહિ.

૭ રાજપીંડ—-વિષય વર્ધક આહાર પાણીનું જમવું નહિ.

૮ અત્યાહાર કરવો નહિ.

(ઉ. અ. ૧૬ ગા. ૧૦–૧૨) ૧૧૨–૧૧૩

गत्त भूसण मिट्ठंच
काम भोगाय दुज्जया
नरस्सत्त गवे सिस्स
विसंताल उडं जहा ॥ ११४
दुज्जए काम भोगेय
निच्चसो परिवज्जये
संका थाणाणि सव्वाणि
वज्जेज्जा पणिहाणवं ॥ ११५

અર્થ:—ગત્ત૦ શરીરની ભૂસણું૦ વિભૂષાણુ ઇ-ટ્ઠમ૦ મનવંછીત કામભોગા૦ શબ્દાદિક કામભોગ દુજ્જયા૦ જીતવા દોહીલા નરસ્સ૦ મનુષ્યને અત્ત૦ આત્માના ગવેસિસ્સ૦ ગવેખીને વિસં૦ ઝેર તાલઉડં૦ તાલપૂટ જહા૦ જેમ. દુજ્જએ૦ જીતવા દુર્લભ નિચ્ચસો૦ નિત્ય પરિવજ્જયે૦ વર્જે સંકા૦ શંકાના થાણાણિ૦ સ્થાનક સવ્વાણિ૦ સર્વ વજ્જેજા૦ વર્જે પાણીહાણવં૦ એકાગ્ર ચીત્તના ધણી, સર્વ બ્રહ્મચર્યવત્.

ભાવાર્થ:—(ઉપર કહ્યા તે આઠ ઉપરાંત) ૯ મનવંછીત શરીરની શોભા અને ૧૦ (પાંચ પ્રકારના શબ્દાદિક) કામભોગ, આદશે બોલ આત્માના ગવેષી મનુષ્યને તાલપુટ (ઘણું જ ઝેરી) ઝેર જેવા છે. માટે સાધુથી જીતાય નહિ એવા પાંચ પ્રકારના કામ ભોગ અને સર્વ પ્રકારનાં શંકાનાં સ્થાનક તેને પણ સદાય વર્જે, કેમકે જો તે પ્રમાણે ન વર્તે એટલે શંકા ઉપજે તેવા સ્થાનમાં રહે તો લોકોને તેના બ્રહ્મચર્યમાં વહેમ પડે. એટલું જ નહિ પણ વખતે પોતે પણ શીયળથી ભ્રષ્ટ થાય માટેજ ઉપરના દશે

બોલનો સાધુ પુરૂષે ત્યાગ કરવો એજ ઉત્તમ છે.
(ઉ. અ. ૧૬ ગા. ૧૩-૧૪) ૧૧૪-૧૧૫.

दिव्व माणुस तेरिच्छं
जोन सेवइ मेहुणं
मणसा काय वक्केणं
तं वयं बूम माहणं ॥ ११६

અર્થ:—દિવ્વ૦ દેવ માણુસ૦ મનુષ્ય તેરિચ્છં૦ તિર્યંચ સંબંધી જો૦ જે ન૦ નહિ સેવઇ૦ સવે મેહુણં૦ મૈથુન મણસા૦ મનવડે કાય૦ કાયા વક્કેણં૦ વચન તં૦ તેને વયં૦ અમે બૂમ૦ કહીએ. માહણં૦ બ્રાહ્મણ.

ભાવાર્થ:—દેવ, મનુષ્ય અને તિર્યંચ સાથે મન વચન અને કાયા એ કરી જે મૈથુન ન સેવે તેને હું બ્રાહ્મણ કહું છું. મતલબ કે સર્વથા મન, વચન અને કાયાથી જે બ્રહ્મચર્ય પાળે છે તેજ બ્રાહ્મણ સાધુ કે બ્રહ્મચારી કહેવાય છે. એમ જયઘોષ મુની વિજયઘોષ પ્રત્યે કહે છે. ।। ૧૧૬.

जहा बिराला वसहस्स मूले
नमूसगाणं वसही पसत्था

एमेव इत्थी निलयस्स मज्झे
न बम्मयारिस्स खमो निवासो ॥ ११७

અર્થ:—જહા૦ જેમ બિરાલા વસહસ્સ૦ બીલાડાના વસવાના સ્થાનકને. મૂલે૦ સમીપે, પાસે. મૂસગાણું૦ ઉંદરને વસહી૦ વસવાને. પસત્થા૦ સારી નહિ. ખરાબ. એમેવ૦ એ પ્રમાણે. એ દૃષ્ટાંતે ઇત્થી૦ સ્રીના નિલયસ્સ૦ રહેવાનાં ઘર મજ્ઝે૦ માંહે. ન૦ નહિ બમ્ભયારિસ્સ૦ બ્રહ્મચારીને. ખમો૦ ભલો. સુખ. નિવાસો૦ રહેઠાણ, રહેવાનું સ્થાન.

ભાવાર્થ:—જેમ બિલાડાના વસવાના સ્થાનક પાસે ઉંદરને રહેવું સહીસલામત નહિ તેમ સ્રીના રહેવાના ઘરમાંહે બ્રહ્મચારીને રહેવું યુક્ત–ભલું સલામત નહિ. કેમકે જેમ બીલાડાથી ઉંદરનો નાશ થાય તેમ એકાંત સ્રીસંગથી બ્રહ્મચર્યનો ભંગ થાય. અગ્નિ આગળ ધૃતપાત્ર મુકયું હોય તો તેમાંનું ઘી પીગળ્યા સિવાય રહે નહિ તેવીજ રીતે અગ્નિરૂપી સ્રીનું સ્થાનક હોય ત્યાં ઘી રૂપી બ્રહ્મચર્ય અખંડ રહે નહિ અર્થાત્ ખંડીત થાય. (ઉ. અ. ૩૨ ગા. ૧૩) ૧૧૭

एएय सङ्गे समइक्कमित्ता
सउत्तरा चेव भवन्ति सेसा
जहा महासागर मुत्तरित्ता,
नई भवे अवि गङ्गा समाणा ॥ ११८

અર્થ:—એએ૦ એ સ્ત્રી સંબંધી સંગ. ય૦ પૂર્ણ. સંગે૦ સોબત સમઈક્કમિત્તા૦ ઉલંઘીને જે પ્રવર્તે. સઉત્તરા૦ સહેલા ઉતરવા ચેવ૦ નિશ્ચે, પુરા. ભવન્તિ૦ હોય. સેસા૦ શેષ, બીજા બાકી રહ્યા તે. જહા૦ જેમ મહાસાગરમ૦ મોટો દરિઓ ઉત્તરિત્તા૦ ઉતરનારને નઈ૦ નદી ભવે૦ હોય ગંગાસમાણી૦ ગંગાસરખી અવિ૦ પણ.

ભાવાર્થ:—એ સ્ત્રી સંબંધી પૂર્ણ સોબત ઉલંઘીને જે પ્રવર્તે તેને બીજા બાકી રહ્યા તે ધન વિગેરે જે હોય તે નિશ્ચે ઉતરવા-છોડવા સહેલા હોય. જેમ મહાસાગર ઉતરનારને ગંગા સરખી નદી ઉતરવી ઘણી જ સહેલી પડે છે તેમ સ્ત્રીની પૂર્ણ સોબત છોડનારને બાકીના ધનાદીકનો સંબંધ છોડવો સહેલો છે. (ઉ. અ. ૩૨ ગા. ૧૮) ૧૧૮.

सल्लंकामा विसंकामा,
कामा आसी विसोवमा।

कामेय पत्थेमाणा,
अकामा जन्ति दोग्गइं ॥ ११९

અર્થઃ—સલ્લં૦ શલ્ય સરખા. કામા૦ કામભોગ છે વિસંકામા૦ વિષ, ઝેર સરખા કામભોગ છે. આસી વિસો વમા૦ સર્પના વિષ જેવા છે. પત્થમાણા૦ વાંચ્છના. અકામા૦ કામભોગ ન ભોગવતાં ય૦ પણ જન્તિ૦ જાય, ઉપજે. દોગ્ગઇં૦ દુર્ગતી.

जह किम्पाग फलाणं,
परिणामो नसुंदरो;
एवं भुत्ताण भोगाणं
परिणामो न सुंदरो ॥ १२० ॥ युग्मम्॥

અર્થઃ—જહ૦ જેમ કિમ્પાગફલાણું૦ કિમ્પાગ વૃક્ષના ફળનું. પરિણામો૦ પરિણામ, ફળ. નસુંદરો૦ સારૂં ન હોય. એવં૦ એ પ્રમાણે ભુત્તાણ૦ ભોગવ્યા ભોગાણું૦ ભોગનું.

ભાવાર્થઃ—જેમ શલ્ય, ભાલાતીર વીગેરે શરીરમાં રહેવાથી અતિ દુઃખ ઉપજે છે તેમ મન કામ ભોગમાં રહેવાથી અરતિ, ચીંતા વિગેરે દુઃખ ઉપજાવે છે. માટે તે કામ ભોગ શલ્ય જેવા છે. વિષ

મરણ નિપજાવે છે. તેમ કામ ભોગ પણ મરણજ લાવે છે. માટે તે કામ ભોગ વિષ જેવા છે. વળી આસી સર્પનું વિષ જેમ અતિ દુઃખકારી મ્હોત લાવે છે તેમ કામ ભોગ પણ મહા અનર્થકારી પરીણામજ લાવે છે. જેથી તે કામ ભોગ આસી વીષ સરખા છે. કામ ભોગની ઇચ્છા કરી પછી તે કામ ભોગ ભોગવે યા ન ભોગવે તો પણ જીવ દુર્ગતીએ જાય છે. અહો ભવ્ય જીવો ! જો આ પ્રમાણે જીવની સ્થીતિ છે તો પછી સાક્ષાત કામ ભોગ ભોગવનારની તો વાતજ શી ? અર્થાત્ તેને તો તે ઝેરી શલ્ય માફક વાગે છે. માટે તે કામ ભોગનો તો મન વચન અને કાયાથી ત્યાગજ કરવો ઇષ્ટ છે. આ પ્રમાણે ઇંદ્રને નમીરાજ રૂષીએ કહ્યું.

સોમલ દેખીતું સફેત એટલે સુંદર છે પણ જરાક ખાધાથી તૂર્તજ મરણ નીપજાવે છે. કીમ્પાગ વૃક્ષનાં ફળ ખાવાનું પરીણામ સારૂ આવે નહિ. કેમકે તે દેખીતાં ઘણાંજ સુંદર હોય છે પરંતુ તેના અંતર પટમાં ઝેરજ ભરેલું છે અર્થાત્ તે ખાવાથી માણસનું મ્હોતજ થાય છે. તેજ પ્રમાણે કામ ભોગ વિષયાદિ ભોગવતાં સારા લાગે પણ તે ક્ષણીકજ, અંતે તે

ભોગવેલા ભોગનું પરીણામ સારૂં આવે નહિ, આવું જાણીનેજ છતી શક્તિએ શાળીભદ્ર, ધનો વિગેરે તથા બ્રાહ્મી સુંદરી, ચંદનબાળા વિગેરે પુરૂષો અને સ્ત્રીઓએ આ સંસારના અસાર કામ ભોગને છોડીને સદ્‍ગતી પ્રાપ્ત કરી. (ઉ. અ. ૯ ગા. ૫૩ અ. ૧૯ ગા. ૧૮) ૧૧૯-૧૨૦.

इत्थिओ जेणसेवंति,
आइ मोक्खा हुते जणा
ते जणा बंधणुम्मुक्का,
नावकंखंति जीवियं ॥ १२१

धिरत्थुतेऽजसो कामी
जो तं जीवियं कारणा
वंतं इच्छसि आवेउं
सेयं ते मरणं भवे ॥ १२२

અર્થ:—ઇત્થિઓ૦ સ્ત્રીઓ જે૦જે ણ૦ન સેવંતિ૦ સેવે. આઇ૦ આદી મોકખા૦ મોક્ષગામી. હુ૦ નિશ્ચે તે૦ તે જણા૦ પુરૂષ બંધણુમ્મુક્કા૦ બંધનથી મુકાણા થકા. નાવ કંખંતિ૦ નઇચ્છે. જીવીયં૦ જીવવાને ધિરત્થુ૦ ધિક્કાર હો. તે૦ તુજને અજસો કામી૦ હે

અપયશના કામી જોઽ જે તં૦ તુ જીવિયં કારણા૦ જીવવાનાં કારણથી. વંતં૦ વમન કરેલા ભોગને ઇચ્છસિ૦ ઇચ્છા કરે છે આવે ઉં૦ ભોગવવાને સેયં૦ શ્રેય તે૦ તેને મરણં૦ મોત ભવેઽ હોય.

ભાવાર્થ:—જે પુરૂષો સ્રીને સેવે નહિ એટલે તેની સાથે ક્રીડા કરે નહિ, તે પુરૂષોને નિશ્ચે આદિ મોક્ષગામી જાણવા. તે પુરૂષો સંસારના બંધનથી મુકાણા તેથી તે અસંયમી જીવવું ન ઇચ્છે. એક વખતે રાજેમતિને પોતાના પ્રીય પતિ જેમણે લગ્ન કર્યાં પહેલાં જ દીક્ષા ગ્રહણ કરી હતી તે ૨૨ મા તીર્થંકર નેમનાથ ભગવાનને વંદન કરવા જતાં રસ્તામાં પુષ્કળ વરસાદ થવાથી એક ગુફાનો આશ્રય લેવો પડયો. તેમાં પ્રવેશ કરી પોતાનાં ભીનાં વસ્ત્ર અંગપરથી કાઢી તેજ ગુફામાં પહોળાં કર્યાં દૈવયોગે તેજ ગુફામાં નેમનાથનાજ ભાઇ રથનેમી મુની વેષે ધ્યાનસ્થ બેઠા છે. તેમની દૃષ્ટિમાં અચાનક રાજે-મતિના રૂપનો વિદ્યુત માફક ચમકારો થયો. આથી તેઓનું મન ડગમગ્યું. કેમકે તે વખતે રાજે મતિ તદ્દન નગ્નજ હતાં જેથી લક્ષ્મી દેખી મુનીવર ચળે તેમ સ્રીને ભાળી કર્મવશે મુનીરાજનું મન વિષયા-

સક્ત થયું, મનડગ્યું એટલે વાણી પર અંકુશ ન રહેવાથી રાજેમતિ પાસે પોતાની પત્નિ થવા માગણી કરી. તે વખતે રાજેમતિ ખાનદાન પુરૂષ-ઉંચ કુળનો જાણી બોલ્યાં "હે અપયશના ધણી! તને ધિક્કાર હો. જે તું (અસંયમિ) જીવવાને કારણે વમન કરેલા ભોગ (ન પરણતાં છાંડેલી) ભોગવવાને ઇચ્છા કરે છે. તો ત્હારા માટે (અકાર્ય કરવા કરતાં તો મરણજ શ્રેય છે) આવું નીચ વ્યભિચારનું કામ કરવા કરતાં મ્હોતજ સારૂં એમ એક સ્ત્રીએ મહાન મુનીને કહ્યું. આથી મુની સમકિતથી પડતા (ભૃષ્ટ થતા) બચ્યા. ધન્ય છે આવી શીયળવતી સતિઓને કે આપત્કાળે પણ પોતે ન ડગમગતાં સામાને તારે છે. (સુ. અ. ૧૫ ગા. ૯ દ. અ. ૨ ગા. ૭) ૧૨૧-૧૨૨

धम्मे हरए बम्भे सन्ति तित्थे,
अणाविले अत्तपसन्नलेसे
जहिं सिणाओ विमलो विसुद्धो
सुसीइ भूओ पजहामि दोसं ॥ १२७

અર્થ:—ધમ્મ૦ ધર્મ તે હરએ૦ દ્રહ છે. બમ્ભે૦ બ્રહ્મચર્ય. સન્તિ૦ પવિત્ર છે. તિત્થે૦ તિર્થ. અણાવિલે૦ નિર્મળ. અત્ત૦ આત્મા. પ્રસન્ન૦ ભલો,

સારો. લેસે. લેશ્યા. જહિં૦ જે દ્રહને વિષે, જ્યાં સિણાઓ૦ નાહ્યો વિમલો૦ મેલ રહીત થાય. વિસુદ્ધો૦ નિષ્કલંક. સુ૦ સારી, અતીશે. સીઇ૦ શીતળ ભૂઓ૦ ભુત પજહામિ૦ ટાળુ છું. દોસં૦ દોષ.

ભાવાર્થ—(હરકેશી મુની બોલ્યા કે બ્રાહ્મણો ! ધર્મ રૂપ સમુદ્રમાં નાહ્યાથી આત્મા કર્મરૂપરજ-મેલથી નિર્મળ શુદ્ધ નિષ્કલંક થાય; પછી બ્રહ્મચર્ય રૂપ તિર્થને વિષે નિર્મળ અને શીતળી ભૂત સારી લેશ્યાથી રહેલા કર્મરૂપરજને હું છાંડુ છું. (ઉ. અ. ૧૨ ગા. ૪૬ ૧૨૩.

दव दाणव गन्धव्वा,
जक्ख रक्खस किन्नरा
बम्भयारिं नमं सन्ति,
दुक्करं जे करंति त्तं ॥ १२६ ॥

અર્થ:—દેવ૦ વૈમાનીક દેવ. દાણવ૦ ભવન પતિ ગંન્ધવ્વા૦ ગંધર્વ જક્ખ૦ જક્ષ રક્ખ૦ રાક્ષસ કિન્નરા૦ વ્યન્તર બમ્ભયારિં૦ બ્રહ્મચારીને નમં૦ નમસ્કાર. સન્તિ૦ છે. કરે છે. દુક્કરં૦ કઠણ જે૦ જે કરંતિ કરે છે તં૦ તેને

ભાવાર્થ:—હવે બ્રહ્મચર્ય પાળવાથી શો લાભ થાય છે તે કહે છે-જે બ્રહ્મચર્ય પાળવું અતિ વિષમ તે પાળનાર બ્રહ્મચારીને દેવ, દાનવ, ગંધર્વ, યક્ષ, રાક્ષસ અને વ્યંતર દેવો એ સર્વ નમસ્કાર કરે છે. ॥ ૧૨૪ ॥

धम्मा रामे चरे भिक्खू,
धिइमं धम्म सारही,
धम्मा राम रते दन्ते,
बम्मचेर समाहिए ॥ १२५
एस धम्मे धुवे निच्चे,
सासए जिण देसिए,
सिद्धा सिज्झन्ति चाणेण
सिज्झिस्सन्ति तहावरे ॥१२६॥ तिबेमि

અર્થ:—ધમ્મ૦ ધર્મરૂપી આરામે૦ આરામને વિષે. ચરે૦ ફરે, વિચરે, ભિક્ખૂ૦ સાધુ ધિઇમં૦ ધૈર્યવંત. ધૈર્યવાળો. ધમ્મસારહી૦ ધર્મના સારથી, ધર્મરૂપ રથના સારથી રતે૦ રક્ત. દન્તે૦ ઇંદ્રિઓને દમનાર. બમ્ભચેર સમાહિએ૦ બ્રહ્મચર્યને વિષે સમાધીવત. એસ૦ એ ધમ્મે૦ ધર્મને ધૂવે૦ નિશ્ચળ,

નિશ્ચે૦ નિરંતર સાસએ૦ શાશ્વતો. જીણ૦ તિર્થંકરે દેસિએ૦ ઉપદેશ્યો છે, કહ્યો છે. સિદ્ધા૦ મોક્ષ ગયેલા સિઝન્તિ૦ મોક્ષ પામે છે. ચ૦ અને અણેણ એણે. સિજ્જિસ્સન્તિ૦ મોક્ષ પામશે. તહ૦ તેમ. અવરે૦ બીજા.

ભાવાર્થ:—ધર્મ રૂપ રથના સારથી, ધર્મરૂપ આરામને વિષે રક્ત (રાજી) ઇંદ્રીઓને દમનાર અને બ્રહ્મચર્યને વિષે સમાધીવંત; એવા ધૈર્યવંત સાધુ ધર્મરૂપ આરામ-બગીચાને વિષે વિચરે. એ બ્રહ્મચર્યરૂપ ધર્મ નિશ્ચળ શાશ્વતો છે એમ તીર્થંકરે કહ્યું છે. (ઉપદેશ આપ્યો છે) આ બ્રહ્મચર્ય પાળવાથી જીવો મોક્ષ ગયા છે મોક્ષ જાય છે અને જશે. આ પ્રમાણે કહેલું તે કહું છું (ઉ. અ. ૧૬ ગા. ૧૫-૧૭) ૧૨૫-૧૨૬

अभूसणो सोहइ बम्भयारि,
अकिंचणो सोहइ दिक्खधारी;
बुद्धि जुतो सोहइ रायमंत्ती,
लज्जा जुतो सोहइ एगपति ॥ १२७

અર્થ:—અભૂસણો૦ આભૂસણો સોહઈ૦ શોભે બમ્ભયારિ૦ બ્રહ્મચર્યવાળો. અકિંચણો૦ ધનવિનાનો

દિકખધારી૦ સાધુ. દિક્ષાનો ધારણ કરનાર બુદ્ધિ૦ બુદ્ધિએ કરી શોભે જુતો૦ યુકત. રાયમંત્રી૦ રાજાનો મંત્રી. લજ્જા૦ લજ્યાએ કરી શોભે એગ૦ એક પતિ ધણીએ કરીને.

ભાવાર્થ:—બ્રહ્મચારી સારાં વસ્ત્ર ઘરેણાં આદી આભૂષણોથી શોભતો નથી પરંતુ બ્રહ્મચારી શુધ્ધ ભાવે દશ બોલે બ્રહ્મચર્ય પાળે તો શોભે છે. અર્થાત્ સારાં વસ્ત્ર ઘરેણાં ધન આદિ બ્રહ્મચર્ય કરતાં અધીક છે. (ઉ. ચંદનબાળા. હરકેશી, સોલશા, રાજેમતી, જીનદાસ, સુદરસન, શેઠ વિગેરે) મુડી વગર સાધું શોભે છે (કેમકે તે બ્રહ્મચારી છે ઉ. નમીરાજા, કરકંડુ, મૃગાપુત્ર વિગેરે, બુધ્ધિયુકત રાજાના મંત્રી શોભે છે (ઉ. અભય કુમાર, તેને મહા બુધ્ધિશાળી ગણેલ છે કેમકે તે પોતાની કુશળ બુધ્ધિબળથી હરેક વાતનો તુરતજ નીકાલ લાવતો) લાજ કાઢવાથી કાંઇ સ્ત્રી શોભતી નથી. પણ એકજ પતિ જેને મન વચન અને કાયાથી છે તેજ સ્ત્રી શોભે છે. (ઉ. સીતા. સુભદ્રા જેમના બ્રહ્મચર્યના પ્રભાવથી અગ્નિ શીતળ થયો ને કાચા તાંતણે ચાળણીમાં પાણી કાઢી દરવાજા ઉઘાડી શકયાં તે બધો શીયળ-

નોજ મહિમા છે. દરેક ધર્મમાં તેમ જૈન ધર્મમાં તો ખાસ બ્રહ્મચર્ય પર બહુજ ભાર મુકેલો છે. તેને બધાં વૃતોમાં શ્રેષ્ઠ ગણેલું છે. બ્રહ્મચારી પુરૂષ ભીષ્મ પીતા જેવા ઘણું લાંબુ આયુષ્યને બળ પામ્યા હતા. બ્રહ્મચારીનું નીકળેલું વચન પણ ફળે છે.

૧ જેમ નક્ષત્રમાં ચંદ્રમા તેમ સર્વ વૃતમાં બ્રહ્મચર્ય.

૨ મહાસાગરોમાં જેમ જહાસયંભૂરમણ સમુદ્ર તેમ સર્વ વૃતોમાં બ્રહ્મચર્ય.

૩ મણીઓમાં જેમ વૈડુર્યમણી સર્વોત્તમ તેમ વૃતોમાં બ્રહ્મચર્ય.

૪ આભુષણમાં જેમ મુગટ શીરોમણી તેમજ વૃતોમાં શિરોમણી શીયળ પાળવું.

૫ વસ્ત્રોમાં જેમ ક્ષોમ યુગલ કપાસનું વસ્ત્ર શ્રેષ્ટ તેમ બધાં વૃતોમાં શીલ શ્રેષ્ટ છે,

૬ જેમ પુષ્પોમાં અરવીંદ કમલ શ્રેષ્ટ છે તેમ બધાં વૃતોમાં બ્રહ્મચર્ય જાણવું.

૭ સર્વ ચંદનમાં ગોશીશ ચંદન તેમ વૃતોમાં શીયલ.

૮ ઔષધીમાં જેમ હીમવૃત પર્વત શ્રેષ્ટ તેમ બધા નિયમોમાં બ્રહ્મચર્ય શ્રેષ્ટ.

૯ નદીઓમાં જેમ સીતા મોટી તેમ વૃતોમાં બ્રહ્મચર્ય.

૧૦ ઝવેરાતમાં રત્નાકર મોટો તેમ વૃતોમાં મોટુ બ્રહ્મચર્ય છે.

૧૧ રૂચક પર્વત મોટો છે તેમ બ્રહ્મચર્ય જાણવું.

૧૨ હાથીમાં ઐરાવત તેમ વૃતમાં બ્રહ્મચર્ય.

૧૩ પશુઓમાં સીંહ જેમ વનરાજ ગણાય છે તેમ સર્વ વૃત્તનો રાજા શીયળ છે.

૧૪ દેવ લીલામાં જેમ વેણુ દેવ શ્રેષ્ટ તેમ સર્વમાં શ્રેષ્ઠ બ્રહ્મચર્ય વૃત.

૧૫ દેવલોકમાં બ્રહ્મદેવ લોક મોટું છે તેમ વૃતોમાં બ્રહ્મચર્ય મ્હોટું છે.

૧૬ પહેલા દેવ લોકની દેવ સભા જેમ સર્વથી મ્હોટી છે તેમ બ્રહ્મચર્યવૃત સર્વથી મ્હોટું છે.

૧૭ સર્વથી લવશાત દેવોની સ્થીતિ શ્રેષ્ટ છે. તેમ સર્વથી બ્રહ્મચર્ય શ્રેષ્ટ છે.

૧૮ દાનમાં જેમ અભયદાન શ્રેષ્ટ તેમ વૃતોમાં બ્રહ્મચર્ય શ્રેષ્ટ.

૧૯ રંગમાં જેમ કીરમજ રંગ તેમ વૃતોમાં બ્રહ્મચર્ય.

૨૦ વૃજરૂષ નારાચ સંઠાણુ જેમ સર્વથા બળવાન ગણાય તેમ બ્રહ્મચર્ય સર્વ વૃતોથી બળવાન છે.

૨૧ સમચતુર સંઠાણુ જેમ સર્વથી મ્હોટું છે તેમ બ્રહ્મચર્ય સર્વથી મ્હોટું.

૨૨ ધ્યાનમાં શુકલ ધ્યાન તેમ વૃતમાં બ્રહ્મચર્ય.

૨૩ જ્ઞાનમાં કેવળજ્ઞાન ઉત્કૃષ્ટુ જ્ઞાન તેમ વૃતમાં શીયળ જાણવું.

૨૪ સાધુમાં શ્રેષ્ટ તિર્થંકર તેમ વૃતમાં બ્રહ્મચર્ય

૨૫ લેશ્યામાં શુકલ લેશ્યા તેમ વૃતમાં બ્રહ્મચર્ય.

૨૬ સર્વ ક્ષેત્રમાં મ્હોટું મહાવિદેહ ક્ષેત્ર તેમ સર્વ વૃતમાં બ્રહ્મચર્ય મ્હોટું.

૨૭ ઉંચાઈમાં મેરૂ પર્વત ઉંચો તેમ વૃતમાં બ્રહ્મચર્ય છે.

૨૮ વનોમાં નંદન વન મ્હોટું છે તેમ વૃતોમાં બ્રહ્મચર્ય છે.

૨૯ વૃક્ષમાં જંબુ વૃક્ષ મ્હોટું તેમ વૃતમાં ચોથું વૃત મ્હોટું.

૩૦ રાજાઓમાં જેમ ચક્રવર્તી શ્રેષ્ટ તેમ વૃતમાં બ્રહ્મચર્ય શ્રેષ્ટ.

૩૧ યુધ્ધમાં જેમ વાસુદેવ જબરા તેમ વૃતમાં શીયલ.

૩૨ સૈન્યમાં જેમ ચતુરંગી સેના શ્રેષ્ટ તેમ બ્રહ્મચર્ય સર્વ વૃતોમાં શ્રેષ્ટ છે.

આ પ્રમાણે બત્રીસ પ્રકારની ઉપમાએ કરી કર્મનો ક્ષય કરનાર બ્રહ્મચર્ય–શીયળ–શીલ–ચોથુ વૃત જાણવું. ॥ ૧૨૭ ॥

इतिश्री ब्रह्मचर्य प्रकरण संपूर्ण.

॥ अथश्री ब्राह्मण प्रकरण प्रारभ्यते ॥

कोहो य माणो य वहो य जेसिं,
मोसं अदत्तंच परिग्गहंच;
ते माहणा जाइ विज्जा विहूणा,
ताइं तुखेत्ताइ सुपावयाइं ॥ १२८

तुब्भेत्थ भोभार धरा गिराणं,
अट्टं नजाणाह अहिज्जवेए
उच्चावयाइं मुणिणोचरन्ति
ताइं तुखेत्ताइ सुपे सलाइं ॥ १२९

અર્થઃ—કોહો૦ ક્રોધ. માણો૦ માન વહો૦ જીવની હીંસા. જે૦ જે. સિં૦ તે મોસં૦ મૃષાવાદ. અદત્તં૦ વગર આપેલું, ચોરી. પરિગ્ગહં૦ પરિગ્રહ તે૦ તે માહણા૦ બ્રાહ્મણ. જાઇ૦ જાતિ વિજ્જા૦ વિદ્યા. વિહૂણા૦ વિના તાઈં૦ તેનો ખેત્તાઇ૦ ક્ષેત્ર સુપાવયાઈં૦ અતિશે પાપકારી. તુબ્ભ૦ તમે ઈત્થ૦ એ લોકને વિષે. ભો૦ અહો બ્રાહ્મણો. ભારધરા૦ ભાર રૂપી, ભાર કરનારા. ગિરાણં૦ વેદની વાણીના અટ્ઠં૦ અર્થ. નજાણાહ૦ ન જાણનારા અહિજ્જ૦ ભણીને. વેએ૦ વેદને ઉચ્ચ૦ મોટા અવયાઈં૦ નીચા કુળને વિષે. મુણિણો૦ સાધુ. ચરન્તિ૦ ફરે, ગોચરીને માટે જાય. તાઇ૦ તે તુ૦ નિશ્ચે. ખેત્તાઇ૦ ક્ષેત્ર. સુપેસલાઈં૦ અતિશે શોભનીક.

ભાવાર્થઃ—જે ક્રોધમાને કરી સહીત, જીવોની હીંસાના કરનારા, જુઠું બોલનારા, વગર આપેલું લેનારા, અબ્રહ્મચારી, પરિગ્રહે કરી સહીત, જાતિ

અને વિદ્યા એ કરી હિણા એવા બ્રાહ્મણને આપવું તે અતિ પાપકારી છે. અહો વિપ્રો ! તમે આ લોકને વિષે વાણીના ભારને ધરનારા છો; કેમકે તમે વેદને ભણીને તેના અર્થને જાણતા નથી. નાના મોટા કુળને વિષે જે સાધુ ગોચરી કરે છે તેજ અતિશે શોભનીક ક્ષેત્ર છે- આ પ્રમાણે હરકેશી મુની કહે છે. (ઉ. અ. ૧૨ ગા. ૧૪--૧૫) ૧૨૮-૧૨૯

जहा पोमं जले जायं,
नोवलिप्पइ वारिणा
एवं अलित्तं कामेहिं,
तं वयं बूम माहणं ॥ १३०
आलोलुयं मुहाजीविं,
अणगारं अकिंचणं,
असंसत्तं गिहत्थेसु,
तंवयं बूम माहणं ॥ १३१

અર્થ:—જહા૦ જેમ પોમં૦ પદ્મ; કમળ. જલે૦ પાણીમાં જાયં૦ ઉત્પન્ન થાય. નોવલિંપ્પઇ૦ નલીંપાય, ન ખરડાય. વારિણા૦ પાણીથી. એવં૦ એ પ્રમાણે અલિત્તં૦ ન ખરડાય કામેહિં૦ કામભોગને

વિષે. તં૦ તેને વયં૦ અમે બૂમ૦ કહેવો, કહીએ. માહણં૦ બ્રાહ્મણ. આલોલુયં૦ લોલપી નહિ. મુહાજીવી૦ ધર્મ આજીવીકા એ જીવ છે તે. અણગારં૦ સાધુ, આગાર ન રાખે તે, અકિંચન૦ દ્રવ્યરહિત. અસંસત્તં૦ પરિચયરહિત ગિહત્થેસુ૦ ગ્રહસ્થને વિષે. તં૦ તેહને.

ભાવાર્થ:—જેમ કમળ પાણીમાં ઉત્પન્ન થાય છે પણ પાણીથી ખરડાય નહિ તેમ જે પાંચ ઈંદ્રીઓના કામ ભોગને વિષે ખરડાય નહિ તેને હું બ્રાહ્મણ કહું છું. જે ખાવામાં લુબ્ધ નહિ; ફક્ત ધર્મ કરણી માટેજ આપે તેનો આહાર લેનાર, આગાર વિનાના, દ્રવ્યરહિત, ગ્રહસ્થના સંબંધથી રહિત, તેવાને જ હું બ્રાહ્મણ કહું છું. આ પ્રમાણે જયઘોષ મુની વિજયઘોષ બ્રાહ્મણ પ્રત્યે કહે છે. (ઉ. અ. ૨૫ ગા. ૨૭-૨૮) ૧૩૦-૧૩૧

पसुबन्धा सव्ववेगाय,
जट्टं चपात्र कम्मुणा,
नतं तायन्ति दुस्सीलं,
कम्माणि बलवन्तिह ॥ १३२

नवि मुण्डिएण समणो,
ओं कारेण न बम्भणो
न मुणो रण्ण वासेणं,
कुसचीरेण तावसो ॥ १३३

समयाए समणो होइ,
बम्भचेरेण बम्भणो
नाणेण उमुणी होइ,
तवेण होइ तावसो ॥ १३४

कम्मुणा बम्भणो होइ,
कम्मुणा होइ खत्तिओ
वइसो कम्मुणा होइ,
सुद्दो हवइ कम्मुणा ॥ १३५

અર્થ:—પસુબન્ધા૦ પશુના વધના હેતુએ. સવ્વ-વેયા૦ સર્વ વેદ ય૦ વળી જટ્ઠં૦ યાગને વિષે. પાવ૦ પાપ કમ્મુણા૦ કર્મના હેતુ છે. ન૦ નહિ ત૦ તે તાયન્તિ૦ તારણહાર દુસ્સિલં૦ ખોટા આચારવંત કમ્માણિ૦ પાપકર્મ. બલવન્તિહ૦ સમર્થ છે. નવિ૦ નહિ મુણ્ડિએણ૦ મસ્તક મુંડવે કરી. સમણો૦ સાધુ

પણ. ઓંકારણેં૦ ॐ મંત્ર ભણવે કરી. ન બમ્ભણો૦ બ્રાહ્મણ ન હોય રણણ૦ અટવી, રાન. વાસેણ૦ રહેવું. કુસચીરેણ૦ ભગવાં વસ્ત્ર કરી. તાવસો૦ તાપસ સમયાએ૦ સમભાવે કરી. સમણો૦ સાધુ. હોઇ૦ હોય. બમ્ભચેરેણં૦ બ્રહ્મચર્ય પાળવે કરી. નાણેણ૦ જીવાજીવના જ્ઞાને કરી. ઉ૦ વળી મુણી૦ મુની. તવેણ૦ તપે કરી. કમ્મુણ બમ્ભણો૦ બ્રાહ્મણનાં કર્મે કરી બ્રાહ્મણ. ખત્તિઓ૦ ક્ષત્રિઓ, પોતાનાં કર્મ કરે તો. વઇસો૦ વૈશ્ય. સુદ્દો૦ શુદ્ર.

ભાવાર્થ:—સર્વ વેદ પશુ બન્ધના હેતુ છે. અને યજ્ઞ યાગ તે પણ પાપકર્મના હેતુ છે. કારણ કે તે ખોટા આચારવંત પાપકર્મને માટે સમર્થ છે, પણ તારનાર નથી. માટે હે વિપ્ર ! आत्मवत् सर्व भतेषु । જાણ્યા વિના મોક્ષ નથી. જો પશુ યજ્ઞમાં હોમવાથીજ મોક્ષમાં જતાં હોય તો પછી પશુને મોક્ષમાં મોકલ્યા વિના આપણે પોતે કે આપણા સંબંધીઓ કે આપણને આશ્રય આપનારાને શા માટે યજ્ઞમાં હોમી મોક્ષમાં મોકલતા નથી. આથીજ જણાય છે કે અંગત સ્વાર્થ માટેજ ગરીબ પશુઓના પ્રાણ હરાય છે. વાઘ કે સિંહનો યજ્ઞ તો કોઇએ હજુ સુધી કર્યો જણાતો

જ નથી. તેનું કાંઇ કારણ ? વિચાર કરવાથી માલુમ પડશે કે વાઘ સિંહ મળવા દુર્લભ છે. અને મળે તો તેઓ હિંસક છે; માટે સુલભ વસ્તુનો ઉપયોગ કરી લે. અર્થાત્ તે વિષય તત્વ રહિત છે.

મસ્તક મુંડાવાથી જ સાધુ ન કહેવાય. ૐકાર ભણવાથીજ કાંઇ બ્રાહ્મણ ન કહેવાય. તેમ ભગવાં વસ્ત્ર ધારણ કરનારને કાંઇ તાપસ ન કહેવાય. પરંતુ સર્વ ઉપર સમભાવ રાખે તેનેજ સાધુ કહેવાય. બ્રહ્મચર્ય પૂર્ણ પાળે તેનેજ બ્રાહ્મણ કહેવાય. જેનામાં ધાર્મીક જ્ઞાન હોય તેનેજ મુની કહેવાય. તેમજ જે બાર ભેદે તપશ્ચર્યા કરતો હોય તે તાપસ જાણવો. જે બ્રાહ્મણના બધા ધર્મો (રાગ–ક્રોધ–માન–મોહ–લોભનો ત્યાગ ને શિયળનું પાળવું વિગેરે) પાળે તેને બ્રાહ્મણ કહેવો. શરણાંગતનું રક્ષણ કરવાનો ધર્મ પાળે તેને ક્ષત્રી જાણવો. વેપાર, ખેતીથી દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરી બ્રાહ્મણ ક્ષત્રી વિગેરે તેમનાં કાર્ય નિર્વીઘ્ને કરે માટે તેમને પોતે ઉપાર્જન કરેલા દ્રવ્યમાંથી આપવું તે ધર્મ પાળવે કરી વૈશ્ય જાણવો. તેમજ આત્રણેના કાર્યમાં દરેક પ્રકારની મદદ આપી પોતાનો નિર્વાહ ચલાવવાનું કામ કરે તે શુદ્ર જાણવો. આ

પ્રમાણે ચારે વર્ણાશ્રમના ધર્મ જાણવા. તેમાં જે બ્રાહ્મણના ધર્મ પુર્ણપણે પાળે તેનેજ હું બ્રાહ્મણ કહું છું (ઉ. અ. ૨૫ ગા. ૩૦ થી ૩૩) ૧૩૨-૧૩૫.

नन्नट्ठं पाणहेउंवा
नवि निव्वाहणाय वा
तसिं विमोकखनट्ठाए
इणं वयण मब्बवी ॥ १३६ ॥

અર્થ:—નન્નટ્ઠં૦ અન્નને અર્થે નહિ. પાણહેઉં૦ પાણીના હેતુએ. વા૦ અથવા. નવિ૦ નહિ. નિવ્વાહણાય૦ નિર્વાહને અર્થે તસિં૦ તે (વિજય ઘોષને) વિમોકખનટ્ઠાએ૦ સંસાર થકી મુકાવાને અર્થે ઇણં૦ એ. વયણં૦ વચન. મબ્બવી૦ બોલતો હવો.

ભાવાર્થ:—હવે જયઘોષ મુની કહે છે કે, અત્રે અન્નને અર્થે નહિ, પાણીને અર્થે નહિ તેમજ વસ્ત્રાદિકના નિર્વાહને અર્થે નહિ, પણ ફક્ત સંસારથી મુકાવાને અર્થેજ ઉપદેશ કરીએ છીએ એમ બોલે છે. (ઉ. અ. ૨૫ ગા. ૧૦) ૧૩૬.

अन्ताणि धीरा सेवंति,
तेण अंतकरा इहं

इह माणुसए ठाणे,
धम्ममाराहिउं णरा ॥ १३७ ॥

અર્થઃ—અન્તાણિ૦ વિષયનો અંત કરે. સેવંતિ૦ સેવે છે, કરે છે. ધીરા૦ ધૈર્યવંત તેણ૦ તે કારણથી. અંતકરા૦ અંતના કરનાર ઇહં૦ એ. માણુસએ૦ મનુષ્યલોક રૂપ. ઠાણે૦ સ્થાનકને પામ્યા થકા. ધમ્મમારાહિઉં ણરા૦ એવા મનુષ્ય સમ્યક જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રરૂપ ધર્મને આરાધીને.

ભાવાર્થઃ—તેમ ધૈર્યવંત પુરૂષ વિષયનો અંત કરે ને કારણથી આ સંસારને વિષે તેમને અંત કરનારા જાણવા. આ મનુષ્ય લોક રૂપ સ્થાનકને પામ્યા થકા તે પુરૂષો સમ્યક જ્ઞાન, દર્શન, ચારીત્રરૂપ ધર્મને આરાધીને મોક્ષ ગામી થાય. તેવા પુરૂષોનેજ બ્રાહ્મણ કહેવા. ઉ૦ તામલીપ્ત નગરને વિષે તામલી તાપસે સાઠ હજાર વર્ષ ચોખા એકવીસ વાર પાણીમાં ધોયા પછી જે કુચા રહે તે ખાઈને છઠ છઠનાં પારણાં કર્યાં. પણ સ્વાદ જોયોજ નહિ.

(સુ. અ. ૧૫ ગા. ૧૫) ૧૩૭

इति श्री ब्राह्मण प्रकरण संपूर्ण ॥

॥ अथ श्री ब्राह्मण गुण प्रकरण प्रारभ्यते ॥

सव्वेहिं भूएहिं दयाणुकम्पे
खन्तिक्खमे संजय बम्भयारी
सावज्ज जोगं परिवज्जयन्तो
चरिज्ज भिक्खू सुसमाहि इन्दिए ॥१३८॥

અર્થઃ—સવ્વેહિ૦ સર્વ ભૂએહિ૦ ભૂત, જીવની. દયાણુકંપે૦ દયાની અનુકમ્પા. પરજીવને થતુ દુઃખ જોઇ થરથર કંપે. ખન્તિકખમે૦ ક્ષમાએ કરી. સંજય૦ સંજતિ. બમ્ભયારી૦ બ્રહ્મચારી. સાવજ્જજોગં૦ પાપનો વ્યાપાર. પરિવજ્જયન્તો૦ વર્જતો થકો, વરજે ચરિજ્જ૦ વિચરે ભિકખૂ૦ સાધુ સુસમાહિ૦ સારી સમાધીવંત ઇન્દિએ૦ ઇન્દ્રિઓને જીતીને.

ભાવાર્થઃ--સર્વ પ્રાણીમાત્રને હિતનો કરનાર, ક્ષમાએ કરી કઠણ વાકયનો ખમનાર, સંજતિ બ્રહ્મચારી, પાપના વ્યાપારને તજનાર તથા ઈન્દ્રીઓને વશ રાખનાર એવો સાધુ સારી સમાધીથી વિચરે (ઉ. અ. ૨૧ ગા. ૧૩) ૧૩૮

जइ मज्झ कारणा एए,
हम्मन्तिसु बहु जिया

नमे एयं तु निस्सेसं,

परलोगे भविस्सइ ॥ १३९

અર્થ:—જઈ૦ જો મજ્જ૦ મારા કારણા૦ કાજે, કારણે. એએ૦ એ હમ્મન્તિ૦ હણાશે. સુબહુ૦ અતિઘણા જીવા૦ જીવ ન૦ નહિ મે૦ મુજને. એવં૦ એ જીવઘાત. તુ૦ વળી નિસ્સેસ૦ કલ્યાણકારી પરલોગે૦ પરલોકને વિષે ભવિસ્સઈ૦ થાય.

ભાવાર્થ:—જો મ્હારા કારણે અતિઘણા જીવો હણાશે તો મ્હને પરલોકને વિષે કલ્યાણ નહિ થાય એમ જાણી સર્વ કાર્ય જતનાથી જ કરે. (ઉ. અ. ૨૨ ગા. ૧૯) ૧૩૯

वेयण वेयावच्चे,

इरियट्ठाएय संजमट्ठाए

तह पाणवत्तियाए

छट्ठ पुण धम्म चिन्ताए ॥ १४०

आयङ्के उवसग्गे,

तित्तिक्खया बम्भचेर गुत्तीसु

पाणि दया तवहेउं,

सरीरवोच्छे यणट्ठाए ॥ १४१

અર્થ:—વેયણ૦ માથાના દુખવાના કારણે. વેયાવચ્ચે૦ સેવા ચાકરી કરવાને. ઇરિયટ્ઠાએ૦ ઇર્યા શોધવાને અર્થે. ય૦ વળી સંજમટ્ઠાએ૦ સંજમ પાળવાને અર્થે તહ૦ તેમ પાણવત્તિયાએ૦ જીવના નિર્વાહને અર્થે છટ્ઠં૦ છઠ્ઠું પુણ૦ વળી ધમ્મચિન્તાએ ધર્મ ધ્યાનની વીચારણાને અર્થે. આયંકે૦ તાત્કાળીક મહાન રોગ ઉપજે તો. તિત્તિકખા૦ ક્ષુધા તૃષા ખમવાને. બમ્ભચેર ગુત્તિસુ૦ બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિને વિષે. પાણી દયા૦ જીવની દયાને અર્થે. તવહેઉં૦ તપના હેતુને માટે. શરીર વોચ્છ યણ અટ્ઠાએ૦ શરીરના વોસરાવવાના અર્થે.

ભાવાર્થ:—સાધુ છ કારણે આહાર કરે અને છ કારણે આહાર ન કરે તે કહે છે:—

૧ માથુ દુખતુ મટાડવાને કારણે (ખાધા સિવાય કેટલાંક દુ:ખ શાન્ત થતાં જ નથી માટે ખાવું પડે તો ખાવું) ૨ પરની સેવા ચાકરીને અર્થે (ભૂખ્યા પેટે બીજાઓનાં કાર્ય થઇ શકતાં નથી) ૩ ઈર્યા શોધવાને અર્થે (ભૂખે આંખે અંધારાં આવે અને કાંઇ પણ ધર્મકાર્ય ન થાય માટે) ૪ સંયમ પાળવાને અર્થે ૫ (ક્ષુધા મટાડવાને માટે) જીવતવ્ય

જીવવાને અર્થે ૬ તેમજ ધર્મ ધ્યાનની વિચારણાને માટે. આ છ કારણ આહાર કરવાને માટે કહ્યાં છે. હવે આહાર ન કરવાનાં છ કારણઃ—૧ તાત્કાલીક મહાન રોગ ઉત્પન્ન થાય તો. ૨ કોઇ મહાન વ્યાઘ્ર વિગેરેનો ઉપદ્રવ થયો હોય તો, ૩ બ્રહ્મચર્ય પાળવાને અર્થે ૪ ઘણા જીવની ઉત્પત્તિ થઇ હોય તો તેની દયા પાળવાને માટે. ૫. તપ કરવાને માટે. ૬ સંથારો કરવાને માટે આ છ કારણથી આહાર ન કરવાની પ્રભુની આજ્ઞા છે. (ઉ. અ. ૨૬ ગા. ૩૩-૩૫) ૧૪૦-૧૪૧

निव्वाणं परमंबुद्धा,
एखत्ताण चंदमा
तम्हा सदा जए दंते,
निव्वाणं संघए मुणी ॥ १४२

वुज्झ माणण पाणाणं,
किच्चंताण सकम्मणा
आघाति साहुतंदीवं,
पतिठे सा पवुच्चइ ॥ १४३

संघए साहु धम्मंच,
पाव धम्मं णिराकरे
उवहाण वीरिए भिक्खू,
कोहं माणंच पत्थए ॥ १४४

અર્થ:—નિવ્વાણં૦ નિર્વાણ મોક્ષ. પરમં૦ ઉત્કૃષ્ટ પ્રધાન. બુદ્ધા૦ તત્વના જાણ. ણખત્તાણ૦ નક્ષત્રમાંહે જેમ. ચંદમા૦ ચંદ્રમા. તમ્હા૦ તે માટે. સદા૦ હંમેશાં જએ૦ યત્નવંત દંતે૦ દમનાર. સંધએ૦ સાધે. મુણી૦ સાધુ બુજ્ઝમાણાણ પાણાણં૦ સંસાર સમુદ્રમાં બુડતા પ્રાણીને. કિચ્ચંતાણ સકમ્મણા૦ પોતાના કર્મે કરી છેદન ભેદનની વેદના પામતા એવા અશરણ જીવોને પણ, આઘાતિ૦ કહે. સાહુ૦ સાધુ. તં૦ તે દીવં૦ દ્વીપ સમાન આધારભુત છે. પતિઠે સાપ વુચ્ચઇ૦ સંસાર સમુદ્રમાં પરિભ્રમણનો ટાળનાર કહે છે, તીર્થંકર. સંધએ૦ સાંધે, વૃદ્ધિ-પમાડે. સાહુ૦ સાધુના ધમ્મં૦ ધર્મ. ચ૦ અને પાપધમ્મં૦ પાપ ધર્મને. ણિરા કરે૦ ઉત્થાપન કરે. ઉવહાણ૦ ઉપધાન. તપ. વીરિએ ભિકખૂ૦ વિર્યને ફેરવનાર સાધુ. કોહં૦ ક્રોધ માણં૦ માન પત્થએ૦ પ્રાથે નહિ, છોડે.

ભાવાર્થ:—નિર્વાણ, મોક્ષના ઉત્કૃષ્ટા જાણનાર જેમ નક્ષત્રમાં ચંદ્રમા તેમ સદા યત્નવંત ઇંદ્રીઓને દમનાર મુની નિર્વાણને સાધે છે (મેળવે છે). સંસાર સમુદ્રમાં પરિભ્રમણ કરનાર પોતાને કર્મે કરી છેદન ભેદનની વેદના પામતા અશરણ જીવોને પણ સાધુ દીવા સમાન પરિભ્રમણનો ટાળનાર કહ્યો છે તે ધર્મનો માર્ગ કહે. સાધુ ધર્મની વૃદ્ધિ કરે ને પાપ ધર્મને ઉત્થાપન કરે, ટાળે એટલે મિથ્યાત-માંથી સમકીતમાં લાવે. તપ વિર્યનો ફેરવનાર સાધુ ક્રોધ માન વિગેરે છાંડે. આ પ્રમાણે ત્રણે કાળમાં તીર્થંકરે કહેલું છે. (સુ. અ. ૧૧ ગા. ૨૨-૨૩-૨૫) ૧૪૨-૧૪૩-૧૪૪.

सन्तिमे सुहुमा पाणा,
तसा अदुव थावरा
जाइ राओ अपासन्तो,

कह मेसणि अंचरे ॥ १४५
उदउल्लं बीअसंसत्तं,
पाणा निवडिया महिं

दिआताइं विवज्जिज्झा,
राओ तत्थ कहंचरे ॥ १४६
एअंच दोसं दट्टूणं,
नाय पुत्तेण भासिअं
सव्वाहारं न भुंजंति,
निग्गंथाराइ भोअणं ॥ १४७

અર્થ:—સંતિમે૰ છે એ સુહુમા૰ શુક્ષ્મ, ઝીણા. પાણુા૰ જીવ તસા૰ ત્રસ (હાલતા ચાલતા જીવ) જાઇ૰ જે પ્રાણીઓને. રાઓ૰ રાત્રીને વિષે. અપાસંતો૰ ન દેખતો (એવો સાધુ) કહં૰ કેમ, શી રીતે. એસણીઅં૰ એષણીક, શુદ્ધ, ચરે૰ ભોગવે, ખાય. ઉદઉલ્લં૰ પાણીએ કરી ભીના. બીઅસંસત્તં૰ બીજે કરી સંયુક્ત. બીજની ભેળસેળવાળા. નિવડિયા૰ માંહે પડયા હોય. મહિં૰ પૃથ્વીને વિષે. દિઆ૰ દિવસે. તાઇં૰ તેજીવોને વિવજ્જિઝા૰ વર્જે તત્થ૰ તે ઠેકાણે રાઉ૰ રાત્રી કહંચરે૰ સાધુ ભુમીકાને વિષે કેમ પ્રવર્તે. એઅં૰ એ, ઉપર કહેલો પ્રાણીની હિંસાનો. ચ૰ પૂર્ણ. દટ્ઠુણં૰ જોઇએ. નાયપુત્તેણ૰ મહાવિર ભગવાને. ભાસિઅં૰ કહ્યો સવ્વા-

હારં૦ સર્વ પ્રકારના આહારને. ન૦ નહિ. ભુંજંતિ૦ ખાય, નિગ્ગંથા૦ સાધુ. રાઇ૦ રાત્રી ભોયણ૦ ભોજન.

ભાવાર્થ:—હવે રાત્રી ભોજનના દોષો બતાવે છે. એ ઝીણા ત્રસ અથવા સ્થાવરજીવો શુક્ષ્મ હોવાથી રાત્રીને વિષે ન જોતા એવા સાધુઓ એષણીક આહાર શી રીતે ભોગવે ખાય ? જીવોની દયા પાળવી તો હરેક કહે છે પણ જો તે રાત્રી ભોજન કરે તો શુક્ષ્મ જીવો જે દિવસે પણ મહા મુસીબતે દેખાય છે તે રાત્રી એ તો દીવા કરે તો પણ દેખાય જ નહિ તો પછી તે પેટમાં જ જાય. એટલે પછી દયા રહીજ કયાં ? આ શુક્ષ્મ જીવો પેટમાં જાય તો અનેક જાતના રોગો ઉત્પન્ન થાય છે. એટલું જ નહિ પણ વખતે મરણ પણ થાય છે. માટે તેનો તો સર્વથા ત્યાગ જ ઇષ્ટ છે. બીજા મતોમાં જે એકવાર ખાવાનું બતાવેલું છે તેનું કારણ આજ છે. પરંતુ અર્થનો અનર્થ કરી દીવસમાં એકજવાર ખાવું એટલે એક વખત રાત્રે અને એક વખત દીવસે એમજ ઠરાવી લીધું. છતાં કેટલાક ચોમાસામાં રાત્રી ભોજન કરતા નથી. આ પ્રમાણે જ્યારે અન્ય ધર્મમાં પણ રાત્રી ભોજનનો બીલકુલ ત્યાગ જ બતાવ્યો છે. તો પછી

જૈનધર્મ જે ખાસ દયામય જ છે તેના અનુયાયીઓએ રાત્રી ભોજન તો શું પણ રાત્રે પાણી સુદ્ધાંતનો ત્યાગ કરવો જ જોઇએ. પાણીએ કરી ભીની બીજે કરી સંયુક્ત તથા જીવો પડયા હોય તેવી પૃથ્વીને દિવસે તો વર્જીને ચાલે પણ રાત્રે તે ઠેકાણે શી રીતે ચાલે માટેજ રાત્રી ભોજનનો નિષેધ કરેલો છે. એવા પ્રાણી હિંસાના દોષો જોઇને જ ભગવાન મહાવીરે સાધુઓને કહ્યું છે કેઃ—સર્વ પ્રકારના આહારનો રાત્રીએ નિગ્રંથ-સાધુ ત્યાગ કરે—ન ખાય (દ. અ. ૬ ગા. ૨૪ થી ૨૬) ૧૪૫–૧૪૬–૧૪૭.

इति श्री ब्राम्हण गुण प्रकरण समाप्त ॥ १७

अथ श्री भाषा प्रकरण ॥

होलावायं सहीवायं,
गोयावायं चनो वदे
तुमं तुमंति अमणुन्नं,
सव्वसो तं ण वत्तए ॥ १४८

तहे व होले गोलित्ति,
साणेवा वसुलित्तिअ
दुम्मए दुहए वावि,
नेवं भासिज्ञ पन्नवं ॥ १४९

અર્થ:—હોલાવાયં૦ હુંકારાનુ વચન જેમ કે હે! અલ્યા. સહિવાયં૦ હે સખી! એવું વચન. ગોયાવાયં૦ ગોત્ર વચન. જેમકે તું નીચ ગોત્રનો છે એમ કહે. ચ૦ વળી નો૦ નહિ. વદે૦ બોલે. તુંમં તુમંતિ૦ તું તું. અમણુન્નં૦ અણુગમતું. સવ્વ૦ સર્વ. સો૦ તે તં૦ તે વચન. ણુ૦ ન. વત્તએ૦ બોલે, વચન બોલે. તહેવ૦ તેમજ હોલે૦ મૂર્ખ. ગોલિત્ત૦ ગોલો છે એમ કહે. સાણે૦ શ્વાન. વા૦ અથવા વસુલિત્તિ૦ અન્યાયિ, છીનાળ. દુરમએ૦ ભીખારી. દુહએ૦ દુર્ભાગી વિ૦ એમ પણ. નેવં૦ એમ નહિ. ભાસીઝ૦ બોલે. પન્નવં૦ પ્રજ્ઞાવંત સાધુ.

ભાવાર્થ—હે અલ્યા! હે સખી, હે નીચ ગોત્રી એવી ટુંકી ભાષાનો સર્વથા ત્યાગ કરવો જોઈએ. તું, તું એમ અણગમતાં વચનને સર્વથા બોલે નહિ. તેમજ મૂર્ખ, ગોલો, શ્વાન, અન્યાયી, છીનાલ,

ભીખારી, દુર્ભાગી એવા દુંકારાના શબ્દો પણ પ્રજ્ઞાવાન સાધુ ઉચ્ચારે નહિ અર્થાત્ તુંકાર શબ્દથી કોઈ પ્રત્યે ભાષણ કરે નહિ યા કોઇને બોલાવે નહિ. કોઇને ખોટું લાગે તેના મર્મ ઉઘાડા થાય એવાં વચન બોલવાં નહિ. તેમજ મોટા પુરૂષો બોલતા હોય ત્યાં પણ વગર પુછે વચમાં બોલવું નહિ. (સુ. અ. ૯ ગા. ૨૭ દ. અ. ૯ ગા. ૧૪) ૧૪૮–૧૪૯

भासाइ दोसे अगुणे अजाणिआ,
तीसे अदुट्ठे परिवज्ज ए सया;
छसु संजए सामणिए सयाजए,
वइज्ज बुद्धे हिअमाणु लोमिअं ॥ १५०

અર્થ:—ભાસાઇ૦ ભાષાના. દોસે૦ દોષને. અ૦ વળી. ગુણે૦ ગુણને. જાણીઆ૦ જાણીને તીસે૦ તે દુટ્ઠે૦ દુષ્ટ. પરિવજ્જએ૦ ત્યાગ કરે. સયા૦ સદા. છસુ૦ ષટકાયને વિષે. સંજયે૦ સારી પેઠે યતના રાખનાર. સામણીએ૦ શ્રમણુભાવમાં, ચારીત્રના ચઢતા પરણામ રાખવામાં. સયા૦ સદા. જએ૦ ઉદ્યમવંત વઇજ્જ૦ બોલે. બુદ્ધે૦ જ્ઞાની. હિઅમાણુલોમીઅં૦ હિતકારી અને મધુર (છકાયના જીવોને સાચવીને–ચાલનાર)

ભાવાર્થ:—છકાયને વિષે સારી પેઠે યતના રાખનાર, ચારીત્રના ચઢતા પરણામ રાખવામાં ઉદ્યમવંત જ્ઞાનિસાધુ ભાષાના દોષને અને ગુણને જાણીને તે દુષ્ટ ભાષા સદાય વર્જે. અને પરિણામે હિતકારી અને મધુર હોય તેવીજ ભાષા બોલે. આથી તેને કર્મ બંધન ન થાય. પણ આરાધીક થઇ સદ્દગતીએ જાય (દ. અ. ૭ ગા. ૫૬) ૧૫૦

सयंसमेच्चा अदुवा विसोच्चा,
भासेज्ञ धम्मं हियय पयाणं;
जे गरहिया सणियाणप्पओगा,
णताणि सेवंति सुधीर धम्मा ॥ १५१

અર્થ:—સયંસમેચ્ચા૦ પોતાની મેળે જાતિ સ્મરણાદિ જ્ઞાનેકરી જાણીને. અદુવા૦ અથવા વિસોચ્ચા૦ જ્ઞાનિની પાસે સાંભળીને. ભાસેઝ૦ કહે. ધમ્મં૦ ધર્મને હિયયં૦ હિતકારી. પયાણં૦ ત્રસ સ્થાવર જીવોને. જે૦ જે. ગરહિયા૦ નિંદનીક (મીથ્યાત્વ, અવિરતિ, પ્રમાદાદિક અગર માંસ મદિરા વિગેરે) સયિણાણ૦ નિયાણાસહીત. પ્પઓગા૦ પ્રયોગ. ણતાણિ સેવંતિ૦ તે ન સેવે. સુધીર૦ સારા ૯૯. ધમ્મા૦ ધર્મને વિષે.

ભાવાર્થ:—ચતુર્ગતીક સંસારનું કારણ મિથ્યાત્વાદીક છે, તથા મોક્ષનું કારણ સમ્યક જ્ઞાનાદિક-છે. એવું સ્વયમેવ પોતે જાણીને અથવા ગુરૂવાદીક પાસેથી જાણીને ત્રસ તથા સ્થાવર જીવોને હિતકારક શ્રુત ચારિત્રરૂપ ધર્મ કહે. એવાને સાધુ જાણવો. હવે જે પદાર્થ આ લોકમાં નિંદનીક છે તે તથા નિયાણા સહિત જે પ્રયોગ હોય તેને ધર્મને વિષે જે સારા દ્રઢ પુરૂષો છે તેન સેવે એટલે સાધુ પુરૂષો સારાં કૃત્ય આદરે. (સુ. અ. ૧૩ ગા. ૧૯) ૧૫૧

सुत्तं गणहर रईअं,
तहेव पत्तेय बुद्ध रयंच
सुय केवलीणा रइयं,
अभिन्न दस पुव्विणा रइयं ॥ १५२

અર્થ:--સુત્ત૦ સુત્ર ગણહર૦ ગણધરે રઇયં૦ રચ્યાં તે. તહેવ૦ તેમજ પત્તેય૦ પ્રત્યેક બુદ્ધ૦ બુદ્ધ. રયં૦ રચ્યાં. ચ૦ વળી સુય કેવલીણા૦ કેવલીઓએ ભાષેલાં સૂત્રો. અભિન્ન૦ અધુરાં નહિ તે, પુરાં. દશ પુવ્વિણા૦ દશ પુર્વના.

ભાવાર્થ:—સાધુ સુત્ર પ્રમાણે જ ઉપદેશ કરે તે સુત્ર કોને કહેવાં તે કહે છે:—

૧ ગણધરે તીર્થંકર પાસેથી સાંભળી જે કહ્યું તે, ૨ તે જ પ્રમાણે પ્રત્યેક બુદ્ધ જે થયા તેમનાં રચેલાં તે. ૩ શ્રુત કેવળી. ચૌદ પુર્વધારી પુરૂષોએ જે રચેલાં તે. ૪ દશ પુર્વમાં કાંઇ ઓછું નહિ તેટલું જે જાણતા હતા તેમનાં રચેલાં. ઉપરોકત ચાર પ્રકારનાં બનેલાં તે સૂગ અથવા સિધ્ધાંત કહેવાય. તે સિવાયનાએ જે પુસ્તકો બનાવેલાં તે સુત્ર ન ગણાય પણ ગ્રંથ કહેવાય. કોઇ કોઇ મ્હોટા ઇલ્કાબો ધારણ કરી પુસ્તકો બનાવી તેને સુત્ર તરીકે ગણાવે પણ તે તો જેમ દાખલા તરીકે ભગીના ઘેર પણ લગ્ન વખતે તો " કઇ નગરીનો ગરાસીઓરે " એમ ગાય છે તેમ મોટા રાજાના ઘેર પણ એમ જ ગવાય છે. એટલે ભંગી કાંઇ ગરાસીઓ ગણાતો નથી. આ પ્રમાણે જેઓ સુત્રનું જ્ઞાન મેળવીને સર્વને હિતકારી ઉપદેશ આપે તેનેજ સાધુ જાણવો. તેજ ધર્મનો ઉપદેશ દેવા યોગ્ય છે. બીજા અન્ય નહિ. સિધ્ધાંતમાં કોઇ પણ ઠેકાણે વદતો વ્યાઘાત નજ આવે એટલે તેમના ઉપદેશમાં પ્રાણી માત્રને પીડા થાય તેવું નજ હોય. (૧૫૨

दयावरं धम्म दुगंछमाणा,
वहावहं धम्म पसंसमाणा
एगंपि जे भोययति असीलं
णियोणिसं जाति कुओ सुरेहिं ॥ १५३

અર્થ:—દયાવરં૦ દયા પ્રધાન છે જેમાં એવા. ધમ્મ૦ ધર્મને. દુગંછ માણા૦ નિંદા કરે. વહાવહં૦ હિંસારૂપ. પસંસમાણા૦ પ્રશંસા કરંતા, વખાણતા. એગંપિ૦ એકને પણ. જે૦ જે ભોયયતિ૦ જમાડે. અસીલં૦ આચાર રહીત. શીયળ વગરનો. ણિયોણિસં જાતિ૦ તે નરક યોનિમાં જાય. કુઓસિરેહિં૦ દેવ લોકમાં કેવી રીતે જાય, દેવગતી ન હોય.

ભાવાર્થ:—હવે આદ્રકુમાર બ્રાહ્મણો પ્રત્યે કહે છે કે જે ધર્મમાં દયા પ્રધાન છે. એવા ધર્મને નિંદતા અને હિંસારૂપ ધર્મની પ્રસંસા કરતા, આચાર રહિત એવા એકને પણ જે કોઇ મૂઢમતિ ધાર્મિક પુરૂષપાત્રની બુદ્ધિએ કરી જમાડે તો તે મુઢમતિ સદૈવ અંધકારમય નર્કને વિષે નિશ્ચય જાય. અસુ-રને વિષે પણ ન જાય તો વૈમાનીક દેવતો કયાંથીજ થાય. ઉ૦ વસુરાજા સત્યવાદી હતો. જેથી તેનું

સીંહાસન અદ્ધર રહેતું હતું. એકદા પ્રસંગે તે સભા ભરીને બેઠો હતો. ત્યાં અજા શબ્દનો અર્થ કરાવવા માટે કેટલાક રૂષિઓ આવ્યા. તે પ્રસંગે રાજાએ બન્નેનું મન રાખવા મિશ્ર હિંસામય વચન કહ્યું કે, અજા એટલે બોકડો થાય તેમજ અજા એટલે વ્રીહિ (ડાંગર) પણ થાય. આ પ્રમાણે સત્ય નહિ બોલવાથી ને હિંસારૂપ શબ્દ બોલવાથી તેનું સિંહાસન ભોંય પડયું ને તે રાજા મરીને ઘોર નર્કમાં ગયો. અહો ભવ્ય જીવો! એક જ હિંસાનું વચન બોલવાથી કેટલું ભુંડું થયું. તો પછી હિંસારૂપ ધર્મનાં વખાણ કરવાથી શી ગતિ થાય તે વિચારો. આવશ્યક સુત્રમાં કહ્યું છે કે (खामेमि सव्वजीवा सव्वे जीवाखी खमंतुमे, मितिमे सव्व भुएसु वेरमझझ न किणइ) સર્વ જીવની સાથે મીત્ર ભાવ રાખવો. કોઇ પણ જીવની સાથે વેર ન કરવું કોઈ જીવની સાથે અજ્ઞાનપણે જો વેર થયું હોય તો તેની પણ વારંવાર ક્ષમા માગવી. સર્વ જીવોની સાથે સમ ભાવ રાખવો. એજ દયામય ધર્મનો સિદ્ધાંત છે. આ પ્રમાણે થયેલા હૈયાતને જે થશે તે બધા તીર્થંકરો કહે છે ને કહેશે ને કહી ગયા છે કે સર્વ

પ્રાણીમાત્ર એકેંદ્રિંથી માંડી પંચેંદ્રી સુધી સર્વ જીવોની દયાજ પાળવી. કોઇ પણ જીવને કાંઈ પણ દુઃખ ઉપજાવવું નહિ. અહો ! ભગવાને કેવો સરળ ઉપદેશ કર્યો છે તેનું વિચારપૂર્વક મનન કરવાથી આ જીવ સારીજ ગતીમાં જવાનો તે નિશ્ચે માનવું. (સુ. અ. ૨૨ ગા. ૪૪) ૧૫૩

लोयं अयाणित्तिह केवलेणं,
कहंति जे धम्म मजाणमाणा ।
णासंति अप्पाण परंच णठा,
संसार घोरंमि अणोर पारे ।। १५४

અર્થઃ—લોયં૦ લોક. અયાણિતિ૦ ન જાણે. અજાણતા થકા. હકેવલેણું૦ કેવળજ્ઞાને કરી કહંતિ૦ કહે છે. જે૦ જે લોક. ધમ્મમ્૦ ધર્મને. અજાણુમાણા૦ જાણતા નથી એવા, અજાણ. ણાસંતિ૦ નાશ કરે છે. અપ્પાણ૦ પોતાના આત્માને પરં૦ બીજાના ચ૦ અને ણઠા૦ નાશ કરે છે. સંસાર૦ સંસાર ઘોરંમિ૦ ઘોર, ભયંકર. અણોરપારે૦ અપારાવાર, જેનો પાર ન આવે તેવો.

ભાવાર્થઃ—આ લોકને કેવળજ્ઞાને કરી ન જાણે એવા આ જગતમાંહે જે અજ્ઞાનીઓ અજાણતાથકા

ધર્મ કહે છે, તે પોતાના આત્માને તે ભ્રષ્ટ કરે છે પણ બીજાના આત્માને પણ ભ્રષ્ટ કરે છે. કિંબહુના તે ઘોર એટલે રૌદ્ર જેનો પાર ના આવે તેવો આ સંસાર તેમાં પોતે પડે છે, અને બીજાને પાડે છે. કેમકે પોતાને જ્ઞાન નહિ હોવાથી અહિંસાની પરૂપણા પોતાથી થઇ શકે નહિ એટલે ધર્મ નિમિતે હિંસા કરે ને કરાવેજ (સુ. અ. ૨૨ ગા. ૪૯) ૧૫૪

लोयं विजाणंतिह केवलेणं,
पुन्नेण नाणेण समाहि जुत्ता
धम्मं समत्तंच कहंन्ति जेउ
तारंति अप्पाण परंच तिन्ना ॥ १५१

અર્થ.—લોયં૦ લોકને વિજાણંતિ૦ વિશેષે કરીને જાણે. કેવલેણં૦ કેવળ જ્ઞાનેકરી પુન્નેણં૦ સંપૂર્ણ નાણેણં૦ જ્ઞાનેકરી. સમાહિ જુત્તા૦ સમાધિ-સહીત, સમાધીયુક્ત. ધમ્મં૦ ધર્મ. સમત્તં૦ સમ્યક ચારીત્રરૂપ. કહંતિ૦ કહે. જેઉ૦ જેઓ, તારંતિ૦ તારે છે. અપ્પાણં૦ પોતાના આત્માને. પર૦ બીજાના. તિન્ના૦ તારે.

ભાવાર્થ:—આ ચૌદ રાજ લોકને કેવળજ્ઞાને કરી નાના પ્રકારે જાણે તથા સંપૂર્ણ જ્ઞાનેકરી સમાધીસહીત સંપૂર્ણ સમ્યક ચારીત્ર રૂપ ધર્મ પરના અર્થેજ જે કહે તે પોતાના આત્માને આ સંસાર સમુદ્રમાંથી તારે છે, અને પરને પણ તારે છે. ખરોજ ગુરૂ તારે અને તરે, બીજા તો પત્થરના નાવની પેઠે બુડે ને અન્યને બુડાડે. માટે સાચા સદ્‌ગુરૂની વાણી શ્રવણ કરવી જે મોક્ષ પદને અપાવનારી છે. (સુ. અ. ૨૨ ગા. ૫૦) ૧૫૫

से शुद्ध सुत्ते उवहाणवंच,
धम्मंच जे विंदत्ति तत्थ तत्थ
आदेज्ञ वक्के कुसले वियत्तेस,
अरिहइ भासिउंतं समाहि ॥तिबेमि॥१५६

અર્થ:—સે૦ તે સાધુ. શુધ્ધ૦ શુધ્ધ. સુત્તે૦ સુત્રના ધરણહાર. ઉવહાણવં૦ ઉપધાનવંત. સુત્રમાં જે તપ કહ્યો છે તે ઉપધાન તેનો કરનાર. ધમ્મ૦ ધર્મને. વિંદતિ૦ સમ્યક પ્રકારે જાણે. તત્થ તત્થ૦ તે પ્રમાણે અંગીકાર કરે. આદેજ્ઞ વકકે૦ આદેશ વચનનો બોલનાર કુસલે૦ નિપુણ. વિયત્તે૦ વ્યક્ત,

જાણુકાર. સ્વષ્ટ વકતા. સ૦ તે. અરિહઇ૦ અરિહંત ભાસિઉં૦ ભાસેલો, કહેલો. તં૦ તે. સમાહિં૦ સમતાવંત સાધુ. ત્તિબેમિ૦ તે પ્રમાણે કહું છું.

ભાવાર્થ:—તે સાધુ શુદ્ધ સુત્રનો ધરણુહાર ઉપધાનવંત (તપવંત) જે જે ધર્મ સમ્યક પ્રકારે જાણે તે તે ધર્મ ત્યાં અંગીકાર કરે. વિતરાગની આજ્ઞા પ્રમાણે કરે. વિતરાગની આજ્ઞા પ્રમાણે ધર્મ ભાષે. આજ્ઞા વિરૂધ્ધ ન બોલે એવો જે થાય તે આદેશ વચન એટલે સમસ્ત લોકને ગ્રાહ્ય માનનીક વચન બોલે, તથા નિપુણપણે વસ્તુને ખરૂ યા ખોટુ જાણનાર તે સાધુ વિતરાગનો કહેલો શુધ્ધ સમાધિ ધર્મ માર્ગ ઉપદેશવાને યોગ્ય થાય. આ પ્રમાણે મેં સાંભળ્યું છે તે પ્રમાણે કહું છું. (સુ. અ. ૧૪ ગા. ૨૭) ૧૫૬

॥पाठ॥से एगइओ समणंवा माहणंवा दिस्सा णाणा विहेहिं पावकम्मेहिं अत्ताणं उवक्खाइत्ता भवइ अदुवाणं अत्थराए आफालित्ता भवइ अदुवाणं फरूसं वदित्ता भवइ कालेणावि से अणु पविठस्स असणं वा पाणंवा जावणो

देवा वेत्ता भवइ जइमे भवइ वो णमंता
भारकंता अलसगा वेसलगा किवणगा
निउज्झमा वणगा समणगा पव्वयंति ॥१५७

पाठ॥तेइण मेव जीवितं धिज्झीवितं संपडि बुहेति
नाइते पार लोगस्स अठए किंचि विसिली-
संति ते दुक्खंति तेसोयंति * * ५५ * *
वयंति अभिक्कंतं कूर कम्मे खलु अयंपुरिसे
अतिधुत्ते अइयाय रक्खे दाहिण गामिए
नेरइए कण्ह पक्खिए आगमिस्साणं दुलह
बोहिया एयावि भविस्सइ ॥ १५८

અર્થ:—સે૦ તે. એ ગઈઓ૦ અન્ય કોઇ, મિથ્યાત્ દ્રષ્ટિ. સમણું૦ શ્રમણ. વા૦ અથવા. માહણ૦ બ્રાહ્મણ. દિસ્સા૦ દેખીને. ણાણા વિહેહિં૦ નાના વિવિધ પ્રકારે, પાવકમ્મેહિં૦ પાપ કર્મોથી અત્તાણું આત્માને ઉવકખાઇત્તા૦ દુર્ગતિમાં પાડે. ભવઇ૦ હોય. અદુવાણું૦ અથવા. અત્થરાએ૰ અપશુકન થયું અફાલિત્તા ભવઇ૦ ચપટીએ કરી તિરસ્કાર કરે. ફરૂસંવદિત્તા૦ કઠોર વચન બોલે. (મૂર્ખ, નઠોર,

દુર્બુદ્ધિ એવાં વચન) કાલેણ૦ કાળ થયે. સે૦ તે. અણુપ વિઠસ્સ૦ (આહાર પાણી લેવા) આવતો દેખીને. અસણું૦ અન્ન. પાણં૦ પાણી. જાવ૦ યાવત ણો૦ ન દેવાવેત્તા૦ દેસો. ઇમે૦ એને. એ પાંખડીને નમંતા૦ નમતા એકાષ્ટના ભારાનો આણનાર છે. ભારકકંતા. કુટુમ્બનો ભાર વહન ન કરી શકવાથી મુંડીઓ થયો છે. અલસગા૦ આળસુ પ્રમાદી થવાથી વેસલગા૦ શુદ્રજાતિ કિવણગા૦ કૃપણ. નિઉજ્જમા૦ નિરૂદ્યમી. વણાગા સમણગા પવ્વયન્તિ૦ સાધુપણું લે. તેઇણ મેવ જીવીતં૦ તે સાધુના જીવતરને. ધીજી-વીતં૦ જીવતરને ધિક્કાર. તંસંપડિ બુહેતિં૦ પોતાની પ્રશંસા કરે. નાઇત્તે પાર લોગસ્સ અઠાએ કિંચિ વિસિલીસંતિ૦ તે પુરૂષ પરલોકના અર્થનો સાધનાર એવો કિંચિત માત્ર કાંઈ પણ અનુષ્ટાન કરે. કિન્તુ સાધુને દુર્વચન્નાદિકે કરી પીડા ઉપજાવે તે દુકખંન્તિ૦ તે દુઃખી થાય. તે સોયંતિ૦ તે શોચના કરે. વયંતિ૦ વચન બોલે. અભિક્કતં કુર-કમ્મે ખલુ અયંપુરિસે૦ નિશ્ચે આ પુરૂષ ઘણો કુર કર્મી હિંસાદિક ક્રિયાને વિષે પ્રવર્તે છે. અઇચાયર-કખે૦ આપણા આત્માને સંસારને વિષે રાખનાર

અતિધુતે૦ ઘણો ધુર્ત છે. દાહિણા ગામિએ નેરઇએ૦ દક્ષિણ ગામી નારકીને વિષે ઉપજે કણ્હપક્ખી૦ કૃષ્ણપક્ષી. આગમિસ્સાણ૦ આગમિક કાલે. દુલહ બોહિયા૦ દુર્લભ બોધી. એયાવિ ભવિસ્સઇ૦ એવા પુરૂષો થશે.

ભાવાર્થઃ—હવે મિથ્યાત્ દષ્ટિ-ભારે કર્મી જીવો શું કરીને પાપ બાંધે છે, ને તેનાં છેવટે શાં ફળ મળે તે કહે છે. સાધુ મહાત્માને દેખીને નાના વિધ પ્રકારના પાપકર્મોથી પોતાના આત્માને દુર્ગતિમાં પાડનાર હોય, તેવા કોઇ બોલે કે મને અપશકુન થયા તેમ જાણી સાધુને દુર કરાવે અથવા ચપટીએ કરી તિરસ્કાર કરે, અથવા કઠોર વચન બોલે, અથવા ભિક્ષા વેલાએ તે સાધુને આવતા દેખીને અન્નપાણી ન દેતાં બીજા દેતા હોય તેમને પણ મના કરે, એટલું જ નહિ પણ તે એવાં વચન બોલે કે, તેને નમતા નહિ, તેતો લાકડાંના ભારા વેચનાર છે કુટુમ્બનો ભાર ઉપાડી નહિ શકાવાથી મુંડીત સાધુ થયો છે. તે આળસુ છે શુદ્ર છે. કૃપણ નિરૂધમી હોવાથી માગવા આવ્યો છે, આવાં આવાં વચન બોલે તેના જીવતરને ધિક્કાર છે. આવાં હલકાં વચન ઉચ્ચાર્યા

પછી આત્મ પ્રશંશા કરે પણ તે પરલોકના અર્થે કિંચીત્ પણ અનુષ્ટાન ન કરે એ પરને દુર્વચનાદિકે કરી પીડા ઉપજાવે તેથી તે દુઃખી થાય, તે શોચના કરે........વળી તે પુરૂષ એમ બોલે કે નિશ્ચે આ પુરૂષ ઘણોજ કુરકર્મી, હિંસાદિક ક્રિયાને વિષે પ્રવર્તે છે. આપણા આત્માને સંસારમાં રાખનાર અતિધૃર્ત છે. આવાં નીંદનીક વચન બોલવાથી અને સાધુ પુરૂષોને આહાર પાણીની અંતરાય પાડવાથી તે જીવ દક્ષિણ ગામી નારકીને વિષે ઉત્પન્ન થાય. તે કૃષ્ણપક્ષી નારકી થાય અને આગમી કાલે દુર્લભ બોધી થાય અર્થાત્ કર્મબોધ પામવો તેને ઘણોજ દુર્લભ છે (સુ. અ. ૧૮ પાઠ. ૫૪) ૧૫૭–૧૫૮

॥पाठ॥ पंचहि ठाणेहि जीवा दुल्लह बोहीय ताए कम पगरेति तंजहा अरिहंतना अरिहंत सुत्त-धर्म चारीत्र धर्मना आचार्य उपाध्यायना चाउवन्न संघसना विवेक तव बम्भचेराणं देवाणंना अणवाद बोले. ए पांच बोल उलटा बोले तो सुलभ बोहीया थाय ॥१५९

અર્થઃ—પંચહિં૦ પાંચ ઠાણેહિં૦ સ્થાનક. જીવા૦ જીવ દુલ્લહ બોહિયં૦ દુર્લભ બોધી. કમ૦ કર્મ. પગરેતિ૦ કરે. તંજહા૦ જેમ છે તેમ. સુત્તધર્મ૦ સુત્ર ધર્મના. ચાઉવન્ન૦ ચાર તીર્થના. સંઘસના૦ સંઘના. બમ્ભચેરાણું૦ બ્રહ્મચર્યના. દેવાણું૦ દેવતાના.

ભાવાર્થઃ—પાંચ બોલે કરી જીવ દુર્લભ બોધી થાય. તે જેમ છે તેમ કહે છેઃ—૧ અરિહંતના. (વિતરાગના), ૨ અરિહંતે કહેલા સુત્રના, ૩ ચારીત્ર ધર્મના (સિદ્ધના) આચાર્યના, ૪ ઉપાધ્યાયના અને ૫ ચતુર્વિધ સંઘના. ઉપરોક્ત પાંચ બોલના જો અણુવાદ બોલે તો તેને ધર્મબીજ પામવું મહા દુકકર છે. પણ તેથી ઉલટું બોલે એટલે તેનાં તપ, બ્રહ્મચર્ય વિવેક વિગેરેનાં વખાણ કરે તો જીવ દેવગતિ પામે ને સુલર્ભ બોધી થાય. ાા ૧૫૯

इतिश्री भाषा प्रकरण संपूर्ण. ॥ (१८)

अथश्री कर्म प्रकरण प्रारभ्यते ॥ (१९)

रूवाणु रत्तस्स नरस्स एवं,
कत्तो सुहं होज्ज कयाइ किंचि
तत्थोव भोगे विकिलेस दुक्खं,
नि वत्तइ जस्स कएण दुक्खं ॥१६०

અર્થ:—રૂવાણુ૦ રૂપને વિષે. રત્તસ્સ૦ રાતો. રક્ત નરસ્સ૦ નરને. એવં૦ એમ. કત્તો૦ કયાંથી. સુહં૦ સુખ હોજ્જ૦ હોય. કયાઇ૦ કયારે. કિંચિ૦ જરાપણ. તત્થ૦ ત્યાં. ઉવભોગે૦ ભોગવવાને. વિ૦ વિષે. કિલેસ૦ કલેશ દુક્ખં૦ દુઃખ. નિ૦વત્તઇ૦ નિપજાવે. જસ્સ૦ જેને, જે રૂપને. કએણ૦ નિમિત્તે.

ભાવાર્થ:—એવી રીતે જે મનોજ્ઞ રૂપને વિષે રાચી રહ્યો છે તે પુરૂષને કેવી રીતે કયાંથી જરાપણ સુખ હોય ? અર્થાત્ ન જ હોય. તો પણ રૂપવંત સ્ત્રી વિગેરે ભોગવવાને વિષે કલેશ ને દુઃખ ઉપજાવે છે પામે છે. જે મનુષ્ય રૂપમાં રક્ત થઇ સુખ મેળવવાની આકાંક્ષા રાખે તે સુખ ન પામતાં અંતે દુઃખનો જ ભોકતા થાય છે. ઉ૦ પતંગીયુ જેમ દીવાના રૂપથી અંજાઇ જઇ તેમાં ઝંપલાય છે અને અંતે મૃત્યુને

વશ થાય છે તેમ જીવો પણ રૂપમાં રકત થઈ અંતે દુઃખના ભોકતા થાય છે. (ઉ. અ. ૩૨ ગા. ૩૨) ૧૬૦.

सद्दाणु रत्तस्स नरस्स एवं,
कत्तो सुहं होज्ज कयाइ किंचि
तत्थेव भोगे विकिलेस दुक्खं,
निव्वत्तइ जस्स कएण दुक्खं ॥ १६१

અર્થઃ—સદ્દાણું૦ શબ્દ ગીતાદીકને વિષે. રત્તસ્સ૦ રકત. નરસ્સ૦ નરને. એવં૦ એમ. કત્તો૦ કયાંથી. સુહં૦ સુખ. હોજ્જ૦ હોય. કયાઈ૦ કેવારે કીં૦ કિંચીત્. તત્થ૦ તીહાં. ભોગે૦ ભોગને કાલેપણ. કીલેસ૦ કલેશ. નિવ્વત્તઈ૦ ઉપજાવે. જસ્સ૦ જેને કએણ૦ કાજે દુકખં૦ દુઃખ.

ભાવાર્થઃ—એવી રીતે જે મનોજ્ઞ શબ્દનો રકત છે તે જીવને કેવી રીતે કયાંથી જરાપણ સુખ હોય અર્થાત્ ન જ હોય. તોપણ મનોજ્ઞ શબ્દના ઉપભોગને માટે કલેશને દુઃખ પામે છે. તેમજ આત્માને પણ તેજ શબ્દ શૃંગારિક ગીતાદીકને માટે કષ્ટ આપે છે. ઉદાહરણ તરીકે શબ્દ તથા નાદનો રકત સર્પ મોર.

લીના નાદમાં લુબ્ધ થઇ અંતે નાદના મોહમાં અંધ થઈ વાદીના હસ્તગત થાય છે. કસ્તુરીઆ મૃગો પણ વાંસળીના નાદમાં લુબ્ધમાં થઇ પારધીના હાથે હણાય છે. તેમ આ જીવો પણ પાંચ ઇંદ્રીઓના કામભોગને વિષે રકત થઇ આખરે માઠી દશાને પ્રાપ્ત થાય છે. (ઉ. અ. ૩૨ ગા. ૪૫) ૧૬૧.

एमेव गन्धम्मि गओ पओसं,
उवेइ दुक्खोह परंपराओ
पदुट्ठचित्तो य चिणाइ कम्मं,
जंसि पुणो होइ दुहं विवागे ॥ १६२

एमेव रसम्मि गओ पओसं,
उवेइ दुक्खोह परंपराओ
पदुट्ठ चित्तोय चिणाइ कम्मं,
जंसे पुणो होइ दुहं विवागे ॥ १६३

एमेव फासम्मि गओ पओसं,
उवेइ दुक्खोह परंपराओ
पदुट्ठ चित्तोय चिणाइ कम्मं,
जंसे पुणो होइ दुहं विवागे ॥ १६४

तण्हाभि भूयस्स अदत्त हारिणो,
भावे अतित्तस्स परिग्गहय
माया मुसं वड्ढइ लोभदोसा,
तत्था विदुक्खा नवि मुच्चइसे ॥ १६९

અર્થ:—એમેવ૦ એ પ્રમાણે. ગંધમ્મિ૦ ભુંડા ગંધને વિષે. ગઓ૦ પહોંચ્યો. થકો. પઓસં૦ દ્વેષભાવે. ઉવેઈ૦ પામે. દુકખોહ૦ દુ:ખના સમુહને. પરંપરાઓ૦ શ્રેણી. અનુક્રમે. પદુટ્ઠ ચિત્તો૦ દુષ્ટ ચીત્તનો ધણી. ય૦ વળી. ચીણાઇ૦ ચીકણાં. કમ્મં૦ કર્મ બાંધે. જં૦ જે કર્મ. સે૦ તે. પુણો૦ પૂર્ણ, વળી. હોઇ૦ હોય. દુહં૦ દુ:ખકારી વિવાગે૦ વીપાક ઇહલોક તથા પરલોકને વિષે. રસમ્મિ૦ ભૂંડા રસને વિષે. ફાસમ્મિ૦ ભૂંડા ફરસને વિષે. તણ્હા૦ લોભે ભરી. અભિભૂયસ્સ૦ પરાભવ્યો હોય તેને. અદત્તહારીણો૦ ચોરી ના કરનારના ભાવે, ભાવને વિષે અતિત્તસ્સ૦ અતિ તરસ્યો, અસંતોષીને. પરિગ્ગહે૦ પરિગ્રહ મેળવવાને વિષે. માયામુસં૦ માયાસહીત જુઠું બોલવું. વડ્ઢઇ૦ વાધે. બોલે. લોભદોસા૦ લોભના દોષથી. તત્થાવિ૦ ત્યાં પણ. દુકખા૦ દુ:ખથી નહિ મુચ્ચઇ૦ ન મુકાય. સે૦ તે (ચોરી કરનાર).

ભાવાર્થઃ—એવી રીતે ગંધને વિષે દ્વેષભાવે પહોંચ્યો થકો જીવ દુઃખના સમુહની શ્રેણી પામે તથા દ્વેષે કરી દુષ્ટ ચીત્તના ધણી ચીકણાં કર્મ બાંધે. જે કર્મ તે જીવને આ લોકને પરલોકને વિષે દુઃખકારી હોય. ઉ૦ ભ્રમર જેમ કમળમાં પેસે છે અને કમળ બીડાવાનો વખત થતાં પણ હમણાં જાઉ છું એમ વિચારજ કરે છે પરંતુ ગંધમાં આસકત થઇ ઉડી શકતો નથી, અને અંતે કમળમાં બીડાઇ મ્હોતને શરણ થાય છે.

એવી રીતે ભુંડા રસને વિષે જીવ દ્વેષભાવે પહોચ્યો થકો દુઃખના સમુહની શ્રેણી પામે તથા દ્વેષે કરી દુષ્ટ ચીત્તનો ધણી ભારે કર્મી થાય જે તેને આ લોકને પર લોકને વિષે દુઃખદાતા હોય. ઉ૦ સમુદ્રને વિષે જેમ માંછલાં લોટની ગોળી કાંટાએ વળગાડેલી તેના સ્વાદને વશ થઇ તે ગોળી ખાવા જાય છે પરંતુ ખાવા જતાંજ તે ગોળીમાં રહેલો કાંટો તેના તાળવાં ભોંકાતાની સાથેજ મૃત્યુને વશ થાય છે.

એવી રીતે ભૂંડા સ્પર્શને વિષે દ્વેષભાવે પહોચ્યો થકો જીવ દુઃખના સમુહની શ્રેણી પામે તથા દ્વેષે કરી દુષ્ટ ચીત્તનો ધણી ઘોર કર્મી થાય. જે કર્મ તેને આ

લોકને પરલોકને વિષે અતિદુઃખકારી હોય. ઉ૦ કાગળની હાથણી જોઇ હાથી જેમ કામાંધ થઇને ખાડમાં પડી મરણને શરણ થાય છે.

લોભે કરી જેને પરભવ્યા હોય તે અસંતોષી જીવ લોભના દોષથી ચોરી કરે. પછી તેને કોઇ પુછે તો તે કપટ સહિત જુઠું બોલે છતાં તે દુઃખથી ન મુકાય. અર્થાત્ દુઃખી થાય એટલુંજ નહિ પણ ઘણાં કર્મ બાંધે. (ઉ. અ. ૩૨ ગા. ૫૯–૭૨–૮૫–૯૫) ૧૬૨–૧૬૫.

अट्ठं कम्माइं वोच्छामि,
आणु पुव्विं जहा कम्मं
जेहिं बद्धो अयंजीवो,
संसोर परि वट्टइ ॥ १६६ ॥

नाणस्सा वरणिज्जं,
दंसणा वरणं तहा
वेयणिज्जं तहामोहं,
आउकम्मं तहेवय ॥ १६७

नाम कम्मंच गोत्तंच,
अंतरायं तहेवय

एवमेयाइ कम्माइं,
अट्ठ वउ समासओ ॥ १६८ ॥

અર્થ:—અઠ્ઠં૦ આઠ. કમ્માઇં૦ કર્મ. વોચ્છામિ૦ કહે છે (શ્રી સૂધર્મા સ્વામી જંબુ સ્વામી પ્રત્યે કહે છે.) આણુપુવ્વિં૦ અનૃક્રમે. જહા૦ જેમ. કમ્મં૦ કર્મ જેહિં૦ જેણે ક્રમે કરી. બધ્ધો૦ બંધાણો. અયં૦ એ. જીવો૦ જીવ. સંસારને વિષે. પરિવટ્ટઈ૦ પરિભ્રમણ કરે છે. નાણસ્સ આવરણિજ્જં૦ જેમ સૂર્યની કાન્તિને વાદળ ઢાંકે તેમ જ્ઞાના વરણી કર્મ. દંસણ આવરણં૦ દેખવાને ઢાંકે તે દર્શના વરણી કર્મ. તહા તેમ દર્શના વરણી કર્મને પોલીઆની ઉપમા તથા જેમ પાટો બાંધ્યો હોય તેમ.) વેપણીજ્જં૦ વેદની કર્મ. (મધુએ ખરડયા ખડગની ઉપમા.) મોહં૦ મોહની કર્મ. (મધપાનની ઉપમા) આઉખા૦ આયુષ્ય કર્મ. (બેડીની ઉપમા) તેમજ નામકમ્મં૦ નામ કર્મ. (ચીતારા સમાન છે) ચ૦ અને ગોત્તં૦ ગોત્ર. (કુંભારના ચાકડા સમાન) અન્તરાયં૦ અંતરાય અંતરાય કર્મ. (રાજાના ભંડારી સમાન) એવમેયાઇ૦ (આત્મશકિત ગુણ રોકયો છે) એ પ્રમાણે

કમ્માઈં૦ કર્મની. અ ૧૦ આઠ. સમાસઓ૦ સંક્ષેપમાં.

ભાવર્થ:—સૂધર્મા સ્વામી જંબુસ્વામિ પ્રત્યે કહેતા હતા તે પ્રમાણે હું કહું છું કે આઠ કર્મે કરી આ જીવ બંધાણો છે. એથી તે આ સંસારમાં પરિભ્રમણ કરે છે. તે આઠ કર્મ હું અનુક્રમે કહીશ. ૧ જ્ઞાના વરણી. ૨ દર્શન વરણી. ૩ વેદની કર્મ. ૪ મોહની કર્મ. ૫ આયુષ્ય કર્મ. ૬ નાંમ કર્મ. ૭ ગોત્ર કર્મ. અને ૮ અંતરાય કર્મ. એ પ્રમાણે સંક્ષેપમાં કર્મની આઠ પ્રકૃતિ કહી.

હવે વિસ્તારથી કહે છે:—૧ જ્ઞાનાવરણી કર્મરૂપ લેપ લાગવાથી જેમ દોરાને લાહી ચોપડી હોય તો સુતર દેખાતું નથી લાઈરૂપી અજ્ઞાનનો પડદો હોય ત્યાં સુધી જ્ઞાન ઢંકાઇ જાય છે. પરંતુ લાઇને ધોઈ નાખવાથી જેમ મુળરૂપ દોરાનું દેખાય છે તેમ અજ્ઞાનરૂપ લાઇનો પડદો દુર થવાથી જ્ઞાન પ્રગટ થાય છે. પત્થરમાં રહેલ હીરો જેમ પ્રકાશતો નથી તેમ જ્ઞાન કર્મરૂપ પત્થરમાં દટાવાથી પ્રગટ થતું નથી. મોતીને ઓપ આપવાથી કે ઉપરનું પડ કાઢવાથી જેમ વિશેષ કીમતિને પાણીવાળું બને છે

તેમ કર્મરૂપ પડળ અલગ થતાં જ્ઞાનનો પ્રકાશ થાય છે. દાણાઉપર જુદાં જુદાં રંગનાં ખાંડનાં પડ ચઢાવી કરેલી ગોળીમાં મૂળ દાણો જણાતો નથી તેવીજ રીતે જ્ઞાનઉપર જુદાં જુદાં કર્મનાં પડ ચઢવાથી જ્ઞાન જણાતું નથી પણ જેમ ગોળીને ઓગાળવાથી જુદા જુદા રંગ ઉતરતા જાય છે ને નવા નવા રંગ દેખાઇ છેવટે સર્વ પડ દુર થવાથી મૂળ દાણો દૃષ્ટિગોચર થાય છે તેમ જ્ઞાનપરથી પડ કમી થતાં થતાં મતિ. શ્રુત, અવધિ. મનપર્યંવ અને છેવટે કેવળ જ્ઞાન (સંપૂર્ણ જ્ઞાન) પ્રગટ થાય છે. જેમ સૂર્ય વાદળથી ઢંકાય છે જેથી પ્રકાશ જણાતો નથી પણ વાદળ દુર થતાં પાછો અસલ સ્થીતિમાં આવે છે તેજ પ્રમાણે કર્મ રૂપ વાદળે કરી જ્ઞાન ઢંકાઈ જાય છે તે કર્મરૂપ વાદળ વીખરાઇ જતાં જ્ઞાન રૂપ પ્રકાશ આપોઆપ દીપે છે.

૨ દર્શનાવરણી કર્મ—તે શુદ્ધ સમકીત. આવરણથી આ સત્ય સમજાતુ નથી. જેમ કોઇ રાજાને મળવું છે પણ દરવાન આડો ઉભો છે તે અંદર જવાની રજા આપે નહિ. તો રાજાને મળી શકાય નહિ. પણ જો દરવાન રજા આપે તો મળાય તેજ

પ્રમાણે જો આવરણ કર્મ ટળે તો શુધ્ધ સમકીતની પ્રાપ્તિ થાય.

૩ વેદની કર્મ—જેમ મધ ચોપડી તરવાર હોય તે ચાટતાં ઘણીજ સ્વાદીષ્ટ લાગે પણ પરીણામે જો અડી જાય તો જીભ કાપી નાખે. તેમ શાતા વેદની ભોગવતાં પ્રથમ સારી લાગે પણ પરીણામે તે જીવલણેજ હોય છે.

૪ મોહની કર્મ—મદીરા પાન જેવું છે. દારૂ પીનાર માણસને થોડી વારતો આનંદ આનંદનો જ ઉન્માદ થાય પણ પછી તેનું પરીણામ તો મહાભયંકરજ આવે તેજ પ્રમાણે મોહની કર્મના ઉછાળામાં મારૂ મારૂ કરીને ગેલમાં આવે પણ પરિણામ શુન્યમાંજ આવે. આ કર્મના ઉદયમાં તેને સારા-સારનુ ભાન નજ હોય જેથી માનવા–પુજવા લાયકને મુકી અનેરા ઢોંગી ધુતારાને–માનવા પૂજવા પ્રેરાય. આથી ક્ષાયક સમકીતને રોકે અર્થાત્ સમકીતથી પડે. આ મોહની કર્મનો ક્ષય થાય તો બારમે ગુણ સ્થાનકે પહોંચે.

૫ આયુષ્ય કર્મ—રાજાની બેડી સમાન છે. જેમ

બેડી ભાગ્યા વિના બીજે જવાય નહિ તેમ આ કર્મ ખપાવ્યા વિના મોક્ષમાં જવાય નહિ.

૬ નામકર્મ—ચીતારા સમાન છે. જેમ ચીતારો જુદાં જુદાં રૂપ ચીતરે છે તેમ શુભ નામ કર્મે કરી સારા નામને પામે. ને અશુભ કર્મે કરી ખોટા નામને પામે. આ કર્મે જીવે અમુત ગુણ રોકયો છે.

૭ ગોત્ર કર્મ—આ કુંભારના ચાકડા સમાન છે. જેમ કુંભાર માટીના ગોળામાંથી જુદાં જુદાં વાસણો ઉતારે છે તેમ જીવ ઉંચ કર્મે ઉંચ ગોત્રમાં અને નીચ કર્મે નીચ ગોત્રમાં ઉપજે આ કર્મે કરી જીવે લઘુ ગુરૂ ગુણને રોકયો છે.

૮ અંતરાય કર્મ—આ રાજાના ભંડારી સમાન છે. જેમ રાજાના ભંડારની કુંચીઓ ભંડારી પાસે રહે બધી મીલકત તેના કબજામાં પણ તેનાથી રાજાની આજ્ઞા વિના કાંઇ પણ વપરાય નહિ. તેજ પ્રમાણે અંતરાય કર્મના ઉદયે કરી છતી સંપત્તિ ને ભોગનાં સાધન હોય પણ તે ભોગવાયજ નહિ. (મમણશેઠને ત્યાં ઘણીજ લક્ષ્મી ને વૈભોગ હતો છતાં તે તેલને ચોળા સિવાય કાંઈ પણ ખાઇ

શકતો નહિ. આપણે નજરે (નિહાળી શકીએ છીએ કે ઘણા શ્રીમંતો પણ સુખે ખાતા પીતા કે વાપરતા કે દાન દેઇ શકતાજ નથી) કોઇને ઘણો ધંધો કરે છતાં પેટ પુરતું ન મળે આ બધું અંતરાય કર્મને લીધેજ બને છે આ કર્મે કરી અનંત વીર્ય આત્મ શકિત ગુણ રોકાય છે.

જ્ઞાનાવરણી કર્મ છ પ્રકારે બંધાય છે. ૧ જ્ઞાનીનું ભુંડુ બોલે. ૨ જ્ઞાનીના ઉપકારને ઓળવે. ૩ જ્ઞાનને જ્ઞાનીની અશાતના કરે, ૪ જ્ઞાનીની અંતરાય પાડે. ૫ જ્ઞાનીનો દ્વેષ કરે. ૬ જ્ઞાનો સાથે ખોટા જઘડા વાદ કરે. આ છ પ્રકારે જ્ઞાનાવરણી કર્મ બાંધે અને ૫ પ્રકારે (મતિ, સુત, અવધિ, મન પર્યવ અને કેવળ) ભોગવે. એટલે પાંચે જ્ઞાનમાંથી એક પણ જ્ઞાન પ્રગટ થાય નહિ.

દર્શના વરણી કર્મ નવ પ્રકારે ભોગવે. ૧ નિદ્રા (સુખ પૂર્વક જાગે) ૨ નિદ્રા નિદ્રા (દુઃખપૂર્વક જાગે) ૩ પ્રચલા (ઉભા ઉભા બેઠા બેઠા ઉંઘ આવે) ૪ પ્રચલા પ્રચલા (કામ કરતાં કરતાં નિદ્રા આવે) ૫ થીણદ્ધી એમાં અર્ધ વાસુદેવ જેટલું બળ પ્રાપ્ત થાય પણ કોઇ પ્રસંગેજ. આ થીણદ્ધી નીદ્રાવાળો

મનુષ્ય નર્કગામી થાય. ૬ ચક્ષુદર્શન આંખથી દેખવાપણું, ૭ અચક્ષુદર્શન બીજી ઇંદ્રીઓથી જાણપણું થાય તે ૮ અવધી દર્શન અને ૯ કેવળ દર્શન આ નવ પ્રકૃતિ જાણવી. દર્શનીનું ભુંડું બોલવું ઉપકાર ઓળવવો, અશાતના કરવી, અંતરાય પાડવી, ખોટા જઘડા કરવા વિગેરે કારણોથી ઉપરોકત કર્મ બંધાય છે.

વેદની કર્મના બે પ્રકાર, શાતા વેદની અને અશાતા વેદની. શબ્દ, રૂપ, ગંધ, ફરસ, મન, વચન અને કાયા એ આઠે ઇષ્ટ સારા સુખકારી મળે તો અશાતા વેદની જાણવી આ કર્મ સર્વ પ્રાણી માત્ર ઉપર દયા, અનુકંપા રાખે, કોઇને શોચના ઝુરણા કરાવે નહિ, કોઇને કુટાવે પીટાવે નહિં, કોઇને દુઃખ ન થાય તેવું વર્તન રાખે તો શાતા વેદની કર્મવાળો માણસ પરભવમાં ઉચ્ચ ગતિ પામે અને શરીરે શાન્તિ રહે (મરૂ દેવી માતાની પેરે)

મોહની કર્મના બે ભેદ—દર્શન મોહની ને ચારીત્ર દર્શન મોહનીના ત્રણ ભેદ ૧ સમકીત, ૨ મીથ્યાત્વ, અને ૩ મીશ્ર મોહની કષાય મોહની

કર્મના ૧૬ ભેદ કહે છે—૧ અનંતાનુ બંધી ક્રોધ. (મરતા સુધી રહે, જ્વાળામુખી પહાડ સમાન. જ્વાળામુખી પહાડ જેમ ફાટયા પછી ભેગો ન થાય તેમ આ ક્રોધ જેને ચઢે તે જીવતા સુધી ઉતરેજ નહિ.

૨ માન (પત્થરના સ્થંભ સમાન) પત્થરનો સ્થંભ જેમ નમાવ્યો નમે નહિ તેમ માનનો ભુખ્યો માણસ નમાવ્યો નમે નહિ.

૩ માયા. વાંસની ગાંઠ સમાન. જેમ વાંસના મુળની ગાંઠ ભાગે ખરી પણ સીધી થાય નહિ તેમ તે જીવ માયા કપટ મુકે નહિ.

૪ લોભ. (કીરમજ રંગ સમાન–જેમ કીરમજ રંગવાળુ લુગડું જો બળે તો તેની રાખ પણ રાતી થાય અર્થાત્ તેનો રંગ મુકે નહિ. તેમ લોભી જીવો અનેક અધર્મ કરી ધન મેળવે. ઘણો બોધ થયા છતાં પણ તેનો સ્વભાવ મૂકે નહિ.

૫ અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ. (તળાવના ઢેફા સમાન) તળાવમાં ઢેફામાં જેમ પાણી સુકાયા પછી જેમ ફાટો પડે છે અને પાછુ પાણી આવતાં એકમેક સાથે મળી જાય છે. તેમ જીવની પ્રકૃતિ જાણવી.

૬ મ ન. હાડકાના સ્થંભ સમાન. હાડકાનો સ્થંભ પત્થરના સ્થંભ કરતાં થોડોક નમે. એટલે અનંતાનુબંધી માન કરતાં અપ્રત્યાખ્યાની માન હલકુ અર્થાત્ બોધ મળતાં માન મૂકે એટલે નમે.

૭ માયા-ઘેટાના શૃંગ સમાન. ઘેટાનું શૃંગ વાળ્યું થોડુંક વળી શકે એટલે આ પ્રકારની માયા થોડાક બોધે મુકી શકાય.

૮ લોભ. નગરના ખાળ સમાન નગરના ખાળનો કાદવ પાણી પડતાં જેમ ધોવાય છે તેમ આ પ્રકૃતિવાળો મનુષ્ય થોડોક બોધ મળતાં લોભ છાંડે.

૯ પચખાણા વરણી ક્રોધ. રેતીન. લીગ સમાન.

૧૦ માન લાકડાના સ્થંભ સમાન.

૧૧ માયા ગોરમટી માટી સમાન.

૧૨ લોભ ગાડાના ઉંજણ સમાન.

આ ચારે જેનામાં હોય તે મનુષ્ય થાય પણ સાધુપણું ન આવે.

૧૩ સંજલનો ક્રોધ (પાણીમાં લીગ સમાન.)

૧૪ માન નેતરની છોલ સમાન.

૧૫ માયા વાંસની છોલ સમાન.

૧૬ લોભ હળદરના રંગ સમાન.

એ ચારે જેનામાં હોય તે દેવ થાય પણ કેવળ ન ઉપજે.

આ સોળકષાયે કરી જીવ ચારે ગતીમાં ફરે છે. ઉપરોક્ત સોળ જીવની પ્રકૃતિ એક કરતાં બીજી ઉતરતી એમ છેવટ સુધી જાણવી. અનંતાનુબંધી પ્રકૃતિ કરતાં અપ્રત્યાખ્યાની પ્રકૃતિ હલકી એટલે હલકાં કર્મ બાંધે એથી સંજ્જવળ પ્રકૃતિ સર્વથી હલકી એટલે ઘણાં જ ઓછાં કર્મ બાંધે.

નોકષાય કહે છે. જાતિ તપનો મદ કરે તો સારો મોટો દેવ ન થાય. સંસારને વિષે રતિ સુખ માને તે દુઃખ, ભય, શોક, દુગંછા, સ્ત્રીવેદ, પુરૂષવેદ, નપુંસકવેદ ભોગવે અને ચારે ગતીમાં ભમે.

આ કર્મ તીવ્ર ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ, તીવ્ર દર્શન મોહની ને તીવ્ર ચારીત્ર મોહની એ છ પ્રકારે બાંધે.

ત્રીસ પ્રકારે જીવ મોહની કર્મ બાંધે તે ૭૦ ક્રોડા ક્રોડી સાગરોપમ વર્ષ સુધી ધર્મ ન પામે. ૧ ધુમાડે કરી ત્રસજીવોને રૂંધવી મારે. ૨ માથે વાધર બાંધી કે ફાંસો નાખી મારે. ૩ લાકડીના પ્રહાર કરે. ૪ મ્હોંમાં ડુચો મારી શ્વાસોચ્છ્વાસ રૂંધે. ૫ વાટે જતાં વેશ

બદલો કરી મારે તો મહામોહની કર્મ બાંધે. ૬ શુદ્ધ માર્ગ ન પરૂપે. ૭ અ કાર્ય કરે ને પરને આળ ચઢાવે. ૮ પરના અણુવાદ બોલે. ૯ ધણીની ચોરી કરે. ૧૦ કુંવારા ન હોય છતાં કુંવારાનું બીરદ ધરાવે. ૧૧ અ બ્રહ્મચારી છતાં બ્રહ્મચારી કહેવરાવે. ૧૨ આશ્રય આપનારનું જ લુંટે. ૧૩ ધન આપનારને દુઃખ આપે. ૧૪ ગુરૂનો ઘાત કરે. ૧૫ નગર શેઠની ઘાત ઈચ્છે. ૧૬ ઘણાના આધારભૂતને હણે. ૧૭ સાધુને ભૃષ્ટ કરે. ૧૮ અરિહંતના અણુવાદ બોલે ૧૯ ખરા ધર્મથી ચુકવે ને ખોટામાં નાખે. ૨૦ આચાર્યના અણુવાદ બોલે. ૨૧ ગુરૂના અણુવાદ બોલે. ૨૨ આવડે નહિ ને મહાસુત્રી ગણાવે. ૨૩ તપસ્વી ગુરૂની શક્તિ છતાં વિનય વયાવચ્ચ ન કરે. ૨૪ તપ ન કરે છતાં તપસ્વી કહેવરાવે ૨૫ બીજાને વાતો કરી લઢાવી મારે. ૨૬ પોતાની જશ કીર્તી માટે જોષ જુએ. ૨૭ દેવના કામભોગ ઇચ્છે. ૨૮ દેવને નિર્ધન કહે. ૨૯ ન કહ્યા છતાં કહે કે દેવ સ્વપ્નામાં કહે છે. ૩૦ ઉન્હા પાણીથી ત્રસ જીવોને હણે. આ ત્રીસ કર્મ કરવાથી મહા મોહની કર્મ બંધાય છે. માટે તેનો સર્વથા ત્યાગ કરવો તે મનુષ્યમાત્રનું કર્તવ્ય છે,

આયુષ્યકર્મ:—નરકનું આયુષ્ય છકાય જીવની ઘાત કરવાથી, મદ્યમાંસના ભક્ષણથી ને અકાર્ય કરવાથી બંધાય છે. કપટ કરવાથી, જુઠું બોલવાથી, ખોટાં તોલ માપથી ને ખોટા લેખ કરવાથી તીર્યંચની ગતીને આયુષ્ય બંધાય છે. ભદ્રીક પ્રકૃતિ, વિનય, દયા, નિરાભિમાન આ ચાર ગુણવાળા મનુષ્યનું આયુષ્ય બાંધે છે. સરાગ સંયમ, તપ, અકામ ક્રિયાને નિર્જરા આ ચારથી દેવપણાનું આયુષ્ય બાંધે છે. જ્ઞાન દર્શન, ચારીત્ર અને તપ એ ચારે શુદ્ધ પણાથી આચરનાર જીવ મોક્ષ ગતિએ જાય છે.

નામકર્મ તેના બે ભેદ. શુભ અને અશુભ, કાયાની, ભાષાની ભાવની સરળતા અને વીખવાદ ન હોય તો શુભ નામ કર્મ ઉપાર્જે આ જીવ જયાં જાય ત્યાં ખમા ખમા કહેવરાવે. આથી ઉલટુ ચાલે તો અશુભ નામ કર્મ બંધાય જેથી તે જયાં જાય ત્યાં હાડ છેડ થાય. આ નામ કર્મની ૩ પ્રકૃતિ છે.

ગોત્ર કર્મ:—તેના બે પ્રકાર ઉંચ અને નીચ જાતિનો મદ કરે, કુળનો મદ કરે, બળનો મદ કરે, રૂપનો મદ કરે, તપનો મદ કરે, જ્ઞાનનો મદ કરે, દ્રવ્યનો મદ કરે અને ઠકરાઈનો મદ કરે આ

આઠ મદ કરવાથી જીવનીચ ગોત્રી થાય અને આઠની પ્રાપ્તિ ન થાય. પણ જો આઠનો મદ ન કરે તો તે આઠે ઉત્તમ પ્રકારે મળે ને ઉંચ્ચ ગોત્રમાં ઉપજે.

અંતરાય કર્મ:—દાન, લાભ, ભોગ, તપ, ખાવા પીવામાં આ પાંચમાં અંતરાય પાડે તો અંતરાય કર્મ બંધાય. જેથી આ પાંચેનો તેને જોગ ન મળે. ને જો કદાચ મળે તો તેનાથી તે ભોગવાય નહિ.

આઠે કર્મ ક્ષેત્ર, કાળ, દ્રવ્ય અને ભાવથી બાંધે છે, એટલુંજ નહિ પણ અનંતા પુદગળ બાંધે ને દરેક કર્મના અનંતા પુદગળ એકત્ર મળે તેમ તેનું નામ અનંત, પ્રદેશ. બંધ જાણવો. એમ જાણીને જીવે ઉપરોક્ત આઠ કર્મોથી અલિપ્ત રહેવું (ઉ. અ. ૧૩ ગા. ૧ થી ૩) ૧૬૬–૧૬૭–૧૬૮.

(दव प्रकरण)

अणु कसाइ अपिच्छे
अन्नाएसि अलोलुए
रसेसु नाणु गिज्झज्जा,
नाणु तप्पेज्ज पन्नवं ॥ १६९ ॥

અર્થ:—અણુ કકસાઇ૦ પાતળા કસાય છે જેને અપ્પિચ્છે૦ અલ્પ ઇચ્છા છે જેને. અન્નાએસિ૦ અન્ય કુળના આહારની ગવેખણા કરનાર (ખોળનાર) અ લોલુએ૦ લોલપી નહિ. રસેસુ૦ રસને વિષે. ન અણુ-ગિજ્ઝેજ્જા૦ ગૃધન હોય તેવા સાધુ. ન અણુતપ્પેજ્જ૦ ક્રોધ ન કરે. પન્નવં૦ સમજવાન.

ભાવાર્થ:—જેને કષાય પાતળા પડયાછે ને ઇચ્છા અલ્પ છે, અજ્ઞાત (નીચ કુળની ગોચરીની ગવે-ખણા કરે છે. રસને વિષે લોલપી નથી તેવા પ્રજ્ઞાવંત સાધુ (સત્કારન આપે તો પણ) ક્રોધ ન કરે. (ઉ. અ. ૨ ગા. ૩૯) ૧૬૯.

अप्पपिंडासि पाणासि,
अप्पं भासेज्ज सुव्वए
खंते भिनिव्वुडे दंते,
वीतगिद्धि सदाजए ॥ १७० ॥

અર્થ:—અપ્પ૦ અલ્પ. પિંડાસી૦ આહાર. પાણાસિ૦ પાણીનો. ભાસેઝ૦ બોલવુ, ભાષણ કરવું સુવએ૦ સુવ્રત ધારી સાધુ ખંતે૦ ક્ષમા વાન. ભિનિ-વ્વુડે૦ક્રોધ રહીત. દંતે૦ઇંદ્રીઓને દમનારવીત ગિદ્ધિ૦

અલોલપી, ધનને વિષે ગૃધ્ધ થાય નહિ તેવા. સદા૦ હંમેશાં. જએ૦ જતના કરે.

ભાવાર્થ:—અલ્પ આહાર પાણીનો કરનાર, થોડું બોલનાર, ક્ષમાવાન, અક્રોધી, ઇંન્દ્રિઓને દમનાર અને અલોલપી જે ધનને વિષે છે તેવા સુવૃતિ સાધુ જે હોય તે સદા જતનાથી સંયમ પાળવા યત્ન કરે. (સુ. અ. ૮ ગા. ૨૫) ૧૭૦.

तम्हा दवि इक्ख पंडिए,
पावाओ विरतेऽभिणिव्वुडे
पणए वीरे महाविहिं
सिद्धिपहंणे आउयं धुवं ॥ १७१ ॥
वेयालियमग्ग मागउ,
मणवयसा कायण संवुडो
विच्चा वित्तच णायउ,
आरंभं चसुसंवुडे चरेज्झासि. ॥ १७२ ॥

અર્થ—તમ્હા૦ તે કારણ માટે. દવિ૦ હે ભવ્ય જીવ, મુકિત ગમનયોગ રાગ દ્વેષ રહિત. પંડિએ૦ પંડીત. ઇકખ૦ તેના વિપાકને ચીંતવે. પાવાઓ૦ પાપથી. વિરતે૦ વિરતે. અભિણિવ્વુડે૦ ક્રોધાદીકને

પરીહરે, શીતળ થાય પણએ૦ મહા વિનયવંત. વિરે૦ કર્મને વિદારવાને સમર્થ. મહાવિહીં૦ મહંત મોટો. સિદ્ધિપહં૦ સિદ્ધિ, મોક્ષ માર્ગ. ણેઆઉયં૦ ન્યાયમાર્ગ. ધ્રુવં૦ ધ્રુવ. નિશ્ચળ. શાશ્વતો. વેયાલીયં૦ કર્મનો વિદારનાર. મગ્ગમ્૦ માર્ગ. આગઉ૦ આવ્યો. મણ૦ મન. વયસા૦ વચન કાયણ૦ કાયાએ. સુંવડો૦ સંવરનો પાળનાર. વિચ્ચા૦ છાંડીને વિતં૦ ધન ણાય-ઉ૦ જ્ઞાતિ સ્વજન. આરંભં૦ આરંભ, પાપકર્મ. સુસંવુડે૦ સારી રીતે સંવર પાળે. ચરે૦ વિચરે, સંયમ પાળે.

ભાવાર્થ:—(જો જીવને વિપાક કર્મ ઉદય આવવાં) લાગે તો શું કરવું તે કહે છે તે કારણે ભવ્ય જીવ રાગ દ્વેષ રહિત પંડિત સંસાર સેવતાં મહા કલેશ છે એવું જાણી તેના વિપાકને મનમાં ચિંતવે. ચીંતવીને પાપથી નીવરતે. ક્રોધાદીકને પરિહરે. તે મહા વિનયવંત કર્મને વિદારવાને સમર્થ જૈન માર્ગને પરૂપે તે માર્ગ મોક્ષ આપનાર ન્યાયમાર્ગ છે ને શાશ્વતો છે તેને આદરે. આ માર્ગ કર્મનો વિદારનાર તેને વિષે આવ્યો તથા મન વચન અને કાયાએ કરી સંવરનો પાળનાર ધન, જ્ઞાતિ, આરંભ

સર્વને છાંડીને સારી રીતે સંયમને પાળે તે પ્રમાણે કહેલું તે હું કહું છું. (સુ. અ ૨ ૨ ૧ ગા. ૨૧-૨૨) ૧૭૧-૧૭૨

विगिंच कम्मुणो हेउं
जसं संचिणु खन्तिए
सरीरं पाढवं हिच्चा,
उड्ढं पक्कमइ दिसं ॥ १७३

અર્થ:—વિગિચ્ચ૦ ટાળે. કમ્મુણો૦ કર્મના હેઉં૦ હેતુ. (મિથ્યાત્વાદિક. ૫) જસં૦ સંયમ અને વિનયને. સંચીણુ૦ પુષ્ટિકરે. ખન્તિએ ક્ષમાએ કરી. પાઢવં૦ ઉદારીક. શરીરં૦ શરીર. હિચ્ચા૦ છાંડી. ઉડ્ઢં૦ ઉંચો. પક્કમંઇ૦ પહોંચે. દિસં. દિશાએ. દેવલોકને વિષે.

ભાવાર્થ:—જો જીવ કર્મના હેતુ મિથ્યાત્વ અવ્રત અશુભ યોગ કષાય અને પ્રમાદ એ પાંચેને ટાળી ક્ષમાએ કરી સંયમ અને વિનયને પુષ્ટ કરી ઉદારીક શરીર છાંડે તો ઉંચે દેવલોકમાં જાય. (ઉ. અ. ૩ ગા. ૧૩) ૧૭૩.

अगारिसामाइयङ्गाणि,
सड्ढी काएण फासए
पोसह दुहओ पक्खं,
एगराय नहावए ॥ १७४

अह जे संवूडे भिक्खू,
दोण्हं अन्नयरे सिया
सव्वदुक्ख पहीणेवा,
देवे वावि महिड्ढीए ॥ १७५

અર્થ:—અગારિ૰ ગ્રહસ્થ. સામાઈયંગાણિ૰ સામાઈકનાં અંગતે. સડ્ઢી૰ શ્રધ્ધાવંત કાએણ૰ કાયાએ કરી. ફાસએ૰ ફરસે. પોસહં૰ પોષાને. દુહઓ૰ બે. પકખં૰ પખવાડીયાં. એગ૰ એક. રાયં૰ રાત્રી. ન૰ નહિ. હાવએ૰ હાની. અહ૰ હવે. જે૰ જે. સંવુડે૰ આશ્રવનો રૂંધનાર. ભિકખૂ૰ સાધુ. દોણ્હં૰ બે ગતી માંહે. અન્નયરે૰ અનેરી. સિયા૰ હોય. સવ્વ૰ સર્વ. દુકખં૰ દુઃખ. પહીણે૰ રહીત, વા૰ અથવા, દેવે વાવિ૰ દેવતા પણ. મહિડ્ઢીએ૰ મહાન સીધ્ધિવાળો.

ભાવાર્થ:—ગ્રહસ્થ શ્રધ્ધાપૂર્વક કન્યાએ કરી સમાયક કરે તથા સુદ અને વદ બન્ને પક્ષમાં પોષા કરે તેમાં એક રાત્રીની પણ હાની ન કરે સારાંશ કે રાત્રીને દીવસનો પોષો બન્ને પખવાડીયામાં કરે.

હવે જે આશ્રવના રૂંધણહાર એવા સાધુને બે (દેવ અને મોક્ષ) ગતિ માંહેની એક ગતિ હોય તેજો ઉપરોકત કર્મથી વિરકત રહે તો સર્વ દુ:ખથી રહીત એવી મોક્ષ ગતીમાં જાય કે મહા રિધ્ધીવાળો દેવ થાય. (ઉ. અ. ૫ ગા. ૨૩–૨૫) ૧૭૪–૧૭૫

इतिश्री कर्म प्रकरण सयाप्त ॥

अथश्री देव प्रकरण प्रारभ्यते ॥

दीहाउय इड्ढिमन्ता,
समिद्धा कामरूविणो
अहुणो ववन्न संकासा
भुज्जो अच्चि मलिप्पमा ॥ १७६

ताणि ठाणाणि गच्छन्ति,
सिक्खित्ता संजमं तवं
भिक्खाए वा गिहित्थेवा,
जे सन्ति पडि निव्वुडा ॥ १७१

અર્થ:--દીહાઉયા૦ લાંબા આયુષ્યવાળા ઇદ્ધિમન્તા૦ રિધ્ધિવાળા. સમિધ્ધા૦ સમૃદ્ધિવાળા, દિપતા કામરૂવિણો૦ મનવાંછીત કામ રૂપના કરણહાર અહુણોવવન્ન૦ હમણાંજ ઉપજ્યા હોય તેવા. સંકાસા૦ સદાય દિસે. ભુજ્જો૦ ઘણી. અચ્ચિમલિપ્પમા૦ સૂર્યની કાન્તિથી. તાણિ૦ પૂર્વોકત, તેવા. ઠાણાણિ૦ સ્થાનક, વિમાન. ગચ્છન્તિ૦ જાય. સિક્ખિત્તા૦ સેવીને. સંજમં૦ સંયમ. તવં૦ તપ. ભિકખાએ૦ સાધુ. વા૦ અથવા. ગિહિત્થે૦ ગ્રહસ્થ, શ્રાવક. જે૦ જે સન્તિ૦ ઉપસમ કરે. પડી નિવ્વુડા૦ શીતળી ભૂત હોય.

ભાવાર્થ:—દેવતા દીર્ઘ આયુષ્યવાળા, રિદ્ધિવંત અત્યંત તેજસ્વી દીપતા મનવાંચ્છીત કાર્યને રૂપના કરણહાર, સદાય ઉપજ્યા હોય તેવાજ દેખાનાર અને સૂર્યથી પણ વિશેષ કાન્તિ-પ્રભાવાળા હોય.

તેવા દેવ લોકને વિષે સાધુ યા શ્રાવક જેઓ તપ સંયમ વિગેરેને સેવી ઉપસમ ભાવે કરી શીતળીભૂત થયા હોય તે જાય. તેવા જીવો દેવતા થાય.

(ઉ. અ. ૫ ગા. ૨૭-૨૮) ૧૭૬-૧૭૭

अच्चतं सुरहि गन्धो,
फासे नवणीय मउ
यसुह फासा निच्चझायारमा,
सयंपहाते विरायंति ॥ १७८

અર્થ:—અચ્ચતં૦ અત્યંત. સુરહિ ગન્ધો૦ સુરભીવાસ વાળુ વિમાન શોભે છે. ફાસે૦ સ્પર્શે નિચ્ચ ઝાયારમા૦ નિરંતર ઉદ્યોતવંત છે. સયંપહાતે૦ સૂર્ય વિના તેજવંત છે. કાન્તિમાન વિમાનને વિષે દેવતાઓ ઉત્પન્ન થાય છે.

ભાવાર્થ:—તે વિમાન અત્યંત સુરભી-ગંધે કરી તથા ફરસે કરી ઘણાં જ સુંવાળાં છે. હંમેશાં ઉદ્યોતમાન: સૂર્યથી પણ વધારે પ્રકાશીત છે તેવાં વિમાનોમાં જીવો દેવપણે ઉત્પન્ન થાય છે. ॥ ૧૭૮

केसठी मंस नहरोम,
रुहिर वसचम्म मुत

पुरिसोहि रहिया निमल देहा,
सुगन्धा निसास गयलेवा ॥ १७९

અર્થ:—કેસં૦ નિમાળા, વાળ, મંસ૦ માંસ, અઠી૦ અસ્થી, હાડકાં. નહ૦ નખ. રોમ૦ રૂંવાટી. રૂહિર૦ રૂધીર, લોહી. વસ૦ ચરબી. ચમ્મ૦ ચામડી મુત્ત૦ મુત્ર, પુરિસોહિ૦ પરસેવો મળ વિગેરે. રહિયા૦ રહિત. નિમલ૦ નિર્મળ. દેહા૦ શરીર. સુગન્ધા૦ સારીવાસવાળો નિસાસ૦ શ્વાસોચ્છવાસ. ગયલેવા૦ પરસેવા રહિત.

ભાવાર્થ:—દેવોનાં શરીર, વાળ, હાડકાં, માંસ, નખ, રૂંવાટી, લોહી, ચરબી, ચામડી, મુત્ર અને મળ પરસેવો વિગેરેથી રહિત છે પણ દેહ નિર્મળ અને શ્વાસોચ્છવાસ સુગંધીદાર હોય છે. સદાય આવું ને આવું જ રહે, કાંઈપણ ફેરફાર થાય જ નહિ. ॥ ૧૭૯

अंतमुहुतेणंचिया,
पजता तरुण पुरिस संकासा
सव्वंगा भूसणधरा,
अजरा निरुया समादेवा ॥ १८०

અર્થ:--અંતમુહુતેણં૦ બે ઘડીમાં ઉપજે. તરૂણ પુરિસં સંકાસા૦ તરૂણ પુરૂષ સરીખા. સવ્વંગા ભૂષણ ધરા૦ સર્વ શરીરે આભૂષણ ધરેલા એવા અજરા૦ ઘરડપણ રહિત. નિરૂયા૦ રોગરહિત. સમાઉેવા૦ સમચોરસ સંઠાણવાળા.

ભાવાર્થ:--દેવ સેજ્યામાં (વસ્ત્ર ઢાંકેલું હોય તેમાં) અંતર મૃહુર્તમાં ઉપજે છે. તે તરૂણ પુરૂષ જેવડો જ અને સર્વાંગે આભૂષણો ધારણ કરેલાં એવોજ ઉપજે છે. શરીર સમચોરસ સંઠાણવાળું હોય છે. તેને ઘરડપણ કે રોગ કાંઈપણ થાયજ નહિ તેવી તેની પૂર્વની કમાઇ છે. ૧૮૦

अण सिसन थणामण,
कज्जं साहणा पुफदाम अमोलाणा
चउरंगी लेंहि भूमी,
नछिवन्ति सुरा जिणाविंति ॥ १८१

અર્થ:--અણ સિસન થણા૦ આંખનાં પોપચાં હાલે નહિ. મણ કજ્જ સાહણા૦ મનનું ધારેલું કાર્ય કરી આપવાની શકિતવાળા. પુફ્દામ અમિલાણા૦ કદી કરમાય નહિ એવી ફુલની માળા ધારણ કરનાર

ચઉરંગી લેહી ભૂમી નછિવન્તિ૦ ભુમીને પગ ન અડે, ચાર આંગળ ઉંચા જ રહે. સુરા૦ દેવ. જીણાવિંતિ૦ વતરાગદેવ કહે છે.

ભાવાર્થ:—દેવોની આંખની પાંપણો હાલતી નથી, તેઓ કદાપી કરમાય નહિ એવી પુલની માળા ધારણ કરે છે. જમીનને પગ ન અડાડતાં ધરતીથી ચાર આંગળ ઉચા રહે છે. ધારેલા કાર્યને કરી આપવાની શકિતવાળા છે આ પ્રમાણે ભગવંતે કહ્યું છે ॥ ૧૮૧

पंचसुजिण कल्लाणसु,
चेव महरी सितवाणु भावाओ
जम्मंतरी नेहेण वा आ
गच्छन्ति सुरा इहयं ॥ १८२

અર્થ:—પંચ૦ પાંચ. જીણ૦ તિર્થંકર. કલ્લાણેસુ૦ કલ્યાણીક વખતે. એવ૦ એ પ્રમાણે. મહરિસિ૦ મોટારૂષિ. તવાણું૦ તપના ધરનારા. ભાવાઓ૦ પ્રભાવ થકી. જમ્મંતરે૦ જન્મના. નેહેણ૦ સ્નેહ. વા૦ અથવા આગચ્છંતી૦ આવે છે. સ્વર્ગથકી. સુરા૦ દેવ. ઇહયં૦ આ ભૂમીપર.

ભાવાર્થ:—તીર્થંકરોનાં પાંચ (ગર્ભાવાસમાં, જન્મ વખતે દિક્ષા પ્રસંગે, કેવળ ઉપજે ત્યારે અને નિર્વાણ પામે ત્યારે) કલ્યાણમાં દેવ અહિં આવે છે. તેજ પ્રમાણે મોટા ઋષિના તપના પ્રભાવથી પૂર્વભવના સંબંધ કે સ્નેહથી પણ દેવો આ ભૂમીપર આવે છે. ॥ ૧૮૨

संकंति देवा पेम्मा,
विसय पसत्ता समत्त कर्तवा
अणहिण मणुय कज्झा,
नरभवमसुहं नइंति सुरा ॥ १८३

અર્થ:—સંકંતિ૦ સંક્રમે. પેમ્મા૦ પ્રેમ. વિસય૦ વિષય, કામભોગ. પસત્તા૦ પડેલા. સમત્ત૦ સમસ્ત. કર્તવા૦ કર્તવ્ય. અણુહિણમણુય કજઝા૦ કર્મહિણ મનુષ્યને અધીક નથી. નરભવમૂ૦મનુષ્યભવને.અસુહં૦ અશુભ ગંધને લઇને. નઇંતિ૦ ન આવે. સુરા૦ દેવતા.

ભાવાર્થ:—કામભોગમાં પડેલા દેવો વિષય તૃપ્તિને અર્થે દેવીઓની સાથે રહે છે અને તેમાં જ કર્તવ્ય માને છે. તેઓ કર્મહીણ પુરૂષોને આધીન નથી. પૃથ્વી પર અશુભ ગંધ હોવાથી અત્રે આવતા નથી

પણ પ્રસંગે કોઇ સત્યશીયળવંત મનુષ્યને પ્રાણાંત કષ્ટથી બચાવવા આવે છે. ઉ. (સૂભદ્રાને માથે કલંક આવ્યું હતું તે વેળા દેવે નગરના દરવાજા બંધ કરી તેનાજ હાથે પાણી છંટાવી ઉઘડાવી તેને કલંક મુકત કરી તેમ કોઇ કોઇ પ્રસંગે, દેવો ભકતોને સ્હાય કરવા મનુષ્યલોકમાં આવે છે તેના ઘણાજ દાખલા મળી આવે છે. હાલમાં ભાગ્યેજ આવો પ્રસંગ બને છે.) ૧૮૩

चत्तारि पंच जोयण,
सयाइ गन्धोय मणुय लोयस्स
उढं वचइ जेणं नहु,
देवातेण आवन्ति ॥ १८४

અર્થ:—ચત્તારિ૦ ચાર ચારસો. પંચ૦ પાંચ પાંચસો. જોયણ૦ જોજન સયાઇ૦ સુધી. ગંધોય૦ ગંધ. મણુય૦ મનુષ્ય. લોયસ્સ૦ લોકની. ઉઢં૦ ઉચેજાય. જણું૦ જે કારણથી. નહુ૦ નહિ. દેવા૦ દેવ. તેણ૦ તે કારણથી. આવંતિ૦ આવે છે.

ભાવાર્થ:—ચારસો પાંચસો જોજન સુધી ઉંચે મનુષ્ય લોકની તથા તીર્યંચના કલેવરોનાં કોહવાણ

વિગેરેને લઈને ઘણી જ દુર્ગંધ આવે છે તે કારણે દેવતાઓ આલોકમાં કારણવિના આવતા નથી. ૧૮૪

तहिं देवा वितरिया,
वर तरुणी गीयं वाइयं रेवणं
णिच्च सुहीया पमुया,
गयंपी कालं नयाणंति ॥ १८५

અર્થ:—તહિં દેવા વિંતરિયા૦ તે ભવનપતિ વ્યંતર, જોતકી અને વાણવ્યંતર તથા વૈમાનિક. વર૦ પ્રધાન. તરૂણી૦ દેવાંગના. ગીયં૦ ગીત. વાઈયં૦ વાજીંત્ર. રવેણં૦ રવેણાના ઝીણા નાદે કરી. ણિચ્ચ૦ નિત્ય. સુહિયા૦ સુખીયા. પમુયા૦ હર્ષવંતા. ગયંપિકાલં૦ ગયેલો કાળ. નયાણંતિ૦ જણાતો નથી.

ભાવાર્થ:—ત્યાં દેવતાઓ (વૈમાનીક, વ્યંતર, ભવનપતિ, જ્યોતસી (ચંદ્રસૂર્ય) ને વાણવ્યંતર વીગેરે) સુંદર દેવાંગનાઓનાં ગીત, વાદ્ય, અને રવેણા આદી જુદા જુદા રંગ રાગે કરી સદાય હર્ષવંતા અને સુખીયા રહે છે કે તેઓને જે કાળ જાય છે તે જણાતો પણ નથી. તેઓના હર્ષનો લાખ કે ક્રોડમો ભાગ પણ આપણને મળતો નથી. તોપણ

લગ્ન પ્રસંગે જે આનંદ આપણને થાય છે તેથી તો અનંત ઘણો આનંદ તેઓ હંમેશાં અનુભવે છે. એટલું જ નહિ પણ રોગ, જરા વિગેરે કાંઇ ન હોવાથી જે સુખની આપણને કલ્પના સરખી ના આવે તેવાં સુખ તેઓ જઘન્ય દશહજાર વર્ષથી ઉત્કૃષ્ટ ૩૩ સાગરો પમ વર્ષ સુધી ભોગવે છે. આયુષ્યના છ માસનો પૂર્વે તેઓને ખબર પડે છે કે અહો! આ સુખ પણ મુકીને જવું પડશે ત્યારે ઘણો જ અફસોસ થાય છે, ને વિચારે છે કે અહો! મેં પૂર્ણ કરણી કરી નહિ. જો કરી હોત તો શાશ્વતાં સુખ મળ્યાં હોત. પણ તે વિચાર તે વખતે નકામો જ છે તે જાણી ધર્મને આરાધો તો પૂર્ણ સૂખ પામશો. ॥ ૧૮૫

इतिश्री देव प्रकरण संपूर्ण ॥

॥ अथश्री श्रावक धर्म प्रकरण प्रारभ्यते ॥

चम्पा ए पालिए नाम,
सावए आसि वाणिए
महावीरस्स भगवओ,
सीसे सोउ महप्पणो ॥ १८६

निग्गन्थे पावयणे,
सावए सेवि कोविए
पोएण ववहरन्ते,
पिहुण्डं नगरमागए ॥ १८७

अह अन्नया कयाइ,
पासाया लोयणे ठिओ
वज्झ मण्डणसोभागं,
वज्झं पासइ वज्झगं ॥ १८८

तंपासिऊण संवेगं,
समुद्दपालोइण मब्बवि
अहोऽसुभाण कम्माणं,
निज्जाणं पावगंइमं ॥ १८९

संबुद्धो सोतहिं भगवं,
परम संवेग मागओ
आपुच्छम्मा पियरो,
पव्वए अणगारियं ॥ १९०

અર્થ:—ચમ્પાએ૦ ચમ્પા નગરીમાં. પાલીએ૦ પાલીત. નામ૦ નામનો સાવએ૦ શ્રાવક. આસિ૦ હતો. વાણીએ૦ વણીક. મહા વીરસ્સ ભગવઓ૦ મહાવીર ભગવાનનો. સીસે૦ શીષ્ય. સો૦ તે. ઉ૦ વળી. મહપ્પણો૦ મહાન આત્માનો ધણી. નિગ્ગંન્થે૦ નિગ્રન્થ. પાવયણે૦ પ્રવચનને બોલે. સાવએ૦ શ્રાવક. સે૦ તે. વિ૦ વિશેષે. કોવિએ૦ જાણ. પોએણ૦ વહાણ વડે. વવહરન્તે૦ વેપાર કરતો. પિહુણું૦ પિહુંડં નામના. નગરમ્૦ નગરને વિષે. આગએ૦ આવ્યો. અહ૦ હવે. અન્નયા કયાઇ૦ અન્ય કાળે, કેટલેક કાળે. પાસાયાલોયણ૦ મહેલના ગોખને વિષે. ઠિઓ૦ રહ્યો હતો. વજ્ઝ૦ ચોરને બાંધવાના મણ્ડણ સોભાગં૦ કરેણના પુલની માળા વિગેરે ઘાલીને ચોરની શોભા કરીને વજ્ઝં૦ ચોરને વધ કરવાને. પાસઇ૦ દેખીને. વજ્ઝગં૦ વધસ્થાને લઇ જતો. તં૦ તે (ચોરને) પાસઉણ૦ દેખીને. સંવેગં૦ વૈરાગ્ય. સમુદ્રપાલને. ઇણ૦ એમ. મબ્બવી૦ બોલતો હવો. અહો૦ અરે. અસુભાણ૦ અશુભ. કમ્માણં૦ કર્મને. નિજ્ઝાણં૦ છોડે. પાવગં૦ અશુભ વિપાક. ઇમં૦ એ પ્રમાણે. સંબુધ્ધો૦ જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું.

સો૦ તે. તહિં૦ તે ઠેકાણે. ભગવં૦ ભગવાન. પરમ૦ ઉત્કૃષ્ટો. સંવેગં૦ વૈરાગ્ય. આગઓ૦ આવ્યો. આ પુચ્છ૦ આજ્ઞા માગીને. અમ્મા૦ માતા. પિયરો૦ પિતાની. પ૦વએ૦ લીધુ. અણગારીયં૦ સાધુપણું.

ભાવાર્થઃ—ચંપાપુર નગરને વિષે મહાન આત્માનો ધણી પાલીત નામે શ્રાવક રહેતો હતો. તે ભગવંત મહાવીરનો શીષ્ય જાતે વણીક હતો. તે શ્રાવક નિગ્રંથ સિદ્ધાંતને વિષે પ્રવિણ હતો. તે વહાણુનો વેપાર કરતો હતો. એકદાતે પિહુંડ નગરને વિષે આવ્યો. ત્યાં લગ્ન કર્યું અને દેશાવરથી પાછા આવતાં તેને દરીયામાંજ એક પુત્રનો લાભ થયો. તે દરીયામાં જન્મેલો હોવાથી તેનું નામ સમુદ્ર પાલ પાડયું, અને મ્હોટો થતાં વિધિયુકત તેનુ લગ્ન કર્યું હવે કેટલેક કાળે તે સમુદ્રપાળ પોતાના મહેલના ઝરૂખામાં બેઠેલો હતો તે વારે કેટલાક સીપાઇઓ એક ચોરને બાંધીને કરેણની માળા ઇત્યાદીથી શણગારી વધસ્થાને લઇ જતાં તેની નજરે પડયો. તે ચોરને જોઇને સમુદ્રપાળ એમ કહેવા લાગ્યો કે અહો ! અશુભ કર્મથી છેવટે કડવાં ફળ ભોગવવાં પડે છે. એમ જાણી તેને વૈરાગ્ય ઉપજયો. તે ભગવંત સમુદ્રપાળને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન

થવાથી ઉત્કૃષ્ટા વૈરાગ્યમાં આવ્યો. વૈરાગ્ય થવાથી માતાપીતાની આજ્ઞા લેઈ બધું પરિવર્જી અણગાર થયો.

બાદ ઘણા પ્રકારના તપ નિયમાદિકરી છેવટે પરમ વૈરાગ્યમાં રહીને સર્વ કર્મ ખપાવીને મોક્ષને વિષે પધાર્યા. (ઉ. અ. ૨૧ ગા. ૧–૨–૮–૯–૧૦ ૧૮૬ થી ૧૯૦

હવે શ્રાવક કેવા હોય તે કહે છે—

સાવરથી નગરીમાં પરદેશી રાજા રાજ્ય કરતો હતો. એકદા તેણે પોતાના અંગત મીત્ર ચીત્ત સારથીને ભેટણું લઇને શ્વેતંબીકા નગરીના રાજા જીતશત્રુને ત્યાં મોકલ્યો. ત્યાં કેશીમુની નામે અણગાર ધર્મોપદેશ કરતા હતા, ત્યાં ચીત્તસારથી સાંભળવા બેઠો. તેમનો ઉપદેશ તેને રૂચવાથી તે બાર વૃત ધારી શ્રાવક થયો. હવે તે હમેશાં મુની મહારાજનો ઉપદેશ સાંભળવા જાય અને ત્યાં વીધી-પૂર્વક વંદનનમસ્કાર કરી પોતાને સમજ ન પડે તેવા પ્રશ્નો પૂછી તેનો ખૂલાસો કરી નવ તત્વ સંબંધી યથાશકિત જ્ઞાન મેળવ્યું. શ્રાવકના આચાર વિચાર રૂડી રીતે જાણ્યા. એકદા પ્રસંગે તે બોલ્યો

અહો ! શ્રેષ્ઠ મુનીશ્વર મ્હેં તમારો ઉપદેશ સાંભળ્યો મને રૂચ્યો પણ મ્હારાથી આ સંસાર છોડાતો નથી. આપતો ધન, માલ સ્રી પુત્ર સ્વજનાદિ ત્યાગીને વિરક્ત થયા પણ હજુ મ્હ.રાથી તે છોડી શકાતું નથી. તેથી આટલા પાંચ અણુંવૃત અને સાત શીક્ષા વૃત એ બારવૃતથીજ હાલ તો સંતોષ પામુ છું. મુની બોલ્યા હે દેવાણું પ્રિય ! તમોને સુખ ઉપજે તેમ કરો પણ જેટલું લીધું છે તેટલું સાંગોપાંગ ઉતારશો તો આત્માનું શ્રેય થશે. આ સાંભળી ચીત સારથી બોલ્યો કે હે મહામુની આપનું કહેવું સત્ય છે. આપ એકવાર સાવર્થી નગર પધારશો તો ધર્મ લાભ ઘણો થશે. પરદેશીરાજા જીવ અને કાયા જુદાં નથી તેમ માને છે, તેને માટે ઘણા જીવોને મારી નાખી યા કેઠીમાં પુરી તેમના જીવ કાયા જુદાં નથી. આ પ્રમાણે બોલે છે. તેને ઉપદેશ આપો, ત્યારે મુની બોલ્યા કે હે દેવતાને વલ્લભ ! અવસર આવ્યે જોઇ લેવાશે. કેટલોક કાળ વ્યતિત થયા બાદ કેશી કુમાર મુની ફરતા ફરતા સાવર્થી નગરીએ પધાર્યા. વાત જાણી ચીત્ત વંદન કરવા આવ્યો તેને જોઇ મુની બોલ્યા કે રાજા જો

અહિં આવે નહિ તો તેને ઉપદેશ કેવી રીતે દેવો. મુનીને ભાળીને વંદન કરે નહિ. વંદન કરવા જે આવે નહિ તેને ધર્મ લાભ પણ કેવી રીતે થાય. ત્યારે ચીત્ત સારથી કહે હું ગમે તે બહાને રાજાને તમારી પાસે લાવીશ. આમ કહી ચીત્ત રજા લેઇ શ્વેતંબીકા નગરીથી પોતાના ઘેર સાવર્થી નગરીએ આવી પરદેશી રાજાને મળ્યો. પછી કેટલેક દીવસે મુની શ્વેતંબીકા નગરીથી વિહાર કરી ચાલતા ચાલતા સાવર્થી નગરીના ઉદ્યાનમાં પધાર્યા અને ચીત્તસારથીને ખબર મોકલી. ચીત્ત ઘેર ગયા પછી એક દીવસે રાજાને લેઇ વનમાં મૃગયા ખેલવાને બ્હાને ગયો. ફરતાં ફરતાં બન્નેજણા જ્યાં મુનીમહારાજ ધ્યાનમાં લીન થઇ બેઠા છે ત્યાં આવી પહોંચ્યા. ત્યાં કોઇ પ્રશ્ન પુછે છે તો કોઈ ભણે છે. તેમને બધાને જોઇ રાજા બોલ્યો કે હે સારથી આ કોણ છે ને શું કરે છે? તે વારે ચીત્ત બોલ્યો કે આ તો જીવ કાયા જુદાં માનવાવાળા છે તેમાં એક મહાન ગુરૂ છે તે આપણા મનની વાત પણ જાણે તેવા છે. ને બીજા તેમના શીષ્યો છે તે વારે રાજાએ કહ્યું કે ચાલો આપણે ત્યાં જઇએ. ચીત્તને તો એટલું જ

જોઈતું હતું. એટલે કહ્યું કે ચાલો બન્નેજણ ત્યાં ગયા. રાજાએ ત્યાં જઇને બેસવાની રજા માગી ત્યારે મુની બોલ્યા કે જગો તમારી જ છે પછી રાજા બેઠો ને બોલ્યો. મ્હેં ઘણા જીવોને લોહ કોઠીમાં પૂર્યા પણ જીવ ભાળ્યો જ નહિ, તો જીવને કાયા જુદાં એમ શી રીતે માનવું તે વારે મુની બોલ્યા કે તમોએ જે માણસને કોઠીમાં પૂર્યો તેનો જીવ ભાળ્યો નહિ પણ તેનું મડદું વધારે વાર રહેવાથી તેમાં કાંઇ ફેરફાર થયો હતો? રાજા કહે એકવાર તેમાં કીડા પડ્યા હતા. ત્યારે મુની કહે તો તે કીડાના જીવ ક્યાંથી આવ્યા? તે જીવો જે રીતે આવ્યા તેજ રીતે કોઠીમાંથી મનુષ્યનો જીવ નીકળ્યો કેમકે કોઠીપણ છીદ્રાળુ જ છે. લોઢાને તપાવવાથી તે થોડુ પાણી શોષે છે, તેમ તેમ તેનાં રજકણો દબાણથી દબાય છે. એટલે તમાં પણ છીદ્ર છે. આવાં અનેક દૃષ્ટાંત આપવાથી રાજાની ખાત્રી થઇ કે જીવ અને કાયા જુદાં નથી પણ એક જ છે, અને તેને તે સાધુ ઉપર ધર્મ ભાવ થયો અવસરના જાણ મુનીએ તેને ઉપદેશ દીધો. તેની અસર રાજાને સચોટ થઇ. જેથી તે સમકીત ધારી થયો ને બાર વૃત્ત અંગીકાર કરી ઘેર જતો હતો

તેવામાં સાધુ મુની બોલ્યા કે હે દેવાણુપ્રીય તું રમણીક રહેજે જે વારે રાજા બોલ્યો કે હે સ્વામીન્ ! મ્હારા તાબામાં સાત હજાર ગામ છે તેની ઉપજના ચાર ભાગ કરીને એક ભાગ દાનધર્મમાં વાપરીશ. એમ કહી ઘરે આવ્યો આવીને ધર્મ ધ્યાનમાંજ રચ્યો પચ્યો રહ્યો. આ વાત તેની સ્ત્રી સુરીકંતાને ગમી નાહ. તેથી તેણે રાજાને ગમે તે પ્રકારે મારી નાખવાનો વિચાર કર્યો. રાજાને પાણીમાં ને ખોરાકમાં ઝેર આપ્યું. રાજા જાણી ગયો પણ સમતાભાવમાં ચઢયો કે અહો સ્વાર્થ કેવો છે. હે જીવ ! ત્હારાં પૂર્વનાં કર્મ ઉદય આવ્યાં છે તે તું ભોગવ. આવી ચીંતવણા શુદ્ધ ભાવે કરી રાણીનો દોષ ન કાહતાં પોત શાન્તીથી તે ઝેરી પદાર્થનો આહાર કર્યો પછી અનશન જાવજીવનું કરી સમાધી સહીત મરીને પહેલા દેવ લોકનો સુર્યાભ નામે દેવ થયો. આ પ્રમાણે શ્રાવકો પોતાને મરણાંત કષ્ટે પણ પોતાનો ટેક ન છોડવાથી ઘણા સ્વર્ગે ગયા છે ભગવાન મહાવીરના દશ શ્રાવકો (આણંદ, કામદેવ, ચુલણી, સુરાદેવ, ચુલશતક, કુલકોલીક, સદાલ પુત્ર કુંભાર, મહાસતક, નંદન, સાલણીપીયા)

ને દેવતાએ ધર્મમાંથી ચલાયમાન કરવા ઘણાંજ દુઃખ દીધાં. કોઇને ધન, કોઇને સ્ત્રી, પુત્ર, માતા પીતાની ઘાત તો કોઇને બધાં દુઃખો આપ્યાં. પણ તેમણે તે ખમ્યાં. કોઇને પોતાના સ્વજનને માર્યાં પણ તે બધા સમભાવે વેદી પોતાનાં લીધેલાં વૃતો અખંડીત પાળ્યાં. જેથી તેઓ દેવ લોકનાં સુખ ભોગવી સિદ્ધ ગતિમાં જશે. ૧૮૬–૧૯૦

इतिश्री श्रावक धर्म समाप्त ॥

अथ श्री नास्तीक प्रकरण प्रारभ्यते ॥

जे गिद्धे कामभोगेसु,
एगे कुडाय गच्छई
न मे दिट्ठे परे लोए,
चक्खू दिट्ठा इमा रइ ॥ १९१

हत्था गया इमे कामा,
कालियाजे अणा गया
को जाणइ परे लोए,
अत्थिवा नत्थिवा पुणो ॥ १९२

जणेण सद्धिं होक्खामि
इइ बाले पगब्भई
काम भोगाणु राएणं,
केसं संपडिवज्जइ ॥ १९३

तओ सेदण्डं समारंभइ,
तसेसु थावरेसुय
अट्ठाए य अणट्ठाए,
भूयगामं विहिंसइ ॥ १९४

हिंसे बाले मुसावाई,
माइल्ले पिसुणे सढे
भुंजमाणे सुरं मंसं,
सेयंमेयंति मन्नई ॥ १९५

અર્થ:—જે૦ જે કોઇ. અજ્ઞાની ગિદ્ધે૦ લુબ્ધ. કામ ભોગેસુ૦ કામ ભોગને વિષે. એગે૦ એકેક રૌદ્ર પ્રણામી. કૂડાય૦ પાસને વિષે. (પાસ બે પ્રકારના ૧ મૃગાદીકને પકડવાનો ૨ આશ્રવં) ગચ્છઇ૦ ચાલે, પ્રવર્તાવે. ન૦ નહિ. મે૦ મ્હેં. દિટ્ઠે૦ દેખ્યું. ઇમા૦ પ્રત્યક્ષ. રઇ૦ રતિ. હત્થા ગયા૦ હાથને વિષે

આવ્યા. ઇમે૦ એ. કામા૦ કામભોગ. કાલિયા૦ કાલાંતરે પણ. અણાગયા૦ આગમે કાલે. કો૦ કોણ. જાણઇ૦ જાણે. પરેલોએ૦ પરલોકમાં. અત્થિ૦ છે. વા૦ અથવા. નત્થી૦ નથી. પૂણો૦ ફરી, વળી. જણેણ૦ મનુષ્યો, એટલા લોક. સિદ્ધિં૦ સંગાથે. હોકખામિ૦ હું પણ થઇશ. ઇહ૦ એવો, એ પ્રમાણે. બાલે૦ અજ્ઞાની. પગબ્ભઇ૦ ધુષ્ટતા કરે. કામ ભોગાણું૦ કામ ભોગને. રાએણું૦ રાગે કરી. કેસં૦ કલેશને. સંપડિ વજ્જઇ૦ અંગીકાર કરે છે દુઃખને પામે. તઓ૦ તે વારે. સે૦ તે. દંડં૦ દંડ. સમારંભઇ૦ પ્રવર્તે, સમારંભ કરે. તસેસુ૦ ત્રસ જીવને. થાવરેસુ૦ સ્થાવર જીવોને. અઠ્ઠાએ૦ પોતાને અર્થે. અણઠ્ઠાએ૦ પરને અર્થે. ભૂયગામં૦ જીવના સમુહને. વિહિં-સઇ૦ વિશેષે હણે. હિંસે૦ હિંસાનો કરનાર. બાલે૦ અજ્ઞાની. મુસાવાઇ૦ જુઠું બોલનાર. માઇલ્લે૦ માયા વિયો. પિસુણે૦ ચાડીઓ. સઢે૦ ધુતારો, શઠ. ભુંજ માણે૦ જમતો, ભોગવતો. સુરં૦ મદીરા. મંસં૦ માંસ. સેયમ્૦ શ્રેય. એયં૦ એ. તિ૦ તેમ. મન્નઇ૦ માને.

ભાવાર્થ:—જે કામ ભોગને વિષે લુબ્ધ થયો છે, તે રૌદ્ર પ્રણામી બંધનને વિષે પ્રવર્તે ને બોલે કે

પરલોક (સ્વર્ગ કેનર્ક) મેં જોયો નથી. પણ આ ભોગ તો આંખોથી જોઉં છું તો આ હાથમાં આવેલા કામ ભોગ શા માટે હું ન ભોગવું. આગલે કાળે મળશે કે નહિ મળશે તે શંકાશીલ છે કેમકે પરલોક છે અથવા નથી. તે અજ્ઞાની ધૃષ્ટતાથી બોલે કે આ બધા લોકોની જે ગતી થશે તે મ્હારી પણ થશે. આમ કામ ભોગનો રાગી કલેશને અંગીકાર કરે. આ ભવને પરભવ બગાડે. વળી તેઓ મન વચન ને કાયાના દંડને વિષે પ્રવર્તમાન થઇ પોતાને માટે તથા પરને માટે ત્રસ તથા સ્થાવર જીવોના સમુહને વિશેષે કરીને હણે. તે હિંસક, જૂઠો, માયાવી, ચાડીઓ, ધુતારો, અજ્ઞાની, માંસ અને મદીરા ખાતો થકો પણ પોતાને શ્રેય માને (ઉ. અ. ૫ ગા. ૫ થી ૯) ૧૯૧ થી ૧૯૫.

इहमेगेउ मन्नन्ति,
अप्प चक्खाय पावगं
आयरियं विदित्ताणं,
सव्वदुक्खाण मुच्चइ ॥ १९६

भणन्ताअकरेन्ताय,
बन्ध मोक्ख पइण्णिणो
वाया विरियमेत्तेण
समासासेन्ति अप्पयं ॥ १९७

અર્થ:—ઇહમ૦ આ સંસારમાં. એગે૦ એક. મન્નન્તિ૦ માને. અપ્પચ્ચકખાય૦ ન ત્યાગ કરો, હિંસા કરો. પાવંગ૦ પાપ. આયરિયં૦ આગલા-ઓએ. ઘરડાઓ. વિદ્દિત્તાણં૦ ભલુ જાણી. સવ્વં૦ બધાં. દુકખાણ૦ દુઃખ. મુચ્ચઇ૦ મુકાય. ભણુન્તા૦ બોલતા. અકરેન્તા૦ ન કરો. બંધ૦ પાપબંધ. મોકખ૦ મોક્ષ, પઇન્નિણો૦ અંગીકાર કીધો છે. વાયા૦ વચન. વીરીય૦ વીર્ય. મેત્તેણ૦ પરૂપે. સમાસાસેન્તિ૦ સ્વરથપણું કરે. અપ્પયં૦ પોતાના આત્માને શીખદે.

ભાવાર્થ:—આ સંસારમાં કોઇએક એમ માને છે કે. પાપને કર્યા જ કરો. યજ્ઞ, યાગ, સ્નાન પૂજામાં થતી હીંસા, હોમ વીગેરેને આદરો. પહેલાં ઘરડા-ઓએ કર્યું હોય તે ભલુ જાણી કરો જેથી સર્વ દુઃખથી મુકાશો. ઘરડાઓ જો ખોટું કામ કરતા

હોય તોપણ ગાડરીયા પ્રવાહની માફક તેમની પાછળ ચાલ્યાજ જવું તે જ્ઞાની પુરૂષને ઉચીત નથી ઉ૦ બકરાં તથા ઘેટાંનું ટોળુ કસાઇ જ્યાં લઈ જાય ત્યાં જાય છે અને કસાઇ કતલખાનામાં લઈ જાય છે છતાં તેઓ તે માર્ગથી અંજાણ હોઇ ત્યાં જાય છે અર્થાત્ મૃત્યુને વશ થાય છે. તેમજ ઘરડાઓના પંથે ચાલવું પરંતુ તે યુકત માર્ગ હોયતો જ નહિ-તર નહિં. જ્યારે આપણું મન જ્ઞાંને કરી આપણા આત્માને તે માર્ગ અંગીકાર કરવાની રજા આપે ત્યારે આપણા ઘરડાઓનો માર્ગ યુકત જાણી તે આદરવો. કોઇ એમ પણ કહે કે ક્રિયા ન કરો પણ બંધ મોક્ષ વિગેરે જ્ઞાન ભણો. જ્ઞાનથી જ મોક્ષ મળશે. એમ કહી પોતાના આત્માને વચનને વીર્ય માર્ગ કરીને રીઝવે. કોઇપણ ક્રીયા આદરે નહિ. (ઉ. અ. ૬ ગા. ૯–૧૦) ૧૯૬–૧૯૭

नत्थि पुन्नेच पात्रेवा
नत्थि लोए इत्तोपरे
सरीरस्स विणासेणं
विणासो होइ देहिणो ॥ १९८

संति पंचमहब्भूया
इह मेगेसिआहिया
आय छटो पुणो आहु
आया लोगेय सासए ॥ १९९

અર્થ:- નત્થિ૦ નથી. પુન્ને૦ પુન્ય પાવેવા૦ પાપ. લોએ૦ લોક. ઇત્તો૦ એતો. પરે૦ દેખાય તેટલો. સરીરસ્સ૦ શરીરનું. વિણાસેણું૦ નાશ પામવું તેણે કરી વિણાસો૦ નાશ. હોઇ૦ હોય. દેહિણો૦ દેહનો સંતિ૦ છે. પંચ૦ પાંચ. મહબ્ભૂયા૦ મહાભૂત. ઈહ મેગે સિઆહિયા૦ એકેકજણના મતે એમ કહ્યું છે. આય છઠો પુણો આહુ૦ આત્મા છઠો છે. આયા૦ આત્મા. લોગેય૦ લોક. સાસએ૦ શાશ્વતો છે.

ભાવાર્થ:—કોઇ મંદવાદી એમ કહે છે કે પુન્ય કે પાપ કાંઈ નથી. આ લોક પણ નથી જેટલું દેખાય છે તેટલું જ છે. શરીરનો નાશ થાય છે. એટલે આત્માનો પણ નાશ થાય છે. વળી આ શરીર પંચ-મહાભૂતનું બનેલું છે. જેમ પંચમહાભૂત તેમ છઠ્ઠો આત્મા છે. લોક અને આત્મા શાશ્વતાં છે તેમ પણ કોઇ કહે છે. (સુ. અ. ૧ ગા. ૧૨-૧૫) ૧૯૮-૧૯૯

संति पंच महब्भूया,
इह मेगेसिमाहिया
पुढवी आउ तेऊवा,
वाउ आगास पंचमा ॥ २००

एए पंच महब्भूया,
ते ब्भोएगोत्ति आहिया
अहतोसिं विणासेणं,
विणासो होइ देहिणो ॥ २०१

जहाय पुढवी थूभे,
एगे नाणाहि दिसइ
एवं भोकसिणो लोए
विन्नु नाणाहि दीसइ ॥ २०२

અર્થ:—સંતિ૦ છે. પંચમહાભૂયા૦ પાંચ મહાભૂત. ઇહ૦ આ લોકમાં. એગેસિં૦ કોઇએક. આહિયા૦ કહ્યા છે. પુઢવી૦ પૃથ્વી. આઉ૦ પાણી. તેઉ૦ અગ્નિ. વા૦ અથવા. વાઉ૦ પવન. આગાસ૦ આકાસ. પંચમા૦ પાંચમુ. તેબ્ભો૦ તે થકી. એગેત્તિ૦ તેથી વિરકત. આહિયા૦ આત્મા હોય છે. અહતોસિં૦

અહોતો તે. વિણાસેણું० વિનાસ. હોઇ० હોય. વિણા-સો० વિનાશ. દેહિણો० જીવનો. જહાય० જેમ. પુઢવી થૂભે० પૃથ્વીનો ગોળો. એગે० એક છતાં. નાણાહિં० નદી સમુદ્ર વીગેરે અનેક. દીસઇ० દેખાય છે. એવં० એમ. ભો. અહો. કસીણો० સમ્પૂર્ણ. લોએ० લોકને. વિન્નુ० ચરાચર. આત્મા. નાણાહિં० નાના પ્રકારે દીસઇ० દેખાય છે.

ભાવાર્થ:—કોઇ ચાર્વાક મતવાળો એમ કહે છે કે પંચમહાભૂતથી જ આ બધું છે. તે પંચમહાભૂત. તે પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ વાયુ અને આકાશ ત્યારે એ પંચ મહાભૂતથી વિરકત આત્મા છે. જો ન હોય તો આ મરે છે તે કોણ ? તે કહે છે કે તેનો (પંચ-મહાભૂતનો દેહ બંધાણો છે તેનો) વિનાશ થાય છે. કર્મથી સુખ દુઃખ થાય છે તે ફકત મન રંજન કરવા માટે જ છે. કોઇ (આત્મદ્વૈત વાદી) કહે છે જેમ આ પૃથ્વી એક પીંડણો એટલે ગોળો છે છતાં નાના પ્રકારની નદી, દરીયા, પર્વત વીગેરે જણાય છે તેમ અહો લોકો આ સમસ્ત લોક ચરાચર એક જ સ્વરૂપ છે છતાં નાના પ્રકારે દુપદ ચોપદ વિગેરે

દેખાય છે. (સૂ. અ. ૧. ગા. ૭-૮-૯) ૨૦૪-૨૦૫
૨૦૦-૨૦૧-૨૦૨

पंचखंधे वयं तेगे,
बालाउ खण जोइणो
अन्नो अणन्नोणेवाहु,
हेउयंच अहेउयं ॥ २०१
पुढवी आउ तेऊय,
तहा वाऊय एगओ
चत्तारि धाउणो रूवं,
एव माहं सुजाणया ॥ २०४

અર્થઃ—પંચ૦ પાંચ. ખંધે૦ ખંધ. વયંતે૦ બોલે છે. એગે૦ એ. બાલાઉ૦ અજ્ઞાનિ. ખણજોઇણો૦ ક્ષણયોગી. ક્ષણમાત્ર રહે. અન્નો૦ અન્ય. અણન્નોણે વાહુ૦ અન્ય નથી એમ કહે. હેઉયં૦ હેતુ. અહેઉય૦ અહેતુ. નવો નીપજ્યો યા નથી નીપજ્યો એમ. પુઢવી૦ પૃથ્વી. આઉ૦ પાણી. તેઉ૦ અગ્નિ. વાઉય૦ વાયરો. એગઓ૦ તે ચારે એકઠા. ચત્તારીધાઉણો રૂવં૦ ચારે ધાતુ રૂપ જાણવા. એવ માહં સુજાણયા૦ એ પ્રમાણે પોતાને લોકમાંહે જાણ કહેવરાવે.

ભાવાર્થ:—એ (અફળવાદી) બોલે છે કે આ બધું પાંચખંધનું બનેલું છે પાંચ ખંધને ૧ રૂપખંધ. ૨ વેદના ખંધ, ૩ વિજ્ઞાન ખંધ, ૪ સંજ્ઞાખંધ, ૫ સંસ્કાર ખંધ. તે ક્ષણમાત્ર રહે તેવું છે. કોઇ આત્મા જુદો એમ કહે છે કોઇ આત્મા કોણે નીપજાવ્યો કે પૃથ્વી પાણી અગ્નિ અને વાયુ એ ચારે ધાતુ રૂપ છે. તેથી અનેરો આત્મા નથી. એમ કહી પોતાને આ લોકમાંહે જાણ કહેવરાવે (સુ. અ. ૧ ગા. ૧૭-૧૮) ૨૦૩-૨૦૪.

अणंते निइए लोए
सासए णविणस्सती
अंतवं णिइएलोए
इति धीरोति पासइ ॥ ૨૦૫ ॥

અર્થ:—અણંતે૦ અનંત. નિઇએ૦ નિત્ય. લોએ૦ લોક. સાસએ૦ શાશ્વતો. ણવિણસ્સતી૦ ન વીણસે. અંતવં૦ અંત. ણિઇએલોએ૦ લોક નીત્ય છે. ઇતિ૦ એમ. ધીરોતિપાસઇ૦ ધીર પુરૂષો લખે છે.

અર્થ:—કોઇ કહે છે કે આ લોક અનંત, નીત્ય અને શાશ્વતો છે કે તે નાશ પામે નહિ.

(તેમાં સ્ત્રી પુરૂષ મૂળયોનિ રૂપે સદાય રહે તેવો છે. પુરૂષલીંગ હોય પુરુષજ થાય સ્ત્રીલીંગ હોય તો સ્ત્રી લીંગ અને નપુંસક હોય તો તેજ લીંગમાં જન્મ લે અર્થાત્ મૂળયોનિરૂપજ રહે એમ ધીર પુરૂષો કહે છે. (સુ. અ. ૧/૩ ગા. ૬) ૨૦૫

सयंभुया कडेलोए,
इतिवुत्तं महेसिणा
मारेण संथुया माया
तेण लोए असासए ॥ २०६ ॥

અર્થ:—સયંભુયા કડે લોએ૦ આ લોક વિષ્ણુએ બનાવ્યો. ઈતિવુત્તં૦ એ પ્રમાણે એ.લે. મહેસિણા મારેણ૦ મૃત્યુ, સંથુયા. માયા બનાવી (કપટ) તેણે૦ તે કારણે. લોએ૦ લોક. અસાસએ૦ અશાશ્વતો છે.

ભાવાર્થ:—કોઈ કહે છે કે વિષ્ણુએ આ લોક બનાવ્યો. એમ મહાઋષિઓ કહી ગયા છે. આ બધા જીવો સમાયા નહિ જેથી યમ બનાવ્યો તેણે માયા બનાવી. જેથી જીવો મરવા લાગ્યા તે કારણથી લોકને અશાશ્વતો કહ્યો છે. (સુ. અ. ૧/૩ ગા. ૭) ૨૦૬.

माहणा समणा एगे,
आह अंड कडे जगे
असो तत्तम कासीय,
अयाणंता मुसं वदे ॥ २०७ ॥

અર્થ:—માહણા૦ બ્રાહ્મણ. સમણા૦ શ્રમણ. ત્રિદંડી વિગેરે. એગે૦ એક. આહ૦ કહે. અંડ કડે જગે૦ જગત ઇંડામાંથી ઉપજ્યું. અસો૦ એણે. તત્તમૂ૦ તત્વ. અકાસીય૦ કીધા. અયાણંતા૦ જાણ્યા વગર. મુસંવદે૦ જુઠું બોલે.

ભાવાર્થ:—કોઇ એક બ્રાહ્મણ શ્રમણ એમ પણ કહે છે કે મૂળમાં કાંઇ નહોતું ત્યારે બ્રહ્માએ ઇંડુ ઉત્પન્ન કર્યું. તેમાંથી આ જગત્ ઉત્પન્ન થયું. તે બ્રહ્માએ પદાર્થ બનાવ્યા. તેમાંથી આ બધું બન્યું એમ પરમાર્થના અજાણ જુઠું બોલે છે. (સુ. અ. ૧/૩ ગા. ૮) ૨૦૭

संवच्छरं सुविणं लखणंच,
निमित्तदेहंच उपाइयंच
अठंग मेयं बहवे अहिचा,
लोगंसि जाणंति अणागताइं ॥ २०८ ॥

અર્થ:—સંવચ્છરં૦ જ્યોતિષ શાસ્ત્ર. સુવિણું૦ સ્વપ્નશાસ્ત્ર, સામુદ્રિક શાસ્ત્ર. શુકનાદિક શાસ્ત્ર. દેહં૦ દેહનાં લક્ષણ જાણવાનું શાસ્ત્ર. ઉપાઇયં૦ ઉલ્કાપાત શાસ્ત્ર, આકાશમાં થતાં ચીન્હો જાણવાની વીદ્યા. અઠં-ગમેયંબહેવે અહિત્તા૦ અષ્ટાંગ નિમિત્ત ઘણા લોકો ભણીને કહે. લોગંસિ૦ લોકના. જાણંતિ૦ જાણે છે. અણાગતાઇં૦ અનાગતાદિક વસ્તુને.

ભાવાર્થ:—કોઈ જ્યોતિષ, સ્વપ્નશાસ્ત્ર, શુક-નાદિક શાસ્ત્ર, આકાશમાં થતાં ચીન્હો જેવાં કે મેઘ મનુષ્ય વિગેરે જાણવાનું શાસ્ત્ર, શરીરનાં લક્ષણ જાણી શકે તેવાં શાસ્ત્ર. એવાં અષ્ટાંગ નિમિત્ત ભણીને લોકના ભાવ જાણે છે. તેટલું પણ બીજા મતવાદીઓ જાણતા નથી. (સૂ. અ. ૧૨ ગા. ૯) ૨૦૮.

केइ निमित्ता तहिया भवंति
केसिंचतं विप्पडि एति णाणं
ते विज्जभावं अणहिज्ज माणा
(आहं सुविज्जा परिमोक्खमेव)

....

जाणासु लोगंसि वयंतिमंदा ॥ २०९ ॥

અર્થઃ—કેઈ૦ કોઇ. નિમિત્તા૦ નિમિત્તિઓ. તહિયા ભવંતિ૦ થવાનું ભાખ્યું તે પ્રમાણે બને. કેસિંચત વિપ્પડિએતિણાણં૦ કોઇને નિમિત્તાદિક જ્ઞાન પળતું નથી. તે વિઝભાવ અણુહિઝમાણા૦ તે એવી વિદ્યાના ભાવનો અભ્યાસ કર્યા વિના કહે છે. જાણાસુ૦ જાણીએ છીએ. લોગંસિ૦ લોકના ભાવ. વયંતિ૦ બોલે છે. મંદા૦ મૂર્ખ.

ભાવાર્થઃ--કોઇ નીમીત્તીયા પોતાને મોઢેથી કહે છે તેટલું બરાબર થાય છે. કોઇનો નિમિત્ત અવળોજ પડે છે. કેમકે તેણે તેના ભાવનો બરાબર અભ્યાસ કરેલો નથી. છતાં આવા મૂર્ખ લોકો કહે છે કે અમે સર્વ લોકના ભાવ જાણવા સમર્થ છીએ. (સુ અ. ૧૨ ગા. ૧૦) ૨૦૯

एव मेगत्ति जप्पंति,
मंदा आरंभणिस्सिआ
एगे किच्चा सयंपावं,
तिव्वं दुःखं नियछइ ॥ २१०

અર્થઃ—એવમ્૦ એમ. એગેત્તિ૦ કોઇ એક. જપ્પંતિ૦ બોલે. મંદા૦ મૂર્ખ. આરંભણિસ્સિઆ૦

આરંભને વિષે આશક્ત. એગે૦ એક. કિચ્ચા૦ કરીને. સયં૦ પોતે. પાવં૦ પાપ તિવ્વં૦ તિવ્ર. દુઃખં૦ દુઃખ, નિયચ્છઇ૦ પામે છે.

ભાવાર્થઃ—કોઇ મંદ બુદ્ધિવાળા કહે છે કે સર્વત્ર આત્મા એકજ છે. એક જીવ બીજાના આરંભમાં આસક્ત થતાં પોતે પાપ કરીને તિવ્ર દુઃખ પામે છે. ત્યારે કોઇ જીવ સારી રીતે ચાલી શાતા પામે છે. આમ ભેદ પડવાનું કારણ શું ? જીવ પોત પોતાની કરણીએજ સુખ દુઃખ પામે છે. માટે સર્વત્ર આત્મા એકજ છે તે ભ્રમણાજ છે (સુ. અ. ૧/૧ ગા. ૧૦) ૨૧૦

तेणावि संधि णच्चाणं,
नते धम्मविओजणा
जे तेउ वाइओ एवं,
न ते ओहंतराहिया ॥ २११

અર્થઃ—તેણાવિ૦ તે પંચ ભૂતવાદિ. સંધી૦ છીદ્ર, જ્ઞાનાદિક કર્મનાં વિવરણ. ણચ્ચાણં૦ ન જાણતા ન તે ધમ્મવિઓ૦ તે દશ પ્રકારનો યતિ ધર્મને જાણે નહિ. જણા૦ મનુષ્યો. જે૦ જે. તે ઉવાઇઓ૦

તે વાદીઓ. એવં૦ એ. ન૦ નહિ. તે૦ તે. ઓહં-તરાહિયા૦ ઓઘ સંસાર સમુદ્રના તરનાર

ભાવાર્થ—તે પંચ ભૂતવાદિ જ્ઞાનાવરણી આદિ કર્મને જાણુતા નથી તેમજ દશ પ્રકારના યતિ ધર્મને જાણુતા નથી, તેથી તે વાદીઓ એ પ્રકારે સંસારરૂપ સમુદ્રમાંથી તરવાને સમર્થ નથી તો પરને કેમ તારે ? ૨૧૧ (સુ. અ. ૧ ગા. ૨૦)

तेणावि संधि णच्चाणं,
नतेधम्मविओ जणा
जे तेउ वाइणोएवं,
न ते संसार पारगा ॥ २१२

तेणावि संधि णच्चाणं,
णनते धम्माविओ जणा
जे तेउ वाइणोएवं,
न ते गब्भस्स पारगा २१३

तेणावि संधिच्चाणं,
न ते धम्मार्विओ जणा

जे तेउ वाइणोएवं,
न ते जमस्स पारगा ॥ २१४

तेणावि संधि णच्चाणं,
न ते धम्मविओ जणा
जे तेउ वाइणोएवं,
न ते दुक्खस्स पारगा ॥ २१५

तेणावि संधि णच्चाणं,
न ते धम्मविओ जणा
जे तेउ वाइणोएवं,
न ते मारस्स पारगा ॥ २१६

અર્થ:—(ઉપલીજ ગાથા ૨૧૫ માં અર્થ લખ્યા છે) ન તે સંસાર પારગા૦ સંસારના પાર પમાડનારા નહિ તે સંસારના પારગામી ન હોય ગબ્ભસ્સ૦ ગર્ભના દુઃખના. જમ્મસ્સ૦ જન્મના દુઃખના. મારસ્સ૦ મરણના વિગેરે દરેક બોલ પારગામી નહિ ને વારંવાર કરનારા.

ભાવાર્થ:—તેઓ કર્મને તોડવાની સંધીને જાણતા નથી તો ધર્મને ક્યાંથી જાણે ? તેઓ આ

સંસારના પારગામી નથી. ગર્ભના દુઃખના, વિગેરે પારગામી નથી. દુઃખના જાણુ નથી તેમજ મરણના પણ પારગામી નથી. તેઓ ઉપરોક્ત છ બોલમાં વધારો કરવા શક્તિમાન છે પરંતુ ઘટાડવાની શકિત તેમનામાં નથી. કારણ કે જ્ઞાન ક્રિયા વિના તે દુઃખોમાં ઘટાડો થાય નહિ. આથી પોતાના જીવને આ સંસારમાં જન્મ મરણનાં ગર્ભનાં દુઃખ અનંતિવાર ભોગવવાં પડે છે. (સુ. અ. ૧ ગા. ૨૧ થી ૨૫) ૨૧૬ થી ૨૧૬.

नाणाविहाइं दुक्खाइं,
अणुहवंति पुणोपुणो
संसारचक्कवालंमि,
वाहि मच्चु जरा कुले ॥ २१७

અર્થઃ—નાણાવિહાઈ૦ નાણા પ્રકારના. દુકખાઈ૦ દુઃખ. અણુ હવંતિ૦ અનુભવે છે. પુણો પુણો૦ ફરી ફરીને, વારંવાર. સંસાર ચક્કવાલંમિ૦ સંસાર રૂપ ચક્રવાલને વિષે. મચ્ચુ૦ મરણ. વાહિ૦ વ્યાધિ. જરા૦ ઘરડપણ. આકુલે૦ આકુળ વ્યાકુળ.

ભાવાર્થઃ—આગળ ઉપર કહી ગયા તેવા જીવો

નાના પ્રકારનાં છેદન ભેદન તાડનાદિક દુઃખોને વારંવાર ભોગવે છે. કેમકે આ સંસાર મૃત્યુ વ્યાધ અને જરાએ કરી આકુલ વ્યાકુલ છે તેવા સંસાર રૂપ ચક્ર વાલને વિષે. પરિભ્રમણ કરતા એવા જીવો અનંતો કાળ દુઃખી થાય છે. (સુ. અ. ૧ ગા. ૨૬) ૨૧૭

वणे मूढे जहा जंतु,
मूढेण याणु गामिए
दोविएए अकोविया,
तिव्वं सोयं नियच्छइ ॥ २१८
अंधो अंध पहंणितो,
दुरमद्धाणु गच्छइ
आवज्ञे उप्पंह जंतु,
अदुवा पंथाण गामिए ॥ २१९

અર્થ—વણે૦વનમાં અટવીમાં મુઢે૦ દિગ્મૂઢ. જંતુ૦જીવ. જહા૦જેમ મુઢેણેયાણુ ગામિએ૦ અનેરા દિગ્મુઢને આગળ કરીને. દોવિ૦ બે. એએ૦ તે. અકોવિયા૦ અજાણ. તિ૦વં૦ તિવ્ર સોયંનિયચ્છઇ૦ ગહન ઝાડી કોતરમાં પડે, દુઃખ પામે. અંધોઅધ૦

અંધ અંધને. પહંમિણુતો૦ માર્ગે લઇ જતો. દૂરમ અદ્ધાણુ૦ દુર આઘે. ગચ્છઇ૦ જાય. આવજ્જે ઉપ્પહં૦ ઉન્માર્ગે ચઢે. જંતુ૦ જીવ. અદુવા૦ અથવા. પંથાણું ગામિઓ૦ અનેરે પંથે.

ભાવાર્થ—જેમ કોઇ દિગ્મુઢ જીવ વનમાં પોતાના જેવા અનેરા દિગ્મૂઢને આગેવાન કરીને તે બન્ને અજાણુ તીવ્ર ગહન વનમાં ચાલ્યા જાય ત્યાં મહા દુઃખ પામે તેજ પ્રમાણે ઉપલી ગાથામાં કહ્યા તેવા જીવો ધર્મ રૂપવનમાં ભુલા પડેલા તેમનાજ જેવાનો ઉપદેશ સાંભળી વધારે ભુલો પડે જેથી અનંત સંસાર ચક્રમાં ભમ્યાજ કરે પણ પારજ ન પામે. જેમ કોઈ અંધ પુરૂષ બીજા અંધને માર્ગે લઇ જાય તો તે ઘણે દુર જતાં ઉન્માર્ગે પડે. અથવા બીજે રસ્તે ચઢે. પણ ઇચ્છીત રસ્તે નજ ચઢે. તેમ ધર્મના અજાણ અંધ જીવો પોતાના જેવા જ અજાણ અંધ જીવોના આસરે ધર્મ પામી સંસાર તરવા જાય; પણ તે આ સંસાર સમુદ્ર તરી ન શકે. ઉલટા તેમાં વધુ જ ડુબે. (સુ. અ. ૧/૨ ગા. ૧૮–૧૯) ૨૧૮–૨૧૯.

सुद्धं मगं विराहिता,
इह मेगेउ दुम्मति
उम्मग्ग गता दुक्खं,
धायमे संति तं तहा ॥ २२०
जहा आसाविणं नावं,
जाइअंधो दुरुहिया
इच्छइ पारमागंतु,
अंतराय विसीयंती ॥ २२१

અર્થ:—સુધ્ધં૦ શુધ્ધ, ખરો. મગ્ગં૦ માર્ગ. ધર્મ. વિરાહિતા૦ વિરાધતા. ઇહ૦ આ સંસારમાં. મેગેઉ૦ માર્ગને. દુમ્મતિ૦ ખોટી બુદ્ધિવાળો. ઉમ્મગ્ગા૦ ઉન્માર્ગે, બીજા માર્ગે, ગતા૦ જતાં. દુકખં૦ દુઃખ. ધાયમે૦ ધાત, નરકાદિકમાં છેદન ભેદન. સંતિ૦ છે. પામે. તં૦ તે, તહા૦ તે પ્રમાણે. જહા૦ જેમ. આસાવિણીં૦ છીદ્ર સહીત, ડુબવાની તૈયારીમાં હોય તેવી, નાવં૦ નૌકા. જાઇ અન્ધો૦ જન્માંધ. દુરૂહિયા૦ બેસે, હાંકે. ઇચ્છઇ૦ ઇચ્છા કરે. પારમાગંતું૦ પારજવાની. અંતરાય૦ અધવચમાં. વિસિયંતિ૦ ડુબે.

ભાવાર્થઃ—જે ખરો માર્ગ ધર્મને વિરાધતા આ સંસારમાં કોઇ ખોટી મતીવાળા અવળે માર્ગે ધર્મમાં જતા તે ત્યાં નરકાદિકમાં છેદન ભેદનનાં દુઃખ પામે છે. જેમ કોઇ જન્માંધ પુરૂષ છીદ્રવાળી નાવમાં જઇ બેસે ને સમુદ્ર તરવાની ઇચ્છા કરે; પણ અંતરિયાળ વચ્ચેજ બુડે તેમ શુદ્ધ માર્ગ જે ધર્મ અહિંસા સંજમને તપનો તેને છોડી હિંસામાં પ્રવર્તે તે સંસાર રૂપ સમુદ્ર તરી નજ શકે. એટલે જન્મ મરણના ફેરામાં પડે. (સૂ. અ. ૧૧ ગા. ૨૯–૩૦) ૨૨૦–૨૨૧.

एवंतु समणाएगे,
मिच्छ दिठी अणारिया
सोयं कसिण मावन्न,
आगं तारो महब्भयं ॥ २२२

एवंतु समणाएगे,
मिच्छ दिठी अणारिया
संसार पार कंखी ते,
संसारं अणुपरियट्टंति ॥ २२३

इमंच धम्ममादाय,
कासवेण पवेदितं
तरे सोय महा घोरं,
अतताण परिव्वए ॥ २२४

અર્થ:—એવંતુ સમણાએગે૦ એ પ્રમાણે કોઇ સાકયાદિક શ્રમણ. મિત્થ દિઠી૦ મિથ્યાદષ્ટિ. અણા૦ રીયા૦ અનાર્ય, અનાચારી. સોયં૦ તે. કસીણમાવન્ન૦ સંપૂર્ણ. આગંતારો ભવિષ્યમાં. મહભયં૦ મોટા ભયને. સંસાર પારકંખીતે૦ સંસારને પાર પામવાની ઇચ્છા કરે. અણુપરિયટ્ટંતિ૦ ફરી ફરીને આવે. ઇમં૦ એમ. ધમ્મમૌદાય૦ ધર્મને આદરીને. કાસવેણ૦ મહાવીર કશ્યપગોત્રી. પવેદિતં૦ પરૂપેલો, કહેલો. તરેસોય મહાઘોરં૦ મહાઘોર સંસારને તરે. અતતાએ૦ આત્માને તારવાને અર્થે. પરિવ્વએ૦ પ્રવર્તે.

ભાવાર્થ:—એ પ્રમાણે શ્રમાણ સાંખ્યાદિક મિથ્યાત્ દષ્ટિ અનાચારી જીવ કર્મને લીધે મનુષ્ય ભવ પામ્યા છતાં આગમી કાળે દુર્ગતીને શરણે પામશે, એ પ્રમાણે આવા જીવો સંસાર રૂપ સમુદ્રને

તરવાની ઇચ્છા કરે પણ आत्मवत् सर्व भूतेषु ॥ આ વાકયનું રહસ્ય ન સમજવાથી ને તે પ્રમાણે વર્તન મન વચન કાયાએ કરી નહિ કરવાથી તેમજ અન્યને પણ ઉલટું જ સમજાવેલું તેથી સંસારમાં પરિભ્રમણ કરે. વારે વારે નરક નિગોદ વિગેરે ૮૪ લાખ જીવાયોનીમાં જન્મ મરણ કરશે. પણ ભગવંત મહાવીર કહી ગયા તે ધર્મને આદરીને સંસાર રૂપ ઘોર સમુદ્રને તરી શકાશે. ભગવાને કહ્યું છે કે હે જીવો! તમારો જીવ તેવો જ પરનો જાણવો. માટે કોઇ પણ જીવને (ત્રસ યા સ્થાવરને) કોઇ પણ રીતે દુઃખ ઉપજાવશો તો કર્મનું બંધન થશે. આ કર્મના બંધનથી જ જીવોને આ સંસારમાં જન્મ મરણના ફેરા કરવા પડે છે. કર્મનું બંધન ન થાય માટે સર્વ જીવોપર મન વચન અને કાયાએ કરી અનુકંપા લાવી તેની દયા પાળો તો જીવ કર્મ બંધનથી મુકત થાય એટલે મોક્ષગતિમાં જાય. (સૂ. અ. ૧ ગા. ૩૨) ૨૨૨-૨૨૩-૨૨૪.

इतिश्री नास्तीक प्रकरण संपूर्ण ॥

अथश्री क्रोध प्रकरण लीख्यते ॥

कोहो पीइं पणासेइ,
माणो विणय नासणो
माया मित्ताणि नासेइ,
लोभो सव्व विणासणो ॥ २२५
कोहो अमाणोअ अणिगहिया,
माया अलोभो अपवड्ढ माणा
चत्तारिएए कसिणा कसाया,
सिंचंति मूलाइ पूणब्भवस्स ॥ २२६

અર્થ:—કોહો૦ ક્રોધ. પીઇં૦ પ્રીતે. પણાસેઇ૦ નાશ કરે છે. માણો૦ માન. વિણય૦ વિનય. નાસણો૦ નાશ પામે છે. માયા૦ કપટ, ભેદનીતિ. મિત્તાણી મિત્રતા. નાસેઈ૦ નાશ પામે, લોભો૦ લોભ. સવ્વ૦ બધું. વિણાસણો૦ વિનાશ પામે છે. અણિગહિયા૦ પોતાના વંશમાં ન રાખેલા. પવઢ્ઢમાણા૦ વૃદ્ધિ પામતા. ચત્તારિ૦ ચાર, કસીણા૦ સંપૂર્ણ, કલેશરૂપ, કાળા. કસાયા૦ કષાય. એ એ૦ એ તે. સિંચંતિ સિંચે છે. મૂલાઇ૦ મૂળને. પુણુબ્ભવસ્સ૦ પુનર્ભવ રૂપ વૃક્ષ.

ભાવાર્થ:—ક્રોધ પ્રીતિનો નાશ કરે છે. માન વિનયનો નાશ કરે છે માયા મિત્રતાનો નાશ કરે છે. અને લોભ તો એ બધાનોએ નાશ કરે છે કેમકે લોભમાંથી ક્રોધ, માન ને માયા ઉત્પન્ન થાય છે. માટે કહેલું છે કે લોભ જ પાપનું મૂળ છે. પોતાના તાબામાં ન રહેતાં વૃદ્ધિ પામેલા ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એ ચાર ચંડાળ ચોકડી સર્વાંશે કષાય હોવાથી પુનર્જન્મ રૂપ વૃક્ષનાં મૂળને સીંચે છે. એટલે વૃદ્ધિ પમાડે છે આથી જ આ સંસાર રૂપ સમુદ્રનો પાર આવતો નથી. માટે આ ચારેનો સમજુ પુરૂષોએ ત્યાગ કરવો એટલું જ નહિ પરંતુ આ ચાર કે તે માંહેનો એક પણ જેનામાં હોય તેનાથી તો નવ ગજના નમસ્કાર કરી દુરજ નાસવું યોગ્ય છે. તેને તો ઉપદેશ પણ નકામો જ છે (દ. અ. ૮ ગા. ૩૮-૪૦) ૨૨૫-૨૨૬

जरा जाव न पिडेइ,
वाही जाव न वड्ढइ
जाविंदिआ न हायंति,
ताव धम्मं समायरे ॥ २२७

कोहं माणंचमायं च,
लोभंच पाववड्ढणं
वमे चत्तारि दोसेउ,
इच्छन्तोहि अमप्पणो ॥ २२८
कोहंच माणंच तहेव मायं,
लोभंच उत्थं अज्झत्थ दोसा
एआणि वंता अरहा महेसि,
ण कुव्वइ पावण कारवेइ ॥ २२९

અર્થ:—જરા૦ વૃદ્ધાવસ્થા. જાવ૦ જ્યાં સુધી. ન૦ નહિ. પીડેઇ૦ પીડતી. વાહી૦ વ્યાધી. વડ્ઢઇ૦ વૃદ્ધિ પામવું. ઇંદિયા૦ ઇન્દ્રિઓ. હાયંતિ૦ ક્ષીણ, હારવું. તાવ૦ ત્યાં સુધી. ધમ્મં૦ ધર્મને. સમાયરે૦ આચરે. પાવ૦ પાપ. વડ્ઢણં૦ વધારનાર. ચત્તારિ૦ ચાર. દોસે૦ દોષને. ઇચ્છંતો૦ ઇચ્છા કરતો. હિઅં૦ હિતને માટે. અપ્પણો૦ પોતાનો, આત્માના. વમે૦ ત્યાગ કરે તહેવ૦ તેમજ. ચઉત્થં૦ એ ચાર. અઝત્થ૦ આત્માનાં. અધ્યાત્મ. દોસા૦ દોષ. એઆણીવંતા૦ એ ચારે કષાયને છાંડીને. અરહામહેસી૦ અરહંત મહા રૂષિ. ણ૦ નહિ. કુવ્વઈ૦ કરે. પાવ૦

પાપ. કારવેઈ૦ કરાવે નહિ, કરતાને અનુમોદે નહિ.

ભાવાર્થ:—જ્યા સુધી જરા નડતું નથી, વ્યાધિ વૃદ્ધિ પામી નથી, ઇંદ્રીઓ ક્ષીણુ થઇ નથી. ત્યાં સુધી ધર્મ કરી શકાય. પછી ઇંદ્રીઓ શીતળ પડે, રોગ થાય ને જરા આવે એટલે ધર્મ કરવાની શકિતજ રહેજ નહિ તો ધર્મ કયાંથી થાય. તેમ જાણી પહેલાંથી ધર્મની વૃદ્ધિ કરો. ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એ ચારે દોષો પાપને વધારનારા છે. માટે પોતાના હીતને અર્થે—હીતને ઇચ્છતો ભવ્ય જીવ તે પાપનો ત્યાગ કરે. તેમજ ક્રોધ, માન. માયા અને લોભ એ ચારે અધ્યાત્મ દોષ છે. ચારે કષાયને છાંડીને જે અરહંત મહા રૂષિ થયા તે પાપ કરે નહિ, તેમ પાપ કરાવે કે તે પ્રત્યે અનુ- મોદન કરે નહિ. આથી સમજાય છે કે આ ઘણા કઠીન ચાર દોષોનો જે ત્યાગ સર્વાંશે કરે છે તેજ ધર્મનો ખરો માર્ગ જાણનારા છે, માટે તેમનો ઉપદેશેલો માર્ગ ગ્રહણ કરવાથીજ આ સંસાર સમુદ્રનો પાર પામી શકાય છે. પણ જેઓ આ ચારે દોષોને થોડા યા વધુ પ્રમાણમાં ત્યાગ કરી શકયા નહિ તેમનો પરૂપેલો માર્ગ શીવમાર્ગ હોય

નહિ. પ્રભુ મહાવીરે આ ચારેનો સર્વાંશે ત્યાગ કર્યો હતો. તેમને ઘણા અજ્ઞાની જીવોએ પ્રાણાંત કષ્ટ આપ્યું છે છતાં તેઓના ઉપર આંખ પણ લાલ કરી નથી તો તેમને સજા કરવાની વાત તો હોયજ ક્યાંથી ? દેવોએ તેમની સ્હાયતા કરવા માગણી કરી ત્યારે પણ ચોકખી ના પાડી બોલ્યા કે " કડાણ કમ્મા ન મોકખ અત્થિ." કરેલાં કર્મ ભોગવ્યા વિના મોક્ષ નથી અન્ય મતોમાં આવા મહા રૂષિ મળવા મુશ્કેલ છે કારણ તેનાં તો ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ તો થોડા વધુ પ્રમાણમાં દરેકમાં રહેલો છે. સર્વ પ્રસંગે ક્રોધ-શ્રાપ આપતા, તેમજ પ્રસંગે કપટ કરતા, લોભ તો છુટચોજ નહોતો. તો માનતો જાય જ ક્યાંથી જુદા જુદા ધર્મ મત વાદિનાં પુસ્તકો વાંચી શું ને તેનું તાત્પર્ય જોઇશું તો આચારનું વધતું ઓછું પ્રબળપણું દરેકમાં નજરે આવવાનું જેથી સિદ્ધ થાય કે, મોક્ષ ગામીને આ રસ્તો વધારે સુગમ છે તેમ જાણી અહો ! ભવ્ય જીવો ! તમે પ્રભુ મહાવીરનો ઉપદેશ શ્રવણ કરીને તે પ્રમાણે વર્તો તો તમારી અવશ્ય સદ્‌ગતિ થાય.

क्रोध दंसि ते मानदंसि,

मान दंसि ते मायि दंसि,
मायि दंसि ते लोभ दंसि,
ते तेज दंसि, ते द्वेष दंसि,
ते मोह दंसि, ते गर्भ दंसि,
ते जन्म दंसि, ते मरण दंसि,
ते निरय दंसि, ते तिरिय दंसि,
ते दुक्ख दंसि.

ક્રોધાદીક ચાર કષાયે કરી ઉપરોક્ત ઉપરોક્ત તેર બોલ મનુષ્ય પામે. તે તેર બોલ ક્રોધ, કરવાથી માન આવે માન કરવાથી માયા ઉદ્ભવે, માયાથી લોભ આવે, લોભથી રાગ આવે, રાગથી દ્વેષ અને દ્વેષથી મોહ પામે મોહથી ગર્ભમાં પડે અને ગર્ભ ધારણ કર્યો એટલે જન્મ લેવો પડે અને જન્મ ધારણ કર્યો એટલે તેને મરણ તો હોય જ એટલે મરવું પડે. અને મરણ થયું એટલે જો શુભ કર્મ ન હોય તો નર્કગતી થાય અને નર્કગતી પછી તીર્યંચમાં જીવ જાય. અને તીર્યંચમાં જીવને ઘણું જ દુઃખ સહન કરવું પડે છે. એટલે ક્રોધાદીક

ચાર કષાયે કરી જીવ ઉપરોકત તેર બોલે ઘણું જ દુઃખ પામે છે. એથી ઉલટો જો ચાલે તો ચારે કષાયનો ત્યાગ કરે તોજ મોક્ષ પામે છે. (દ. અ. ૮ ગા. ૩૬-૩૭ સૂ. અ. ૬ ગા. ૨૬) ૨૨૭ થી ૨૨૯

इतिश्री क्रोध प्रकरण संपूर्ण.

॥ अथश्री नर्क अधोकार कथ्यते ॥

अय ककर भोइ य,
तुन्दोल्ले चियलोहिए
आउयं नरए कंखे,
जहाएसं व एलए ॥ २३०
आसणं सयणं जाणं,
वित्तं कामेय भुंजिया
दुस्साहडं धणंहिच्चा,
बहु सिंचिणियारयं ॥ २३१
तओ आउ परिक्खोणे,
चुया देहा विहिंसगा

आसुरीयं दिसं बाला,
गच्छन्ति अवसा तमं ॥ १३२

અર્થ:—અય૦ છાલાના માંસ ખાતાં. કક્કર૦ કરડ કરડ શબ્દ. ભોઇ૦ ભોગવે. તુન્દિલ્લે૦ મોટો પેટ થયો. ચીય૦ ઉપચીત થયો. લોહિએ૦ લોહીનો. આઉયં૦ આયુષ્ય. નરએ૦ નરકનું. કંખે૦ ઇચ્છે. જહાએસં૦ જેમ પરોણાને. એલએ૦ બોકડો. વાંચ્છે. આસણં૦ સિંહાસનાદીક. સયણં૦ પર્યંકાદિક. જાણં૦ રથાદીક. વિત્તં૦ ધનાદીક. કામાણી૦ કામ ભોગાદીક. ભુંજીયા૦ ભોગવે. દુસ્સાહડં૦ દુ:ખે ઉપરાજ્યું. ધણં૦ ધન. હિચ્ચા૦ છાંડીને. બહુ૦ ઘણી કર્મ રૂપી રજ. સંચીણીયા૦ મેળવી. રયં૦ રજ. તઓ૦ ત્યાર પછી. આઉ૦ આવરદા. પરિકખીણે૦ ક્ષીણ થયે. પુરૂં થયે. ચુયા૦ ચવ્યા. દેહ૦ શરીરની. વિહિંસગા૦ વિશેષે હિંસાનો કરનાર. આસુરીયં૦ નરકની. દિસં૦ દીસા. બાલા૦ અજ્ઞાની ગચ્છન્તિ૦ જાય. અવસા૦ કર્મના વશ થકી. તમં૦ ઘોર નરકમાં.

ભાવર્થ:—જેને ભોજન વખતે કરડ કરડ શબ્દ થાય એવા બકરાના માંસને પરૂણો આવે તો મારી

શેકીને ખાવાનું ઇચ્છે. અને તેવું ખાવાથી જેનું શરીર જાડુને લોહી વાળુ થયેલું છે. તેવા મહા અવગુણનો ધણી આવાં પાપ કરવાથી નરકે જાય. મહાદુઃખે ધન મેળવી સિંહાસન, પલંગ. રથ દ્રવ્ય વિગેરે કામ ભોગ ભોગવી આબધું છાંડી ઘણી કર્મરૂપ રજ મેળવી તે ભારે કર્મી જીવ મહા પાપકારી આયુષ્ય પૂર્ણ કરી શરીરથી મુક્ત થઈ, વિશેષ હિંસાનો કરનાર અજ્ઞાની પરવશપણે ઘોર નરકમાં જાય, (ઉ. અ. ૭ ગા. ૭-૮-૧૦) ૨૩૦-૨૩૧-૨૩૨.

जे केइबाला इह जोवियठी,
पावाइ कम्माइ करंति रुद्दा
ते घोर रूवे तमि संधयारे,
तिव्वाभि तावे नरए पडंति ॥ २३३
तिव्वंतसे पाणिणो थावरेया,
जे हिंसति आयसुहं पडुच्चा
जे लूसए होइ अदत्तहारीण,
सिक्खती सेय वियस्स किंचि ॥ २३४
पागब्भिपाणे बहुणं तिवातो,
अनिव्वते घातमुवेति बाले

णिहोणि संगच्छति अंतकाले,
अहोसिरं कट्टु उवेइ दुग्गं ॥ २३५
हणत्थिदंह भिंदणं देहेति,
सद्दे सुणिंता परहाम्मियाणं
ते नारगाओ भयभिन्नसन्ना,
कंखंति किंन्नामदि संवयामो ॥ २३६
जइ ते सुया वेयरणी भिदुग्गा,
णिसिओ जहा खुरइव तिक्खसोया
तरंति ते वेयरणो भिदुग्गा,
उसुचोइया सत्ति सुहम्ममाणा ॥ २३७
से सुच्चई नगर वहेव सद्द,
दुहो वणीयाणी पयाणि तत्थ
उदिण्ण कम्माण उदिण्ण कम्मा,
पुणो पुणोते सरहं दुहेति ॥ २३८
एयाइं फासाइं फुसंति बालं,
निरंतरं तत्थचिर ठितीयं
ण हम्म माणस्स उहोइ ताण,
एगो सयं पच्चणु होइ दुक्खं ॥ २३९

અર્થ:— જે કેઇ બાલ૦ જે કોઇ અજ્ઞાની ઇહજીવિયટ્ઠિ૦ આ સંસારમાં જીવવાને અર્થે. પાવાઇં કમ્માઇ૦ પાપકર્મ. કરંતિ૦ કરે છે. રૂદ્દા૦ રૌદ્ર પ્રાણીને ભયકે દુ:ખ ઉપજે તેવાં તે ઘોર રૂવે૦ તે ભયંકર રૂપ. તમિસ્સં૦ અંધકાર. તિવ્વા ભિતાવે૦ તિવ્ર અગ્નિ. નર એ૦ નર્કમાં પડંતિ૦ પડે છે તિવ્વં૦ તિવ્રપણે. તસ૦ ત્રસજીવો. પાણિણો૦ જીવ થાવરેયા૦ સ્થાવરએકેંદ્રિ. હિંસતી૦ હણે છે. આય સુહં પડુચ્ચા૦ આત્માના સુખને અર્થે ભણીને. જે લુસ એ હોઇ૦ જે પ્રાણીએનું ઉપમર્દન કરનાર હોય. અદત્તહારી૦ ચોરીનું ખાનાર. ણ શીખતિ૦ ન શીખે. સેય૦ શ્રેય૦ માર્ગને. વિયસ્સ૦ કાગડાના, વાયસના, કિંચી૦ જરા-પણ. પાગભિ૦ નિશંકપણે. પાણે૦ જીવો. બહુણં તિવાતિ૦ ઘણાનો ઘાતક. શાસ્ત્રમાં હિંસા કહી છે તેને હિંસા ન કહે તેવા. અનિવ્વતે૦ ક્રોધીષ્ટ. ઘાત મુવેતિ૦ નરકને પામે ણિહોણિસં૦ અધોગતીમાં ગચ્છતિ૦ જાય. અંતકાલે૦ મરતી વખતે અહો સિરં-કટ્ટુ૦ નીચુ માથુ કરીને. ઉવેઇ દુગ્ગં૦ દુર્ગતી પામે. હણ૦ હણે. છીંદહ૦ છેદે. ભિંદણ ભેદે. દહેતિ૦ બાળે. સદ્દે૦ શબ્દને. સુણિતા૦ સાંભળી ને. પરિહમ્મિયાણં૦

પરમા ધાર્મીકના. તે નારગાઓ૦ તે નારકી જીવો. ભય ભિન્ન સન્ના૦ ભયેકરીઆકુલવ્યાકુલ થયેલાને. કંખતી૦ ઇચ્છે. કન્નામ૦ કઈ. દિસં૦ દિશાએ. વયામો૦ નાશી છુટીએ. જઇ તે સુયા૦ જે સાંભળી છે તે. વેયરણી ભિડુગ્ગા૦ વૈતરણી નામની ભયંકર નદી. ણિસિઓ જહા ખુર ઇવ તિકખસોયા૦ ઝીણી ધારવાળી છરીની પેઠે તરંતિતે૦ તે તરે. ઉસુચોઇઆ૦ બાણના પ્રેર્યાં. સત્તિ સુહમ્મમાણા૦ શક્તિ ભાલા વિગેરેથી હણાતા. સે૦ તે. સુચ્ચઈ૦ સંભળાય. નગર વહેવ૦ નગરના નાશના. સદ્દે૦ શબ્દ. દુહોવણીયાણિ પયાણિતત્થ૦ ત્યાં કરૂણા વિલાપ સહિત દયામણા શબ્દે દુઃખેકરી નારકી બોલે. ઉદિણ્ણ કમ્માણ૦ કર્મ ઉદય આવ્યાં છે. ઉદિણ્ણ કમ્મા૦ મોહની કર્મના ઉદયવાળા પરમા ધાર્મીક, ઉદય આવેલાં કર્મ. પુણો પુણો૦ વારંવાર. સરહં દુહેતિ૦ ઉત્સાહ પૂર્વક દુઃખ દે છે. એયાઇં૦ પૂર્વે કહ્યાં તે દુઃખ. ફાસઇ ફુસંતિ૦ દુઃખ ભોગવે છે. તત્થચિર ઠિતીયં૦ ઘણા કાળ સુધી રહેવાની સ્થીતિ છે એવા નારકી ત્યાં. ણહમ્મ માણસ્સઉ હોઈ તાણ૦ હણાતા થકા તેને તારવાને મુકાવાને કોઇ નથી. એગોસયં૦ એકલો પોતે. પચ્ચણુ હોઇ૦ પોતાનાં

ઉપાર્જેલાં ભોગવે. દુઃખ૦ દુઃખ.

ભાવાર્થ:—જે કોઈ અજ્ઞાની જીવ આ સંસારમાં જીવવાને અર્થે ઘોર પાપકર્મ કરે છે તે જીવો મહા ભયંકર રૂપ મહા અંધકારમય જેમાં તીવ્ર અગ્નિ ભરેલી છે તેવા નરકમાં પડે છે.

જેઓ પોતાના આત્માના સુખને અર્થેજ તીવ્રપણે ત્રસ અને સ્થાવર જીવોને હણે છે, તે પ્રાણીઓનું ઉપમર્દન કરે છે; ચોરીનું ખાય છે, તેવા જરાપણ શ્રેય (સંયમ વિગેરે) ન શીખે. તેમ માંસ જેવા કાગડાના માંસને પણ ન છોડે. તેવા નરકમાં જ પડે છે. નિશંકપણે ઘણા જીવોનો ઘાતક, ક્રોધિષ્ટ, મરતી વખતે નીચુ માથુ કરી, અધોગતિ–નરકને વિષે જાય છે.

હણો, છેદો, ભેદો, બાળો એવાં દુઃખ ઉપજાવનાર પરમાધામીકના શબ્દ સાંભળીને તે નારકીના જીવો ભયે કરી સંજ્ઞાહિન થયા થકા એવું ઇચ્છે છે કે, કયી દીશામાં નાસી છુટીએ કે ભય ટળે. વૈતરણી નામની ઘણીજ વિષમ નદી કેવી છે તેમ શીષ્ય પુછે છે. તેને કહે છે કે છુરી–સોયા જેવી તીક્ષણ ધાર-

વાળાં જેનાં પાણી છે તેવી મહા ભયંકર નદીમાં તે તરસ્યા નર્કના જીવો જવાને ઇચ્છતા નથી પણ તેમને પરમાધાર્મીક બાણ, શકિત, ભાલાં વિગેરે શસ્ત્રોથી મારીને ધકેલે છે. તેથી તેમાં પડી તરે છે. પરંતુ તેનું જળ ઉષ્ણ, ને તરવારની ધાર જેવું છે તેથી તે જીવો ત્યાં ઘણા જ દુઃખી થાય છે તે નરક માંહેલા નારકીના જીવોનો કોલાહલ કોઇ નગરનો નાશ થતાં જેવો તે નગરમાં કોલાહલ થાય છે તેથી પણ ઘણોજ આકરો થાય છે ત્યાં ઘણાજ કરૂણા ઉપજે તેવા શબ્દો થાય છે. જેને કડુ વિપાક રૂપ કર્મ વર્તમાન કાળે ઉદય આવ્યું છે તેવા નારકીને મોહની કર્મના ઉદયવાળા પરમા ધાર્મીક દેવો ફરી ફરીને ઉત્સાહ પૂર્વક દુઃખ દે છે ઉપર કહ્યા તેવા નારકીના અજ્ઞાન જીવો દુઃખ ભોગવે છે. વળી ઘણો કાળ રહેવાની સ્થીતિ છે તેવા નારકી ત્યાં નિરંતર હણાતા થકા તેમને મુકાવનાર કોઈપણ સમર્થ નથી. તે પોતે એકલોજ પોતાનાં ઉપાર્જેલાં કર્મ ભોગવે. એટલે દુઃખમાં સડે. (સૂ. અ. ૫ ગા૦ ૩-૪ ૫-૬-૮-૧૮ ને ઉ. અ. ૨ ગા. ૨૨) ૨૩૩ થી ૨૩૯.

महा जन्ते सुउच्छू वा,
आरसन्तो सुभेरवं
पीडिओ मि सकम्मेहिं,
पावकम्मो अणन्तसो ॥ २४०
तत्ताइ तम्ब लोहइं,
तउयाइं सोसयाणिय
पाइओ कल कलन्ताइं,
आरसन्तो सुभेरवं ॥ २४१
तुहं पिया सुरासीहू,
मेरओय महूणीय
पाइओ मिजलन्ती गो,
वसाओ रुहिराणिय ॥ २४२
जारिसा माणुसे लोए,
ताया दीसन्ति वेयणा
एत्तो अणन्त गुणिया,
नरएसु दुक्ख वेयणा ॥ २४३

અર્થઃ—મહાજન્તેસુઉ મોટા યંત્ર કોલને વિષે. ઉચ્છૂ૦ શેલડીની પેઠે. વા૦ અથવા, વળી. આર-

સન્તો૦ આરડતો, આક્રંદ કરતો નથી. સુભેરવં૦ અતિરૌદ્ર, પીડિતો૦ પીડયો. મિ૦ મને. સકમ્મેહિં૦ પોતાના કર્મે કરી. પાવકમ્મો૦ પાપકર્મો ને લઇને. આણુત્તસો૦ અનંતીવાર. તત્તાઇં૦ તાતા. તમ્બ૦ તાંબાના. લોહાઇ૦ લોઢાના. ઉતયાઇ૦ તરવાના. સિસયાણી૦ શીશા વિગેરેના. ય૦ વળી. પાઇઓ૦ પાયો. કલકલન્તાઇ૦ ઉન્હો ઉકળતો રસ તુહં૦ તુજને. પિયા૦ પીધો. સુરા૦ મદ્ય, દારૂ. સીહુ૦ તાડની તાડી. મેરઓ૦ ગોળમાંથી બનાવેલો મદ્ય. મહુણી૦ મહુડાનો દારૂ. પાઇઓ૦ પાયો. મિ૦ મને. જલન્તિઓ૦ ઘણોજ ગરમ. વસાઓ૦ ચરબી. રૂહરાણી૦ લોહી જેવા મારા શરીરના પુદગલ. જારિસા૦ જેવા. માણુસે૦ મનુષ્ય. લોએ૦ લોકને વિષે. તાતા૦ તેહવી. દીસન્તિ૦ દેખાય છે. વેયણા૦ વેદના. એતો૦ એથી. અણુન્ત ગુણીયા૦ અનન્ત ઘણી. નરએસુ૦ નરકને વિષે દુકખં૦ દુઃખ. વેયણા૦ વેદના.

ભાવાર્થ:—મૃગાપુત્ર પોતાની માતા પ્રત્યે કહે છે કે, તમે મને કામ ભોગ ભોગવવાને કહો છો પણ મ્હારાં પોતાનાં કરેલાં કર્મના ઉદયે કરી મોટા યંત્રને વીષે જેમ શેલડી પીલે છે તેમ ભયંકર

આક્રંદ કરતો છતાં મને પરમાધામીઓએ અનંતીવાર પીલ્યો. તાંબુ લોઢું, તરવું, શીશુ વિગેરે ધાતુઓના અત્યંત કલકલતા રસ અતિ ભયંકર આક્રંદ કરતો છતાં મને પાયો. દારૂ તાડી મહુડાનો દારૂ ગોળ વિગેરેનો બનેલો દારૂ તને બહુ પ્રીય લાગતો એમ કહી પરમા ધામીઓએ (યમલોકો) મારા શરીરનું લોહી ચરબી અતિ જાજવળમાન કરી મને પાયું. મનુષ્ય લોકમાં જે દુઃખો વેદના હોય છે તેથી અનંત ઘણી વેદના નર્કમાં નારકીના જીવોને સહાય હોય છે. નરકમાં જીવને જે વેદના ભોગવવી પડે છે. તેનું વર્ણન કરવા ને જ્ઞાની સિવાય કોઇ સમર્થ નથી, આ જીવે જીવતાં જેટલાં જેટલાં અકાર્ય કર્યાં હશે તેનાં તેવાં ફળ ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ સાથે ભોગવવાંજ પડશે. કહે છે કે જેનો જેનો આપણને શોખ તે તે વસ્તુઓ આપણને ઉકળતા ધાતુના રસના રૂપમાં આહાર પાણી માટે ના કહ્યા છતાં મળવાનીજ કોઇનાં છેદન ભેદન કરેલાં હશે. તો ત્યાં તેથી અનંત ઘણાં છેદન ભેદન જીવનાં થવાનાં. મદ્ય, માંસ વાપરનારને તેના પોતાના શરીરમાંથીજ રૂધીર લઇને ઉકાળી ને પાવાનાં, તેમજ ધાતુઓના ઉકળતા રસ મ્હોમાં રેડ-

વાના. આવાં મહા ભયંકર ઘોર દુઃખ નર્કમાં છે.
(ઉ. અ. ૧૯ ગા. ૫૪-૬૯-૭૧-૭૪) ૨૪૦ થી ૨૪૩

सत्त सुक्खित्त जविियण,
अन्नोन कय विपहरेणहिविणा
पहरणकयावि पंचसु,
तिसु परमा हम्मिय कयावि ॥ २४४ ॥

અર્થ:—સત્તસુકિખત જવિયણ૦ સાતે નર્ક પૃથ્વીને વિષે નારકીને ક્ષેત્ર વેદના છે. અન્નોન કયા વિપહરેણુવિણા૦ અન્યોઅન્ય, મોહો મોહેની વેદના કીધી. પહરણ કયાવિ પંચસુ૦ વૈક્રય હથીયારથી મારે. તિસુ પરમા હમ્મિય કયાવિ૦ પહેલી ત્રણ નર્ક પૃથ્વીને વિષે પરમાધામીની વેદના કીધી છે ત્યાં નારકીઓ માંહોમાંહે લઢે, મારે અને કાપે.

ભાવાર્થ:—સાતે નર્કમાં નારકીઓને ક્ષેત્ર વેદના જમીન ઉપર રહેવાની વેદના અગર પરમાધામીઓની વેદનાઓ ઘણીજ ભોગવે છે. અને કુતરાંના કુસંપની માફક તે નારકીના જીવો સામા સામી લઢે છે. વળી વૈક્રય હથીયારો બનાવીને પરમા ધામી લોકો તરવાર, બંદુક, ભાલા, મુદગર વિગેરેથી નારકી

જીવોને મારે છે. વળી નીચેની પાંચ નર્ક સુધી હથી-યારથી નારકી જીવો વૈક્રય પોતે બનાવીને સામ સામા મારામારી કહે છે. અને તેથી નીચે બે નર્કમાં એક બીજાને સામસામા બચકાં ભરે છે અગર એક બીજાના શરીરમાં નાના પ્રકારનાં રૂપ ધારણ કરી પેસે છે અને વેદના ઉપજાવે છે. એમ પોતાની આખી જીંદગી સુધી સમય માત્રનો વિસામો નહિ લેતાં અહો રાત્રી એજ કાર્ય કર્યા કરે છે. કેમકે ક્રોધાદીક ચારે કષાય વધુ પ્રમાણમાં છે. ૨૪૪.

दस विह वेयण नरए,
सोउन्हखुहं पिवास कंडुअ
भयसोगपरवसहं
जरयदाहय दसमोय ॥ २४५ ॥

અર્થઃ—દસવિહ૦ દશ પ્રકારની. વેયણ૦ વેદના. નરએ૦ નર્કમાં. સી૦ થંડી, ઉન્હ. ગરમીની. ખુહં૦ ભુખની. પીવાસ૦ તરસની. કંડુએ૦ ખુજલીની. ભય૦ ભયની. સોગ૦ સોગની. પરવ હં૦ પરવશપણાની. જરય૦ જ્વર. તાવની. દાહય૦ બળતર થાય તેની. દસ મોયં૦ દશ પ્રકારે.

ભાવાર્થઃ—નારકીના જીવોને દશ પ્રકારની વેદના છે. ૧ તાઢની વેદના (શરીરપર બરફ પડે અથવા શિયાળામાં હીમ પડે) છે જેથી વનસ્પતી બળી જાય છે તેથી પણ અનંત ઘણી તાઢ તેને વેઠવી પડે છે. ૨ તાપની વેદના (સહરાના રણમાં ખરે બપોરે ખરા ઉન્હાળામાં ઉભા રહીએ તેથી પણ અનંત ગણો તાપ વેઠવો પડે છે.) ૩ ભૂખની વેદના (ઘણા દહાડાથી અનાજ ન મળવાથી જેટલી ભૂખ તેથી અનંત ઘણી ભૂખ તેને છે. દુનીયાના સર્વ ખાદ્ય પદાર્થ તેને આપવામાં આવે તો પણ તેની ભૂખ મટે નહિ તેવી ભુખ સદા નારકીને રહે છે) ૪ તરસની વેદના (તમામ જળ પાતાં પણ તેની તૃષા છે પાણીની ઇચ્છા કરે તો તેને ધાતુના ઉન્હા કળકળતા રસ કે એવા ઉષ્ણ પદાર્થો રેડવામાં આવે છે.) ૫. ખરજની વેદના (આખા શરીરે દાદર કે ખરજવું થયું હોય ને જેટલી ચળ આવે તેથી અનંતગણી ચળ સદાય આવ્યા કરે) ૬ ભયની વેદના. ઉઘાડી તરવારે મારવા ઉભો હોય ને જટલી બીક લાગે તેથી ઘણીજ બીક લાગે તેથી ઘણીજ બીક સદાય નારકી જીવોને પરધામી લોકોની હોય. ૭ સોગની વેદના.

(સદાય કોઈ વહાલુ મરી ગયું હોય તેથી પણ ઘણોજ સોગ ઉદાસીનપણું સદાય રહે) ૮ પરવશપણાની વેદના (ગુલામની સ્થીતિ ઘણીજ કફોડી હોવાથી તે દુઃખ પણ તેને ઘણુંજ છે) ૯ જ્વરની વેદના સદાય કાળ જેવો ઘણોજ તાવ શરીરમાં ભર્યોજ રહે) ૧૦ દાહની વેદના (સદાય બળુ એમ શરીરને લાગ્યાજ કરે) આ પ્રમાણે દશ પ્રકારે નારકીના જીવો વેદના ભોગવે અર્થાત્ તે જીવોને એક શ્વાસોચ્છ્વાસ લેવાની પણ નીરાંત નથી. (૨૪૫)

बंधण गइ संठाण भेया।
वणाय गंध रस फासा
अगुरुलहु सदअसुहा,
दस त्रिवहा पुगला निरए ॥ २४६

અર્થ:—બંધણ૦ બંધારણ. ગઇ. ગતિ. સંઠાણ૦ આકાર. ભેયા૦ ભેદાય. વણાય૦ વર્ણ. ગંધ૦ સુગંધ રસ૦ રસ. ફાસા૦ ફરસ. અગુરૂલહુ૦ હળવા ભારેપણુ સદ૦ શબ્દ. અસુહા૦ અશુભ. દસવિવહા૦ દશં પ્રકારના પુગ્ગલા૦ પુદ્દગલ. નરએ૦ નારકીના જીવોને.

ભાવાર્થ:--નારકીના જીવોનું શરીરનું બંધારણ ચાલવાની ગતી આકાર, રૂપ ગંધ, રસ, ફરસ, હળવા ભારેપણું, શબ્દ-બોલી, એ ઘણાંજ અશુભ એટલે ખરાબજ હોય. તેનું શરીર શસ્ત્રે કરી ભેદાય તેવુંજ હોય. આ પ્રમાણે નારકીના દશે પુદ્ગળો ઘણાજ ખરાબ ચીતરી ચઢે તેવા હોય છે. (૨૪૬)

अहावरंसासय दुक्ख धम्मं,
तंभे पवक्खामि जहा तहेणं
बाला जहा दुक्कड कम्मकारी,
वेदंति कम्माइं पुरे कडाइं ॥ २४७

बाला बला भूमि मणुक्कमंता,
पविज्झलं लोहपहं चतत्तं
जंसी भदुग्गोसि पवज्झमाणा,
पेसेव दंडेहिं पुरा करंति ॥ २४८

અર્થ:—અહાવરં૦ હવે બીજા. સાસય૦ શાશ્વતાં. દુ:ખ૦ દુ:ખ ધમ્મં૦ ધર્મ. જહા૦ જ્યાં સુધી. તંભે૦ તેમ. જહાતહેણ૦ જેમ છે તેમ. પવક્ખામિ૦ કહીશું. બાલા જહા૦ અજ્ઞાની જેમ.

દુક્કડ કમ્મકારી૦ દુષ્કર્મ ના કરનાર. વેદંતિ૦ વેદે છે. પુરે કડાઇં૦ પૂર્વે કરેલાં. કમ્માઇં૦ કર્મને. બાલ અબલા૦ અજ્ઞાનિ બળરહિત. ભૂમીમણુ-ક્કમંતા૦ જમીનમાં ચલાવે. પવિઝલં૦ પ્રજ્વલિત લોહપહં૦ ઉષ્ણ લોઢાના રસ સમાન લોહીને રૂધીર છે એવી. તત્તં૦ ત્યાં. જંસીભડુગ્ગેસિપવઝમાણા જ્યાં વિષમ સ્થાનક, કુંભીપાક, શાલ્મલી વૃક્ષ વીગેરે છે ત્યાં ચલાવે. પેસેવ૦ ચાલતાં. દંડેહિ૦ દંડે છે. પુરા કરંતિ૦ આગળ કરી ચલાવે.

ભાવાર્થ:—હવે બીજા શાશ્વતા દુઃખનો સ્વભાવ છે તે દુઃખનો સ્વભાવ છે તેમ યથાતથ્ય કહીશું. દુષ્કૃત્ય કરનાર અજ્ઞાની જીવ જે રીતે પોતાનાં પુર્વે કરેલાં કર્મને ભોગવે છે તેવી રીતે કહીશું. (એમ સુધર્માસ્વામી જંબુ પ્રત્યે કહે છે) તે બળરહીત અજ્ઞાની નારકીના જીવોને લોઢાના રસ જેવી ઉષ્ણ જમીનમાં ચલાવે છે. તથા જે કુંભી પાક શામલી વૃક્ષ વિગેરે વિષમ સ્થાનક છે ત્યાં દંડે કરી મારતા આગળ કરીને ચલાવે છે. આ જીવો ચાલવા રાજી નથી પણ પરમાધામીઓ તેને મારીને પરાણે ચલાવે છે. અહિં કોઇ શંકા કરે કે

આટ આટલું દુઃખ માર ભુખ છેદન ભેદન છતાં તે કેમ નહિ મરી જતાં હોય ? તેનો જવાબ એ કે તે જીવો જેટલું આયુષ્ય બાંધીને આવ્યા છે તેટલું ભોગવવાનાજ તેમનું આયુષ્ય તુટવાનું નથી જેથી મરતા નથી. (સૂ. અ. ૫/૨ ગા. ૧-૫) ૨૪૭-૨૪૮

एताणि सोच्चा णरगाणि धीरे,
नहिंसए किंचण सव्वलोए
एगंतदिठी अपरिग्गहेउ,
बुज्झिझ लोयस्स वसं नगच्छे ॥ २४९

एवंतिरिक्खे मणुया सुरेसु,
चतुरत्तणं तंतयणुविवागं
ससव्वमेयं इति वेदइत्ता,
कंखेज कालं धुय मायरेज्ज ॥
त्तिबेमि ॥ २५०

અર્થ:—એતાણિ૦ એ પ્રમાણે. સોચ્ચા૦ સાંભળીને. ણરગાણિ૦ નરકનાં. ધીરે૦ ધૈર્યવાન. ડાહ્યો નહિંસએ૦ હિંસા કરે નહિ. કિંચણ૦ જરા પણ. સવ્વલોએ૦ બધા લોકમાં. એગંતદિઠી૦ એકાંત દ્રષ્ટિ

નિશ્ચલસમ્યકત્વ. અપરિગ્ગહેઉ૦ પરિગ્રહરહિત બુઝીઝે૦ જાણીને. લોયસ્સ૦ લોકના સ્વરૂપને. વસં૦ વશમાં. નગચ્છે૦ ન પહોંચે. એવં તિરિકખે મણુંયા સુરેસું૦ એવી રીતે તિર્યંચ, દેવતા ને મનુષ્યની મળી ચતુરતણું‌તં૦ ચાર ગતી રૂપ સંસારને વિષે. તયણુ‌ બ્વિવાગં૦ રૂપ કર્મનો વિપાક. સસ૦વમેયં૦ તે બધાને પોતાની મેળે. વેદઇત્તા૦ જાણીને. કંકખેઝ૦ ઇચ્છે. કાલં૦ મરણ. ધુયં૦ સંયમને. આયરેઝ૦ આચરે.

ભાવાર્થઃ—એ પ્રમાણે પૂર્વે કહ્યાં તે નર્કનાં દુઃખો સાંભળીને ધૈર્યવાન પ્રજ્ઞ જીવો જે થકી નરકનાં દુઃખ ન ભોગવવાં પડે માટે આ સકળ લોકમાં ત્રાસ સ્થાવર જીવોની હિંસા કરે નહિ. નિશ્ચલ સમ્યકત્વ ધારણ કરી પરિગ્રહરહિત થઇ લોકના સ્વરૂપને જાણી તેને વશ ન પહોંચે એટલે પાંચે આશ્રવ રૂપ પાપ તેને છાંડી સંયમ પાળે.

જેમ અશુભ કર્મે કરી નારકીની ગતી તેમ તિર્યંચ મનુષ્યને દેવતાની મળી ચાર ગતિ રૂપ સંસારને વિષે તદન રૂપ કર્મના વિપાક તે બધાને પોતાની મેળે જાણીને જીવે ત્યાં સુધી સંયમને ઇચ્છે

ને તે પ્રમાણે આચરે.

ચારીત્રવિના જીવ ચારે ગતિમાં ભ્રમણ કરે છે તે ટાળવા માટે ત્રીવીધે દયાધર્મ રૂપ ચારીત્ર પાળવાની ઇચ્છા કરે અને સર્વથા પાપનો ત્યાગ કરે તો મોક્ષનાં સુખ મળે (સુ. અ ૫/૨ ગા. ૨૪-૨૫) ૨૪૯-૨૫૦

इतौ श्री नर्क अधीकार समाप्त.

ॐ शान्तिः! शान्तिः! शान्ति!!!

श्री भक्तामर स्तोत्र.

॥ अथ श्री भक्तामर स्तोत्र लिरव्यते ॥

भक्तामर प्रणत मौलिमणि प्रभाणा
मुद्योतकं दलित पापतमो वितानम् ।
सम्यक् प्रणम्यजिन पाद युगं युगादा
वालंवनं भवजले पततां जनानाम् ॥ १ ॥

અર્થ:—ભવ જલમાં ડુબતા મનુષ્યોનું યુગના આદિમાં આલંબનરૂપ, ભકિતભાવથી ભરેલા દેવોના નમેલા મસ્તક પરના મણીની કાન્તીને પણ પ્રકાશ કરનારા, અને પાપરૂપ અંધકારના પડદાને ચીરનારા

જીનેશ્વર ભગવાનના ચરણ કમળને હું નમસ્કાર કરીને—૧

यःसंस्तुतः सकल वाङ्मय तत्त्वबोधा
दुद्भुत बुद्धि पटुभिः सुरलोक नाथैः
स्तोत्रैर्जगत्त्रितय चित्तहरै रुदारैः
स्तोष्ये किलाहमपितं प्रथमं जिनेन्द्रम् ॥ २

અર્થઃ—જેની સકળ શાસ્ત્રના રહસ્ય જાણવાથી તીક્ષ્ણ થયેલી બુદ્ધિવાળા સુર પતિ ઇંદ્રે ત્રણ જગતના ચીત્તને હરણ કરે તેવાં ઉદાર સ્તોત્રોથી સ્તુતિ કરી છે તેવા પહેલા જીન ભગવાનની હું સ્તુતી કરીશ—૨

बुद्धया विनाऽपि विबुधार्चित पादपीठ
स्तोतुं समुद्यत मतिर्विगतत्रपोऽहम्
बालं विहाय जल सांस्थित मिन्दु बिम्ब
मन्यः क इच्छति जनः सहसा ग्रहीतुम् ॥ ३

અર્થઃ—પંડીતોએ જેનાં પદ્માસનનું પુજન કર્યું છે તેવા હે પ્રભો બુધ્ધિ વિના પણ નિર્લજ્જ એવો હું સ્તુતિ કરવા તૈયાર થયો છું. ખરેજ બાળક વિના જળમાં પડેલા ચંદ્ર બીંબને એકાએક ગ્રહણ કરવા કયો મનુષ્ય ઇચ્છા કરે—૩

वक्तुं गुणान्गुण समुद्र शशाङ्क कान्तान्
कस्ते क्षमः सुर गुरु प्रतिमोपि बुद्धया ।
कल्पान्त काल पवनोद्धत नक्र चक्र
कोवा तरीतुमलमंबुनिधिं भुजाभ्याम् ॥ ४

અર્થ:—હે ગુણસાગર ! દેવગુરૂ બૃહસ્પતી સમો પણ કયો મનુષ્ય બુદ્ધિથી ચંદ્રકિરણ જેવા ઉજ્જવળ તમારા ગુણો ગાવા સમર્થ થશે ? કલ્પાન્ત કાળના પવનથી ઉત્પન્ન થતી ભમરીઓવાળા સમુદ્રને હાથવડે તરવા કયો મનુષ્ય સમર્થ છે ?

सोऽहं तथापि तव भक्ति वशान्मुनीश
कर्तुं स्तवं विगत शक्ति रपि प्रवृत्तः ।
प्रीत्यात्म वीर्य मविचार्य मृगी मृगेन्द्रं
नाभ्येति किं निजशिशोः परिपालनार्थम्
॥ ५ ॥

અર્થ:—આમ હોવા છતાં પણ હે મુનીશ ! ભક્તિને વશ થઇ હું શક્તિ ન હોવા છતાં પણ તમારૂં સ્તવન કરવા પ્રવૃત્ત થાઉં છું. શું પોતાના બળનો વિચાર કર્યા વિના પણ પ્રીતિને વશ થઇ પોતાનાં બાળકોનું રક્ષણ કરવા હરણી સીંહ ઉપર તરાપ નથી મારતી ? ૫.

अल्पश्रुतं श्रुतवतां परिहास धाम
त्वद्भक्तिरेव मुखरी कुरुते बलान्माम् ।

यत्कोकिलः किल मधौ मधुरं विरौति
तच्चारु चाम्र कलिका निकरैकहेतुः ॥ ६ ॥

અર્થ:—આંબાને દેદિપ્યમાન કરનાર મોરના પ્રભાવથી જેમ વસંત રૂતુમાં કોયલપક્ષી મધુર શબ્દો વડે ટહુકાર કરે છે તેમ હું અલ્પજ્ઞ અને વિદ્વજનોના હાસ્યને પાત્ર છતાં પણ હે જીન પ્રભો! ત્હમારી ભક્તિ જ મ્હને બલાત્કારે બોલાવે છે. ૬.

त्वत्संस्तवेन भवसंतति सन्निबद्धं
पापक्षणात्क्षय मुपैति शरीर भाजाम्
आक्रान्त लोक मलिनीलमशेष माशु
सूर्यांशु भिन्नमिव शार्वरमंधकारम् ॥ ७ ॥

અર્થ:—રાત્રીને વિષે પથરાયેલો કાળો ભમરા જેવો અંધકારનો કોટ જેવી રીતે સૂર્યનાં એકંદર કીરણોથી ભેદાય છે અર્થાત્ નષ્ટ થાય છે તેવીજ રીતે આપના સ્તવન માત્રથી પ્રત્યેક મનુષ્યોનાં અનેક ભવનાં પાપનાં બંધનો ક્ષણમાત્રમાં તુટી જાય છે. ૭.

मत्वेति नाथ तव संस्तवनं मयेद
मारभ्यते तनु धियापि तव प्रभावात् ।

चेतो हरिष्यति सतां नलिनी दलेषु,

मुक्ताफलं द्युति मुपैति ननूद बिन्दुः ॥ ८ ॥

અર્થ:—એમ જાણીને હે પ્રભો! હું અલ્પજ્ઞ હોવા છતાં પણ આપની સ્તુતીનો આરંભ કરૂં છું. જેવી રીતે કમળપત્રપર પડેલું જળનું બીંદુ મોતી જેવો પ્રકાશ આપે છે તેવીજ રીતે આપ પ્રત્યે મ્હારી સ્તુતી પણ આપના પ્રભાવથી સત્પુરૂષોનાં મનને હરશે. ૮.

आस्तां तव स्तवन मस्त समस्त दोषं

त्वत्संकथाऽपि जगतां दुरितानि हन्ति ।

दूरे सहस्त्र किरणः कुरुते प्रभैव

पद्मा करेसु जल जानि विकाश भाञ्जि ॥९॥

અર્થ:—જેમ હજારો કીરણો વાળો સૂર્ય અતી દૂર છે છતાં પણ સરોવરોમાંહે ઉત્પન્ન થતાં કમળો તેનાં કીરણોની પ્રભા વડે પ્રકાશે છે, તેમ જ આપના સ્તવનથી તો મનુષ્યોના સઘળા દોષો નષ્ટ થાય છે પણ ફક્ત આપના ગુણાનુ વાદની કથાઓ જ શ્રવણ કરવાથી આખા જગતનાં દુષ્કૃત્યોનો નાશ થાય છે. ૯.

नात्यद्भुतं भुवन भूषण भूतनाथ
भूतैर्गुणै र्भुवि भवंतम भिष्टुवन्तः !
तुल्या भवन्ति भवतो ननु तेन किंवा
भूत्याश्रितं यइह नात्म समं करोति ॥ १० ॥

અર્થ:—ત્રણે લોકના આભુષણરૂપી હે નાથ! હે સર્વ જીવોના નાથ! આપના અનેક ગુણોએ કરી આપની સ્તુતી કરનાર આપના સેવકો આપ સરખા થાય તેમાં કાંઇ આશ્ચર્યજનક નથી. કારણ શ્રીમંતોનો આશ્રય લેનાર ગરીબ માણસ તેને શ્રીમંત પોતાની સંપત્તિદ્વારાએ પોતા તુલ્ય શું નથી કરી શકતો (અર્થાત્ કરે છે જ) ૧૦

दृष्ट्वा भवंत मनिमेष विलोकनीयम्
नाऽन्यत्रतोषमुपयाति जनस्य चक्षुः ।
पीत्वा पयः शशिकर द्युति दुग्ध सिन्धोः
क्षारं जलं जलनिधेरशितुं कइच्छेत् ॥ ११ ॥

અર્થ:—અચળ દૃષ્ટિ વડે નિરંતર દર્શન કરવા યોગ્ય એવું આપનું સ્વરૂપ નીરખ્યા પછી મનુષ્યનાં ચક્ષુઓ બીજે કોઇ ઠેકાણે સંતોષ પામતાં નથી.

ચંદ્રનાં કીરણો જેવા ઉજ્જવળ એવા ક્ષીર સાગરના જળનું પાન કર્યા પછી કયો હીણભાગી પુરૂષ સમુદ્રનું ખારૂં પાણી પીવાની ઇચ્છા કરે (અર્થાત્ ન જ કરે). ૧૧.

यः शान्तराग रुचिभिः परमाणु भिस्त्वं
निर्मापित स्त्रिभुवनैक ललाम भूत ।
तावन्त एव खलुतेऽप्यणवः पृथिव्यां
यत्ते समानम परं न हि रुप मस्ति ॥ १२ ॥

અર્થઃ—હે ત્રીભુવનના શણગાર ! આ પૃથ્વીને વિષે શાન્ત રાગ રૂપી અતી શુક્ષ્મ પરમાણુઓ જેટલાં છે તે બધાં જ વડે આપનું શરીર નીર્માયલું છે કારણ આપ સમાન સુંદરતા અન્ય કોઈમાં કોઇ અંશે નથી. ૧૨.

वक्त्रं क्व ते सुरनरो रग नेत्र हारि
निःशेष निर्जित जग त्रितयोपमानम् ।
बिम्बं कलंकमलिनं क्व निशाकरस्य
यद्वासरे भवति पांडु पलाशकल्पम् ॥ १३ ॥

અર્થઃ—હે જીન પ્રભો ! દીવસને વિષે ખાખરાના પાંદડાંની માફક ફીકકુ પીળુ પડી જનાર અને

ડાઘથી સંયુક્ત એવું મલીન ચંદ્રનું બીમ્બ ક્યાં અને દેવતા, મનુષ્ય, અને નાગેન્દ્ર આદિનાં નેત્રોને હરનારૂ અને ત્રણે જગતની સંપૂર્ણ ઉપમાએ કરી અજય એવી આપની મુખાકૃતિ ક્યાં ? ૧૩.

सम्पूर्ण मंडल शशांक कला कलाप-
शुभ्रा गुणा स्त्रिभुवनं तव लंघयन्ति ।
ये संश्रिता स्त्रिजगदीश्वरनाथ मेकं
कस्तान्निवारयति संचरतो यथेष्टम् ॥ १४ ॥

અર્થ:—પૂર્ણીમાના ચંદ્ર સમાન પ્રભાવાળા આપના ગુણો ત્રીલોકને વિષે જેમ શોભે છે તેમ જે માણસો આપના આશ્રય તળે રહેલા છે તેમને સ્વેચ્છા પૂર્વક વર્તવાને કોણ રોકી શકે એમ છે (અર્થાત્ કોઇ નથી) ૧૪.

चित्रं किमत्र यदि ते त्रिदशांगनाभि-
र्नीतं मनागपि मनो न विकारमार्गम् ।
कल्पान्त कालमरुता चलिता चलेन
किं मंदराद्रि शिखरं चलितं कदाचित् ॥१६॥

અર્થ:—જેવી રીતે પ્રલયકાળના પવનથી અન્ય મ્હોટા પર્વતો ડોલ્યા છે પરંતુ મેરૂ પર્વતનું એક

શીખર પણ કદી ચલાયમાન થયું છે ? (અર્થાત્ નથીજ થયું) તેવીજ રીતે દેવાંગનાઓ પણ આપના મનને જરાપણ વિકાર યુકત કરી શકી નહિ તેમાં કાંઈ આશ્ચર્ય જનક નથી. ૧૫.

निर्धूम वर्त्ति रप वर्जित तैलपूरः
कृत्स्नं जगत्त्रय मिदं प्रकटी करोषि
गम्यो न जातु मरुतां चलिता चलानां
दीपोऽपरस्त्वमसि नाथ जगत्प्रकाशः ॥१६॥

અર્થ:—હે નાથ ! આપ ધુમ્ર વિનાનિ દિવેટ વાળા સ્થીર પ્રકાશ આપનાર તેલથી ભરપુર અને મ્હોટા પર્વતોને પણ ચલાયમાન કરે તેવા પવનથી પણ જેને કાંઈ અસર થતી નથી તેવા ત્રિલોકને ઉજ્વળ કરનાર વિલક્ષણ પ્રકારના દીપ સમાન છે. ૧૬

नास्तं कदाचिदुपयासि नराहु गम्यः
स्पष्टी करोषि सहसा युगपज्जगन्ति ।
नाम्भो धरोदर निरुद्ध महा प्रभावः
सूर्यातिशायि महिमासि मुनींद्र लोके ॥१७॥

અર્થ:—હે મુનીન્દ્ર ! જેને અસ્ત નથી અથવા રાહુ જેનો ગ્રાસ કરી શકતો નથી એવા એકજ વખતે

ત્રણે લોકને પ્રકાશમાન કરે છે અને વાદળ પણ જેના પ્રકાશને ઢાંકી શકતુંજ નથી એવા આપ આ લોકમાં સૂર્ય કરતાં પણ અધીક પ્રભાવાળા છો. ૧૭.

नित्योदयं दलित मोह महान्धकारं
गम्यं न राहु वदनस्य न वारि दानम् ।
विभ्राजेत तव मुखाब्ज मनल्पकान्ति
विद्योतयज्जगद पूर्व शशांक बिम्बम् ॥१८॥

અર્થઃ—જેનો હંમેશાં ઉદયજ રહે છે, મોહરૂપી અંધકાર જેનો નષ્ટ થયો છે, રાહુ પણ જેનો ગ્રાસ કરી શકતો નથી, મેઘવાદળ પણ જેને ઘેરી શકતો નથી એવું આપનું મુખારવિન્દ ઘણીજ સુંદરતાના લીધે એક અપૂર્વ ભામંડળનો જેમ સોભે છે. ૧૮.

किंशर्वरीषु शशिनाऽन्हि विवस्वतावा
युष्मन्मुखेन्दु दलितेषु तमःसुनाथ ।
निष्पन्न शालि वन शालिने जीव लोके
कार्यं कियज्जल धरैर्जल भारनम्रै ॥ १९ ॥

અર્થઃ—હે નાથ! મનુષ્યલોકમાં જેવી રીતે પરી પકવ થયેલ ડાંગરના ક્ષેત્રોમાં જલના ભાર વડે

હવી જતાં મેઘ વાદળોનું કાંઇ પ્રયોજન નથી તેવી રીતે જ્યારે આપના મુખેન્દુથી તીમીરનો નાશ થાય છે તો પછી રાત્રે ચંદ્રનું અને દીવસે સૂર્યનું શું પ્રયોજન છે ? ૧૯.

ज्ञानं यथा त्वयि विभाति कृतावकाशं
नैवं तथा हरिहरादिषु नायकेषु ।
तेजः स्फुरन्मणिषु याति यथा महत्त्वं
नैवंतु काच शकले किरणा कुलेऽपि ॥ २० ॥

અર્થ:—જેમ મણીઓમાં તેજ ઘણાજ પ્રમાણમાં હોય છે અને સૂર્યનાં તડકામાં મુકેલ કાચના કકડામાં તેજ નથી હોતું તેમજ આપને વિષે સમયોચીત જ્ઞાન જેવી રીતે પ્રકાશે છે તેવી રીતે શંકર, વિષ્ણુ અને બ્રહ્માદિ દેવોમાં પણ નથી. ૨૦.

मन्ये वरं हरि हरादय एव दृष्टा
दृष्टेषुयेषु हृदयं त्वयि तोषमेति ।
किं वीक्षितेन भवता भुवि येननान्यः
कश्चिन्मनो हरति नाथ भवांतरेऽपि ॥ २१ ॥

અર્થ:—હે જીનપ્રભુ ! શિવ વિષ્ણુ વિગેરે દેવોને જાણ્યા તે ઘણું જ સારૂ થયું. કારણ તેમને જોયા

પછી મ્હારૂ હૃદય ત્હમારામાં સંતોષ પામે છે. હવે પછી જન્માંતરમાં પણ આ દુનીયામાં બીજો કોઇ મ્હારૂ મન હરી શકે તેમ નથી. ૨૧.

स्त्रीणां शतानि शतशो जनयन्ति पुत्रा,
नान्या सुतं त्वदुपमं जननी प्रसूता ।
सर्वा दिशो दधति भानि सहस्त्ररश्मिं
प्राच्येव दिग्जनयति स्फुरदंशु जालम् ।२२॥

અર્થ:—જેવી રીતે તારાઓનો સમુહ સર્વે દીશાઓમાં હોય છે. પણ સ્ફુરાયમાન તેજસ્વી સહસ્ત્ર રશ્મી તો ફક્ત પૂર્વ દીશામાં જ ઉગે છે તેવીજ રીતે હે પ્રભો ! સેંકડો સ્ત્રીઓ સેંકડો પૂત્રોને જન્મ આપે છે પરંતુ આપજેવા પૂત્રને હજુ સુધી કોઇ માતાએ જન્મ આપ્યો નથી. ૨૨.

त्वामामनन्ति मुनयः परमंपुमांस
मादित्यवर्ण ममलं तमसः पुरस्तात् ।
त्वामेव सम्यगुपलभ्य जयन्ति मृत्युं
नान्यः शिवः शिवपदस्य मुनींद्रपन्थाः ॥२३

અર્થ:—હેમુનીન્દ્ર ! અંધકાર આગળ નીર્મળ સૂર્યસમાન કાન્તિવાળા એવા આપને મુનીઓ પણ

મહાન વ્યક્તિ તરીકે આલેખે છે આપને ઉત્તમ પ્રકારે જાણવાથી તેઓના જન્મ મરણના ફેરા ટળે છે. અને (આપ સિવાય) મોક્ષ ગતિએ પહોંચવાને બીજો કોઇ કલ્યાણકારી માર્ગ નથી. ૨૩

त्वामव्ययं विभुमचिंत्य मसंख्यमाद्यं
ब्रह्माणमीश्वर मनन्त मनङ्गकेतुम् ।
योगीश्वरं विदित योगमनेक मेकं
ज्ञान स्वरुप ममलं प्रवदन्ति सन्तः ॥ २४

અર્થ:—(હે પ્રભો !) સન્તજનો આપને, અક્ષય, વિભુ, કળી શકાય નહિ તેવા અચિંત્ય, અસંખ્ય, આદ્ય, બ્રહ્મ, ઈશ્વર, જેનો અંત નથી એવા અનંત, કામનો નાશ કરવાને કેતુ સમાન, યોગીશ્વર યોગવેત્તા, અનેક, એક, જ્ઞાનસ્વરૂપ અને કર્મરૂપી બંધનથી રહીત એવા નીર્મળ એમ વિવીધ પ્રકારે જુદાં જુદાં નામથી ઓળખે છે. ૨૪

बुद्ध स्त्वमेव विबुधार्चित बुद्धि बोधा
त्त्वं शंकरोऽसि भुवन त्रय शंकर त्वात् ।
धातासि धीर शिव मार्ग विधे र्विधाना
द्व्यक्तं त्वमेव भगव न्पुरुषोत्तमोसि ॥ २५ ॥

અર્થ:—હે દેવોથી પુજાયલા જીન પ્રભુ ! જ્ઞાનોપદેશ કરવાથી આપ બુધ્ધ છો. ત્રણે ભુવનનું કલ્યાણ કરવાવાળા હોવાથી આપજ શંકર છે. હે ધીર ! મોક્ષ માર્ગની વીધીના સાધન રૂપ હોવાથી તમેજ સમસ્ત મૃત્યુ લોકના કર્તા છો. હે ભગવન્ આપજ હ્રહ્મા છો અને સાક્ષાત પુરૂષોત્તમ ભગવાન જેવા છો. ૨૫

तुभ्यं नमस्त्रिभुवनार्ति हराय नाथ
तुभ्यं नमः क्षितितलामल भूषणाय ।
तुभ्यं नम स्त्रिजगतः परमेश्वराय
तुभ्यं नमो जिन भवोदधि शोषणाय ॥ २६

અર્થ:—હે નાથ ! ત્રીલોકનાં દુઃખો હરનાર આપને મ્હારા નમસ્કાર છે. ભૂતળને વિષે નિર્મળ અલંકાર રૂપ ત્રણે જગતના પરમેશ્વર આપને મ્હારા નમસ્કાર છે. હે જીનેશ્વર ! ભાવસાગરને શોષણ કરનાર આપને મ્હારા નમસ્કાર હજો ૨૬.

को विस्मयोऽत्र यदि नामगुणै रशेषै
स्त्वं संश्रितो निरवकाश तया मुनीश ।

दोषै रुपात्त विविधाश्रय जातगर्वै
स्वप्नांतरेऽपि न कदाचिदपीक्षितोऽसि ॥२७

અર્થઃ—હે મુનીશ્વર ! સર્વ ગુણોના પરીપૂર્ણ આશ્રયના સ્થાન રૂપ આપ હો તેમાં કાંઈ નવાઇ જેવું નથી. જુદા જુદા પ્રકારના આશ્રયોથી ઉદ્દ્ભવેલા અહંકાર રૂપ દોષોએ કરી સમસ્ત લોકોએ આપને સ્વપ્ને પણ દીઠા નથી (અર્થાત ગર્વીષ્ટ માણસોને આપનાં દર્શન દુર્લભ છે) ૨૭.

उच्चैरशोक तरुसंश्रित मुन्मयूख
माभाति रुपममलं भवतो नितान्तम्
स्पष्टोल्लस त्किरण मस्त तमो वितानं
बिम्बंरवे रिव पयोधर पार्श्ववर्ति ॥ २८

અર્થઃ—જેવી રીતે સ્વચ્છ ઉંચા જેનાં કીરણો જાય છે તેવા કીરણો વાળુ અને અંધકારના સમુહનો નાશ કરવા વાળુ સૂર્યનું બીમ્બ જેમ વાદળ સમીપે દીપે છે તેવીજ રીતે અશોક વૃક્ષના આશ્રય તળે ઉંચા કીરણો વાળુ આપનું સ્વરૂપ પણ અત્યન્ત નીર્મળ દેખાય છે. ૨૮.

सिंहासने मणि मयूख शिखा विचित्रे
विभ्राजते तव वपुः कनका वदातम् ।
बिम्बं वियद्विलस दंशुलता वितानं
तुंगोदयाद्रि शिरसीव सहस्त्र रश्मे ॥ २९.

અર્થ:—સૂર્યનું બીમ્બ જેમ ઉંચા ઉદયાચળ પર્વતના શીખર ઉપર આકાશમાં પ્રકાશમાન કીરણોના સમુહ વડે શોભે છે, તેમજ આપનુ શરીર રત્નોનાં કીરણોથી કાન્તિમાં વૃદ્ધિ પામેલા સીંહાસન પર સૂવર્ણની જેમ શોભે છે ા ૨૯.

कुंदात्रदात चल चामर चारु शोभं
विभ्राजते तव वपुः कलधौतकान्तम् ।
उद्यच्छशांक शुचि निर्झर वारिधार
मुच्चैस्तटं सुरगिरे रिवशात कौंभम् ॥ ३०

અર્થ:—જેમ ઉદય પામેલા ચંદ્રમાના જેવા નીર્મળ પાણીની ધારાઓ વડે મેરૂ પર્વતની ટોચ શોભી રહે છે તેમ મોગરાનાં પુષ્પો જેવાં ધોળાં વીંઝાતા ચામરો વડે અતિ મનોહર શોભાવાળુ સુવર્ણ કાન્તિ મય આપનું શરીર અત્યન્ત દેદિપ્યમાન બની રહ્યું છે. ૩૦.

छत्रत्रयं तव विभाति शशांककांत
मुच्चैः स्थितं स्थगित भानुकर प्रतापम् ।
मुक्ताफल प्रकर जाल विवृद्ध शोभं
प्रख्यापयत्त्रि जगतः परमेश्वरत्वम् ॥ ३१

અર્થ—સૂર્યનાં કીરણોમાંથી આપનું રક્ષણ કરનાર ચંદ્રના જેવાં કાન્તિવાન મુંકતાહારથી અતી મનોહર શોભાવાળાં આપનાં ત્રણે છત્રો શોભે છે અને તે ત્રીલોકને વિષે આપનું આધિપત્ય દર્શાવે છે. ૩૧.

गम्भिरतार रव पूरित दिग्विभाग
स्त्रैलोक्य लोक शुभ संगम भूतिदक्षः ।
सद्धर्म राज जयघोषण घोषकः सन्
खे दुंदुभिर्ध्वनति ते यशसः प्रवादी ॥ ३२

અર્થઃ—મ્હોટા ગંભીર શબ્દો વડે દશે દીશાઓ જેણે પુરી નાખી છે અને ત્રીભુવનના લોકોને શુભ સમાગમની આબાદી અર્પવામાં નીપૂણ એવાં જે દુંદુભી આપના ધર્મરાજત્વની જયઘોષણા કરે છે અને આકાશમાં (સ્વર્ગમાં) આપની કીર્તી ફેલાવે છે. ૩૨.

मंदार सुंदर नमेरुसुपारिजात
संतानकादि कुसुमोत्कर वृष्टिरुद्धा ।
गंधोद बिन्दु शुभमंद मरुत्प्रपाता
दिव्या दिवः पतति ते वचसां ततिर्वा॥३३॥

અર્થ:—સુવાસીક જળના બીંદુઓથી શુભ અને મંદ પવનથી મંદાર, શુશોભીત નમેરૂ, સરસ પારિજાત, સંતાનક આદી વૃક્ષોનાં પુષ્પોની જે દેવતાઇ વૃષ્ટિ આકાશમાંથી થાય છે તે જાણે આપનાં વચનોની દીવ્યહાર થતી ન હોય? ૩૩.

शुभ्र प्रभाव लय भूरि विभा विभोस्ते
लोकत्रय द्युतिमतां द्युतिमा क्षिपन्ति ।
प्रोद्यद्दिवाकर निरन्तर भूरि संख्या
दीप्तिर्जयतीव निशामपि सोम सौम्या॥३४॥

અર્થ:—હે વિભો! આપની મનોહર પ્રભામંડળની અતિશય પ્રભાની સામે ત્રીલોકના કાન્તીમાન પદાર્થો પણ હરીફાઇ કરી શકે તેમ નથી. તે પ્રકાશવાન સૂર્યની જેમ તેજસ્વી હોવા છતાં પણ ચંદ્રસમાન શીતળ કીરણો વડે રાત્રીને તેજસ્વી કરે છે. ૩૪

स्वर्गापवर्ग गयमार्ग विमार्ग णेष्टः
सद्धर्म तत्व कथनैक पटु स्त्रिलोक्याम् ।
दिव्य ध्वनि र्भवति ते विशदार्थ सर्व
भाषा स्वभाव परिणाम गुणैः प्रयोज्यः ॥३५॥

અર્થ:—સ્વર્ગ અને મોક્ષમાગ બતાવવાને ઇષ્ટ અને વસ્તુનું ખરૂં તત્વ કહેવામાં ત્રીલોકને વિષે આપ એકજ નીપૂણ અને નિર્મળ છો. સર્વ ભાષાના અર્થ અને પરિણામના ગુણ આદિના ગુણોથી સંયુક્ત આપનો દીવ્ય ધ્વની થાય છે. ૩૫.

उन्निद्र हेमनव पङ्कज पुञ्ज कान्ति,
पर्युल्ल सन्नखमयूख शिखा भिरामौ ।
पादौ पदानि तव यत्र जिनेंद्र धत्तः
पद्मानि तत्र विबुधाः परिकल्पयन्ति ॥३६॥

અર્થ:—હે જીનેન્દ્ર ! વિકસેલાં સૂવર્ણમય નવાં કમળનાં પુલના જથાની કાન્તી સમાન આપના નખના કીરણોની પ્રભાવડે આ પૃથ્વીપર જ્યાં જ્યાં આપના ચરણ કમળનો સ્પર્શ થાય છે ત્યાં ત્યાં દેવતાઓ કમળોની રચના કરે છે. ૩૬.

इत्थं यथा तव विभूति रभूज्जिनेन्द्र
धर्मोपदेशन विधौ न तथा परस्य ।
यादृक् प्रभा दिनकृतः प्रहतांधकारा
तादृक् कुतो ग्रहगणस्य विकाशनोऽपि ॥३७

અર્થ:—અંધકારનો નાશ કરનાર સૂર્યની જેવી કાન્તિ હોય છે તેવી કાન્તિ એકત્ર પ્રકાશમાન થયેલા ગ્રહોના સમુદાયની પણ કયાંથી હોય ? તેવી રીતે હે જીન પ્રભો ! ધર્મોપદેશ કરવાની આવી રીતે તમારામાં જે શક્તિ છે તે અન્ય કોઇ દેવોમાં નથી. ૩૭

श्च्योतन्मदाविल विलोल कपोल मूल
मत्त भ्रमत्भ्रमर नाद विवृद्ध कोपम् ।
ऐरावताम्भमिभ मुद्धत मापतन्त
दृष्ट्वा भयं भवतिनो भवदाश्रितानाम् ॥३८

અર્થ:—ઝરતા મદથી જેનું ગંડસ્થળ ખરડાયેલું છે એવા અને આજુબાજુ ઉડતા ભમરાઓના ગુંજારવે કરી જેનો ક્રોધ વધ્યો છે એવા મદોન્મત્ત ઐરાવત હાથી જેવાને પણ સામેથી આવતો દેખીને આપના આશ્રય નીચે રહેનાર જનો ભયભીત થતા નથી. ૩૮.

भिन्नेभ कुम्भ गलदुज्ज्वल शोणिताक्त
मुक्ताफल प्रकर भूषित भूमि भाग ।
बद्ध क्रमः क्रमगतं हरिणा धिपोऽपि
नाक्रामति क्रम युगाचल संश्रितंते ॥ ३९ ॥

અર્થ:—હાથીના કુંભસ્થળ છેદીને તેમાંથી પડતા લોહીથી ખરડાએલ ઉજ્જવળ મોતીથી પૃથ્વીને વિભુ-ષિત કરનાર સિંહના પંજામાં સપડાયેલ મનુષ્ય આપના ચરણદ્વયરૂપ પર્વતનો આશ્રય લેવાથી નિર્ભય થાય છે. ૩૯.

कल्पान्त काल पवनोद्धत वह्निकल्पं
दावानलं ज्वलितमुज्ज्वलमुत्स्फु लिंगम् ।
विश्वं जिघत्सुमिव सन्मुख मापतन्तं,
त्वनाम कीर्तन जलं समयत्यशेषम् ॥ ४० ॥

અર્થ:—પ્રલય કાળના પવનથી ઉદ્ધત બનેલો ઉંચે જેના તણખા ઉડી રહ્યા છે તેવો તેજસ્વી અગ્ની જગતને ભસ્મીભૂત કરવાને ઇચ્છતો હોય તેમ સામે આવતો હોય તો તે પણ ફક્ત આપના નામ સ્મરણરૂપી જળથી જ સંપૂર્ણ રીતે ઉપશમે છે. ૪૦.

रक्तेक्षणं समद कोकिल कण्ठ नीलं
क्रोधोद्धतं फणिनमुत्फणमापतन्तम् ।
आक्रामति क्रम युगेन निरस्त शङ्क
स्त्वन्नाम नागदमनी हृदियस्य पुंसः ॥ ४१ ॥

અર્થ:—જેના હ્રુદયમાં આપના નામરૂપી નાગદમની (નાગને દમન કરવાની વીદ્યા) વિદ્યા છે તે માણુસ નિશ્શંક થઇને લાલ નેત્રો વાળા મદોન્મત્ત કોયલના કંઠ જેવા કાળા, ક્રોધે કરી ઉદ્ધત થયેલા (ફુંફાડા મારતા) ઉંચી ફણાવાળા અને ત્વરીત ગતીએ સામા આવતા સર્પને પોતાના બન્ને પગો વડે કરીને ઉલંઘે છે. ૪૧.

वल्ग त्तुरंग गज गर्जित भीम नाद
माजौ बलं बलवता मपि भूपती नाम् ।
उद्यद्दिवाकर मयूख शिखापविद्धं
त्वत्कीर्त्तनात्तम इवाशु भिदामुपैति ॥ ४२ ॥

અર્થ:— ઉદય પામેલા સૂર્યનાં કીરણોની પંક્તિએ કરી જેમ નષ્ટ થાય છે તેમ ભારે રણસંગ્રામ જેમાં મસ્તીમાં ચઢેલા ઘોડાઓની તથા હાથીઓની ભયંકર ગર્જનાઓ થઇ રહી છે તેવા

બળવાન રાજાઓનાં સૈન્યનો પણ નાશ આપના કીર્તન માત્રથી થાય છે. ૪૨.

कुन्ताग्र भिन्न गज शोणित वारिवाह
वेगावतार तरणातुर योधभीमे ।
युद्धेजयं विजित दुर्जय जेय पक्षा
स्त्वत्पाद पङ्कजवना श्रयिणो लभन्ते ॥ ४३

અર્થ:—આપના ચરણ કમળ રૂપી અરણ્યના આશ્રયે રહેનાર ભાલાની અણીથી ભેદાયેલા હાથીઓના રૂધીરના પ્રવાહવાળા ભયંકર સંગ્રામમાં પણ પેસીને પાર ઉતારવાની આકાંક્ષાવાળા પણ અજય શત્રુને પણ જીતીને યશપ્રાપ્ત કરે છે. ૪૩.

अम्भो निधौ क्षुभित भीषण नक्र चक्र
पाठीन पीठ भयदोल्वण वाडवाग्नौ ।
रंगत्तरंग शिखर स्थित यान पात्रा
स्त्रासं विहाय भवतः स्मरणाद् व्रजन्ति ॥४४

અર્થ:—જેને વિષે મગર, મચ્છ અનેક જળચર પ્રાણીઓ ઉછળી રહેલાં ભયંકર મોજાંઓ અને ભય ઉત્પન્ન કરે એવા વાડવાગ્નિ છે એવા દરીયામાં ઉછળતાં મોજાંની ટોચ ઉપર આવેલાં વહાણો આપના

સ્મરણ માત્રથી ડુબવાના ત્રાસથી મુક્ત થાય છે (અર્થાત્ કિનારે સુખી સલામત પહોંચે છે.) ૪૪.

उद्भूत भीषण जलोदरभारभुग्ना
शोच्यां दशा मुप गताश्च्युत जीविताशा
त्वत्पाद पङ्कज रजोऽमृत दिग्ध देहा
मर्त्या भवन्ति मकरध्वज तुल्य रूपाः ॥ ४५

અર્થ:—જેઓ ભયંકર જલોદર નામનો રોગ થવાથી શરીરે વાંકા વળી ગયા છે. અને શોચનીય દશા પ્રાપ્ત થવાથી જીવવાની આશા જેણે છોડી દીધી છે, તેવા મનુષ્યો આપના ચરણ કમળની રજ રૂપી અમૃત વડે પોતાનું શરીર લીપ્ત કરવાથીજ રતિ વલ્લભ જેવા સ્વરૂપવાન થાય છે. ૪૫.

आपाद कण्ठमुरु शृंखल वेष्टिताङ्गा
गाढं बृहन्निगड कोटि निघृष्ठ जंघा ।
त्वन्नान्तः मन्त्र मनिशं मनुजाः स्मरम
सद्यः स्वयं विगत बंध भया भवन्ति ॥ ४६

અર્થ:—પગથી માથા સુધી જેનાં શરીર વીંટાયેલાં છે તે મનુષ્યો નિરંતર આપના નામ રૂપી મંત્રનો જાપ કરવાથી જેનાં બંધન નષ્ટ થયાં છે તેવા તત્કાળ નિર્ભય થાય છે. ૪૬.

मत्तद्विपेन्द्र मृगराज दवानलाहि
संग्राम वारिधि महोदर बन्धनोत्थम्।
तस्याशु नाश मुपयाति भयं भियेव
यस्तावकं स्तवमिमं मतिमान घीते ॥ ४७ ॥

અર્થઃ જે બુદ્ધિમાન મનુષ્યો આ સ્તવન (ભકતામર સ્તોત્ર) નું અધ્યયન કરે છે તેનો મહાન્મત્ત હાથીથી, સીંહથી. દાવાનળથી, સાપથી, યુદ્ધથી દરીયાથી, (જળથી), જલોદર નામના ભયંકર રોગથી, બંધન (કેદ) થી ઉત્પન્ન થયેલ ભય જલદીથી નષ્ટ થાય છે. ૪૭.

स्तोत्रस्रजं तव जिनेन्द्र गुणै र्निबद्धां
भक्तया मयारुचिर वर्ण विचित्र पुष्पाम्।
धत्ते जनोयइह कण्ठ गता मजस्रं
तंमानतुंग मवशा समुपैति लक्ष्मी॥ ४८ ॥

અર્થઃ—હે જીનેદ્ર ! ત્હમારા ગુણો રૂપી સુત્રે કરી વિચીત્ર પ્રકારના મનોહર શબ્દો રૂપી પુષ્પે કરી ભકિતથી આ મ્હારી ગુંથેલી માળા જે મનુષ્ય ગળામાં ધારણ કરશે (સ્તોત્રનો પાઠ કરશે) તે મનુષ્ય આ લોકમાં સન્માન પામી સ્વતંત્ર લક્ષ્મીરૂપ મોક્ષને વરશે. ૪૮ ૐ શાન્તિઃ ! શાન્તિઃ ! ! શાન્તિઃ ! ! !

इति श्री भक्तामर स्तोत्र समाप्त

॥ अथ श्रीचिन्तामणिपार्श्वनाथस्तोत्रंलिख्यते ॥

किं कर्पूरमयं सुधारसमयं किं चन्द्ररोचिर्मयं ।
किं लावण्यमयं महामणिमयं कारुण्यकेलिमयम् ॥
विश्वानन्दमयं महोदयमयं शोभामयं चिन्मयं ।
शुक्लध्यानमयं वपुर्जिनपतेर्भूयाद्भवालम्बनम् ॥ १ ॥

અહા ! શ્રીજીનેદ્ર ભગવાનનુ શરીર કેવું છે ? કપુર જેવુ શ્વેત, અમૃતસમાન મીષ્ટ ચંદ્રની કાન્તી સમાન શીતળ અને પ્રકાશીત, સુંદર, મોટા મણી જેવું પ્રકાશમાન, કારૂણ્યતાની ભૂમીકારૂપ, સમગ્ર વિશ્વને આનંદમય, મહા ઉદયવાળુ, સુશોભીત, સચિત્ત સ્વરૂપ, શુકલ ધ્યાનમાં નિમગ્ન એવા શ્રી જીનેદ્ર ભગવાન સંસારના આધાર રૂપ હો.

पातालं कलयन् धरां धवलयन्नाकाशमापूरयन् ।
दिक्चक्रं क्रमयन् सुरासरनरश्रेणीं च विस्मापयन् ॥

ब्रह्माण्डं सुखयन् जलानि जलधेः फेनच्छलाल्लो-
लयन् ॥
श्रीचिन्तामणिपार्श्वसंभवयशोहंसश्चिरं राजते ॥ २ ॥

ભાવાર્થ:—પાતાળમાં પણ પ્રવેશ કરી રહેલો પૃથ્વીને ઉજ્વળ કરતો આકાશમાં સર્વ સ્થળે વ્યાપ્ત થતો દિશાઓના ચક્રને પણ ઉલંઘી જતો દેવ દાનવોને વિસ્મય પમાડતો ત્રણે જગતને સુખ આપતો સમુદ્રમાં શ્વેત ફીણથી શોભાયમાન જળને ડહોળી નાખતો એવો શ્રી પાર્શ્વનાથ ચિંતામણીનો યશ રૂપી હંસ ચીરંકાલ શોભે છે. ૨.

पुण्यानां विपणिस्तमोदिनमणिः कामेभकुम्भे श्रृणि-
र्मोक्षे निस्सरणिः सुरेन्द्रकरिणी ज्योतिः प्रकाशा-
रणिः ॥
दाने देवमणिर्नतोत्तमजनश्रेणिः कृपासारिणी ।
विश्वानन्दसुधाघृणिर्भवभिदे श्रीपार्श्वचिन्तामणिः
॥ ३ ॥

ભાવાર્થ:—પુણ્યના હાર (ભંડાર) રૂપ, પાપ રૂપી અંધકારમાં સૂર્ય રૂપ, વિષય રૂપી હાથીને વશ

કરવામાં અંકુશ રૂપ, મોક્ષમાં ગમન કરવા માટે નિસરણી રૂપ, આત્મજ્ઞાન રૂપ જ્યોતીને પ્રકાશ આપવામાં અરણીના વૃક્ષ સમાન, દાન દેવામાં ઈંદ્ર સમાન, એમની (શ્રી પાર્શ્વનાથની) આગળ નમન કરી રહેલી સજ્જન પુરૂષોની પંક્તિને કૃપાની નદી સમાન શ્રી પાર્શ્વચિંતામણી (ભગવાન) સંસાર સમુદ્રનું ઉચ્છેદન કરનાર આપજ છો. ૩.

श्रीचिन्तामणिपार्श्वविश्वजनतासञ्जीवनस्त्वं मया ।
दृष्टस्तात ततः श्रियः समभवन्नाशक्रमाचक्रिणम् ॥
मुक्तिः क्रीडति हस्तयोर्बहुविधं सिद्धं मनोवांछितं ।
दुर्दैवं दुरितं च दुर्दिनभयं कष्टं प्रणष्टं मम ॥ ४॥

ભાવાર્થ:—હે તાત ! (હે શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વ નાથ) આખા વિશ્વના જીવન રૂપ સચ્ચીદાનંદ શ્રી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ જ્યારથી મને આપનાં દર્શન થયાં છે ત્યારથીજ ઇંદ્ર દેવ તથા ચક્રવર્તી પર્યંતની સમૃદ્ધી મને પ્રાપ્ત થઈ છે. મારા હસ્તમાંજ મુકિત રૂપી દેવી ક્રીડા કરી રહી છે. મારી વિવિધ પ્રકારની મનની અભિલાષાઓ સિદ્ધ થઇ છે, અને મારૂં દુર્દૈવ મારૂં પાપ અને મારૂં દુઃખ તથા

મારો દરિદ્રતાનો ભય સમૂળ નાશ પામ્યો છે. ૪.

यस्य प्रौढतमप्रतापतपनः प्रोद्दामधामा जगत्
जङ्घालः कलिकालकेलिदलनो मोहान्धविध्वंसकः
नित्योद्योतपदं समस्तकमलाकेलिगृहं राजते ।
स श्रीपार्श्वजिनो जनेहितकृते चिन्तामणिः पातु
मामू ॥ ५ ॥

ભાવાર્થ:—હે અતિશય પ્રતાપવાન સૂર્ય રૂપ અતિ ઉત્કૃષ્ટ જગત રૂપી ધામને તથા કળીકાળના મહિમાને દહન કરનારા મોહ રૂપી અંધકારનો નાશ કરનારા અને જેનું સમસ્ત પ્રકારની સમૃદ્ધી ધારણ કરનાર પદ હંમેશ શોભી રહ્યું છે, એવા શ્રી પાર્શ્વ-નાથ ભગવાન જગતના જીવોનુ હીત કરનાર ચિંતા-મણી મારૂં રક્ષણ કરો. ૫.

विश्वव्यापितमो हिनास्ति तरणिर्बालोपि कल्पाङ्कुरो ।
दारिद्राणि गजावलीं हरिशिशुः काष्टानि वह्नेः
कणः ॥
पीयूषस्य लवोपि रोगनिवहं यद्वत्तथा ते विभो ।
मूर्त्तिः स्फूर्त्तिमती सती त्रिजगतीकष्टानि हर्तुं
क्षमा ॥ ६ ॥

ભાવાર્થઃ—સૂર્ય બાલ્યાવસ્થામાં હોવા છતાં પણ વિશ્વમાં વ્યાપી રહેલા અંધકારનો નાશ કરે છે. કલ્પ વૃક્ષનો એકજ અંકુર (ફણગો) દારિદ્રતાનો નાશ કરવામાં સમર્થ છે. સિંહનું એક નાનું બાળકજ હાથીઓના સમુહનો નાશ કરે છે, અગ્નિનો એક સુક્ષ્મ કણ કાષ્ટના જથ્થાને ભસ્મ કરી નાંખે છે. અમૃતનું એકજ બિંદુ રોગને નિર્વંશ કરે છે. તેજ પ્રમાણે હે વિભો ! મનુષ્યોનિ મતિમાં સ્ફુરણા કરનારૂં તમારૂં શરીર ત્રણે જગતનાં દુઃખો હણવાને માટે સમર્થ છે. ૬.

श्रीचिन्तामणिमन्त्रमोंकृतियुतं ह्रींकारसाराश्रितं ।
श्रीमर्हन्नमिऊणपाशकलितं त्रैलोक्यवश्यावहम् ॥
द्वेधाभूतविषापहं विषहरं श्रेयःप्रभावाश्रयं ।
सोल्लासं वसहाङ्कितं जिनफुल्लिङ्गा नन्ददं देहिनाम्
॥ ७ ॥

ભાવાર્થઃ—ૐ શબ્દની આકૃતિવાળો હ્રિંકારથી મર્હં નમિ ઊણના મંત્રથી બદ્ધ થયેલો ત્રણે લોકને વશ વર્તાવનાર વિષયરૂપી ઝેરનો નાશ કરનાર કલ્યાણકારક પ્રભાવવાળો વસહ ઇત્યાદિ અક્ષરોથી યુક્ત

એવા મનુષ્યમાત્રને આનંદ રૂપ શ્રી ચિંતામણી નામનો મંત્ર છે.

ह्रँश्रीँकारवरं नमोक्षरपरं ध्यायन्ति ये योगिनो-
हृत्पद्मे विनिवेश्य पार्श्वमधिपं चिन्तामणिसंज्ञकम् ॥
भाले वामभुजे च नाभिकरयोर्भूयो भुजे दक्षिणे ।
पश्चादष्टदलेषु ते शिवपदं द्वित्रैर्भवैर्यान्त्यहो ॥ ८॥

ભાવાર્થ:—(ह्रीँ श्रीँ)ઇત્યાદિ આકારથી યુક્ત મંત્રનું જે યોગીઓ હૃદય કમળમાં અધિષ્ઠાતા જે યોગીઓ અધિષ્ટતા પાશ્વર્નાથ ભગવાનના ચિંતામણીની સંજ્ઞાવાળો જેની પુર્વમાં નમો મુકેલા છે એવો ह्रीँ श्रीँ કારાદિ ઉત્તમ વર્ણયુકત મંત્રને હૃદય કમળમાં ધારણ કરીને કપાળને વિષે ડાબા હાથને વિષે નાભીમાં અને ઘણે ભાગે જમણા હાથમાં અને ત્યાર પછી આઠે દલોને વિષે ધ્યાન ધરે છે. તે બે ત્રણ ભવ પછી મોક્ષ ધામમાં સિધાવે છે. એ શું આશ્ચર્ય જનક નથી ? ॥ ૮ ॥

नो रोगा नैव शोको न कलहकलना नारिमारिप्रचारो-
नैवाधिर्नासमाधिर्नच दरदुरिते दुष्टदारिद्रता नो ॥

नो शाकिन्यो ग्रहा नो न हरिकरिगणा व्यालवै-
तालजाला-
जायन्ते पार्श्वचिन्तामणिनतिवशतः प्राणिनां भक्ति-
भाजाम् ॥ ९ ॥

ભાવાર્થ:—જે ભક્તિવાન પ્રાણીઓ શ્રી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથમાં પોતાની વૃત્તિ જોડે છે તેઓને રોગ, શોક, ક્લેશ, અશાંતિ, ભય પાપ, દુષ્ટ, દારિદ્ર પણું શત્રુદ્વારા ઉપજતી ઉપાધી તથા શાન્તિ ભૂત પિશાચ વિગેરે તથા હાથી તથા સિંહના સમુહો દુઃખ રૂપ થઇ શકતાં નથી. ॥ ૯ ॥

गीर्वाणद्रुमधेनुकुम्भमणयस्तस्याङ्गणे राङ्गिणो-
देवा दानवमानवाः सविनयं तस्मै हितध्यायिनः ॥
लक्ष्मीस्तस्य वशा वशेव गुणिनां ब्रह्माण्डसंस्थायिनी
श्रीचिन्तामणिपार्श्वनाथमनिशं संस्तौति यो ध्यायते
॥ १० ॥

ભાવર્થ:—જે પ્રાણી શ્રી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથની હમેશ સ્તુતિ કરે છે તથા ધ્યાન ધરે છે, તેના આંગણામાં રંગ રાગાદિ આનંદ થયાજ કરે છે તેને

કલ્પવૃક્ષ કામધેનુ પારસમણી ઈત્યાદિ અલૌકીક પદાર્થ પ્રાપ્ત થાય છે. દેવ, દાનવ, અને મનુષ્યો સુખાંત વિનયથી તેના હિતંનુજ ચિંત્વન કર્યાં કરે છે. ગુણવાન પુરૂષોને આ બ્રહ્માંડમાં પ્રાપ્ત થતી સમસ્ત લક્ષ્મિ તેને વશ વર્તે છે. ॥ ૧૦ ॥

इति जिनपतिपार्श्वः पार्श्वपार्श्वाख्ययक्षः ।
प्रदलितदुरितौघः प्रीणितप्राणिसार्थः ॥
त्रिभुवनजनवांच्छादानचिन्तामणिकः ।
शिवपदतरुबीजं बोधिबीजं ददातु ॥ ११ ॥

ભાવાર્થઃ—આ પ્રમાણે જીનપતિ પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પાસે રહેનારો પાર્શ્વ નામનો યક્ષ જેનાં પાપકર્મો નષ્ઠ થઇ ગયાં છે. અને તે ભગવાને જન સમુદાયને સંતુષ્ટ કર્યાં છે, અને જે ત્રણે ભુવનની વાંચ્છા પુરવામાં ચિંતામણી સમાન છે, તે મોક્ષપદ રૂપી વૃક્ષનું બીજ રૂપ સમકીત મને અર્પણ કરો. ॥ ૧૧ ॥

ઇતીશ્રી ચીન્તામણી પાર્શ્વનાથ સ્તોત્રં સમાપ્તં.

प्रज्ञा प्रकाशाय नवीन पाठो,
श्रीमारुदेवं रुषभं प्रणम्य ।
काव्यानि चाहं कथयामिथानि,
तज्ज्ञैर्विशोध्यानि समानि तानि ॥ १

અર્થ:--પ્ર૦ બુદ્ધિના પ્રકાશને અર્થે. ન૦ નવીન પાઠી એહવી. શ્રી૦ શ્રી મરૂદેવી રાણીના પુત્ર રૂ૦ રૂષભ દેવ અરિહંતને પ્ર૦ પ્રણમીને. કા૦ કાવ્યને. ચ૦ પદ પુરણે. અ૦ હું. ક૦ કહું છું. યા૦ જે. ત૦ તેહના જાણનારાઓએ. વિ૦ સોધવી. સ૦ સરિખી એહવી. તા૦ તે કાવ્ય ૧.

देवेषु देवस्तु निरंजनोमे,
गुरुषु गुरुस्तु दमीसमीमे ।
धर्मेषु धर्मोस्तु दयापरोमे,
त्रिण्येव तत्त्वानि भवेभवेमे ॥ २

અર્થ:--દે૦ દેવને વિષે. દે૦ દેવ. તુ. તો. નિ૦ નિરંજન. મે૦ માહરે. ગુ૦ ગુરૂને વિષે. ગુ૦ ગુરૂ. દ૦ દમવત. સ૦ સમવંત. મે૦ માહરે. ધ૦ ધર્મને વિષે. ધ૦ ધર્મ૦ દ૦ દયા છે મુખ્ય જેમાંહિ. મે૦

સાધુનો. પુ૦ પુરૂષે. નો૦ ન રાંખ્યો. યે૦ જેણે. નિ૦ પોતાનો. ધ૦ ધર્મ. હા૦ હાર્યો તે ખેદે. હા૦ હાર્યો. તિ૦ તે. મ૦ મનુષ્ય. જ૦ જન્મ. ૧૦.

संसारो ऽ ये न सुखं सकष्टं,
ज्ञात्वेति वैराग्य बलेन मुक्तं ।
पश्चान्न दया खलुते न द्रष्टी,
संसार सिंधौ परिपूर्ण कष्टे. ॥ ११

અર્થ:--સં૦ સંસારનું યે૦ જેણે. સુ૦ સુખ. સ૦ સંકટ. જ્ઞા૦ જાણે. વૈ૦ વૈરાગ્યના. બ૦ બલે. મુ૦ મુકયું. ૫૦ પાછી. ન્ન૦ ન દેવી. ખ૦ નિશ્ચે. તે૦ તેહને વિષે. દ્ર૦ દ્રષ્ટીં. સં૦ સંસાર રૂપ. સિં૦ સમુદ્ર. ૫૦ સંપુર્ણ. કષ્ટને વિષે. ૧૧.

काष्ठे च काष्टं तरता यथास्ति,
दुग्धे च दुग्धे तरता यथास्ति ।
जले जलत्वं तरता यथास्ति,
गुरौ गुरौचां तरता तयास्ति. ॥ १२

અર્થ:—કા૦ કાષ્ઠ. કાષ્ટમાં. અ૦ અંતર. ય૦ જીમ છે. દુ૦ દુધ. દુ૦ દુધમાં અ૦ અંતર. ય. જીમ

છે. જ૦ પાણી જ૦ પાણીમાં અં૦ અંતર. ય૦ જીમ છે. ગુ૦ ધર્મી ગુરૂમાં. ગુ૦ પાપી ગુરૂમાં. અં૦ અંતર. ત૦ તિમ છે. ૧૨.

यते र्जरालं कृति कारी कास्ते,
चापल्य तारुण्य वयो भयोकः
किंतर्हि कार्य तरुणा रुषिणा,
भूयोपि भूयोपि तपो विधेयं ॥ १३

અર્થ:- યતીને જ૦ જરા. અ૦ અલંકારની કરણહારી છે. ચા૦ જતીને ચપલ. તા૦ તારૂણ્ય. વ૦ વયતે. ભ૦ ભયનું ઘર છે. કિં૦ કિસ્યું તે વારે કા૦ કામ. ત૦ નાન્હા. રૂ૦ જતીને કરવું. તે વારે ભગવંતે કહ્યું ભૂ૦ વાર. ભૂ૦ વાર. ત૦ તપસ્યાનું કરવું. ૧૩

कष्टेत्व कष्टे समचेत सोये,
ते भिक्षवस्तारयितुं समर्थाः ।
गुप्तेंद्रिया चाऽत्म विचार रक्ता,
लाभेत्व लाभे समभाव नाश्च ॥ १४

અર્થ:—ક૦ કષ્ટના સમય. અ૦ અને અકષ્ટના સમય. સ૦ સમચિત્તના ધણીએ તે૦ તે. ભિ૦

સાધુ સંસાર રૂપી આ સમુદ્રને તરવાને. સ૦ સમર્થ. ગુ૦ ગોપવી જેણે ઇંદ્રિ ચ૦ વલી. આ૦ આત્મ. વિ૦ વિચાર. ર૦ રાતા. લા૦ લાભે છતે અ૦ અથવા અણ-લાભે છતે સ૦ સમતા. ભા૦ ભાવના ધણી ૧૪.

सुखायते तीर्थकरस्य वाणो,
भव्यस्य जीवस्य न चेतरस्य ।
सुखाय ते सर्व वनस्य मेघो,
जवास कस्येव सुखायतेन ॥ १५

અર્થ:—સુ૦ સુહાય. તે૦ તે તી૦ તીર્થંકરની. વા૦ સરસ વાણી. ભ૦ ભવ્ય. જી૦ જીવને. ન૦ પણ ન સુહાય બીજા જીવને સુ૦ સુહાય. તે૦ તે. સ૦ સર્વ. વ૦ વનરાયને. મે૦ વરસાદ. જ૦ પણ જવાસ-કને ઇ૦ જેમ તે ન સુહાય. ૧૫

नचास्ति धर्मादधिकंच रत्नं,
नचास्ति धर्मा दधिकंच यंत्रं ।
नचास्ति धर्मादाधिकंच तंत्रं,
नचास्ति धर्मादधिकंच मंत्रं ॥ १६

અર્થ—ન૦ નહિ છે જગમાંહિ. ધ૦ ધર્મરૂપ ધનથી અ૦ અધીક. ર૦ રત્ન. ન૦ નથી કોઇ. ધ૦

ધર્મ થકી. અ૦ અધિક યંત્ર. ન૦ નથી કોઇ. ધ૦ ધર્મ થકી અ૦ અધિકો. તં૦ તંત્ર. ન૦ નથી કોઇ. ધ૦ ધર્મ થકી. અ૦ અધિક. મં૦ મંત્ર. ૧૬

पापेन जीवो नरकेषु याति,
संपूर्ण कष्टं खलु तस्य तत्र ।
संभाव्य चैवं विदुषा विधेयो,
धर्मो सहा दुर्गतिवार कश्च ॥ १७

અર્થ—પા૦ પાપ કરવાથી જી૦ જીવ. ન૦ નરકને વિષે. યા૦ જાય. સં૦ સંપૂર્ણ. ક૦ ક. ખ. છે. ખ૦ નિશ્ચે ત૦ તે જીવને. ત૦ તિહાં નરકને વિષે. સં૦ ઇમ વિચારીને ચૈ૦ નિશ્ચે. વિ૦ વિદ્વાન જે તેમણે વિ. કરવા યોગ્ય કહ્યો ધ૦ ધર્મ. સ૦ સહાય. દુ૦ દુર્ગતિ રૂપ ખાડમાં પડતાં વા૦ ધરી રાખે એહવો છે. ૧૭

गंधेन हीनं कुसुमं न भाति
दंतेन हीनं वदनं न भाति
सत्येन हीनं वचनं न भाति
पुण्ये न हीनो पुरुषो न भाति १८

અર્થ:—ગં૦ ગંધ. હી૦ હીન. ફુ૦ ફુલ ન૦ દીપેનહી. દં૦ દાંત. હી૦ હીન. વ૦ મુખ. ન૦ દીપે-નહી. સ૦ સત્ય. હી૦ હીન. વ૦ વચન. ન૦ દીપેનહી. પુ૦ પુન્ય. હી૦ હીન. પુ૦ પુરૂષ. ન૦ દીપે નહી. ૧૮

एकं जितं येन मनः स्वकीयं
पंचेंद्रियाणि विजितानि तेन
नैकं जितं येन मनः स्वकीयं
पंचेंद्रियाणि न जितानि तेन १९

અર્થ:—એ૦ એક. જી૦ જીત્યું. યે૦ જેણે. મ૦ મન. સ્વ૦ પોતાનું. પં૦ પાંચ ઇંદ્રિયને પણ જિ૦ જીતી. તે૦ તેણે પુરૂષે. નૈ૦ નથી જેણે જિ૦ જીત્યું. યે૦ જેણે. મ૦ મન. સ્વ૦ પોતાનું. પં૦ પાંચ ઇદ્રિયને. ન૦ નજીતી. તે૦ તેણે. પુરૂષે. ૧૯

शिक्षाक्षरैः किं प्रकरोति मूढो
धर्माक्षरैः किं प्रकरोत्यधर्मी
करोतिकिं वै जनकः कुपुत्रः
करोतिकिं सौम्य गुरुः कुशिष्यैः २०

અર્થ:—શિ૦ શીખતે અક્ષરે. કિં૦ શું પ્ર૦ કરે મૂ૦ મુર્ખનર. ધ૦ ધર્મને અક્ષરે. કિં૦ શું, પ્ર૦ કરે.

અ૦ અધર્મિ. ક૦ કરે. કિં૦ શું. જ૦ પિતા. કુ૦ કુપુત્રને. ક૦ કરે. કિં૦ શું. સૌ૦ સમતાવંત. ગુ૦ ગુરૂ. કુ૦ કુશિષ્યને. ૨૦

कृष्णस्य पक्षस्य निशाकरस्य
क्षयंकला याति यथा तथैवः
दिनेदिने यौवनता जनस्य
काशा मनुष्यस्यहि यौवनस्य २१

અર્થ:--કૃ૦ કૃષ્ણ. પ૦ પક્ષના. નિ૦ ચંદ્રમાની. ક્ષ૦ ક્ષય. ક૦ કલા. યા૦ જાય. ય૦ જેમ. ત૦ તેમજ. દિ૦ દિનદિન પ્રત્યે. યૌ૦ યૌવનપણું જાય. જ. મનુષ્યનું. કા૦ કુણ આશા. મ૦ મનુષ્યના. યૌ૦ યૌવનપણાની. ૨૧

एधेत पुण्यात् प्रचुरंच पुण्य
मेधेत पापात् प्रचुरंच पापं
तस्मान्नरेणाति विचक्षणेन
पुण्यं विधेयं सुख वर्द्धकंच २२

અર્થ:--એ૦ વાધે. પુ૦ પુન્યથી. પ્ર૦ પ્રચુર. ચ૦ વલી. પુ૦ પુન્ય. એ૦ વાધે. પા૦ પાપથી પ્ર૦

પ્રચુર. ચ૦ વલી. પા૦ પાપ. ત૦ તે કારણે. ન૦ પુરૂષ. વિ૦ વિચક્ષણ તે ડાહ્યાએ પુ૦ પુન્ય. વિ૦ કરવા યોગ્ય. સુ૦ સુખનું. વ૦ વધારણહાર. ૨૨

पुण्येन रुपं किल चाकचक्यं
पुण्येन सर्वं सफलंच वाक्यं
पुण्येन चास्ति परिपुर्ण सौख्यं
पुण्यं विनार्तिसु पदे पदेच २३

અર્થ:--પુ૦ પુન્યે કરીને, રૂ૦ રૂપ. કિ૦ નિશ્ચે. ચા૦ ચીકચીકાયમાન હોય. પુ૦ પુન્યે કરી. સ૦ સર્વે. સ૦ સફલ. ચ૦ વદપુરણે. વા૦ વચન હોય. પુ૦ પુન્યે કરી વલી. આ૦ હોય. પ૦ સંપૂર્ણ, સૌ૦ સુખ. પુ. પુન્યવિના. અ૦ પીડા હોય. સુ૦ અતિહિ. પ. પગલે પગલે. ૨૩

व्रते व्रतं चानसनं प्रकृष्टं
दानेषु दान त्वभयं प्रकृष्टं
रुपेषु रुपंच जिनस्य सारं,
वाक्येषु वाक्यं समयेसु सारं २४

અર્થ:--વ્ર૦ વ્રતમાં. વ્ર૦ વ્રત. ચ૦ પુરણે. અ. અનસન. પ્ર૦ પ્રધાન. દા. દાનને વિષે. દા૦ દાન

અ૦ અભયદાન. પ્ર૦ પ્રધાન. રૂ૦ રૂપને વિષે. રૂ૦ રૂપ. ચ૦ પુરણે જી૦ તિર્થંકરનું. સા૦ સાર પધાન. વા૦ વાકયને વિષે વા૦ વાકય. સ૦ પ્રસ્તાવીક અવસર જોઇને બોલવું તે. ૨૪.

संतोषतोहि प्रबलंच सौख्यं,
सौख्येन कृत्वा भवतीति धर्मः।
धर्मेण कृत्वा भवतीति मोक्षो,
मोक्षे जिनेरुक्त मनंत सौख्यं २५

અર્થઃ--સં૦ સંતોષ થકી. પ્ર૦ ઘણું સૌ૦ સુખ હોય. સૌ૦ સુખે. કૃ૦ કરીને. ભ૦ હોય. ધ. ધર્મ તિર્થંકરનો ભાખ્યો. ધ. ધર્મ. કૃ૦ કરવે કરીને. ભ. હોય. મો૦ મોક્ષ. મો૦ મોક્ષને વિષે. જી૦ તીર્થંકરે. રૂ૦ કહ્યું છે. અ૦ અનંતુ. સૌ૦ સુખ. ૨૫

गति यादृशी स्यात् मति तादृशी स्यात्,
घृति यादृशी स्यात् क्रिया तादृशी स्यात्
तपो यादृशं स्यात् फलं तादृशं स्यात्,
द्रिधि यादशी स्यात् सुखं तादृशं स्यात् ॥२६

અર્થઃ--ગ૦ ગતિ જેહવી હોય. મ૦ મતિ૦ તા૦ તહેવી હોય. ધૃ૦ ધિર્યપણું જેહવું હોય. ક્રિ૦

ક્રિયાપણ તેહવી હોય. ત० તપજેહવો હોય. ફ०
ફલપણ તેહવું હોય. દ્વિ० ભાગ્ય જેહવું હોય. સુ०
સુખપણ તેહવું હોય. ૨૬

न मात्रा न पित्रा न मित्रेण राज्ञा,
न मंत्रै र्न तंत्रै र्न यंत्रै र्न देवैः ।
न दारै र्न पुत्रै र्न भृत्यैस्तु लक्षै,
र्गतं चाप्यते जींवितव्यं न पुंसा ॥ १७

અર્થ:--ન० ન અપાય માતાએ. ન० ન અપાય પિતાએ. ન० ન અપાય મીત્રે. રા० રાજાયે. ન० ન અપાય મંત્રે. ન० ન અપાય તંત્રે. ન० ન અપાય યંત્રે. ન० ન અપાય દેવે. ન० ન અપાય સ્રીયે. ન० ન અપાય પુત્રે. ન० ન અપાય સેવક. લ० લાખો ગમેયે, ગ० ગયું. ચ० પુરણે. આ० ન० ન અપાય. જી० જીવિતવ્ય. પુ. પુરૂષનું. ૨૭

गृहितं व्रतं येन पुंसा चभग्नं
वृथा तस्य जन्म स्वकीयंच जातं ।
गृहितं व्रतं येन पुंसा न भग्नं,
वृथा तस्य जन्म स्वकीयं न जातं ॥ २८

અર્થ:—ગૃ૦ ગ્રહ્યું. વ્ર૦ વ્રત. યે૦ જેણે. પું૦ પુરૂષે. ભ૦ ભાગ્યું વૃ૦ નિષ્ફલ. ત૦ તેહનો. જ૦. જન્મ. સ્વ૦ પોતાનો. જા૦ ગયો. ગૃ૦ ગ્રહ્યું. વ્ર૦ વ્રત. યે૦ જેણે. પું પુરૂષે. ત૦ ત. ભાગ્યું. વૃ૦ નિષ્ફલ. ત૦ તેહનો. જ૦ જન્મ. સ્વ૦ પોતાનો. ન૦ નગયો. ૨૮

कृतं रुप्य वेत्ताहि रुप्यस्य मौल्यं,
कृतं हेम वेत्ताहि हेमस्य मौल्यं ।
कृतं रत्न वेत्ता तु रत्नस्य मौल्यं,
कृतं धर्मवेत्ता न धर्मस्य मौल्यं. ॥ २९

અર્થ:—કૃ૦ કીધું. રૂ૦ રૂપાના. વે૦ વેતાયે. રૂપાનું. મૈ૦ મૌલ્ય. કૃ૦ કીધું, હે૦ સોનાના. વે૦ વેતાયે. હે૦ સોનાનું. મૈ૦ મૂલ્ય. કૃ૦ કીધું. ર૦ રત્નના. વે૦ વેતાએ. તુ૦ પુરણે. ર૦ રત્નનું. મૈ૦ મૂલ્ય. કૃ૦ ન૦ પણ ન કીધું ધર્મના વેતાયે ધર્મનું મુલ્ય. ૨૯

ग्रहावास मध्ये वसे देहमाजां,
सदा द्रव्य चिंता सदा पुत्र चिंता ।

सदा दार चिंता सदा बंधु चिंता,
सुखं नास्ति चिंता परस्यैति किंचित् ॥३०

અર્થ:—ગ્ર૦ ગ્રેહાવાસ. મ૦ માંહિ. વ૦ વસતા. દે૦ પ્રાણીયોને. સ૦ સદા. દ્ર૦ દ્રવ્યથી. ચિં૦ ચિંતા. સ૦ સદા. પુ૦ પુત્રથી. ચિંતા. સ૦ સદા. દા૦ સ્રીની. ચિં૦ ચિંતા. સુ૦ સુખ. ના૦ નથી. ચિં૦ તેમચિંતા નથી. પ૦ પરજીવને જાજે. કિં૦ થોડી પણ. ૩૦

गिरिणां यथा राजते रत्नसानु,
सुराणां सुरेंद्रो नराणां नरेंद्रः ।
जिनानां जिनेंद्रो ग्रहाणांच चंद्रो,
व्रतानां तथा राजते ब्रह्मचर्यं ॥ ३१

અર્થ:—ગિ૦ પર્વતમાંહિ. ય૦ જેમ. રા૦ રાજા ર૦ મેરૂપર્વત. સુ૦ દેવતામાંહિ જેમ. સુ૦ દેવેંદ્ર. ન૦ નરમાંહિ જેમ. ન૦ ચક્રવર્ત્તિ. જી૦ સામાન્ય કેવલીમાંહિ જેમ. જી૦ તીર્થંકર. ગ્ર૦ ગ્રહમાંહિ. ચ૦ વલી. ચંદ્રમા. વ્ર૦ વ્રતમાંહિ. ત૦ તેમ. રા૦ મોટું બ્ર૦ બ્રહ્મચર્ય શીલવ્રત. ૩૧

परस्त्री प्रसंगादनेकोस्तिदोषो,
व्रतस्य प्रणाशो गुणस्य प्रणाशः ।
नरेंद्रस्य दंडो जिनानाच दंडो,
विश्रंभो न कार्यो परस्त्री प्रसंगः ॥ ३२

અર્થ:—પ૦ પરસ્ત્રીના. પ્ર૦ પ્રસંગથી. અ૦ અનેક છે. દો૦ દોષ. વ્ર૦ વ્રતનો. પ્ર૦ નાશ હોય. ગુ૦ ગુણનો. પ્ર૦ નાસ હોય. ન૦ રાજા કોપ્યો થકો દંડ લે. જી૦ તીર્થંકરનો વલી દંડ. વિ૦ સુપુરૂષે વિશ્વાસ ન૦ કરવો. પ૦ પરસ્ત્રી. પ્ર૦ પ્રસંગીનો ૩૨

यथायाति सूर्यावलोके क्षितेजो,
तथायाति रामा पलोके जनानां ।
महाब्रह्मचर्या क्षितेजोहि नश्येत् ,
न सूर्ये न नार्याच द्रष्टीस्तु देया. ॥ ३३

અર્થ:—ય૦ જેમ જાય. સૂ૦ સૂર્યને. અ૦ દેખ્યાં થકાં આંખ્યનું તેજ. ત૦ તિમ. યા૦ જાય. રા૦ સ્ત્રીને દેખ્યાં થકાં પુરૂષનું લજ્યારૂપ તથા જસ કીર્તી રૂપ તેજ. મ૦ મોટું બ્રહ્મચર્ય વ્રતરૂપ આંખ્યનું તેજ. ન૦ નાશ પામે. ન૦ તે માટે નહી

સૂર્ય સાહમી નહી સ્ત્રી સાહમી ચ૦ પુરણે. દ૦ દ્દષ્ટી. દે૦ દીયે. ૩૩

अनंगाग्नि धूमान्धकारेण कामी,
न जानाति मार्गं कुमार्गंच किंचित् ।
न जानाति कार्यं कुकार्यंच किंचित्,
न जानाति साधु कुसाधुच किंचित् ॥ ३४

અર્થઃ—અ૦ કામ વિકારરૂપ. અ૦ અગનીના ધુમાડાના. અં૦ અંધકારે કરી. કા૦ કામી નર. ના૦ ન જાણે. મા૦ માર્ગને. કિં૦ કિંચિત્ પણ. ન૦ જાણે નહી. કા૦ કાર્યને. કુ૦ અકાર્યને. કિં૦ કાંઇપણ ન૦ ન જાણે. સા૦ સાધુ. કુ૦ કુસાધુને કિં૦ કાંઇ પણ. ૩૪

गृहे यत्र नारी निवासं करोति,
प्रशस्तो न तत्रास्ति वासो मुनिनां ।
गुहायां हरि र्यत्र वासं करोति,
प्रशस्तो न तत्रास्ति वासो मृगाणां ॥ ३५

અર્થઃ—ગૃ૦ ઘરમાં. ય૦ જે. ના૦ સ્ત્રી. નિ૦ નિવાસને. ક૦ કરે. પ્ર૦ પ્રશસ્ય નહી, ભલુ નહી.

ત૦ ત્યાં હોય. વા૦ વસવું. મુ૦ સાધુને. ગુ૦ ગુફાને વિષે. હ૦ સિંહ જે. વા૦ વાસો. ક૦ કરે, વસે. પ્ર૦ પ્રસસ્ય ભલું નહી ત્યાં. વા૦ વસવું. મૃ૦ હરણુને. ૩૫

शीलेन प्राप्यते सारव्यं,
शीलेन विमलं यशः ।
शीलेन लभ्यते मोक्ष,
स्तस्माच्छीलं वरं व्रतं ॥ ३६

અર્થ:—શી૦ શીલે કરી. પ્રા૦ પામે. સૌ૦ સદા સુખ. શી૦ શીલે કરી. વિ૦ નિર્મલ. ય૦ જશ હોય. શી૦ શીલે કરી લ૦ પામે. મો૦ મુક્તિનાં સુખ. સ્ત૦ તે માટે. છી૦ શીલ. વ૦ પ્રધાન. વ્ર૦ વ્રત. ૩૬

लुकारव्य गछांबर मित्र तुल्यं,
यशस्वी नामा गणीनां गरिष्ट ।
तस्य प्रसादाच्च सुभाषितानां
षट् त्रिशिकेयं मयका प्रणीता ३७

અર્થ:—લુ૦ લુંકા. ગ૦ ગચ્છ. અં૦ આકાશ. મિ૦ મિત્ર એટલે સૂર્ય. તુ૦ સમાન. ય૦ યસસ્વી

નામાં. ગ૦ આચાર્યમાંહિ. ગ૦ શ્રેષ્ટ. ત૦ તેહના. પ્ર૦ પ્રસાદ થકી. સુ૦ રૂડી ભાષિની. ષ૦ છત્રીસી ઉપ-જાતિ કાવ્ય. ઈ૦ આ. મ૦ ૐ રૂપ સિંહ જેણે. પ્ર૦ કહી. ૩૭

प्रज्ञा प्रकाशाच्च प्रज्ञा सुवृद्धि,
ज्ञानस्य यानस्य प्रकृष्ट सिद्धिः
द्रष्ट मशुद्धं हितस्मिन् प्रकाशे,
ललुच नाम्ना खलु शोधितंच। ३८

અર્થ:—પ્ર૦ પ્રજ્ઞા પ્રકાશ થકી. પ્રં૦ પ્રજ્ઞાબુ-દ્ધિની વૃદ્ધિ થાય. જ્ઞા૦ જ્ઞાનની. યા૦ અને મોક્ષની. પ્ર૦ ઉત્કષ્ટી. સિ૦ સિધ્ધિ થાય૦ દ્ર૦ દીઠું. અ૦ અસુધનકી. ત૦ તે. પ્રે૦ પ્રકાશ. લ૦ લલુ. ના૦ નામા પુરાણીયે નિશ્ચે. શો૦ પોતાની મતિયે કરીને સુધાર્યુ. ૩૮

इतिश्री प्रज्ञा प्रकाश काव्य संपूर्ण.

(२) दिव्यानुभवमाळा. (દોહા)

કર્મ કલંક નિવારીને, થયા સિદ્ધ મહારાજ,
મન વચન કાયે કરી, વંદુ તેને આજ. ૧
ચાર ઘાતીઆં ક્ષય કરી, જેણે લીધા ચાર;
તે જીનવરને વંદીને, કરૂ કાવ્ય સુખકાર. ૨
ઇચ્છું છું નિજ મુક્તતા, ભવ ભયથી ડરી ચિત્ત
શત અષ્ટોત્તર હું રચું, નિજપર બોધ નિમિત્ત. ૩
જીવ, કાળ, સંસાર આ કહ્યા અનાદિ અનંત;
ચેતન ખોટી સમજથી, ભમે ન સુખ લહંત. ૪
ચાર ગતિ દુઃખથી ડરે, તો તજ સૌ પરભાવ;
શુદ્ધાત્મ ચિંતન કરી, સહજ સિધ્ધ થઈ જાવ. ૫
ત્રિવિધ આત્મા જાણીને, તજ બહિતારામ રૂપ;
થઈ તું અંતર આતમા, ધ્યા પરમાત્મ સ્વરૂપ. ૬
મિથ્યા દર્શન વશ ફસી, ધરે અહં મમકાર;
જીનવર બહિરાત્મ કહે, તે ભમશે સંસાર. ૭
નિજપરનો અનુભવ કરી, પર તજી ધ્યાયે આપ;
અંતર આત્મા જીવ તે, નાશ કરે ત્રય તાપ. ૮

નિર્મલ, નિકલ, જીનેંદ્ર, શિવ, સિદ્ધ, વિષ્ણુ, બુધ, સંત
પરમાત્માના નામ એમ, ગ્રંથે કહ્યા અનંત. ૯
ગતિ, જાતિ, વેદાદિ તે, તન, મન, જન મમકાર;
ધારે તે બહિરાતમા, ભમતો બહુ સંસાર. ૧૦
દેહ ગેહ ધન ધાન્યને, પર જડ પુદગ્લ જાણ;
જ્ઞાતા દ્રષ્ટા આપતું, ચેતન સુખ ગણ ખાણ. ૧૧
પરમઈ માને આપજો, તો ભવ ભ્રમણ ન જાય;
જો જાણે નિજ રૂપને, તવ પોતે શીવ થાય. ૧૨
વિણ ઇચ્છા શુચિ તપ કરે, રહે નિજ ગુણમાં આપ,
નિશ્ચય પામે પરમપદ, તપે ન ફરી ભવ તાપ. ૧૩
મોક્ષ સ્વભાવે હોય છે, બંધ વિભાવે હોય;
બંધ, મોક્ષ, પરિણામથી, અન્ય ન કારણ કોય. ૧૪
જો સ્વાત્મા જાણ્યા વિના, કરે પુણ્ય બહુ દાન;
ભમે તો એ સંસારમાં, મુકત ન થાય નિદાન. ૧૫
શ્રધ્ધા આત્મજ્ઞાન બે, તો દાતા શિવ હોય;
દ્વિવિધ ધર્મ વ્યવહારપંથ, નિશ્ચે આત્મા જોય. ૧૬
ગુણસ્થાનક ને માર્ગણા, ઉપાદેય વ્યવહાર;
નિશ્ચય આત્મ જ્ઞાન છે. પરમેષ્ટિ પદકાર. ૧૭
ગૃહ કામ કરતાં છતાં, જે રહે અનુભવ દક્ષ,
ધ્યાય સદા જિનેશ પદ, થાય મુકત પ્રત્યક્ષ. ૧૮

જિન સમરો જિન ચિંતવો, જિન ધ્યાવો મન શુદ્ધ;
ક્ષણમાં પામો પરમપદ, થઈ પોતે પ્રતિબુદ્ધ. ૧૯
જિનવરને શુધ્ધાત્મમાં, કિંચિત ભેદ ન જાણ;
એહજ કારણ મોક્ષનું, ધ્યાઇ લો નિરવાણ. ૨૦
જિન જેવો નિજ આત્મા, નિશ્ચય ભેદ ન રંચ;
એજ સાર સિધ્ધાંતનો, છોડો સહુ પ્રપંચ. ૨૧

આત્મ પરમાત્મ વિષે શક્તિ વ્યકિત ગુણ ભેદ.
નહિંતર ઉભય સમાન છે, કર નિશ્ચય તજ ખેદ. ૨૨
અગણિત શુધ્ધ પ્રદેશ છે, લોકાકાશ પ્રમાણ;
તે શુધ્ધાત્મા અનુભવો, જે ધ્યાતાં કલ્યાણ. ૨૩
નિશ્ચય લોક પ્રમાણ છે, તનુ પ્રમાણ વ્યવહાર;
એવો આત્મ અનુભવે, તે પામે ભવપાર. ૨૪
લખ ચોરાસી યોનીમાં, ભમ્યો કાળ અનંત;
સમ્યક રત્નત્રયિ વિના, થયો ન ભવનો અંત. ૨૫
શુધ્ધાત્માને મુકતતા, જો તું ઇચ્છે આપ;
સ્વાત્મા જાણી અનુભવો, તોજ મટે સંતાપ. ૨૬
આત્મજ્ઞાન નહિ જ્યાં સુધી, ફોકટ ક્રીયા કલાપ;
ભટકો ત્રણે લોકમાં, શિવ સુખ લહો ન આપ. ૨૭
ધ્યાન યોગ ત્રિલોકમાં, જિન સમ આતમ જાણ;
નિશ્ચયથી જીનવર કહે, તેમાં ભ્રાંતિ ન આણ. ૨૮

વ્રત, તપ, સંયમ, દાનથી મૂર્ખ કહે શિવ થાય;
આત્માના અનુભવ વિના, કોઈ ન મોક્ષે જાય. ૨૯
જે શુદ્ધાતમ અનુભવે, વ્રત સંયમ સંયુકત;
જિનવર ભાખે જીવતે, નિશ્ચય થાયે મુકત. ૩૦
પુણ્ય પામે સ્વર્ગ સુખ, પાપે નરકે જાય;
પુણ્ય, પાપ તજી આપમાં, રમતાં શિવ સુખ થાય ૩૧
વ્રત, તપ, સંયમ, શિયલ છે, શિવકારણ વ્યવહાર;
નિશ્ચય કારણ મોક્ષનું, આત્મ અનુભવ સાર. ૩૨
પરખી લો નિજ ભાવને, ત્યાગ કરી પરભાવ;
તો જીનવર એવું કહે, નિશ્ચય મોક્ષે જાવ. ૩૩
સમજી લો નવ તત્ત્વને, વળી ષડદ્રવ્ય વિચાર;
પંચ કાળને જાણીને, ઠીક કરો નિરધાર. ૩૪
એક સચેતન જીવ છે, અન્ય અચેતન જાણ;
ચેતનને ધ્યાવો સદા, તો પામો નિર્વાણ. ૩૫
જો શુદ્ધાતમ અનુભવો, તજી ઉપાધિક ભાવ.
પામો જલદી મુકતતા. એ જીન આજ્ઞા ભાવ. ૩૬
જાણે જીવ અજીવનો, ભેદ વિજ્ઞાન વિચાર;
જીન મુનિ વદતા સૌ સદા, તે પામે ભવપાર. ૩૭
ચેતન તો સર્વજ્ઞ છે, અન્ય અજીવ ન કોય;
જીન મુનિવર નિશ્ચે કહે, આરાધ્યે શિવ હોય. ૩૮

પૂજા ઠગાઈ વેરને, પ્રીત કોણથી થાય;
ગુપ્ત પ્રકટ ચેતન સહુ, સરખા મને જણાય. ૩૯
ભમેકુતીર્થે તહાં સુધી, કરે ધૂર્તતા ઢંગ;
સદ્ગુરૂ વચન ન સાંભળે, કરે કુગુરૂનો સંગ. ૪૦
શાસ્ત્ર ભણે વાંચે વળી, શીરના લુંચે કેશ;
રાખે વેશ મુનિ તણો, ધર્મ ન થાએ લેશ. ૪૧
રાગ દ્વેષ પરિગ્રહ તજી, કર સ્વરૂપ પિછાન,
પૂર્વે કહી કરણી કરે, થાય મુકત નિદાન. ૪૨
મનન ઘટે આયુ ઘટે, ન ઘટે ઇચ્છા આશ;
તૃષ્ણા મોહ સદા વધે, તેથી ભમતો ખાસ. ૪૩
જેમ રમતું મન વિષયમાં, તેમ જો આત્મે લીન;
ક્ષણમાં શિવ સંપદ વરે, ન ધરે દેહ નવીન. ૪૪
મલ ઘટ સમ અતિ મલિન તન, નિર્મલ આતમહંસ;
એવો અનુભવ કર સદા, જાય કર્મનો વંશ. ૪૫
વ્યવહારિક ધંધે ફરયા, બહુધા જગના જીવ;
આત્મહિતની શુધ્ધિ નહીં, તેથી ભમે સદૈવ. ૪૬
દુષ્ટ ભણે શાસ્ત્રો ઘણા, શ્રવણ કરે ગુરૂ પાસ;
હિતાહિત વિચાર વિણ, ફોકટ શિવ પદ આશ. ૪૭
મન ઇંદ્રિયથી દુર કર, સી બહુ પુછે વાત;
રાગ દ્વેષ પૂરા જતાં, થાય બ્રહ્મ સાક્ષાત. ૪૮

જીવ દેહ બે ભિન્ન છે, ભિન્ન સકલ વ્યવહાર;
તજ પર પુગ્દલ જીવ લે, તો પામે ભવપાર. ૪૯
જે નવ જાણે જીવને, વર્ણા ને કહે છે જીવ,
તે નાસ્તિક ભવમાં ભમે, થાય દુઃખી સદૈવ. ૫૦
રત્ન દીપ રવિ દુધ દહીં, ઘી પીપર ને હેમ;
સ્ફટિક રન્ત ને અગ્નિ નવ, જીવ જાણવો તેમ. ૫૧
દેહ આત્મા ભિન્ન છે, જેમ સોનું આકાશ;
પામે કેવળ જ્ઞાન તો, નિજ પર કરે પ્રકાશ. ૫૨
જેમ વ્યોમ નિર્લેપ છે, તેમ આત્મ પ્રદેશ.
પણ જડ અંબર આત્મા, ચૈતન્ય છે પરમેશ. ૫૩
આત્મ ધ્યાને દેહમાં, જે દેખે નિજરૂપ;
જન્મ ધરી નવ પય પિયે, થાયે શિવપુર ભૂપ. ૫૪
જ્ઞાનમયી ચૈતન્ય તન. પુદગલ તન જડ જાણ;
સુત દારાનો મોહ તજી, શિવ વધુમાં ખુબ માણ. ૫૫
આપ આપ અનુભવ કરો, તો શું વાંચ્છિત દૂર;
કેવલ જ્ઞાન પ્રગટ કરી, પામો સુખ ભરપૂર. ૫૬
જો પરભાવ સકલ તજી, દેખો આત્મભાવ;
કેવલ જ્ઞાન સ્વરૂપ થઇ, જલદી મોક્ષે જાવ. ૫૭
ભાગ્યવાન નર ધન્ય તે. જેણે ત્યાગ્યો પરભાવ;
લોકાલોક પ્રકાશતાં, દીઠો આતમ રાવ. ૫૮

મુનિ જનકે કોઈ ગ્રહી, જે રમતા નિજ રૂપ;
શીઘ્ર મુક્તિ મુખ તે લહે, એમ ભાખે જિન ભૂપ. ૫૯
વીરલા જાણે તત્વને, વળી સાંભળે કોઈ;
વીરલા ધ્યાવે તત્વને, વિરલે શ્રદ્ધા જોઈ. ૬૦
સ્ત્રી પુત્રો ન કુટુંબ મમ, વિષય ભોગ દુઃખ ખાણ;
જે જ્ઞાની એમ ચિંતવે, તે પામે નિરવાણ. ૬૧
ઇંદ્ર ફણિંદ્ર નરેંદ્ર એ, નહિ સરણું દાતાર;
આત્મા ને આત્મા શરણ, મુનિ કરે એમ વિચાર. ૬૨
જન્મ મરણ પોતે કરે, ભોગ ભોગવે આપ;
દુર્ગતિ શિવ પદ આપ તે દ્રઢ ધારીએ છાપ. ૬૩
જન્મ મરણ કરનાર તું, તેથી તજ પરભાવ;
ધ્યાવો નિજ સ્વરૂપને, શીઘ્ર બનો શિવરાવ. ૬૪
પુણ્ય પુણ્યને સૌ કહે, પાપ કહે સૌ પાપ;
પંડિત અનુભવી જન સહુ, કહે પુણ્ય પણ પાપ. ૬૫
લોહ બેડી બંધન કરે, સોનાની પણ તેમ;
બંધનરૂપી કાર્યમાં, ભેદ ઘટે નહીં એમ. ૬૬
જો તુજ મન નિગ્રંથ છે, તો તું છે નિગ્રંથ;
તેથી રાગાદિક તજે, તો પામે શિવપંથ. ૬૭
જેમ બીજમાં વડ પ્રગટ, વડમાં બીજજ હોય;
તેમ દેહમાં જીવ છે, જ્ઞાની જાણે સોય. ૬૮

જેમ જીવ પરમાત્મમાં, તેવો હું નહીં અન્ય;
યંત્ર મંત્રથી મોક્ષ નહીં, એમ માને તે ધન્ય. ૬૯
બે ત્રણ ચાર ને પાંચ છ, સાત પાંચ ને ચાર;
નવ ગુણ યુત પરમાત્મા, કર તું એ નિરધાર. ૭૦
બે ત્યાગી બે ગુણ સહિત, જે આત્મ રસ લીન;
કહે જિનવર તે ભવી લહે, મોક્ષ કર્મ કરી ક્ષીણ. ૭૧
ત્રણ રહિત ત્રણ ગુણ સહિત, સ્વાત્મા કરે નિવાસ;
તે પામે સુખ શાશ્વતાં, જિનવર કરે પ્રકાશ. ૭૨
ચાર કષાય રહિત થઇ, જે ધારે ગુણ ચાર;
આત્મામાં જે જન રમે, તે થાએ અવિકાર. ૭૩
સંગ રહિત, દશ દશ સહિત, લક્ષ દશ ગુણ યુકત;
તે થઇ અંતર આત્મા, થાયે જગથી મુકત. ૭૪
આત્મા દર્શન જ્ઞાનમય, આત્મા ચારિત્રવાન;
આત્મા સંયમ શિયલ તપ, આત્મા પ્રત્યાખ્યાન. ૭૫
જો જાણે તું આપપર. તો નિશ્ચયપર ત્યાગ;
તેજ ખરો સંન્યાસ છે, બોલે જીનબડ ભાગ. ૭૬
સમ્યક્ દર્શન તેજ છે, આત્માનું ઓળખાણ;
ચેતન રહે નિજ રૂપમાં, તે ચારિત્ર પિછાણ. ૭૭
જે આત્માત્રય રત્ન યુત, તીર્થ તુલ્ય તે જાણ;
તંત્ર યંત્રથી મોક્ષ નહીં, આત્મા એકજ ભાણ. ૭૮

જ્યાં ચેતન ત્યાં સકલગુણ, કેવલી બોલે એમ;
પ્રગટ અનુભવ આપનો, નિર્મળ કરો સપ્રેમ. ૭૯
થઈ ભિન્ન ઇંદ્રિય થકી, મન, વચ, તન કરી શુદ્ધ;
એકાકી અનુભવ કરો, થાવ શિઘ્ર શિવ બુદ્ધ. ૮૦
બંધ મોક્ષની ભ્રાંતિથી, રધે જીવના કર્મ;
સહજ રમે નિજ ભાવમાં, તો પામે શિવ શર્મ. ૮૧
સમ્યક દ્રષ્ટિ જીવને, દુર્ગતિ ગમન ના થાય;
પૂર્વ બંધ ક્ષય થઇ જતાં, જરૂર મોક્ષે જાય. ૮૨
નિજ સ્વરૂપમાં જે રમે, તજી સકલ વ્યવહાર;
સમ્યક્ દ્રષ્ટિ હોય તે. શિઘ્ર થાય ભવપાર. ૮૩
સમ્યક્ શ્રદ્ધવાન નર, અજરઅમર ગુણ ધામ;
કર્મબંધ તે નવ. કરે, કરે નિર્જરા કામ. ૮૪
સમ્યક્ જ્ઞાની સકલ જન, ખરા જ્ઞાની કહેવાય;
તે પ્રધાન ત્રણ લોકમાં, શાશ્વત સુખીયા થાય. ૮૫
પંકજ જળ જેમ ભિન્ન રહે, તેમ રહે સમ્યકત્વવાન;
લિપ્ત ન થાય કર્મથી, આત્મશ્રદ્ધાવાન. ૮૬
જે સમતામાં લીન થઇ, કરે અધિક અભ્યાસ;
અખિલ કર્મ તે ક્ષય કરી, પામે શિવપુર વાસ. ૮૭
પુરૂષાકાર પવિત્ર અતિ, દેખે આત્મા રૂપ;
તે પવિત્ર થઇ મોક્ષ લે, થાય શિવ પુર ભૂપ. ૮૮

અશુચિ દેહથી ભિન્ન નિજ, દેખે શુદ્ધ સ્વરૂપ;
તે જ્ઞાતા સૌ શાસ્ત્રનો, શિવ સુખ લહે અનૂપ. ૮૯

સ્વરૂપ રૂપથી અજ્ઞજન, જે ન તજે પરભાવ;
જાણે કદી સૌ શાસ્ત્ર પણ, થાય ન શિવપુર રાવ. ૯૦

તજી કલ્પના જાળ સૌ, પરમ સમાધિવંત;
આત્મ ધ્યાને લીન થઈ. પામે સુખ અનંત. ૯૧

છે પિંડસ્થ પદસ્થ, રૂપસ્થ ને રૂપાતીત,
જિન ભાષિત એ ધ્યાન સૌ, ધ્યાવો એકે ચીત. ૯૨

સર્વ જીવ છે જ્ઞાનમય, જાણે સમતા ધાર;
તે સામાયક જીન કરે, પ્રગટ કરે ભવ પાર. ૯૩

રાગ દ્વેષ બે ત્યાગીને, ધારે સમતા ભાવ;
સામાયક ચારીત્ર તે, કહે જિનવર મુનિરાય. ૯૪

હિંસાદિક તજી નિજ રમે. ચારિત્ર બીજું તેહ;
છેદોપસ્થાનક કહ્યું, શિવ સુખ કારણ એહ. ૯૫

જે મિથ્યા મલ તજી ધરે, સમ્યક દર્શન શુધ્ધ;
તે પરિહાર વિશુધ્ધ લે, પામે શિવ સુખ બુધ્ધ. ૯૬

શૂક્ષ્મ લોભના નાશથી. થાય શુધ્ધ પરિણામ;
તે સૂક્ષ્મ સંપરાય છે, ચારિત્ર સુખનું ધામ. ૯૭

અરિહંત સિધ્ધ આચાર્યને, ઉપાધ્યાય મુનિરાજ;
પંચ પદ વ્યવહારથી, નિશ્ચયે આત્મામાંજ. ૯૮
છે શિવ શંકર વિષ્ણુને, રૂદ્ર બુધ જિન દેવ;
ઇશ્વર બ્રહ્મા સિધ્ધ તે, છે આત્મા સ્વયમેવ. ૯૯
અરૂપ આવો આતમા, તનમાં કરે નિવાસ,
તેજ શુદ્ધ પરમાત્માં, બીજો ભેદ ન ખાસ. ૧૦૦
સિધ્ધાને વળી સિદ્ધશે, સિધ્ધ થતા ભગવાન;
અંતર આત્મા તે સૌ, સમ્યક્ શ્રધ્ધાવાન. ૧૦૧
દેહ છતાં જેની દશા, વર્તે દેહાતિત;
તે જ્ઞાનીનાં ચરણમાં, વંદન હો નિશ દીશ. ૧૦૨
મુનિ યોગિંદ્રે આ રચ્યો, નિજ સંબોધન કાજ;
પ્રાકૃત દોહા રૂપમાં, ગ્રંથ સકલ સુખકાજ. ૧૦૩

શ્રી.

શ્રી નવતત્વ.

વિવેકી સમદ્રષ્ટિ જીવોએ નવ તત્વ જાણવા જોઇએ તે નવતત્વનાં નામ.

૧ જીવતત્વ, ૨ અજીવતત્વ, ૩ પુન્યતત્વ,
૪ પાપતત્વ, ૫ આશ્રવતત્વ, ૬ સંવરતત્વ,
૭ નિર્જરાતત્વ, ૮ બંધતત્વ, ૯ મોક્ષતત્વ.

પહેલે જીવતત્વનાં લક્ષણ તથા ભેદ.

જીવતત્વ તે. ચૈતન્ય લક્ષણ, સદા, સઉપયોગી, અસંખ્યાત પ્રદેશી, સુખ દુઃખનો જાણ, સુખ દુઃખનો વેદક, અરૂપી હોય, તેને જીવતત્વ કહીએ.

ચૌદ પ્રકારે જીવ. ૧ સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિયના અપર્યાત્પ, ૨ સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિયના પર્યાત્પ, ૩ બાદર એકેંદ્રિયના અપર્યાત્પ, ૪ બાદર એકેંદ્રિયના પર્યાત્પ, ૫ બે ઇંદ્રિયના અપર્યાત્પ, ૬ બે ઇંદ્રિયના પર્યાત્પ, ૭ ત્રી ઇંદ્રિયના અપર્યાત્પ, ૮ ત્રી ઇંદ્રિયના પર્યાત્પ, ૯ ચૌ ઇંદ્રિયના અપર્યાત્પ, ૧૦ ચૌ ઇંદ્રિયના પર્યાત્પ, ૧૧ અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિના અપર્યાત્પ, ૧૨ અસંજ્ઞી

પંચેદ્રિયના પર્યાપ્ત, ૧૩ સંજ્ઞી પંચેદ્રિયના અપર્યાપ્ત, ૧૪ સંજ્ઞી પંચેદ્રિયના પર્યાપ્ત.

એ જીવ જાણીને તેની દયા પાળીએ, તો આ ભવ અને પરભવ નિરાબાધ (પીડારહિત) પરમસુખ પામીએ.

બીજો અજીવ તત્વનાં લક્ષણ તથા ભેદ.

અજીવતત્વ તે જડ લક્ષણ, ચૈતન્યરહિત, વર્ણ આદિકરૂપ સહિત અને રહિત, સુખ દુઃખને ન વેદે તેને અજીવ કહિયે. અજીવના ચોદ ભેદ, ૧ ધર્માસ્તિ કાયનો સ્કંધ, ૨ તેનો દેશ, ૩ તેનો પ્રદેશ, ૪ અધર્માસ્તિ કાયનો સ્કંધ, ૫ તેનો દેશ, ૬ તેનો પ્રદેશ, ૭ આકાશાસ્તિ કાયનો સ્કંધ, ૮ તેનો દેશ, ૯ તેનો પ્રદેશ, ૧૦ અધ્વાકાળ, એ દશ ભેદ અરૂપી અજીવના જાણવા. ૧૧ પુદગલાસ્તિ કાયનો સ્કંધ, ૧૨ તેનો દેશ, ૧૩ તેનો પ્રદેશ, ૧૪ પરમાણું પુદ્ગલ, એ ચાર ભેદરૂપી અજીવના જાણવા.

વિસ્તાર નયે કરીને અજીવના ભેદ.

૧ ધર્માસ્તિ કાય દ્રવ્યથી એક, ૨ ક્ષેત્રથી લોક પ્રમાણે. ૩ કાળ થકી આદિ-અંતરહિત, ૪ ભાવ

થકી અરૂપી, ૫ ગુણ થકી ચલણ સહાય, ૬ અધર્માસ્તિકાય દ્રવ્યથી એક. ૭ ક્ષેત્રથી લોક પ્રમાણે, ૮ કાળ થકી આદિ–અંતરહિત. ૯ ભાવ થકી અરૂપી, ૧૦ ગુણ થકી સ્થિર સહાય, ૧૧ આકાશાસ્તિકાય દ્રવ્યથી એક, ૧૨ ક્ષેત્રથી લોકાલોક પ્રમાણે, ૧૩ કાળ થકી આદિ અંતરહિત. ૧૪ ભાવ થકી અરૂપી, ૧૫ ગુણ થકી અવગાહના દાન તથા વિકાસ લક્ષણ, ૧૬ કાળ દ્રવ્યથી અનેક, ૧૭ ક્ષેત્રથી અઢી દ્વીપ પ્રમાણે, ૧૮ કાલ થકી આદિ–અંતરહિત, ૧૯ ભાવથી અરૂપી. ૨૦ ગુણ થકી વર્તના લક્ષણ એ વીશ, ને દશ ભેદ ઉપર કહ્યા તે મળીને કુલ અરૂપી અજીવના ત્રીશ ભેદ. એ અજીવ જાણીને અજીવ પ્રત્યે મોહ ઉતારીએ તો આ ભવ પરભવ પ્રેમ સુખ પામીએ.

નવતત્વ અનુક્રમે ઠાણુંગજીમાં નવતત્ત્વ અનુક્રમે કહેલા છે પણ ઉત્તરાધ્યયનના અઠાવીસમા અધ્યાયમાં આ પ્રમાણે કહેલા છે માટે અવળ સવળ લખેલા છે તેમાં ત્રીજુ બંધતત્વ લાવવાનું કારણ કે પુન્યને પાપ એ બન્નેના પુદ્ગલને બાંધવું માટે બંધતત્વ કહ્યું છે તે માટે બંધતત્ત્વ ત્રીજુ લાવ્યા છીએ.

ત્રીજો બંધતત્વનાં લક્ષણ તથા ભેદ.

બંધ તત્વ તે આત્માના પ્રદેશ અને કર્મના પુદ્ગલ ભેગા મળે, ખીર નીરની પેરે, લોહપિંડ અગ્નિની પેરે. લોલિભુત થઇ બંધાય તેને બંધ તત્વ કહીએ.

બંધના ચાર ભેદ—૧ પ્રકૃતિબંધ, તે આઠ કર્મનો સ્વભાવ ૨ સ્થીતિબંધ તે આઠ કર્મની સ્થિતિના કાળનું માન, ૩ અનુભાગ બંધ, તે કર્મ, પુદ્ગલના દળ આત્માના પ્રદેશ સાથે બંધ તે કર્મનો તિવ્ર મંદાદિકરસ, ૪ પ્રદેશ બંધ તે કર્મ, પુદ્ગલના દળ આત્માના પ્રદેશ સાથે બંધાણા છે તે એ ચાર બંધનું સ્વરૂપ મોદકના દ્રષ્ટાંતે છે, જેમ કોઇ મોદક ઘણા પ્રકારના દ્રવ્યને સંયોગે નિપજ્યો, વાયુ, પિત, કફને, જેણે સ્વરૂપે કરી હણે તેને સ્વભાવ કહીએ; ૧ તેજ મોદક પક્ષ, માસ, બે માસ સુધી સ્વ સ્વરૂપે રહે તે સ્થિતિ બંધ કહીએ; ૨ તેજ મોદક તિખો, કડવો, કસાયલો, ખાટો, મીઠો હોય, તે રસબંધ કહીએ, ૩ તેજ મોદક અલ્પ દળનો નિપજ્યો તે મોટો હોય તેને પ્રદેશબંધ કહિયે ૪ એ બંધ જાણીને બંધ તોડીએ, તો આપણ પરભવ

નિરાબાધ પરમ સુખ પામીએ. ઇતિબંધ તત્વ ચોથે
પુન્ય તત્ત્વના લક્ષણ તથા ભેદ પુન્ય તત્વ તે શુભ
કમાણીએ કરી, શુભ કર્મના ઉદયે કરી શુભ ઉજ્વલ
પુદ્ગલનો બંધ પડે જેનાં ફળ ભોગવતાં આત્માને
મીઠાં લાગે તેને પુન્યતત્વ કહિયે.

પુન્યના નવભેદ—૧, અન્ન પુન્ય તે અન્ન
(ખોરાક) આપવા થકી. ૨. પાણી પુન્ય તે પાણી
આપવા થકી. ૩. લયન પુન્ય તે સ્થાનક (જગા)
આપવા થકી ૪. શયન પુન્ય સુવા બેસવાના આસન
આસન થકી ૫. વસ્ત્ર પુન્ય વસ્ત્ર આપવા થકી ૬.
મનઃ પુન્ય. મન ભલુ પ્રવરતાવવું ૭, વચન પુન્ય તે
સામાને હેત કારી વચન બોલવું તે ૮ કાય પુન્ય
શરીર કોઇના ઉપકારમાં પ્રવરતાવવું તે ૯. નમસ્કાર
પુન્ય–ગુણીજન દેખીને નમસ્કાર કરવો. એ નવ પ્રકારે
પુન્ય ઉપરાજે તેનાં શુભ ફળ ૪૨ પ્રકારે ભોગવે. એ
પુન્ય જાણીને પુન્ય આદરીયે તો આ ભવ અને પર
ભવ પરમ સુખ પામીયે—

પાંચમેં પાપ તત્વનાં લક્ષણ તથા ભેદ.

પાપતત્વ તે અશુભ કમાણીએ કરી, અશુભ,
કર્મના ઉદયે કરી, અશુભ મેલા પુદ્ગલનો બંધ પડે

જેનાં ફળ આત્માને ભોગવતાં કડવાં લાગે, તેને પાપતત્ત્વ કહિયે. તે પાપ ૧૮ ભેદે કરી ઉપરાજન કરે તે.

૧ પ્રાણાતિપાત તે જીવની હિંસા.
૨ મૃખાવાદ તે જુઠુ બોલવું.
૩ અદત્તાદાનં તે વગર આપ્યે અથવા વગર કહે તેવું તે (ચોરી)
૪ મૈથુન તે સંભોગ.
૫ પરિગ્રહ તે માલ મત્તા.
૬ ક્રોધ તે ગુસ્સો.
૭ માન તે અહંકાર.
૧૦ રાગ તે હેત.
૧૧ દ્વેષ તે ઈર્ષા.
૧૨ કલહ ત કલેશ.
૧૩ અભ્યાખાન તે કુડીઆળ.
૧૪ પૈશુન તે ચાડી ચુગલી.
૧૫ પર પરિવાદ તે પારકાની નિંદ્યા.
૧૬ રઇ અરઇ તે સંસારના વિષયોથી રાચે, સંજમ વ્રત પચખાણનો અભાવ.
૧૭ માયા મોસો તે કપટથી જુઠું બોલવું.

૧૮ મિથ્યાતદંસણુસલ્લ તે ખોટા દેવ, ગુરૂ, ધર્મને માને ને સિદ્ધાંત વિષે શંકા લાવે.

એ પાપ જાણીને પાપનાં કારણ છાંડીએ, તો આભવને પરભવ નિરાબાધ, પરમ સુખને પામીએ, ઇતિપાપતત્ત્વ સંપૂર્ણ.

છઠ્ઠું આશ્રવ તત્વનાં લક્ષણ તથા ભેદ.

આસ્રવ, તે જીવરૂપી તળાવને વિષે અ વ્રત. ને અપ્રત્યાખ્યાને કરી વિષય, કષાયને સેવવે કરી. ઇંદ્રિયાદિક ગરનાલે છીદ્રે કરી, કર્મરૂપી જળનો પ્રવાહ આવે તેને આસ્રવ, ૩ ઘ્રાણેંદ્રિય અસંવરે તે આસ્રવ, ૪ રસેંદ્રિય અસંવરે તે અસંવરે તે આસ્રવ, ૫ સ્પર્શેંદ્રિય અસંવરે તે આસ્રવ, ૬ મન અસંવરે તે આસ્રવ, ૭ વચન અસંવરે તે આસ્રવ, ૮ કાય અસંવરે તે આસ્રવ, ૯ ભંડ ઉપકરણ અયત્ના લે મુકે તે આસ્રવ, ૧૦ શુચિ કુશાગ્ર કરે, તે આસ્રવ, ૧૧ પ્રાણાતિપાત (જીવની ઘાત) કરે તે આસ્રવ, ૧૩ અદત્તા દાન (ચોરી કરે) તે આસ્રવ, ૧૪ મૈથુન સેવે તે આસ્રવ. ૧૫ પરિગ્રહ રાખે તે આસ્રવ, ૧૬ મિથ્યાત્વ તે આસ્રવ, ૧૭ અવ્રત તે આસ્રવ, ૨૦ અશુભ ભોગતે આસ્રવ.

એ વીશ ભેદ સામાન્ય પ્રકારે છે. વળી આસ્રવના ૪૨ ભેદ છે. તે પાંચ આસ્રવ ૫ ઇંદ્રિય વિષય, ચાર કષાય, ૩ અશુભ યોગ, ૨૫ ક્રિયા, એ ૪૨ ભેદ ભેદ આસ્રવના જાણીને તેને છાંડીએ તો આ ભવને પરભવ નિરાબાધ પરમસુખ પામીએ ઇતિ આશ્રવ તત્વ.

સાતમે સવરતત્વનાં લક્ષણ તથા ભેદ.

સંવરતત્વ તે જીવરૂપી તળાવને વિષે, ઇંદ્રિયાદિક ગરનાળે છીદ્રે કરી કર્મ રૂપી જળ આવે તેને વ્રત પ્રત્યાખ્યાનાદિક દ્વાર દઇ રોકિયે તેને સંવર કહિયે. તે સંવરના સામાન્ય પ્રકારે વીશ ભેદ છે.

૧ શ્રોતેંદ્રિય સંવરે. સંવર ૨ ચક્ષુ ઇંદ્રિય સંવરે, સંવર, ૩ ઘ્રાણેંદ્રિય સંવરે, સંવર, ૪ રસેંદ્રિય સંવરે, સંવર, ૫ સ્પર્શેંદ્રિય સંવરે, સંવર, ૬ મન સંવરે, સંવર, ૭ વચન સંવરે, સંવર, ૮ કાય સંવરે, સંવર, ૯ ભંડ ઉપકરણ યત્નાથી લે મુકે તે સંવર, ૧૦ શુચિકુશાગ્ર ન કરે તે સંવર, ૧૧ જીવ દયા પાળે તે સંવર, ૧૨ સત્ય બોલે તે સંવર, ૧૩ અદત્ત (ચોરી) ન લે તે સંવર. ૧૪ બ્રહ્મચર્ય પાળે

તે સંવર, ૧૫ પરિગ્રહ ત્યાગે તે સંવર, ૧૬ સમકિત તે સંવર, ૧૭ વ્રત તે સંવર, ૧૮ અપ્રમાદ તે સંવર, ૧૯ અકષાય તે સંવર, ૨૦ શુભયોગ તે સંવર, એ વીસ ભેદ સામાન્ય પ્રકારે છે. એ સંવર જાણીને સંવર આદરીએ તો આ ભવ ને પરભવ નિરાબાધ પરમ સુખને પામીએ ઇતિ સંવર તત્વ.

આઠમે નિર્જરા તત્વનાં લક્ષણુ તથા ભેદ.

નિર્જરા તત્ત્વ તે બારે ભેદે તપસ્યાએ કરી કર્મનું નિર્જરવું હોય તેને નિર્જરાતત્ત્વ કહીએ નિર્જરાના બાર ભેદ. ૧ અનશન, ૨ ઉનોદરિકા, ૩ વૃત્તિસંક્ષેપ (ભિક્ષાચારી) ૪ રસપરિત્યાગ, ૫ કાયકલેશ, ૬ ઇંદ્રિય પ્રતિસંલીનતા, એ છ ભેદ બાહ્યના. છ ભેદ અભ્યંતરના. ૧ પ્રાયશ્ચિત, ૨, વિનય, ૩ વૈયાવચ્ચ, ૪ સ્વાધ્યાય, ૫ ધ્યાન, ૬ કાયોત્સર્ગ. એ બાર ભેદ નિર્જરાના એ નિર્જરા જાણીને નિર્જરાનો માર્ગ આદરીએ તો આભવ અને પરભવ, નિરાબાધ પરમ સુખ પામીએ ઇતિ નિર્જરા તત્ત્વ.

નવમે મોક્ષ તત્વનાં લક્ષણુ તથા ભેદ.

મોક્ષ તત્ત્વ તે સકળ આત્માના પ્રદેશથી સકળ

કર્મનું છુટવું. સકળ બંધનથી મુકાવવું, સકળ કાર્યની સિધ્ધિ થાય; મોક્ષગતિ પામે તે મોક્ષ કહિયે. તે મોક્ષ ૧ જ્ઞાન, ૨ દર્શન, ૩ ચારિત્ર, ૪ તપ, એ ચાર બોલે કરીને પામે.

પંદર ભેદે સિધ્ધ થાય છે, ૧ તીર્થસિધ્ધા, ૨ અતીર્થસિદ્ધા. ૩ તર્થંકર સિદ્ધા, ૪ અતીર્થંકર સિધ્ધા, ૫ સ્વયંબોધ સિધ્ધા; ૬ પ્રત્યેક બોધ સિદ્ધા; ૭ બુદ્ધ બોહિ સિદ્ધા, ૮ સ્રીલીંગ સિદ્ધા, ૯ પુરૂષલિંગ સિદ્ધા ૧૦ નપુસકલિંગ સિદ્ધા; ૧૧ સ્વયલિગ સિદ્ધા, ૧૨ અન્યલિંગ સિદ્ધા. ૧૩ ગૃહસ્થલિંગ સિધ્ધા. ૧૪ એક સિધ્ધા. ૧૫ અનેક સિધ્ધા.

મોક્ષનાં નવ-દ્વાર.

॥ ગાથા ॥

૧ સત, ૨ દવ્વ, ૩ ખેત્ત. ૪ ફાસ, ૫ કાલ, ૬ ભાગ. ૭ ભાવ, ચેવ. ૮ અંતર, ૯ અપ્પ બહુત્ત, એ નવમોખ્ખ દારાણી ॥ ૧ ॥ ૧ સદ્પદ પરૂપણા, તે મોક્ષગતિ પૂર્વ કાળે હતી, હમણાં છે, આવતા કાળે હશે તે છતી અસ્તિ છે પણ આકાશના કુલની પેરે નાસ્તિ નથી. ૨ દ્રવ્યદ્વાર, તે સિધ્ધ અનંત છે. અભવ્ય જીવથી અનંત ગુણે અધિક છે, એક વન-

સ્પતિ કાયના જીવ વરજીને, બીજા ૨૩ દંડકના જીવથી સિધ્ધના જીવ અનંત છે. ૩ ક્ષેત્રદ્વાર તે સિધ્ધશિલા પ્રમાણે છે, તે સિધ્ધશિલા ૪૫ લાખ જોજનની લાંબી પહોળી છે મધ્ય આઠ જોજનની જાડી છે, ઉતરતા છેડે માંખીની પાંખ કરતાં પાતળી છે. સાફ સોના સરખી, શંખ, ચંદ્ર, અંક. રત્ન, રૂપાનાપટ, મોતીના હાર સરખી, ક્ષીરસાગરના પાણી થકી પણ ઘણી ઉજળી છે, તેની ફરંતિ પરિધિ ૧, ૪૨.૩૦,૨૪૯, જોજાન ૧ ગાઉ ૧૭૬૬ ધનુષ્ય પોણા છ આંગળ ઝાઝેરી છે. (એક કરોડ બેતાલીસ લાખ ત્રીસ હજાર બસો ઓગણપચાસ જોજન એક ગાઉ, સતરસો છાસઠ ધનુષ્ય પોણાછ આંગળ ઝાઝેરી છે.) સિધ્ધને રહેવાનું સ્થાનક તે સિધ્ધ શિલા ઉપર એક જોજનના છેલ્લા ગાઉના છઠ્ઠા ભાગમાં છે (એટલે ૩૩૩ ત્રણસો તેત્રીસ ધનુષ્ય ૩૨ બત્રીસ આંગળ પ્રમાણે એટલા ક્ષેત્રમાં સિદ્ધ ભગવંત રહ્યા છે.) ૪ સ્પર્શના દ્વાર તે સિદ્ધક્ષેત્ર થકી કાંઇક અધિક સિધ્ધની સ્પર્શના છે. ૫ કાળ દ્વાર તે એક સિદ્ધ આશ્રી આદિ છે પણ અંત નથી, સર્વ સિધ્ધ આશ્રી-આદિ નથી અને અંત નથી. ૬ ભાગદ્વાર તે સર્વ

જીવનથી સિધ્ધના જીવ અનંતમે ભાગે છે. લોકને અસંખ્યાતમે ભાગે છે.

ભાવદ્વાર તે સિધ્ધમાં ક્ષાયિક ભાવ તે કેવળ જ્ઞાન, કેવળ દર્શન, અને ક્ષાયિક સમકિત છે, અને પરિણામિક ભાવ તે સિધ્ધપણું જાણવું ૮ અંતરદ્વાર તે સિદ્ધને ફરી સંસારમાં આવવું નથી. એક સિધ્ધ ત્યાં અનંત સિધ્ધ છે, અને અનંત સિધ્ધ ત્યાં એક સિદ્ધ છે એટલે સિદ્ધમાં આંતરો નથી. ૯ અલ્પ બહુત્વ દ્વાર, તે સર્વથી થોડા. નપુસક સિધ્ધા, તેથી સ્ત્રી સંખ્યાત ગુણી સિધ્ધિ, તેથી પુરૂષ સંખ્યાત ગુણા સિધ્ધા એક સમયે નપુસક ૧૦ સિધ્ધ થાય, સ્ત્રી ૨૦ સિધ્ધ થાય; પુરૂષ ૧૦૮ એકસો આઠ સિધ્ધ થાય.

જેઓ મોક્ષે જાય, તે ભવ્ય સિદ્ધક ૨ બાદર, ૩ ત્રસ, ૪ સંયજ્ઞી, ૫ પર્યાપ્તી, ૬ વજ્ર રૂષભનારાચ સંઘયણી મનુષ્ય ગતિવાળો, ૮ અપ્રમાદી, ૯ ક્ષાયિક સમ્યકૃત્વી, ૧૦ અવેદી, ૧૧ અકષાયી, ૧૨ યથાખ્યાત ચારિત્રી ૧૩ સ્નાતક નિર્ગ્રંથી, ૧૪ પરમ શુકલ લેશ્યી, ૧૫ પંડિત વીર્યવાન. ૧૬ શુકલ ધ્યાની, ૧૭ કેવળ જ્ઞાની, ૧૮ કેવળ દર્શની. ૧૯

ચરમ શરીરી, એ ૧૯ ઓગણીસ બોલવાળો જીવ મોક્ષે જાય જઘન્ય બે હાથની, ઉત્કૃષ્ટ ૫૦૦ પાંચસો ધનુષ્યની અવગાહનાવાળો જીવ મોક્ષે જાય; જઘન્ય નવ વર્ષનો, ઉતકૃષ્ટ ક્રોડ પૂર્વના આયુષ્યવાળો કર્મ ભૂમિનો હોય તે મોક્ષે જાય. મોક્ષ તે સર્વ કર્મ થકી આત્મા મૂકાણો એટલે આત્મા અરૂપી ભાવને પામ્યો કર્મથી ન્યારો થયો; એક સમયે લોકાગ્રે પહોંચ્યો; ત્યાં અલોકને અડીને રહ્યો, અલોકમાં જાય નહીં કારણ કે ત્યાં ધર્માસ્તિકાય નથી, તેથી ત્યાં સ્થિર રહ્યો બીજા સમયે અચળ ગતિને પામ્યો. કોઇ વખત ત્યાંથી ચવવું નથી તેમ હાલવું ચાલવું નથી, અજર, અમર, અવિનાશી પદને પામ્યો, અનંત સુખની લહેરમાં સદા કાળ નિમગ્નપણે રહ્યો છે. ઇતિશ્રી મોક્ષતત્વ.

ઇતિ નવતત્વ સંપૂર્ણ.

આનુપૂર્વિં.

જ્યાં ૧ હોય ત્યાં નમો અરીહંતાણું કહેવું.
જ્યાં ૨ હોય ત્યાં નમો સીદ્ધાણં કહેવું.
જ્યાં ૩ હોય ત્યાં નમો આયરીયાણં કહેવું.
જ્યાં ૪ હોય ત્યાં નમો ઉવઝાયાણં કહેવું.
જ્યાં ૫ હોય ત્યાં નમો લોએસવ્વસાહુણં કહેવું.

ચોપાઇ તથા દોહરો.

આનુપૂર્વિ ગણજ્યો જોય, છમાસી તપનું ફળ હોય;
સંદેહ નવ આણો લગાર, નીર્મળ મને જપો નવકાર ૧
શુદ્ધ વસ્ત્ર ધરી વીવેક, દીન દીન પ્રત્યે ગણવી એક;
એમ આનુપૂર્વિં જેગણે તે પાંચસે સાગરના પાપને હણે ૨

એક અક્ષર નવકારનો શુદ્ધ ગણે જે સાર,
તે બાંધે શુભ દેવનું, આયુષ્ય અપરંમપાર. ૧
ઓગણીશ લાખ ત્રેસઠ હજાર, બસેંબાસઠ પળ,
ત્યાંહાંસુધી તે ભોગવે, નવકાર મંત્રનું ફળ. ૨
અશુભકર્મ કે હરણકું, મંત્ર બડો નવકાર;
વાણી દ્વાદસ અંગમે; દેખ લીઓ તત્વ સાર. ૩

કોઠો ૧ લો.

૧	૨	૩	૪	૫
૨	૧	૩	૪	૫
૧	૩	૨	૪	૫
૩	૧	૨	૪	૫
૨	૩	૧	૪	૫
૩	૨	૧	૪	૫

કોઠો બીજો.

૧	૨	૪	૩	૫
૨	૧	૪	૩	૫
૧	૪	૨	૩	૫
૪	૧	૨	૩	૫
૨	૪	૧	૩	૫
૪	૨	૧	૩	૫

કોઠો ૩ જો,

૧	૩	૪	૨	૫
૩	૧	૪	૨	૫
૧	૪	૩	૨	૫
૪	૧	૩	૨	૫
૩	૪	૧	૨	૫
૪	૩	૧	૨	૫

કોઠો ૪ થો.

૨	૩	૪	૧	૫
૩	૨	૪	૧	૫
૨	૪	૩	૧	૫
૪	૨	૩	૧	૫
૩	૪	૨	૧	૫
૪	૩	૨	૧	૫

કોઠો ૫ મો.

૧	૨	૩	૫	૪
૨	૧	૩	૫	૪
૧	૩	૨	૫	૪
૩	૧	૨	૫	૪
૨	૩	૧	૫	૪
૩	૨	૧	૫	૪

કોઠો ૬ ઠો.

૧	૨	૫	૩	૪
૨	૧	૫	૩	૪
૧	૫	૨	૩	૪
૫	૧	૨	૩	૪
૨	૫	૧	૩	૪
૫	૨	૧	૩	૪

કોઠો ૭ મો.

૧	૩	૫	૨	૪
૩	૧	૫	૨	૪
૧	૫	૩	૨	૪
૫	૧	૩	૨	૪
૩	૫	૧	૨	૪
૫	૩	૧	૨	૪

કોઠો ૮ મો.

૨	૩	૫	૧	૪
૩	૨	૫	૧	૪
૨	૫	૩	૧	૪
૫	૨	૩	૧	૪
૩	૫	૨	૧	૪
૫	૩	૨	૧	૪

કોઠો ૯ મો.

૧	૨	૪	૫	૩
૨	૧	૪	૫	૩
૧	૪	૨	૫	૩
૪	૧	૨	૫	૩
૨	૪	૧	૫	૩
૪	૨	૧	૫	૩

કોઠો ૧૦ મો.

૧	૨	૫	૪	૩
૨	૧	૫	૪	૩
૧	૫	૨	૪	૩
૫	૧	૨	૪	૩
૨	૫	૧	૪	૩
૫	૨	૧	૪	૩

કોઠો ૧૧ મો.

૧	૪	૫	૨	૩
૪	૧	૫	૨	૩
૧	૫	૪	૨	૩
૫	૧	૪	૨	૩
૪	૫	૧	૨	૩
૫	૪	૧	૨	૩

કોઠો ૧૨ મો.

૨	૪	૫	૧	૩
૪	૨	૫	૧	૩
૨	૫	૪	૧	૩
૫	૨	૪	૧	૩
૪	૫	૨	૧	૩
૫	૪	૨	૧	૩

કોઠો ૧૩ મો.

૧	૩	૪	૫	૨
૩	૧	૪	૫	૨
૧	૪	૩	૫	૨
૪	૧	૩	૫	૨
૩	૪	૧	૫	૨
૪	૩	૧	૫	૨

કોઠો ૧૪ મો.

૧	૩	૫	૪	૨
૩	૧	૫	૪	૨
૧	૫	૩	૪	૨
૫	૧	૩	૪	૨
૩	૫	૧	૪	૨
૫	૩	૧	૪	૨

કોઠો ૧૫ મો.

૧	૪	૫	૩	૨
૪	૧	૫	૩	૨
૧	૫	૪	૩	૨
૫	૧	૪	૩	૨
૪	૫	૧	૩	૨
૫	૪	૧	૩	૨

કોઠો ૧૬ મો.

૩	૪	૫	૧	૨
૪	૩	૫	૧	૨
૩	૫	૪	૧	૨
૫	૩	૪	૧	[illegible]
૪	૫	૩	૧	૨
૫	૪	૩	૧	૨

કોઠો ૧૭ મો.

૨	૩	૪	૫	૧
૩	૨	૪	૫	૧
૨	૪	૩	૫	૧
૪	૨	૩	૫	૧
૩	૪	૨	૫	૧
૪	૩	૨	૫	૧

કોઠો ૧૮ મો.

૨	૩	૫	૪	૧
૩	૨	૫	૪	૧
૨	૫	૩	૪	૧
૫	૨	૩	૪	૧
૩	૫	૨	૪	૧
૫	૩	૨	૪	૧

કોઠો ૧૯ મો.

૨	૪	૫	૩	૧
૪	૨	૫	૩	૧
૨	૫	૪	૩	૧
૫	૨	૪	૩	૧
૪	૫	૨	૩	૧
૫	૪	૨	૩	૧

કોઠો ૨૦ મો.

૩	૪	૫	૨	૧
૪	૩	૫	૨	૧
૩	૫	૪	૨	૧
૫	૩	૪	૨	૧
૪	૫	૩	૨	૧
૫	૪	૩	૨	૧

સદ્દર પુસ્તકના અગાઉથી ગ્રાહક થનારનાં મુબારક નામ.

ગામ મેથી.

૨૦૧ શેઠ. ગીરધરલાલ હરગોવનદાસ.
૩૧ શા. વીરચંદભાઇ હરજીવનદાસ.
૨૫ શા. દલસુખભાઇ હરજીવનદાસ..
૨૫ શા. નેમચંદભાઇ મોહોલાલ.
૧૫ શા. મગનભાઇ હરજીવનદાસ.
૫ પટેલ. દેસાઇભાઇ ખુશાલભાઇ
૫ શા. હરગોવનભાઇ ત્રીકમભાઇ

અમદાવાદ. પંચભાઈની પોળ.

૨૫ શા. હરીલાલ છોટાલાલ હા. બેન જીવી
૧૦ શા. છગનભાઇ વનમાળીદાસ
૫ શા. ગીરધરભાઇ કરમચંદ વિસલપુરવાળા
૫ શા. મગનલાલ ગોપાળદાસ હા. વાડીલાલ.
૨ શા. વાડીલાલ જમનાદાસ
૩ શા. મગનલાલ ગોપાળદાસ હા. મંગળદાસ.
૨ શા. છોટાલાલ ગીરધરભાઇ વીસલપુરવાળા
૧ શા. સોમચંદભાઇ રણછોડભાઇ

૧ શા. નગીનલાલ છોટાલાલ
૧ મહેતા. છગનલાલ હીરાચંદ
૧ શા. નગીનલાલ ત્રીકમલાલ
૧ શા. પ્રેમચંદભાઇ ગોપાળદાસ.
૧ શા. વાડીલાલ જીવણલાલ
૧ બેન રૂખી, અનોપચંદ કરમચંદની દીકરી
૧ શા. જેસંગભાઇ ભોગીલાલ
૧ શા. ચંદુલાલ જોઇતારામ
૧ શા. મોહનલાલ જમનાસ
૧ શા. પોપટલાલ છોટાલાલ
૨ મહેતા. મણીલાલ છગનલાલ
૧ મહેતા જેસંગભાઇ ટોકરસી.

ધના સુથારની પોળ.

૧૦ શા. મગનલાલ પોપટલાલ
૫ શા. કચરાભાઇ ફુલચંદ
૫ શા. કેવળદાસ ત્રીભોવનદાસ
૫ શા. કચરાભાઇ અમુલખ
૫ શા. રંગજી મોહનભાઇ
૨ શા. કેશવલાલ જગજીવનદાલ હા. બેન પુરી.
૨ બેન છબલ શા. મોતીલાલ મગનલાલની વીધવા.
૨ શા. છગનલાલ જેઠાભાઇ
૧ બેન ચંચળ કચરાભાઇ ગોપાળદાસની દીકરી.

૧ બેન મણી મનસુખ વનમાળીની દીકરી.
૧ વૈદ દલસુખરામ વનમાળીદાસ
૧ શા. ડાહ્યાભાઇ ધરમચંદ
૧ શા. છોટાલાલ હઠીસંગ
૧ શા. ચકુભાઇ સાંકલચંદ
૧ શા. મણીલાલ જેઠાભાઇ
૧ શા. પોપટલાલ કેશવલાલ
૧ શા. છકડલાલ મગનલાલ
૨ શા. છગનલાલ ઇશ્વરલાલ વૈદ
૫ શા. અમરસી કરમચંદ
૨ મહેતા મુળચંદભાઇ મગનલાલ

લુણસાવાડો.

૧૫ શા. ગીરધરભાઇ નરોતમ હા. બેન મોતી
૧ શેઠ. માણેકલાલ અમૃતલાલ
૧ શા. ચુનીલાલ છગનલાલ
૧ શા. કચરાભાઇ સાંકળચંદ
૧ શા. મોહનલાલ તારાચંદ
૧ શા. હરીલાલ ધરમચંદ
૧ શા. શામળદાસ ગોરધનદાસ
૧ શા. નકરાભાઇ પાનાચંદ
૧ શા. અંબાલાલ ડાહ્યાભાઇ
૨ શા. કેશવલાલ છોટાલાલ

૧ શા. કાન્તીલાલ ત્રીભોવનદાસ
૧ શા. મગનલાલ લક્ષ્મીચંદ હા. શકરાભાઇ

સારંગપુર તળીયાની પોળ.

૧૫ બેન રૂખી શામળભાઇ
૧૦ શા. હીંમતલાલ ગીરધરભાઇ
૫ શા. હીંમતલાલ પ્રેમચંદ
૫ શા. હીંમતલાલ ગીરધર હા. શા. ધેલાભાઇ અમરચંદ
૫ મોદી અંબાલાલ હરગોવનદાસ
૫ શા. દેવચંદ ચુનીલાલ
૫ શા. અમૃતલાલ હીરાચંદ
૨ બાઇ સમરથ શા. હીંમતલાલ પ્રેમચંદની ઓરત
૨ બેન ગજી શા. હીંમતલાલ પ્રેમચંદની બેન
૧ બેન સરસ્વતી શા. હીંમતલાલ પ્રેમચંદની દીકરી
૨ શા. પરશોતમ દીપચંદ
૨ શા. ધનજીભાઇ પરશોતમ
૨ શા. સાંકળચંદ ત્રીભોવનદાસ
૨ શા. મણીલાલ પ્રેમચંદ
૨ પરી. જમનાદાસ નારણદાસ
૨ શા. ડાહ્યાભાઇ પ્રેમચંદ
૨ વકીલ ત્રીકમલાલ ઉગરચંદ
૨ સંઘવી ભુરાભાઇ વેલસી

૨ શા. જેસંગભાઇ કુંવરજી
૨ શા. અમૃતલાલ જમનાદાસ
૨ શા. હીંમતલાલ ચુનીભાઇ
૨ શા. ઘેલાભાઇ કસ્તુરભાઇ
૨ શા. નગીનભાઇ ચુનીભાઇ
૧ શા. અંબાલાલ નથુભાઇ
૧ શા. છનાભાઇ નાથાભાઇ
૧ શા. મગનલાલ મુળચંદ
૧ મહેતા અમૃતલાલ શકરાભાઇ
૧ પરી. ત્રીકમલાલ સાંકરચંદ
૧ પરી. ઘહેલાભાઇ અમરચંદ
૧ પરી. ભોગીલાલ જમનાદાસ
૧ શા. જીવરામ બેચરભાઇ
૧ પટેલ ભાઇલાલભાઇ બાબરભાઇ
૧ શા. છોટાલાલ મુળચંદ
૧ બેન પારવતી હા. શા. મણીલાલ પ્રેમચંદ
૧ શા. જીવરામ કાળીદાસ
૧ શા. કાળીદાસ પરશોતમ
૧ શા. મુળચંદ ચુનીલાલ
૧ ડાક્ટર કેશવલાલ જેઠાભાઇ
૧ મોદી ચંદુલાલ ઘહેલાભાઇ
૧ શા. પોપટલાલ લલ્લુભાઇ

છીપાપોળ.

૧૧ શા. કચરાભાઇ લહેરાભાઇ

૧૧ શા. આત્મારામ માણેકલાલ

૧૦ શા. ભગવાનદાસ ત્રીભોવનદાસ

૧૬ શા. વાડીલાલ ભગવાન

૫ શા. મોતીલાલ કેશવલાલ

૫ બાઇ લક્ષ્મી શા. રંગજીભાઇ મલીચંદની ઓરત.

૫ શા. મોતીલાલ દલસુખભાઇ

૫ શા. સોમચંદભાઇ હરીલાલ

૨ શા. કસ્તુરભાઇ ચુનીલાલ

૨ બેન ગજી શા. વાડીલાલ ભગવાનની દીકરી

૨ શા. શામળદાસ ઉમેદરામ

૨ મહેતા દેવચંદ કાળીદાસ

૧ બેન નાની શા. અમીચંદ વલ્લવની દીકરી

૧ શા. તલકચંદ મોહનલાલ

૧ શા. નાગરભાઇ લાલચંદ

૧ બેન ધેલી ચુનીલાલ

શાહપુર.

૨ શા. શકરાભાઇ દોલતરામ

૨ શા. પુરશોતમદાસ અમથાભાઇ

૨ શા. ભોગીલાલ લક્ષ્મીચંદ

૨ શા, જેસંગભાઇ કચરાભાઇ

૧ શા. કાળીદાસ ગોરધનદાસ
૧ શા. દોલતરામ જગજીવનદાસ
૧ શા. ઘેલાભાઇ રતનચંદ
૧ શા. દલસુખરામ હેમચંદ
૧ શા. વીઠલભાઇ ઘેલાભાઈ
૧ શા. નગીનભાઇ જુઠાભાઇ
૧ બેન મટુબાઇ નરોડાવાળાં
૧ ભાવસાર કરસનભાઇ ફુલચંદ
૧ શા. નગીનલાલ હઠીસંગ
૧ શા. વરજીવનદાસ ઉમેદરામ
૧ શા. હરજીવનદાસ પીતાંમ્બર
૧ શા. ડાહ્યાભાઇ મંગળદાસ
૧ શા. ચંદુલાલ મયાચંદ
૧ શા. સુખલાલ સાંકળચંદ
૧ શા. વલભદાસ પીતાંબર
૧ શા. જેસંગભાઇ ભગુભાઇ
૧ શા. પુંજાભાઇ દોલતભાઇ
૧ શા. મંગળદાસ નગીનદાસ
૧ શા. રતીલાલ ઇશ્વરલાલ
૧ શા. ભાઇચંદ હીરજી
૧ શા. છોટાલાલ ઘેલાભાઇ
૧ શા. ચીમનલાલ દોલતરામ
૧ શા. હીરાલાલ હેમચંદ

કીકાભટની પોલ.

૫ શા. રતનચંદ મોહનલાલ
૫ શા. અમૃતલાલ કેશવલાલ
૫ શા. બાલાભાઇ છગનભાઇ બુકસેલર
૨ શા. રમણલાલ બહેચરદાસ
૧ શા. મણીલાલ જેઠાભાઇ
૧ શા. છોટાલાલ માણેકલાલ
૨ વૈદ. સુરચંદ મલુકચંદ
૧ સંઘવી. સુખલાલ ભુરાભાઇ
૧ શા. જેસંગભાઇ સાંકળચંદ
૧ શા. છગનલાલ માણેકચંદ
૨ ભાવસાર મણીલાલ સાંકળચંદ
૧ મહેતા મોહનલાલ નગીનલાલ
૧૦ શા. પુંજાભાઇ માણેકચંદ
૨ શા. વીરચંદભાઇ રાયચંદ

શરસપુર.

૧૫ ભાવસાર છગનલાલ શામળદાસ
૧ ભાવસાર છગનલાલ શામળદાસ
૧ ભાવસાર મનસુખભાઇ શામળદાસ
૧ ભાવસાર નારણભાઇ જીવાભાઇ
૧ ભાવસાર મોતીલાલ રૂખડદાસ

માધવપુરા.

૭ મારવાડી પ્રતાપચંદ કસ્તુરચંદ
૫ મારવાડી ખીમરાજ તારાચંદ
૫ મારવાડી મેઘરાજ પ્રેમચંદ
૨ મારવાડી મુકનચંદ મોહનભાઇ
૨ શા. પ્રેમચંદ તારાચંદ
૨ શા. નાગરચંદ મોતીચંદ
૫ પટેલ છોટાલાલ પરસોતમ

કડી.

૨૪ ભાવસાર દલસુખ માનચંદ
૧૦ શેઠ મણીલાલ દલસુખભાઇ
૧૦ શેઠ કેશવલાલ શામળદાસ
૫ ભાવસાર મનસુખ ડોસાભાઇ
૫ ભાવસાર ભલાભાઇ નાગરદાસ
૫ શા. મણીલાલ દામોદરદાસ
૫ બાઇ શીવ ભાવસાર ગોપાળ ઘેલાની વીધવા વીરમગામવાલાં
૨ ભાવસાર વાડીલાલ નાથાલાલ
૨ ભાવસાર દલસુખ શામળદાસ
૧ ભાવસાર દામોદર ઇશ્વર
૧ બેન નાથી
૧ ભાવસાર ઠાકરસી ગણેશ

૧ ભાવસાર નાથાલાલ કુબેરદાસ
૧ ભાવસાર નરોત્તમ પ્રભુદાસ
૧ કંદોઇ છગનલાલ મોહનલાલ
૧ ભાવસાર છનાભાઇ છગનભાઇ
૧ શા. દલસુખ દામોદર
૧ કંદોઇ કુબેર ગીરધર

કલોલ.

૧૦ શેઠ કાળીદાસ વણારસી
૫ શા. અમથાભાઇ ઉપરચંદ
૫ શા. શોભારામ મનસુખ
૫ શા. ડોશાભાઇ પીતાંબર
૩ શેઠ મોહનલાલ મગનલાલ
૩ શા. નાથાલાલ ઉમેદચંદ
૩ શા. ઉકાભાઇ કેશવલાલ
૨ શા. છગનલાલ પરસોતમ
૨ શા. રતનસી વરજીવનદાસ
૨ શેઠ ઉમેદભાઇ હરજીવન
૨ બાઇ ઉજમ શા. વ્રજલાલ છગનભાઇનાં માતુશ્રી
૨ શા. કસ્તુરચંદ જમનાદાસ
૨ શેઠ છોટાલાલ લલ્લુ હરજીવન
૨ શા. મફતલાલ ત્રીભોવનદાસ
૨ શેઠ કેશવલાલ મગનલાલ

૨ શેઠ જેસીંગભાઇ અમથાભાઇ
૧ શા. તરભોવનદાસ જેચંદ
૧ શા. શામળદાસ પરસોતમ
૧ શેઠ તખુભાઇ કચરાભાઇ
૧ બેન ચંચળ ઉગરચંદ હીરાચંદની દીકરી.
૧ શા. છોટાલાલ નરસીદાસ
૧ શા. પ્રેમચંદ છગનલાલ
૧ શા. નગીનલાલ શામળદાસ
૧ શા. નગીનલાલ જમનાદાસ અમુલખ
૧ શા. પ્રાણુલાલ લલુભાઇ
૧ શા. હઠીસંગ પરસોતમદાસ
૧ શા. મણીલાલ તલકચંદ
૧ શા. શા. આતમારામ મોહનલાલ
૧ શા. સોમચંદ મગનભાઇ

શ્રી મુંબાઇ અંદર.

૧૧ શ્રી શ્રાવીકા શાળા
૫ શા. નગીનલાલ માણેકલાલ
૨૫ શા. ચીમનલાલ પોપટલાલ
૧૫ શા. અમૃતલાલ નારાયણદાસ
૫ શા. ચીમનલાલ ભુદરદાસ
૩ વહોરા નેણસી વેલજીભાઇ
૫ ઝવેરી રતનચંદ ગગલચંદ

૫ ઝવેરી અમૃતલાલ રામચંદ

૧ પ્રેમચંદભાઇ અમુલખ

૧ ઝવેરી બેચરદાસ ઝવેરચંદ

૧ માસ્તર જગજીવનદાસ કેવળદાસ

ચોર વડોદરા.

૧ શા. ઘેલાભાઇ લાલચંદ

૫ શા. ચમનભાઇ ભુદરભાઇ

૩ શા. વખતચંદ જેચંદ

૨ શા. શંકરચંદ ખુશાચંદ

૨ શા. પુંજાભાઇ ટોકરસી

૨ શા. છોટાલાલ અમથાલાલ

૧ શા. ઓઘડભાઇ ત્રીકમભાઇ

૧ શા. પ્રેમચંદ મોતીચંદ

૧ શા. નાથાલાલ ડુંગરસી

૧ શા. મણીલાલ કરમચંદ

૧ શા. ભુરાભાઇ પરભુદાસ

૧ શા. જેઠાલાલ કીશોરદાસ

૧ શા. જીવરાજ ગોપાળદાસ

૧ હકુબાઇ ઉજમસી વનમાળીની વીધવા

૧ શા. મગનલાલ ખુશાલદાસ

૧ શા. હીંમતલાલ ચત્રભુજ

ખોરજ નાડોદા.

૫ શેઠ વીઠલદાસ જેઠાભાઇ કુંવરજી
૨ શા. નાગરદાસ જીવરાજ
૨ શા. છનાભાઇ ભાઇચંદ
૧ શા. સોમચંદભાઇ માવજીભાઇ
૧ વૈદ જીવરાજ શાન્તીદાસ
૧ હીમજીભાઇ કુંવરજી
૧ પટેલ લખાભાઇ દેસાઇભાઇ
૧ શા. તલકસી ઓધડભાઇ
૧ શા. માણેકચંદ ત્રીજપાળ

શ્રી કરાચી બંદર.

૧ શા. નારણજી હરજીવન
૧ રૂપચંદ ગોરધનદાસ માસ્તર
૧ શા. અભેચંદ જીવરાજ
૧ પરી. દેવચંદ પાનાચંદ
૧ શા. હરજીવન ઓધડલાલ
૧ શા. ડમરભાઇ નીમજીભાઇ
૧ શા. છોટાલાલ લાલચંદ
૧ શા. છગનલાલ લાલચંદ
૧ શા. પ્રેમચંદ ભુદરભાઇ
૧ શા. ધનજીભાઇ ત્રીકમલાલ
૧ દોશી અમરચંદ નાનચંદ

૧ મહેતા મકનજી સુંદરજી
૧ શા. પોપટલાલ વસ્તાચંદ
૧ મહેતા રવજીભાઇ નાગજી
૧ દોસી. હીરાચંદ કાનજી
૧ શા. શીવલાલ ટોકરસી
૧ શા. ગીરધરલાલ પ્રેમજી
૧ શા. પાનાચંદ સંગજીભાઇ
૧ શા. પોપટલાલ સાકરચંદ
૧ શ્રી કરાચી સ્થાનકવાસી જૈનપાઠશાળા
૧ સા. વર્ધમાન નગીનદાસ
૧ ગીરધરલાલ ઓધડભાઇ
૨ માણેકલાલ જેમલદાસ
૧ શાહ નાગરદાસ અમુલખ
૧ મોહનલાલ કેશવલાલ
૧ નાનાલાલ જશરાજ

સરખેજ.

૫ બેન જેકોર ભાવસાર જીવાભાઇ શામળભાઇની વીધવા
૧ છગનલાલ ઉમેદચંદ
૧ શા. નગીનભાઇ મોતીચંદ
૧ ભાવસાર હરગોવન ગંગારામ
૧ શા. નીહાલચંદ મોતીચંદ
૧ શા. વાડીલાલ છગનભાઈ

ગોધાવી પોષ્ટ આણંદ.

શા. પરસોતમ નરસીભાઇ
૧ શા. મફતલાલ ડાહ્યાભાઇ
૧ શા. ગીરધરલાલ નથુભાઇ
૧ શા. કાળીદાસ લવજીભાઇ
૧ શા. જેસંગભાઇ નાનચંદ
૧ શા. ફતેચંદ લલુભાઇ

વડોદરા.

૩૧ શા. બહેચરભાઇ માનચંદ વણજારાવાળા.
૫ ઝવેરી. મગનલાલ મોહોલાલ
૧ શેઠ. ધરમચંદ ચુનીલાલ.

આમોદ.

૧ શા. હીમચંદ હરીલાલ
૧ શા. મણીલાલ સેવકલાલ
૧ શા. મોહનલાલ ફકીરચંદ
૧ શા. ઇશ્વરલાલ અમથાલાલ
૧ શા. છગનલાલ બાપુલાલ
૧ ગાંધી. અમૃતલાલ મુળચંદ
૧ શા. રામદાસ રણછોડ
૧ શા. અમૃતલાલ નાથાલાલ
૧ શા. નાગજીભાઇ બાપુજી

૧ શા. મલુકચંદ મોહોલાલ
૧ ગાંધી. છોટાલાલ દલપતરામ

પ્રાંતીજ.

૫ શ્રી. શ્વેતાંબર સ્થાનકવાસી પાઠશાળા
૧ શા. ભોગીલાલ સાંકળચંદ
૧ શા. પુંજાલાલ ગોરધનદાસ
૧ શેઠ. પુંજાલાલ હીંમતલાલ
૧ શા. કાળીદાસ દલસુખ
૧ શા. જેઠાલાલ પ્રેમચંદ
૧ પરી. ધહેલાભાઇ કેશવલાલ
૧ શા. મણીલાલ લલ્લુભાઇ
૧ શા. મફતલાલ ગણપતલાલ

ગામ ઓગણુ.

૨ બેન ભુરી
૧ શા. ચુનીલાલ લાલચંદ
૧ મહેતા રંગજીભાઇ લક્ષ્મીચંદ
૧ મહેતા કેશવજી રવચંદ
૧ શા. ચમનલાલ હીરાચંદ હા. બેન સંતો

શ્રી વઢવાણ.

૧ બેન. શીવબાઇ દાદભાવાળાં
૧ વોરા. મગનલાલ વીઠલદાસ

૧ વોરા. ત્રીભોવન વ્રજલાલ

૧ વોરા. ચત્રભુજ મગનલાલ

૧૦ શા. જુજાભાઇ વેલસી

૯ વોરા. વાડીલાલ જેચંદ

૧ શા. સુખલાલ છગનલાલ

૧ દોશી. હરજીવન ઝવેર

૧ ગાંધી મોહનલાલ નથુભાઇ

૧ કોઠારી. વીરપાળ વર્ધમાન

૧ શા. અમૃતલાલ મોહનલાલ

૧ વોરા. નરોતમ મગનલાલ

૧ શા. ગોકળદાસ લલ્લુભાઇ

૧ શા. વર્ધમાન હકા

૨ ગાંધી દેવચંદ ચાંપશી

૧ દોશી ભાઇચંદ ઝુઝા

૧ સંઘવી મગનલાલ કેશવજી

૧ શા. રતનસી ગાંનજી

૧ સંઘવી. છગનલાલ ડુંગરસી

૪ થાવરભાઇ ભાઇચંદ

વઢવાણ કાંપ

૨ સંઘવી હરખચંદ ઓઘડભાઇ

૧ શા. કાનજીભાઇ કુંવરજી

૧ શા. કાળીદાસ કેશવજી

સીદ્ધપુર.

૧૦ સંધવી કકલચંદ શવચંદ
૧૦ બેન હીરા શા. જમનાદાસ લલુભાઇની વીધવા
૫ સંધવી. ચુનીલાલ મુગટરામ.
૫ બેન કેસર. શા. શામળભાઇ ઉજમસીની વીધવા.
૫ બેન શમુ. ઉજમ પારેખની દીકરી
૪ શા. નહાલચંદ શીવલાલ
૨ પરી. પ્રભુદાસ ઉજમસી
૧ શા. લખમીચંદ દેવસી.
૧ શા: પોપટલાલ માવજી
૧ શા. ચત્રભુજ હતુભાઇ
૧ વોરા. બકોરભાઇ હરખચંદ
૧ પરી. કકલદાસ વલભભાઇ
૧ વોરા. સોમચંદ છગનલાલ
૧ શા. જેઠાભાઇ ડુંગરભાઇ
૫ સંધવી જીવાભાઇ હુકમચંદ
૫ શા. નગીનલાલ છગનલાલ
૨ શા. કેશવલાલ વલભરામ
૧ શા. બાપાલાલ લલ્લુભાઇ

વીરમગામ.

૧૫ શા. ટોકરભાઇ છગનભાઇ
૫ શા. સાંકળચંદ લાલચંદ

૫ શા. રાયચંદ લાડકચંદ
૫ મોદી. આત્મારામ ઝવેરભાઇ
૫ દોશી. સુખલાલ ચતુરભુજ નીમજી
૫ શા. નારણભાઇ નાનજીભાઇ
૫ શ્રી જૈનશાળા
૫ બેન નાની ગુલાબચંદ
૨ શા. આશારામ છગનલાલ
૨ મોદી સુખલાલ ચતુરભુજ
૨ બેન પારવતી પદમસી
૨ બેન ચંદી માણેકચંદ
૨ બેન જીવી મગનલાલ
૨ બેન ઝવેરી તલકચંદ
૧ શા. દલીચંદ ભગવાન
૧ શા. નેમચંદ ઉજમસી
૧ શા. કેશવલાલ ઉમેદચંદ
૧ મોદી વાડીલાલ ગોવીંદજી
૧ સંઘવી મનસુખભાઇ નારણદાસ
૧ સંઘવી મગનલાલ ભુરાભાઇ
૧ શા. લલ્લુ પીતાંબર
૨ શા. મણીલાલ મોહનલાલ
૧ શા. ખુશાલ ચતુરભાઇ
૧ ડાકટર સુખલાલ જીવણલાલ

૧ શા. મનસુખ ખોડીદાસ
૧ શા. ડાહ્યાભાઇ ઉકમસી
૧ શા. છગનભાઇ ધારસી
૧ સંઘવી શીવલાલ દામોદર
૧ શા. ડામરભાઇ પુરશોતમ
૧ શા. ચંદુલાલ જેસંગભાઇ
૧ મોદી દામોદર ઉગરસી
૧ શા. હરગોવન જીવરાજ
૧ શા. તરભોવન ઓધવજી
૧ બેન શીવ ગાંધી ઉકાભાઇ મુળચંદની દીકરી
૧ શા. ભુદરભાઇ હીરાચંદ
૧ શા. મોહનલાલ ત્રીકમદાસ
૧ શા. જીવણલાલ છગનલાલ
૧ શા. ભુદરભાઇ પ્રાગજી
૧ દોસી કસ્તુરભાઇ ચતુરભુજ
૧ શા. ત્રીભોવન દેવચંદ
૧ મોદી મણીલાલ હીમજી
૨ શા. હરીલાલ પ્રભુદાસ
૧ સંઘવી મણીલાલ છગનલાલ
૧૫ ભાવસાર ધનજીભાઇ પ્રભુદાસ
૧૧ ભાવસાર હરગોવન પરસોતમ
૧૦ ભાવસાર હીરાભાઇ ડુંગર
૧ ભાવસાર રાયચંદ હકીચંદ

૧ ભાવસાર વલવદાસ મુળચંદ
૧ ભાવસાર આશારામ મુળચંદ
૧ ભાવસાર અંબારામ રામજીભાઇ
૧ ભાવસાર જીવરાજ લવજીભાઇ
૧ ભાવસાર નરસીભાઇ બેચરદાસ
૧ ભાવસાર કેશવલાલ મોતીલાલ
૧ ભાવસાર પ્રેમચંદ લલ્લુભાઈ
૧ ભાવસાર ગીરધરભાઇ બેચરદાસ
૧ ભાવસાર મગનલાલ લક્ષ્મીચંદ
૧ ભાવસાર ઇશ્વરભાઇ નથુભાઇ
૧ ભાવસાર શામજીભાઇ વસ્તાભાઇ
૧ વૈદ મફતલાલ ઉમેદભા.
૧ ભાવસાર મુળચંદ વીરચંદ
૧ ભાવસાર માણેકચંદ દીપચંદ

જામનગર.

૨ ખત્રી કરસનજી સુંદરજી
૧ ખત્રી સુંદરજી લવજી
૧ પારેખ લખમીચંદ પાનાચંદ
૧ પારેખ ભગવાનજી પાનાચંદ
૧ પારેખ સોમચંદ આણંદજી
૧ મહેતા ખેતસી બહેચર
૧ કોઠારી હીમચંદ દયારામ

૧ મહેતા જગજીવન ખેતસી

૧ વકીલ ગોરધનદાસ મોરારજી

કઠોર.

૫ ભાવસાર મોહનલાલ નરોતમદાસ

૧ વકીલ ઠાકોરલાલ નરોતમદાસ

૧ ભાવસાર નેમચંદભાઇ નારણભાઇ

૧ ભાવસાર રાયચંદ નાનુભાઈ

સુરત.

૧૨ ઝવેરી ચુનીલાલ લલ્લુભાઇ

૫ ભા૦ છોટાલાલ અભેચંદ

૨ ભા૦ ચુનીલાલ જેઠાભાઇ

૨ ભા૦ શીવલાલ નરસીહભાઇ

૧ ભા૦ ચુનીલાલ ભુખણદાસ

૨ શા. મોતીચંદ ઉત્તમદાસ

૧ શા. રતીલાલ પ્રાણજીવનદાસ

૧ ઠક્કર મણીલાલ છગનલાલ

૧ ભા૦ છોટુભાઈ હરગોવનદાસ

વણછરા.

૧૦ શા. મહાસુખભાઇ શીવલાલ

૫ શા. હીરાલાલ શામળદાસ

૫ શા. લખમીચંદ રામદાસ

૧ શા. હીંમતલાલ ફુલચંદ
૧ શા. ભવાની મનસુખ
૧ શા. મગનલાલ માણેકલાલ
૧ શા. ચુનીલાલ કાળીદાસ

વસ્તડી.

૧ શા. હંસરાજ ધહેલા
૧ શા. ત્રીભોવન ભુદર
૧ શા. નાગજી પાનાચંદ
૧ શા. ગુલાબચંદ હીમજી
૧ શ્રી સ્થાનકવાસી જૈન ઉપાશ્રય
૧ ગોસળીયા શીવલાલ પ્રેમચંદ

ઈટોલા.

૨૦ શેઠ કાળીદાસ નારણદાસ
૫ પા. મગનભાઇ ત્રીભોવન
૫ પા. ભાઇલાલ મથુરભાઇ
૫ બેન ચંચળ હીરાભાઇ
૧ બેન કાશી ધરમદાસ હા. બાઇ અંબા
૧ પા. પરાગભાઇ મનોરદાસ

સેજાકુવા

૫ પા. કાળીદાસ શામળદાસ
૨ પા. હાથીભાઇ જીજીભાઇ

૨ પા. ભાઇલાલ જીજીભાઇ
૨ પા. હીરાભાઇ જીજીભાઇ
૨ પા. શંકરભાઇ પરભુદાસ
૧ પા. ગોરધનભાઇ લલ્લુભાઇ
૧ પા. ફુલાભાઇ બેચરદાસ

પાટણ.

૫ ભણુસાલી જેઠુભાઇ હરચંદ
૨ ભણુસાલી ડાહ્યાભાઇ ખુબચંદ
૧ ભા૦ પ્રહેલાદજી ઘહેલાભાઇ
૧ ભા૦ હરગોવન લખમીચંદ
૧ ભા૦ ભુદરભાઇ છગનભાઇ
૧ ભા૦ કસ્તુરચંદ ચુનીલાલ
૧ ભા૦ અંબાલાલ ખુશાલભાઇ

પાછીઆપુરા.

૨. ભા૦ હરીલાલ ખીમચંદ
૨ શ્રી ઉપાશ્રય ખાતે
૧ શા. શાન્તીલાલ ખીમચંદ
૫ શા. ફુલચંદ મોતીચંદ
૧ શા. માણેકલાલ હીમચંદ
૧ ભા. દેવચંદ કેવળદાસ
૧ શા. મનસુખભાઇ દોલતચંદ

સાંજ.

૨ શા. નાથાલાલ છગનલાલ
૧ શેઠ. શાંકળચંદ લલ્લુભાઇ
૧ શા. લલ્લુભાઇ જેસંગભાઇ
૧ શા. મગનલાલ જેસંગભાઇ
૧ પટેલ. કરસનદાસ જોઇતારામ
૧ શા. મનસુખ છગનલાલ
૧ શેઠ જમનાદાસ ડોસાભાઇ
૧ શા. હીંમતલાલ અંબાલાલ
૧ શા. વ્રજલાલ ગોગચંદ

પાલણપુર

૨૦ મેતા. છોટાલાલ હેમુભાઇ
૧૫ બેન તારા ભાઇચંદ વકીલ
૫ સ્થાયકવાસી જૈન લાયબ્રેરી
૨ સુખલાલ જીવરાજ
૧ પરી. રીખવચંદ શાંમજી
૧ મેતા. લખમીચંદ તલસીભાઇ
૧ ઝવેરી. ચમનલાલ જશકરણ
૧ ઝવેરી. ચતુરભાઇ તળસીભાઇ
૧ મોદી. મોહનલાલ સાંકરચંદ
૧ ઝવેરી. બાદરમલ રતનચંદ

દાદાપર તથા આમોદ.

૧૦ શા. ફકીરચંદ મોતીચંદ
૩ શા. ભાઇચંદ અમરચંદ
૧ બેન દીવાળી હીમચંદ
૫ શા. પ્રેમચંદ છગનલાલ ધમાશણા
૫ શેઠ. કેશવલાલ છગનલાલ ધમાશણા
૧ શા. મગનલાલ વાલજી નગરાસણ
૨ શા. કરસન નથુભાઇ ગામ કંડ
૧ મહેતા. હરીભાઇ લાલચંદ વાસણા
૧ શા. ફુલચંદ હીરાચંદ વાઘરોડા
૧ શા. બાલાભાઇ પીતાંબર ટીટોડા
૧ શા. પરસોતમ છગનલાલ બોદાલ
૧ મથુરભાઇ રણછોડભાઇ બોદાલ
૧ મણીલાલ બાંધાભાઇ ઇયાવા પોષ્ટ છારોડી
૧ શા. ઘેલાભાઇ શાંકળચંદ ઇયાવા પોષ્ટ છારોડી
૨ શા. ગુલાબચંદ માધવજી બામણ ગામા
૨ ઇશ્વરભાઇ ઝવેરભાઇ પટેલ છંછવા
૧૫ હરીભાઇ રાયજીભાઇ ભાદરણ
૧ મોતીભાઇ ગોવીંદભાઇ ભાદરણ
૧ શા. તેજપાળ ભાઇચંદ કાલાસર
૧ શા. મુળચંદભાઇ છગનલાલ વીસલપુર
૧ ચોધરી. ગુલાબચંદ વરદીચંદ વાસવાડા

૧૨ નારણભાઇ માણેકચંદ દીવેર
૧૨ શા. નાનચંદ ચુનીલાલ દીવેર
૧૧ શા. બાઅરભાઇ બેચરભાઇ સરાર
૨ શ્રી જૈન સ્થાનકવાસી જન મુનીમંડળ પુસ્તકાલય
૧ દેવસીભાઇ તરભોવનભાઇ કમીજલા
૩ શા, નગીનદાસ મહાસુખરામ દીલ્હી શહેર
૧ શા. છગનભાઇ નેમચંદ દલાણી
૧ શા. જેચંદભાઇ પીતાંબરભાઇ ધડકણ
૧૦ શા. ઠાકરસી નથુભાઇ લખતર
૧ શા. પ્રેમચંદ સુરચંદ લખતર
૧ ભા. ઇશ્વરભાઇ હલુચંદ લખતર
૧ દોશી. પોપટલાલ ઉજમસી બલદાણા
૧ દોશી. સુખલાલ ઉજમસી બલદાણા
૧ દોશી. મુલચંદ ભુરાભાઇ કારીયાણી
૧ સંઘવી. ચતુરભાઇ મકનભાઇ ખેરાલી
૧ નારણજી ભાણજી બાલંભા
૧ શા. ડાહ્યાભાઇ કાળીદાસ ડાલીસણા
૧ શા. ત્રીભોવન ઓધડભાઇ ડાલીસણા
૧ શા. આશારામ કચરાભાઇ કરકથર
૧ દોશી મોતીલાલ છગનલાલ કરકથર
૧ સંઘાણી જેઠાલાલ અંદરજી ધનબાદ
૧ શાહ ચતુરભુજ માવજી ધનબાદ
૧ શાહ હરજીવન વર્ધમાન ખેરવા

૩૬૨

१ ભા० નેમચંદ કાનજી ખેરવા
१ દોશી કેશવલાલ પ્રેમચંદ દેહાદરા
१ શા. ચતુરભાઇ હીરાચંદ રાજપર
૫ પા. ગોકળભાઇ કાશીભાઇ પીઝ
२ પા. ભાઇલાલ શંકરભાઇ પીઝ
૫ પા. પરસોતમ ઉમેદભાઇ કારવણ
१ શા. ઠાકરસી હરજીવનદાસ મુળી
२ શા. મહાસુખભાઇ નાથાભાઇ વિશ્રામપુરા
१ શેઠ. મણીલાલ તલકચંદ વિસનગર
१ શા. શીવલાલ ધનજીભાઇ વીસનગર

पान	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध.
१०	१०	सक्खणं	लक्खणं
१३	४	जा।वो	जीवो
१४	१४	कामेहि	कम्मेहि
२१	१	घअ	एअं
२१	१	दुगाइ	दुग्गइ
२३	३	जाणर	जाणइ
२४	१	सवए	सवणे
२९	११	खुऊ	खुइ
२९	१४	परिवल्लुपल्ला	परिवज्झएज्झा
३३	१९	रष्म	रोऽभ
६३	६	६४	६१
६६	१	ते ऽर	ते ऽरे
६६	१३	पाणिवहं	पाणिवहं
६७	१	सव	सर्व
७१	१	कुड्ड	कुट्ट
७१	८	भेगने	भोगने
७२	१७	सोकव्खा	सोक्खा

पान	ळीटी	अशुद्ध.	शुद्ध
७५	१२	जस्सचत्थि	जस्सत्थि
७६	१३	सव्वंचावि	सव्वंवावि
८६	९	वोयए	वायए
८९	१	कम्मुणो	कम्मुणा
९५	५	वेयरणा	वेयरणी
११३	११	दव	देव
१२७	६	तसिं	तेसिं
१९९	५	कयाह	कयाइ
१७२	१४	देव	कर्म (२)
१७७	३	पोसह	पोसहं
१७८	१४	दिद्दाउय	दिद्दाउया
२११	१४	वाइओ	वाइणो
२१२	१६	संधिच्चाणं	संधिणच्चाणं
२१२	१७	धम्मावंओ	धम्मविओ
२१९	१	वम्म	धम्म
२३०	३	त्थि	च्छि
२३५	५	लोह	लोहा

पान	लीटी	शुद्ध	अशुद्ध.
३०६	२	मुख	सुख
२४४	११	ग्विांगं	ग्विवार्गं
२५९	६	व्र	ब्र
२७०	१९	न्तः	म
२७०	१९	स्मरम	स्मरन्तः
२८०	शरुथी	०	अथश्रीमन्नामका
२८५	१६	या	था

जलदी नाम नोंधावो.

(श्री जैन ज्ञान गीता.)

भाग २ जो.

टुंक मुदतमां छपाइ बहार पडशे.

लखोः—

शा. चीमनलाल मणीलाल.

कडी—(उ. गुजरात.)

The royal painting art depot.

ધી રોયલ પેઈન્ટીંગ આર્ટ ડેપો.

પ્રિય જનની યાદગીરીનું ઉત્તમ સાધન.

અમો ગમે તેવા નાના ફોટા ઉપરથી મોટી ઑઇલ પેઇન્ટીંગ તથા બ્લેક એન્ડ વ્હાઇટ હૃદય આકર્ષક સુંદર તસવીરો તૈયાર કરી આપીયે છીએ. સિવાય કુદરતી સુંદર દેખાવો દેવોના તથા મહાન પુરૂષોના ઑઇલ પેઇન્ટીંગ ફોટાઓ વિગેરે ચીત્ર કલાને લગતું હરેક પ્રકારનું કામ ઘણુજ સસ્તા દરથી ઑર્ડર આપેથી કરી આપવામાં આવે છે. અમારા કામની કદર કરવા ગ્રાહકોને ખાસ ભલામણ છે. ભાવ તથા વધુ વિગત માટે નીચેના સરનામે પુછો.

માલીક.

શા. ચીમનલાલ મણીલાલ.

ઠે. ઉંઢી ફળી સામે—મહાની ખડકી.

કડી-(ઉત્તર—ગુજરાત)

KADI.